

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2563)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.5 No.1 (January 2020)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❁ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

❁ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

❁ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิทธิธรรมภาณี, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฏฐาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิริโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พิระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี

ผู้ช่วยเลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลาไม้ชัย

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ
สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

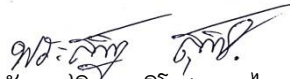
บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2563 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย ซึ่งประกอบด้วย บทความจำนวน 20 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิชาการ 2 เรื่อง และบทความวิจัย 18 เรื่อง ซึ่งปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

เรื่อง

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ฉ)

บทความวิชาการ : Academic Article

บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต 1

THE DESIRABLE ROLE OF THAI MONK IN PRESENT AND FUTURE

พระมหาพงศ์ทราทิพย์ ก้องเสียง, หอมหวล บัวระภา และวิเชียร แสนมี

แนวทางการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นเชิงพุทธ 16

GUIDELINE FOR BUDDHISM MANAGEMENT OF LOCAL HEALTH SECURITY FUND

วิสุทธิ บุญญะโสภิต

บทความวิจัย : Research Articles

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาล 29

ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

AN APPLICATION OF SANGAHAVATTHU DHAMMA IN PUBLIC SERVICE PROVIDING OF CHANDEE SUB - DISTRICT MUNICIPALITY CHAWANG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กริธา คงพยัคฆ์, กันตภณ หนูทองแก้ว, เดชชาติ ตริทรัพย์, พระณัฐพงษ์

ญาณเมธี (ไกรเทพ) และพระครูวิริยธรรมโชติ

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรโรงเรียน วัดโพธิ์ตัด 42

ราชวิทยาลัย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

GUIDELINES FOR PROMOTING ETHICAL BEHAVIOR NOVICES WAT PHOTITHUT SCHOOL SRIRACHA DISTRICTCHONBURI PROVINCE

อภิสร มีผล

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา	57
A MODEL OF WORKING PROCESS OF VOLUNTEER MONKS FOR SOCIETY BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY	
จรรยา ศรี กล้ากลาย, สิริวัฒน์ ศรีเครื่อง และลำพอง กลมกุล	
รูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	72
A MODEL OF SELF-DEVELOPMENT FOR SUCCESS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY OF PHRABRAHMAPUNDIT (PRAYOON DHAMMACITTO)	
เชน นคร	
การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	85
AN APPLICATION OF BRAHMAVIHARA FOR WORK PERFORMANCE OF ADMINISTRATORS IN SAOTHONG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION RONPIBUN DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
โสมจิราวดี จำปาสิทธิ์, กันตภณ หนูทองแก้ว, เดชชาติ ตีรทรัพย์, พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ) และพระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร)	
แนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย	102
AGEING EMPOWERMENT GUIDELINES BY USING THE TEMPLE BASED AGEING SELF-CARE IN THAILAND	
พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, รัชพล อ่ำสุข และ นฤมล เจริญใจ	
โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคกลาง	122
ELDERLY SCHOOLS: HEALTH MANAGEMENT AND WELFARE FOR THE ELDERLY IN THE CENTRAL REGION	
สุพรด บุญอ่อน, พระครูสิริภุญญิต์, พระครูใบฎีกาณทล เขมโก, ปฎิธรรม สำเนียง และธีรพันธ์ เชิญรัมย์	

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม	141
การค้ำคูณยของเจ้าหน้าที่ตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร	
GUIDELINES FOR SOLVING PROBLEMS OF DUTY OF HUMAN TRAFFICKING PREVENTION AND SUPPRESSION OF POLICE OFFICERS IN SAMUTSAKHON PROVINCIAL	
กิมพจน์ น้อมชอบพิทักษ์	
การบูรณาการพุทธนิเวศเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม	156
BUDDHIST ECOLOGY INTEGRATED FOR ENVIRONMENTAL SOLUTION	
สุทธิลักษณ์ นิลเอสงค์	
การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ	170
THE EXTERMINATION OF RABIES INFECTED DOGS IN SAMUT PRAKARN PROVINCE: THE ADMINISTRATION AND MANAGEMENT PERSPECTIVES	
วิสิทธิ์ นิตยติธรรม	
รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม	185
A MODEL OF BUDDHIST PSYCHOLOGY FOR ENHANCING INTELLECTUAL HEALTH OF VOLUNTEER IN MEDITATION PRACTITIONERS	
ปมณธ์ณัฐ จงวัฒนานุกุลกิจ, สิริวัฒน์ ศรีเครือตง และลำพอง กลมกุล	
การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการประยุกต์พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์	197
A RESEARCH SYNTHESIS ON APPLICATION OF THE BUDDHADHAMMA FOR SOLVING THE PROBLEM AND DEVELOPING SOCIETY BY BUDDDDHIST RESEARCH INSTITUTE	
พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน, สมิตธิพล เนตรนิมิต และพระมหาอดิเดช สติวโร	

สารบัญ (ต่อ)

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	211
THE ATTITUDE OF PEOPLE TOWARDS WORK PERFORMANCE ON SOCIAL DEVELOPMENT ASPECT OF SINJAROEN SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION PHRASANG DISTRICT SURAT THANI PROVIN CETHAMMARAT MUNICIPALITY	
สุภาวดี ช่อสม และกันตภณ หนูทองแก้ว	
กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ	226
DRIVEN PROCESS FOR PUBLIC SCHOOL TO EXCELLENCE	
สาวิตรี แสงสุก	
การบริหารองค์การที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด	240
THE ORGANIZATION MANAGEMENT AFFECTING WORK MOTIVATION OF WORK MOTIVATION OF METROPLITAN OPERATION OFFICERS IN THAILAND POST COMPANY LIMITED	
จิรศักดิ์ จิยะจันทร์	
ประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงาน ต่างด้าว ในจังหวัดสมุทรสาคร	254
THE EFFECTIVENESS OF HEALTH INSURANCE SYSTEM MANAGEMENT OF ALIEN MANUAL LABORER GROUPS IN SAMUT SAKHON PROVINCE	
พรวิภา พิชชา เถลิงพล	
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	268
FACTORS THAT AFFECT THE CREDIBILITY OF FINANCIAL REPORT FROM THE COMPANIES LISTED IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND	
กานต์พลู ทิคำ และจิตติมาภรณ์ สิ้นจรรย์ศักดิ์	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ 284
ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร

THE MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT OF BASIC
SCHOOLS IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

วิสากุล กองทองนอก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

299

บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต*

THE DESIRABLE ROLE OF THAI MONK IN PRESENT AND FUTURE

พระมหาพงศ์ทราทิตย์ ก้องเสียง

Phramaha Pongtaratid Kongseang

หอมหวล บัวระภา

Homhuan Buarabha

วิเชียร แสนมี

Wichian Sanmee

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: paga.pttd@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต ผู้เขียนได้ศึกษาจากทฤษฎีบทบาทตามแนวคิดตะวันตก และบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันซึ่งอยู่ภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย ยุคสมัยและสังคม ที่ประกอบไปด้วย บทบาทในอดีต ที่บุคคลเข้าใจ และที่แสดงออกจริง รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้เขียนได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารนี้ไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่ข้อสรุป พบว่าการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทยนั้น เกิดจากปัจจัยทางสังคม 3 ประการ คือ ยุคสมัย สภาพสังคม และการคล้อยตามรัฐ จึงมีแนวโน้มเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ 1) ต้องยึดตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก 2) ระมัดระวังปัญหาความสุ่มเสี่ยงต่อโลกวิสัย เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ผู้คนเข้าถึงข่าวสารได้รวดเร็ว และ 3) สังคมมีความคาดหวังหรือความประสงค์ว่า พระสงฆ์ควรเข้าไปมีบทบาทต่อสังคมใน 2 สถานะ คือ เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ และเป็นผู้นำในการส่งเสริมชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพียงแต่ว่าพระสงฆ์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสภาพสังคม นอกจากนั้นการดำเนินบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ต้องเป็นไปตามกรอบนโยบายของรัฐที่ได้กำหนดไว้ จากการเปรียบเทียบผลของการศึกษานี้กับผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ามีความแตกต่างกันคือ ผลการศึกษาที่ผ่านมาให้คำตอบว่าพระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรและจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ในขณะที่ผลการศึกษาใหม่มุ่งเน้นให้คำตอบว่า บทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคตควรเป็นไปอย่างไร จึงจะเป็นไปตามความต้องการของสังคมภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย

คำสำคัญ: บทบาทที่พึงประสงค์, พระสงฆ์ไทย, ปัจจุบันและอนาคต

* Received 30 January 2020; Revised 29 March 2020; Accepted 29 March 2020

Abstract

This article wants to point out the desired roles of current and future Thai monks. The author studied from the theory of roles based on western concepts. And the role of the Thai monks today, which is within the framework of Dhamma discipline Era and society comprising Ideal role Roles that people understand and the role that is actually expressed including the study of factors that cause changes in the role of Thai monks. Which the author uses the data from this document study to analyze together with the data obtained from in-depth interview area. Making it possible to see the trend of the role of Thai monks in the future Leading to the conclusion of the desirable role of the present and future the study result found that changing roles of Thai monks caused by three social factors ; the time period, social conditions and state conformity. The role of Thai monks in the future have tends to be in 3 characteristics as follows 1) The role of Thai monks in the future must adhere to the principles of discipline. 2) Be careful the risk of randomness to the world because the technological advancement can be people are able to access the information quickly and 3) Society also has expectations or wishes that monks should play a role in society in two states: spiritual leadership and leaders in community relief only that the monks need to change the format to be consistent with the time period and social conditions. As well as in accordance with government policies. By comparing the results of this study with previous studies, it was found difference, results provide answers on how monks play and how they will be change. Meanwhile the results of this study focus on the answer that how is the role of Thai monks in the present and future. Therefore, will meet the needs of society under the framework of the Dhamma discipline.

Keywords: The Desirable Role, Thai Buddhist Monk, Present And Future

บทนำ

ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตมา ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือพุทธศาสนา ยอมรับและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีความเลื่อมใสศรัทธาให้ความสำคัญและแสดงความเคารพเอื้อเฟื้อต่อพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษทางสังคม มีวัตรปฏิบัติที่ดั่งงามตามหลักพระธรรมวินัย จึงทำให้พระสงฆ์ได้รับการยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชน ถือเป็นบุคคลต้นแบบแห่งความ

ประเพณีที่จะนำไปสู่การบรรลุสู่สังคมในอุดมคติ เพราะพระสงฆ์มีจารีตมีหลักการปฏิบัติตน และหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ดีงาม ผ่านหลักธรรมคำสอนที่เรียกว่าพระธรรมวินัย ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์จึงถือว่ามีความสำคัญต่อพุทธศาสนาและสังคมเป็นอย่างมาก เพราะหากพระสงฆ์ประพฤตินทางเสียหายก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมองและประชาชนเสื่อมความศรัทธา เมื่อประพฤติดีปฏิบัติชอบ คุณประโยชน์ก็จะเกิดแก่สังคมสงฆ์นั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2536)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองรวมถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้วิถีทางการดำเนินชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมมีความแตกต่างจากพระสงฆ์ในอดีตเป็นอย่างมาก ด้วยยุคสมัยและสังคมที่เปลี่ยนไปจึงทำให้ประชาชนหันไปพึ่งเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมทางสังคมสมัยใหม่ การแพร่สะพัดของลัทธิบริโภคนิยมในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความล้มเหลวของพุทธศาสนาในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจของผู้คน (พระไพศาล วิสาโล, 2555) จึงเห็นได้ว่าผู้คนในสังคมยุคใหม่ไม่ให้ความสนใจและความสำคัญต่อการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนและเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ในขณะที่ด้านพระสงฆ์เองก็อนุวัตไปตามยุคสมัย มีการปรับบทบาทโดยนำสื่อเทคโนโลยีและวิธีการสมัยใหม่รวมถึงความเชื่อและค่านิยมเข้ามาใช้ นับเป็นกลยุทธ์ที่จะโน้มนำคนเข้าสู่พุทธศาสนาในลักษณะของการเผยแพร่เชิงรุก (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548) เพื่อให้เข้าถึงประชาชนในสังคมได้มากขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมและการดำเนินบทบาทของคณะสงฆ์ไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งก่อให้เกิดทั้งผลดีทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และปัญหาด้านความเหมาะสมของวิธีการปฏิบัติ อันจะมีผลต่อภาพลักษณ์ ความศรัทธา และความมั่นคงของพุทธศาสนา

ช่วงที่ผ่านมา มีผู้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยไว้หลายชิ้นด้วยกันเช่น ในปี 2529 อนันต์ วิริยะพินิจ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน พบว่าวิวัฒนาการของการปกครองของสถาบันสงฆ์ เกิดความเปลี่ยนแปลงและสูญเสียบทบาทของการเป็นผู้นำชุมชนจากหลายปัจจัย เช่น การรับอารยธรรมตะวันตก สถาบันสงฆ์ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและนโยบายภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทแทน ทำให้พระสงฆ์เหลือเพียงบทบาทการเป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรมเท่านั้น (อนันต์ วิริยะพินิจ, 2529) ในปี 2541 พระมหาสุภา อุทโท ได้ศึกษารoles บทบาทของพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541 - 2560) พบว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก มีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างสูง การติดต่อสื่อสารของคนจะผ่านเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น ค่านิยมบริโภคจะมีอิทธิพลสูง มีหลากหลายวัฒนธรรม ปัญหาสังคมจะมีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้าจึงควรมีบทบาท 3 ด้าน คือ 1) บทบาทต่อตนเอง 2) บทบาทต่อองค์กรสงฆ์ 3) บทบาทต่อสังคม (พระมหาสุภา อุทโท, 2541) และ จริยา จิตฺพร ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน: กรณีศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของ พระมหาไพเราะ ฐิตสีโล, ดร. (ภุชญา) ผลของการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์มิใช่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียวตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ ในขณะที่พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ท่านยังมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการบริหาร การช่วยเหลือสังคมเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก (จริยา จัตูพร, 2554)

จะเห็นได้ว่าการศึกษารูปแบบบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นอยู่ว่ามีบทบาทด้านใดบ้าง รวมถึงการศึกษาแนวโน้มพัฒนาการพระสงฆ์หลังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเป็นเช่นไร ยังขาดการวิเคราะห์ถึงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยและพระธรรมวินัย ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพที่พึงประสงค์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ผู้เขียนจะได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท บทบาทพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทย และแนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคต เพื่อนำมาสรุปเป็นบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต ต่อไป

ทฤษฎีบทบาท

ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) โดยกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์และลักษณะปัจเจกบุคคล แล้วชี้ให้เห็นว่า ตัวเชื่อมระหว่างมนุษย์กับสังคมนั้นคือบทบาท (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551) การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งที่ถูกกำหนด ถึงแม้บางบุคคลจะมีได้ประพฤติปฏิบัติตามที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือได้ปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งนั้น ๆ (Cohen & Orbach, 1990) บทบาทเป็นพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดก็ตาม ที่มีกฏการคาดคะเนว่าผู้อื่นหวังที่จะเห็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติเช่นไรเป็นแนวทาง ส่วนมากมักจะสังเกตผู้ดำรงตำแหน่งอื่นแล้วมากำหนดบทบาทของตนเอง การคาดคะเนว่าผู้อื่นต้องการให้ตนทำอะไร ไม่จำเป็นต้องตรงตามลักษณะงานและภาระหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ๆ (Sarbin T.R., 1975) บทบาทคือองค์รวมของบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหนึ่ง ๆ ในสังคม นั่นคือ เป็นบรรทัดฐานที่แสดงให้เห็นว่าสังคมคาดหวังให้บุคคลในตำแหน่งนั้น ๆ กระทำหรือไม่กระทำอะไรได้บ้างโดยที่บรรทัดฐานคือกฎของพฤติกรรม เป็นที่กำหนดว่าพฤติกรรมอะไรที่สังคมต้องการยอมรับ หรือห้ามปรามมิให้ปฏิบัติเมื่ออยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งเราสามารถแบ่งประเภทได้ 3 ประการ คือ 1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) ที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งมีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้ 2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived role) ที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล 3) บทบาทที่

แสดงออกจริง (Actual or Enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่าง ๆ ที่อาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับอุดมคติหรือที่บุคคลรับรู้ก็ได้ (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, 2548)

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทข้างต้นแล้ว พบว่า หมายถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องแสดงออกตามสถานภาพหรือตำแหน่งของตน ซึ่งแต่ละสถานภาพนั้นมีกรอบที่ถูกวางไว้จากความคาดหวังของคนในสังคม และแต่ละบุคคลนั้นประกอบด้วยหลายสถานภาพจึงต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่หลายบทบาท มีลักษณะเป็นพลวัต คือมีความเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับสถานภาพนั่นเอง หากจะกล่าวโดยสรุปแล้ว บทบาทมีลักษณะดังนี้คือ 1) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม 2) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของสังคมตามแต่ละสถานภาพหรือตำแหน่ง 3) เป็นองค์รวมหรือบรรทัดฐานของตำแหน่งทางสังคม

บทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถูกกำหนดขึ้นภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย ความคาดหวังจากสังคม กฎหมายบ้านเมืองและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ

บทบาทพระสงฆ์ในอุดมคติเป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้า ทรงวางแนวทางการปฏิบัติต่อชาวโลกแก่ภิกษุสาวกของพระองค์ในครั้งพุทธกาล โดยที่พระองค์ได้ทรงประพฤติเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาวโลกในฐานะทรงเป็นพระพุทธเจ้า ความประพฤตินั้นเรียกว่า พุทธจริยา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันในหัวข้อบทบาทในอุดมคตินั้น ผู้เขียนได้ศึกษาตามกรอบของพุทธจริยา และพระธรรมวินัย ดังนี้

1.1 ด้านพุทธจริยา พบว่าในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันยังคงเห็นได้ว่าพระสงฆ์ยังคงดำเนินไปตามวิถีแห่งพุทธจริยา ซึ่งเมื่อผนวกเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของไทยแล้ว ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในส่วนนี้โดยมากยังคงคงตาม เช่น การออกรับบิณฑบาตด้วยอาการสำรวม การแสดงธรรมด้วยความเคารพ เป็นต้น แต่จะมีบางส่วนที่นำไปใช้ในทางที่ผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์เดิมของพระพุทธเจ้า ยกตัวอย่างเช่น การบิณฑบาตของพระสงฆ์บางรูปที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

1.2 ด้านพระธรรมวินัย พบว่าการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ปัจจุบันค่อนข้างจะผิดเพี้ยนไปจากพระธรรมวินัย ด้วยปัจจัยหลายประการ เข้าขั้นขัดแย้งกับพระธรรมวินัยไปเลย เช่น เป็นหมอดู ทรงเจ้า หรือแม้แต่การส่งเสริมเรื่องเครื่องรางของขลังและพิธีกรรม

ที่ไม่ก่ออุกตาสัมมาทิฏฐิอื่น ๆ ก็ถือว่าขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่าการดำเนินบทบาทในอุดมคติของพระสงฆ์ไทยปัจจุบันบางอย่างจะขัดต่อพระธรรมวินัย แต่กลับได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมไทย เนื่องจากไปตรงกับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย จนกลายเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในอุดมคติใหม่ในที่สุด

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ

ผลของการศึกษาพบว่า บทบาทที่บุคคลเข้าใจนี้ถือเป็นภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และอยู่ในความคาดหวังของคนในสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

2.1 ฐานะเป็นศูนย์กลางความเชื่อและความศรัทธาของประชาชน พระสงฆ์จะต้องมีความประพฤติตนที่ถูกต้องดีงาม สรรวมในพระธรรมวินัย เหมาะสมแก่ความเป็นสมณะ บทบาทของพระสงฆ์ต้องไม่เป็นโลกวิฆะและไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย เป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2 ฐานะที่พึ่งทางจิตวิญญาณและสติปัญญา ถ้าพระสงฆ์สามารถดำรงบทบาทสองประการได้ คือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ยกกระดับความคิดและจิตใจให้สูงขึ้น พัฒนาคนสู่ความเป็นมนุษย์ ในขณะเดียวกันก็ปลูกสัมมาทิฏฐิให้แก่ประชาชนผ่านสื่อที่ทันสมัย

2.3 ด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำด้านการรู้เท่าทันตนและปรากฏการณ์ของสังคม เพราะยุคปัจจุบันสิ่งเร้าที่เป็นอันตรายต่อจิตใจเข้าใกล้ประชาชนและสามารถครอบงำจิตใจได้ง่ายมีเป็นจำนวนมาก บทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในยุคนี้ คือ พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำเพื่อปลูกปัญญาหรือการตื่นรู้สำหรับชาวพุทธ เช่น โลกสังคมออนไลน์ มีเรื่องที่เป็น “มั่วสาวาท” อยู่มาก พระสงฆ์ควรจะรู้เท่าทันในการใช้สื่อเหล่านี้เป็นอันดับแรก และสอนประชาชนให้รู้เท่าทันสื่อเหล่านี้ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ ถือว่า หนามตำเอาหนามบ่ง กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคนี้ไม่ได้อยู่บนธรรมมาสน์และสถานีวิฑูรย์เท่านั้น พระสงฆ์ต้องปรับตัวนำสื่อทางปัญญาเผยแผ่ในสื่อต่าง ๆ ที่เข้าถึงประชาชน ทั้งนี้ รวมทั้ง application ที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงประชาชนด้วย

2.4 การอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ดำเนินการมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เยียวยาผู้ติดยาเสพติด บทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช่บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ แต่ก็ถือว่าเป็นบทบาทที่ยอมรับได้ และควรที่พระสงฆ์จะดำเนินการ แต่บทบาทใดที่พระสงฆ์ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย ทำให้ประชาชนมีศรัทธาเสื่อมถอย ห่างไกลจากกระแสแห่งปัญญาที่แท้จริง บทบาทเช่นนี้ ไม่ควรให้ดำเนินการและไม่ควรเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น พระสงฆ์ตั้งตนเป็นหมอดู เป็นหมอมหร

2.5 การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องความเป็นผู้นำการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจจะนำมา

บูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

3. บทบาทที่แสดงออกจริง

จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่วิจัยคือ เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ทั้ง 6 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ นครพนม ยโสธร มุกดาหาร และอำนาจเจริญ พบว่า บทบาทที่แสดงออกจริงของพระสงฆ์ไทย ซึ่งผู้เขียนนำมาสรุปอธิบายเป็น 3 หัวข้อหลัก คือ บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้กรอบของบทบาทในอุดมคติ บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้บทบาทที่บุคคลเข้าใจ และบทบาทที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 มีอธิบายดังนี้

3.1 บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้กรอบของบทบาทในอุดมคติ ซึ่งมีพุทธจริยาและพระธรรมวินัยเป็นกรอบ พบว่า พระสงฆ์ยังคงดำเนินบทบาทไปตามรูปแบบที่พระพุทธเจ้าวางไว้เป็นพุทธอาณัติ แต่จะมีบางส่วนที่นำไปใช้ในทางที่ผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์เดิมของพระพุทธเจ้า เนื่องจากสภาพสังคม ความเชื่อ ค่านิยมที่เปลี่ยนไป ทำให้กลายเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในอุดมคติใหม่ ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นวงกว้าง เนื่องจากไปตรงกับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย แม้จะขัดต่อพระธรรมวินัยก็ตาม เช่น การดูฤกษ์ยาม การสะเดาะเคราะห์ หรือแม้แต่การส่งเสริมเรื่องเครื่องรางของขลังและพิธีกรรมที่ไม่เกื้อกูลต่อสัมมาทิฐิอื่น

3.2 บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้บทบาทที่บุคคลเข้าใจ พระสงฆ์จะต้องยึดกรอบของพระธรรมวินัยเป็นหลัก และสามารถบูรณาการให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยอาศัยการตีความและมีการสังคายนาเพื่อรับรองมติ พระสงฆ์จะต้องดำรงบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและสติปัญญา พระสงฆ์ต้องทันสมัยรู้เท่าทันว่าประชาชนมีข้อข้องใจอะไร เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน รวมทั้งสิ่งเร้าทางกิเลสมากมายที่มีอิทธิพลต่อจิตใจประชาชน พระสงฆ์จำเป็นต้องรับรู้ปัญหาผ่านสื่อต่าง ๆ แต่พระสงฆ์ต้องรู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้ เพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการถ่ายทอดปัญหาสู่ประชาชน พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

3.3 บทบาทที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 พระสงฆ์กลุ่มที่มีบทบาทอย่างชัดเจนคือ พระสังฆาธิการ ซึ่งมีภาระหน้าที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมตามภาระกิจหลัก การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งถือเป็นพันธกิจของพระสังฆาธิการที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การดำเนินบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ตามกรอบของภารกิจหลัก 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นจุดเด่น เพราะส่งผลด้านบวก

ต่อสังคม ในฐานะที่เป็นแบบอย่างแก่สังคม ซึ่งบทบาทที่สำคัญที่สุดคือ ด้านการศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน หรือส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบ ต่าง ๆ ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่โอกาสทางการศึกษาได้เล่าเรียน ซึ่งถือได้ว่าในปัจจุบันคณะสงฆ์ได้สร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับสังคมเป็นจำนวนมาก ส่วนการดำเนินบทบาทของคณะสงฆ์ภาค 10 ยังมีหลายส่วนที่ไม่ก่อให้เกิดผลต่อสังคมเท่าที่ควรนัก ซึ่งส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบวิธีการมากกว่าการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลได้จริง เป็นลักษณะบทบาทเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการเข้าไปพัฒนาจิตใจ อีกทั้งการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันภายใต้เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ส่งผลต่อภาพลักษณ์พระสงฆ์ทั้งแง่บวกและแง่ลบ พระสงฆ์จึงต้องให้ความสำคัญและใส่ใจในรายละเอียดให้มากขึ้น การก่อสร้างถาวรวัตถุที่ใหญ่โตและวิจิตรเกินความจำเป็นก็ถือเป็นบทบาทด้านลบ เช่นเดียวกับการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและความประพฤติส่วนตัวอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป

ซึ่งบทบาทนี้จะถูกนำมาพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมแต่ละพื้นที่ ต้นทุนของวัด ความถนัดและทัศนคติพระสงฆ์ของผู้ดำเนินบทบาท โดยอาศัยแนวทางการดำเนินบทบาทจากกรอบที่เรียกว่า กิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นการกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนนอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัย จะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทย

จากการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน อันได้แก่ สถาบันสงฆ์ สถาบันการปกครองคณะสงฆ์ไทย ให้ความสำคัญกับบทบาทในฐานะของความเป็นพุทธศาสนาเพื่อสังคมมากขึ้น จึงมุ่งเน้นการดำเนินบทบาทต่อสังคมเป็นหลัก ทำให้บทบาทเพื่อการขัดเกลาพัฒนาตนเองของพระสงฆ์สู่เป้าหมายที่เป็นอุดมคติสูงสุดของพุทธศาสนาย่อยถ่วงลง มีการยึดติดกับความสะอาดสบายทางกาย เน้นวัตถุนิยมสร้างโบสถ์ วิหาร สถานปฏิบัติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้มาบำเพ็ญบุญในรูปแบบต่าง ๆ และการกำหนดนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีความ

สอดคล้องกับยุคสมัยและยุทธศาสตร์ชาติขององค์กรสงฆ์ ถือเป็นปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทย

2. ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ นโยบายภาครัฐ และสังคมโลกาภิวัตน์ เนื่องจากพระสงฆ์ นอกจากจะมีพระธรรมวินัยเป็นหลักในการประพฤติตนแล้ว พระสงฆ์ยังมีสถานะเป็นพลเมืองของประเทศที่ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง และนโยบายของรัฐ บทบาทของพระสงฆ์ในแต่ละรัฐหรือประเทศจึงมีความแตกต่างกัน เช่นพระสงฆ์ในบางประเทศอาจสามารถมีบทบาททางการเมืองได้อย่างเสรี ในขณะที่บางประเทศไม่สามารถทำได้ นี่เป็นหนึ่งตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าการคล้อยตามรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดบทบาทของพระสงฆ์ในรัฐนั้น ๆ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทยจึงเป็นไปตามปัจจัยด้านการคล้อยตามรัฐ ผ่านกฎหมายบ้านเมือง และนโยบายของรัฐ รวมไปถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศของมหาเถรสมาคม ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายปกครองคณะสงฆ์ไทย

ส่วนปัจจัยด้านสังคมโลกาภิวัตน์ ยุคสมัยและสภาพสังคมทำให้สิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการคิด มีสติในการพิจารณา เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มนุษย์ในสังคมมีการปรับตัวพฤติกรรมของตัวเองให้เปลี่ยนไปตามความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ในแต่ละสภาพสังคมและยุคสมัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการปรับตัวของมนุษย์ให้สามารถดำรงอยู่ การปรับตัวเป็นผลของความพยายามของบุคคลที่ปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการ หรือด้านอารมณ์ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอยู่ (Coleman E., 1981) การเปลี่ยนแปลงของสังคมในมุมมองของพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่ว่าธรรมชาติของสรรพสิ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ก็อยู่ภายใต้กฎความเปลี่ยนแปลงนี้เช่นเดียวกัน เมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ส่งผลให้พระสงฆ์ต้องปรับรูปแบบบทบาททางสังคมให้มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมเข้าถึงประชาชน สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ต่อไปได้ พระสงฆ์จำเป็นจะต้องมีการปรับตัว พิธีการ วิธีการหรือบทบาทให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และยุคสมัยที่เปลี่ยนไปเพื่อให้ทันกับสถานการณ์และความคาดหวังของคนในสังคม

ดังนั้น การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับพระธรรมวินัย และปัญหาการยอมรับของสังคม เนื่องจากทัศนคติของคนในสังคมส่วนหนึ่งยังติดอยู่ในภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอุดมคติที่มีสภาพทางสังคมแตกต่างจากในปัจจุบัน

แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคต

จากการศึกษาแนวคิดต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้มองเห็นถึงแนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคต จะมี 3 ลักษณะดังนี้ 1) ยึดตามพระธรรมวินัย พระสงฆ์ไทยเป็นฝ่ายเถรวาทไม่ว่าจะยุคสมัยใดพระสงฆ์ไทยยังต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก อีกทั้งโลกปัจจุบันและอนาคตเป็นโลกแห่งเทคโนโลยี ข่าวสารส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ในอนาคตต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังปัญหาความสับสนเสี่ยงต่อโลกวัชระ จึงต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก 2) อนุวัตตามยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและสังคม ส่งผลให้ต้องอนุวัตไปตามยุคสมัยและสภาพสังคม ถึงแม้ว่าจะมีการยึดตามพระธรรมวินัยก็ตาม แต่พระสงฆ์ไทยต้องปรับตัว ปรับรูปแบบบทบาททางสังคมให้มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสังคม เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมเข้าถึงประชาชน สอดคล้องกับสังคมแต่ละยุค ให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ต่อไปได้ 3) เป็นไปตามนโยบายของรัฐ พระสงฆ์ไทยภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง และนโยบายของรัฐผ่านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศของมหาเถรสมาคม มีฐานะเป็นทั้งพลเมืองและองค์กรทางสังคม ที่เป็นกลไกในการพัฒนามนุษย์และสังคม พระสงฆ์จึงต้องดำเนินบทบาทให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่วางไว้เป็นยุทธศาสตร์ชาติในแต่ละยุค แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคตจึงมีนโยบายของรัฐเป็นตัวกำหนดที่สำคัญประการหนึ่ง

จากแนวโน้มของพระสงฆ์ไทยในอนาคต เราจะเห็นความขัดแย้งกันเองของบทบาทพระสงฆ์ ที่จะต้องดำเนินไปภายใต้พลวัตทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การยึดพระธรรมวินัย แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่การันตีสถานะของพระสงฆ์ว่า เป็นนักบวชและมีเพศต่างจากคฤหัสถ์ ปฏิบัติตามคำสอนของพระศาสดาเพื่อความหลุดพ้นในที่สุด แต่พระธรรมวินัยก็เป็นสิ่งที่บัญญัติมาแล้วในอดีต ซึ่งหากพิจารณาถึงความไม่เท่าทันปัจจุบันของพระธรรมวินัย ก็นับว่าเป็นผลเสียมากกว่าผลดีสำหรับการดำรงอยู่ของพระสงฆ์ ในอดีตครั้งที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ นอกจากที่พระองค์จะทรงบัญญัติพระวินัยแล้วก็ทรงมีการแก้พระวินัยบางประการหรือที่เรียกว่า อนุบัญญัติ เพื่อความอยู่ง่ายของพระสงฆ์ ก็นับว่าเป็นการปลดปล่อยความกังวลของพระสงฆ์ในการดำเนินบทบาทท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน ได้มีการสังคายนาพระธรรมวินัย พระสงฆ์ก็ยึดถือสืบ ๆ ต่อกันมา โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอีก โดยเฉพาะพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท แม้ในทางพฤตินัยจะมีการย่อหย่อนลงของคณะสงฆ์แต่การจะเพิกถอนหรือแก้ไขพระธรรมวินัยก็เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยาก จะเห็นได้จากการการแตกแยกของคณะสงฆ์เป็นฝ่ายมหาสังฆิกะกับเถรวาทหลังการสังคายนาครั้งที่ 2 เพราะมีการแก้ไขพระธรรมวินัยเป็นเหตุ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) ทำให้แตกแยกเป็นนิกายต่าง ๆ ในพุทธศาสนา ซึ่งในบางครั้งลูกหลานจนเป็นปัญหาการเหยียดนิกายและต่อสู้กันระหว่างนิกายก็มีการยึดพระธรรมวินัยและการแก้ไขนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในคณะสงฆ์ เพราะไม่มีบุคคลที่ชี้ขาดพระธรรมวินัย แม้จะมีการ

ประชุมสงฆ์แต่ก็ไม่ใช่ว่าความเห็นของคณะสงฆ์ทั้งสังฆมณฑล จะเห็นไปในทิศทางเดียวกันจึงทำให้เกิดความขัดแย้งภายในดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

นอกจากนี้การยึดพระธรรมวินัยโดยไม่เปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของพระสงฆ์ แม้จะมีความถูกต้องในทางปฏิบัติและบทบาทที่บัญญัติไว้ในพระธรรมวินัย แต่ก็มีปัญหาของความไม่สอดคล้องต่อกาลสมัยและทำให้เกิดความเสียหายอย่างมาก ดังเช่นการสูญเสียของพระภิกษุณีในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ด้วยบทบัญญัติที่เคร่งครัดและไม่มีการเปลี่ยนแปลงฝ่ายเถรวาททำให้การสืบต่อของพระภิกษุณีขาดสูญ นับว่าเป็นการสูญเสียพุทธบริษัทในพระพุทธศาสนา เพราะการไม่อนุวัตตามยุคสมัย ปัญหาดังกล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบทบาทพระสงฆ์ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ความขัดแย้งของพระธรรมวินัยกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อบทบาทของพระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

ผลกระทบจากพระธรรมวินัยนับว่าเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยภายนอกอย่างเช่น กฎหมายหรือนโยบายของรัฐ รวมถึงภูมิประเทศของรัฐนั้น ๆ ด้วย ก็เป็นตัวกำหนดบทบาทของพระสงฆ์ พระสงฆ์แม้จะมีสถานะในการเป็นนักบวชแต่ภายใต้กฎหมายของรัฐพระสงฆ์ก็คือพลเมืองที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อความมีเสถียรภาพในการปกครองสังคมของรัฐ ในบางครั้ง ความไม่สอดคล้องของข้อบังคับของรัฐกับพระธรรมวินัยที่พระสงฆ์ยึดถืออยู่ ก็สร้างความลำบากใจในแก่คณะสงฆ์ เช่น การปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ เป็นต้น ตามพระธรรมวินัยพระสงฆ์ใช้ระบบปกครองแบบอาวสุ คือ การเคารพพระภิกษุผู้บวชก่อน หลังจากมีการปฏิรูปการปกครองเช่นในปัจจุบัน พระสงฆ์จำเป็นต้องมีระบบการปกครองแบ่งเป็นตำแหน่งต่าง ๆ ลดหลั่นกันลงมา ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวไม่ได้การคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งโดยระบบอาวสุ แต่คัดจากความรู้ความสามารถเป็นหลัก ทำให้ผู้มีอายุพรรษาน้อยสามารถปกครองผู้มีอายุพรรษามากได้ การตีเตียนกันตามพระธรรมวินัยจึงทำได้ยากขึ้น ซึ่งอาจมีเหตุผลมาจากความเกรงใจ ด้วยฐานะและสถานะมีความไม่สอดคล้องกัน ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของพระสงฆ์ทั้งสิ้น หากเราพิจารณาปัญหาดังกล่าวจะเห็นความขัดแย้งในตัวเองของบทบาทพระสงฆ์ ที่หากทำตามพระวินัยก็จะดีในทิศทางของพระสงฆ์ในอุดมคติซึ่งไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือหากตอบรับและเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมก็จะถูกรหาและถูกวิจารณ์ในทางไม่เหมาะสมต่อสมณะเพศได้

แต่ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามยุคสมัยและบริบททางสังคมของพระสงฆ์นั้น แม้จะต้องพบกับปัญหาความไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย ในพระไตรปิฎกปรากฏหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือการตีความที่พระพุทธเจ้าทรงประทานเป็นเครื่องพิจารณาตัดสินการกระทำที่ไม่เหมาะสมบางอย่างที่อยู่นอกเหนือสิกขาบท ซึ่งเรียกว่า มหาปเทศ 4 คือ 1) สิ่งใดที่มีได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร หากเข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควร (อกัปปิยะ) ขัดกันกับสิ่งที่ควร (กัปปิยะ) สิ่งนั้นไม่ควร

2) สิ่งใดที่มีได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร หากเข้ากันได้กับสิ่งที่ควร ขัดกันกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร
 3) สิ่งใดที่มีได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร หากเข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกันกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่
 ควร 4) สิ่งใดที่มีได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร หากเข้ากันได้กับสิ่งที่ควร ขัดกันกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้น
 ควร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนั้น เมื่อมีปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ขัดแย้ง
 หรือไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย ก็สามารถนำหลักมหาปเทศนี้มาใช้เป็นเกณฑ์พิจารณา
 ตัดสินได้

ตัวอย่างการนำหลักมหาปเทศ 4 มาใช้ในสมัยพุทธกาลมีปรากฏในพระไตรปิฎกหลาย
 คราวด้วยกัน เช่น เรื่องสิกขาบทที่ห้ามภิกษุอาบน้ำก่อนถึงเดือน แต่ต่อมาก็มีอนุบัญญัติที่
 อนุญาตการอาบน้ำในกรณีต่าง ๆ เป็นต้นว่า กรณีในคราวร้อน ในคราวกระวนกระวาย คราว
 เจ็บไข้ คราวทำการงาน คราวไปทางไกล คราวฝนมากกับพายุฤดู และกาลสมัยที่เปลี่ยนไป ภิกษุ
 สามารถอาบน้ำได้ไม่เป็นอาบัติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หรือในเรื่องการใช้เภสัช
 การห้ามใส่รองเท้า การห้ามการดื่ม การห้ามกักตุนอาหาร ซึ่งอยู่ในขอบข่ายของกัปปิยะและ
 อกัปปิยะ ที่ทรงห้ามและมีอนุบัญญัติทรงอนุญาตในแต่ละกรณีที่มีบริบทแตกต่างกัน รวมไปถึง
 พิธีการบวชในพื้นที่แตกต่างกันก็ทรงอนุญาตจำนวนภิกษุที่ทำพิธีบวชให้กุลบุตรได้ต่างกัน

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้ามีการอนุโลมการบังคับใช้พระวินัยเป็นกรณีไป
 โดยพิจารณาจากความจำเป็นที่เกิดขึ้นในคราวต่าง ๆ ที่มีบริบทแวดล้อมต่างกัน การห้ามหรือ
 การอนุญาตจึงมีขึ้นในลักษณะของการพิจารณาจากว่าสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้น เป็นไปเพื่อ
 ประโยชน์หรือไม่ โดยถือเอาผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นที่ตั้งว่าจะทำให้เกิดคุณหรือโทษต่อสังคม
 สังคมมากกว่ากัน ดังนั้นการตัดสินถึงความเหมาะสมในการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ใน
 ยุคสมัยและสังคมที่แตกต่างกัน จึงสามารถนำเอาหลักการนี้มาเป็นเกณฑ์พิจารณาถึงความ
 เหมาะสมระหว่างพระธรรมวินัยกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จะเกิดคุณหรือโทษ แก่ตนเอง
 สังคม และพุทธศาสนา หรือไม่

ถึงอย่างไรก็ตามถึงแม้พระธรรมวินัยจะอนุญาตให้พระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลง
 พระธรรมวินัย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยใช้หลักพิจารณาตัดสินการ
 กระทำที่เรียกว่า มหาปเทศ 4 ดังกล่าวมานี้ก็ตาม แต่การจะชี้ขาดลงไปเลยว่าให้มีการ
 เปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยข้อนี้หรืออนุญาตให้พระสงฆ์ปฏิบัติอย่างนี้ ก็เป็นเรื่องยากและมักถูก
 มองว่าไม่สมควร ดังนั้น บทบาทพระสงฆ์จึงเป็นเพียงการปฏิบัติในทางพหุัตถนัยเท่านั้น ไม่ใช่การ
 ปฏิบัติในทางนิตินัย เราจึงมักพบเห็นการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่มีความแตกต่างกันออกไปแม้ว่า
 จะอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยเดียวกัน แต่บทบาทของพระสงฆ์ทั้งนั้นก็เป็นตามแต่บริบทของสังคม
 เพราะไม่มีผู้ใดสามารถชี้ขาดในทางพระวินัย แม้พระธรรมวินัยจะอนุญาตให้คณะสงฆ์ประชุม
 กันเพื่อลงความเห็น แต่การยอมรับและความน่าเชื่อถือได้หรือไม่นั้นจะเป็นปัญหาให้เกิดการ
 วิจารณ์ถึงความเหมาะสมตามมา หรือถ้าหากมีการกระทำได้จริง ก็อาจมีการเรียกร้องข้ออื่น ๆ
 ตามมา

บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต

การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ ที่ถือได้ว่าเป็นบทบาทที่พึงประสงค์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตนั้น ผู้เขียนได้ยึดจากผลของการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเป็นของประชาชน พบว่า ในปัจจุบันและอนาคตสังคมยังมีความคาดหวังหรือความประสงค์ว่า พระสงฆ์ควรเข้าไปมีบทบาทต่อสังคมใน 2 สถานะ คือ เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ และผู้นำในการสงเคราะห์ชุมชน เพียงแต่ว่า พระสงฆ์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสภาพสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทของพระสงฆ์จะต้องดำรงบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและสติปัญญา พระสงฆ์ที่จะดำเนินบทบาทได้ดีคือพระสงฆ์ที่ปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพุทธศาสนิกชน โดยจะต้องยึดกรอบของพระธรรมวินัยเป็นหลัก และสามารถบูรณาการให้สอดคล้องกับยุคสมัย อาศัยการตีความและมีการสังคายนาเพื่อรับรองมติ พระสงฆ์ต้องมีความทันสมัยแต่รู้เท่าทันปัญหาทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบในการถ่ายทอดปัญหาสู่ประชาชน พระสงฆ์ควรมีการเรียนรู้ในศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้รู้เท่าทันโลก ทันยุคทันสมัยที่เปลี่ยนไป เพื่อการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์รูปแบบวิธีการในการอบรมสั่งสอน นำพระธรรมวินัย และพุทธจริยา มาบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน จะทำให้ประชาชนได้เข้าถึงหลักธรรมได้อย่างชัดเจน

2. พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย รวมถึงบทบาทการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจจะนำมาบูรณากับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

สรุป

บทบาทของพระสงฆ์ไทยถูกกำหนดขึ้นภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย ความคาดหวังจากสังคม กฎหมายบ้านเมืองและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ประกอบด้วย 1) บทบาทในอุดมคติเป็นบทบาทหลักตามพระธรรมวินัยที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม 2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ เป็นบทบาทที่เป็นภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และอยู่ในความคาดหวังของคนในสังคม ประกอบด้วยบทบาทในฐานะเป็นต้นแบบของสังคมในแง่ของเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม ในฐานะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ ในฐานะนักการศึกษา และในฐานะนักพัฒนาสังคม 3) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการดำเนินบทบาทไปตามนโยบายของรัฐ ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งบทบาทนี้จะถูกนำมาพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมแต่ละพื้นที่ ต้นทุนของวัด ความถนัดและทัศนคติพระสงฆ์ของผู้ดำเนินบทบาท

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไทย เกิดจากปัจจัยทางสังคม 3 ประการ คือ ยุคสมัย สภาพสังคม และการคล้อยตามรัฐ บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคตจึงมีแนวโน้มเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ 1) บทบาทพระสงฆ์ไทยในอนาคตต้องยึดตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก รมัตถะรังปัญหาความสับสนต่อโลกวัชชะ เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ผู้คนเข้าถึงข่าวสารได้รวดเร็ว 2) บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคตจะต้องอนุวัตตามยุคสมัยและสภาพสังคม เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมเข้าถึงประชาชน เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสังคม 3) บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคตจะต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นองค์กรทางสังคมที่เป็นกลไกในการพัฒนามนุษย์และสังคม ส่วนบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันและอนาคต สังคมยังมีความคาดหวังหรือความประสงค์ว่า พระสงฆ์ควรเข้าไปมีบทบาทต่อสังคมใน 2 สถานะ คือ เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ และผู้นำในการสงเคราะห์ชุมชน เพียงแต่ว่าพระสงฆ์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสภาพสังคมนั่นเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์เป็นเครื่องมือและปฏิบัติตามนโยบายของรัฐมาโดยตลอด ดังนั้น บทบาทพระสงฆ์ในอนาคตนอกจากสนองนโยบายของรัฐแล้ว ควรจะต้องปรับให้สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่ ที่เกื้อหนุนและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น ซึ่งจะนำพาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). ประวัติพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จริยา จิตฺพร. (2554). บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน : กรณีศึกษาบทบาทและหน้าที่ของ พระมหาไพเราะ จิตฺสีโล, ดร. (กฤษณา). ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2548). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2536). สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายหน้าเป็นพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

- พระไพศาล วิสาโล. (2555). ทางธรรม พุทธศาสนากลางกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: โพสท์บุ๊กส์.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2541). บทบาทของพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541-2560). ใน วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). กฎมหาเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อนันต์ วิริยะพินิจ. (2529). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา.
- Cohen & Orbuch. (1990). Introduction to Sociology. Singapore: Mc Graw-Hill.
- Coleman E. (1981). The developmental stages of the coming out process. Journal of Homosexuality, 7(1), 19-32.
- Sarbin T.R. (1975). Role Theory Handbook of Psychology. New York: Addison Wesley Publishing Company.

แนวทางการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นเชิงพุทธ*

GUIDELINE FOR BUDDHISM MANAGEMENT OF LOCAL HEALTH SECURITY FUND

วิสุทธิ บุญญะโสภิต

Wisut Boonyasopit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: bwisutt@gmail.com

บทคัดย่อ

กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น (กปท.) จัดตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตั้งแต่ปี 2549 ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7,738 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 99.51 ของจำนวน อบต. และเทศบาลทั้งหมด เป็นกองทุนที่มุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เข้ามีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพให้แก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ เพิ่มการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขของประชาชนให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมกันจัดการระบบสุขภาพสู่ระบบสุขภาพชุมชนที่เข้มแข็งในทุกพื้นที่ มีแหล่งเงินมาจาก 3 ส่วน ได้แก่ จากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จากเงินสมทบจาก อปท. และรายได้อื่น ๆ จากการดำเนินงานมากกว่า 13 ปี พบปัญหาการจัดการ กปท. ครอบคลุมทั้งด้านการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)

การจัดการเชิงพุทธ เป็นกระบวนการที่นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นตัวเชื่อมกับทฤษฎีการจัดการที่จะก่อให้เกิดองค์ความรู้และแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติในกระบวนการต่าง ๆ เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการ กปท. ได้ ซึ่งจากการศึกษาโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมอันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่ความไม่เสื่อมมาเป็นกรอบในการสังเคราะห์ พบว่าแนวทางการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นเชิงพุทธควรยึดหลักการ “4 เคารพ” (Four Respect: 4R) ประกอบด้วย 1) หลักเคารพต่อการประชุม (Respect for the meetings) 2) หลักเคารพต่อกติกา กฎ ระเบียบ (Respect for rules and regulations) 3) หลักเคารพต่อเคารพบุคคลทุกกลุ่มวัยในชุมชน (Respect for all people in community) และ 4) หลักเคารพต่อจริยธรรมชุมชนและหลักศาสนา (Respect for community ethics and doctrines) เป็นหลักการพื้นฐานในการจัดการ

* Received 21 January 2020; Revised 14 March 2020; Accepted 24 March 2020

คำสำคัญ: แนวทางจัดการกองทุน, กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น, การจัดการเชิงพุทธ

Abstract

Local Health Security Fund (LHSF) was established in 2006 with the intention of National Health Security Act, B.E. 2545. Nowadays, there were 7,738 funds with 99.51 % of all Sub-district administrative organizations and municipalities. The LHSF focused on the participation of Local Administrative Organizations in looking after the health of the people and increasing the access of the public health service thoroughly by the process of the people and organization participation in the area for the management of the health system to the community health system strongly. The source of investment fund had 3 sources: National Health Security Fund, Local Administrative Organizations and others. In 13 years of the operation, the problems were the management of LHSF covering on planning, organizing, personnel, directing and controlling.

The Buddhist management was the process of the application of Buddhist teachings for the link with the management theory to build the body of knowledge and approach to the practicers, and the approach for the management of LHSF by the application of Aparihāṇiyadhamma that was the Buddhist principle leading never to the decline as the frame for the synthesis. It was found that the approach for the Buddhist management of LHSF should apply the principle of 4 Respects: 4R consisting of 1) Respect for the meetings, 2) Respect for rules and regulations, 3) Respect for all people in community, and 4) Respect for community ethics and doctrines.

Keywords: Guideline For Fund Management, Local Health Security Fund, Buddhism Management

บทนำ

กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น (กปท.) จัดตั้งขึ้นในปี 2549 เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สำคัญในระบบสุขภาพของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กรและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมวางแผนและส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ สามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานทำให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับ

ประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน สามารถดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเองและการสร้างกลไกในสังคมที่จะต้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพให้ลุล่วง (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2557)

ในปัจจุบัน กปท. มีการจัดตั้งครอบคลุมร้อยละ 99.5 ของ อปท. ระดับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้งหมด จากการดำเนินงานมากกว่า 13 ปี พบปัญหาด้านการจัดการ ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การบุคลากร การอำนวยการและการควบคุม ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้มีเงินคงเหลือใน กปท. แต่ละปีมียอดจำนวนสูงมาก ทำให้ประชาชนเสียโอกาสในการได้รับการบริการสุขภาพตามเจตนารมณ์ของ กปท.

จากความสำเร็จดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้มีผู้เขียนความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการ กปท. เชิงพุทธ ด้วยคำถามที่ว่า มีแนวทางในการประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อการจัดการ กปท. อย่างไร เพื่อให้การจัดการ กปท. นำไปสู่ต่อเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุขได้ทั่วถึงและมากขึ้น

ทำความเข้าใจกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น (กปท.)

เจตนารมณ์ของ กปท.

กปท. ถูกจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นให้ อปท. มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ทั่วถึงและมากขึ้น สนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในการพึ่งตนเองด้านสุขภาพและส่งเสริมให้บุคลากรด้านสาธารณสุขในพื้นที่ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเอง ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพให้ลุล่วง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อบริหารจัดการระบบสุขภาพร่วมกันอย่างยั่งยืน เกิดระบบสุขภาพชุมชนขึ้นในทุกพื้นที่ เริ่มจัดตั้งครั้งแรกในปี 2549 โดยนำร่องในทุกอำเภอ รวม 888 แห่ง (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2561)

พัฒนาการ กปท.

ภายหลังจากปี 2549 ในช่วงเริ่มต้น 5 ปีแรกของการดำเนินงานมีอัตราเพิ่มขึ้นของ กปท. ค่อนข้างสูง กล่าวคือในปี 2553 มี กปท. ครอบคลุมร้อยละ 70.8 และก้าวกระโดดเป็นร้อยละ 95.0 ในปี 2554 หลังจากนั้นได้รักษาระดับสัดส่วนมาจนถึงสิ้นปี 2562 มี กปท. ทั้งสิ้น 7,736 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 99.5 ของ อปท. ระดับ อบต. และเทศบาลทั้งหมด (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562)

ระบบและโครงสร้างการจัดการ กปท.

คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติซึ่งเป็นกลไกนโยบายภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ อปท. ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานและบริหารจัดการ ปัจจุบันใช้ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ พ.ศ. 2561 (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2561) ซึ่งมีสาระโดยย่อ ดังนี้

1. ที่มาของเงินและทรัพย์สินของ กปท.: เงินและทรัพย์สินของกองทุนมาจาก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก เป็นเงินที่ได้รับจัดสรรแต่ละปีจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปัจจุบันจัดสรรเป็นเงิน 45 บาทต่อประชาชนในพื้นที่หนึ่งคน ส่วนที่สอง เป็นเงินสมทบจากอปท. โดยคิดจากรายได้ของ อปท. และส่วนที่สาม เป็นรายได้อื่น ๆ หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาในกิจการของ กปท.

2. เป้าหมายของ กปท.: เงิน กปท. สามารถใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมเป็นค่าใช้จ่ายตามแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมที่คณะกรรมการ กปท. อนุมัติ 5 ประการ คือ (ก) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ สถานบริการหรือหน่วยงานสาธารณสุข (ข) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกระบวนการหรือกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคขององค์กรหรือกลุ่มประชาชนหรือหน่วยงานอื่น (ค) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือศูนย์ที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและดูแลเด็กเล็กในชุมชน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือศูนย์ที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและดูแลเด็กเล็กในชุมชนหรือการพัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหรือคนพิการในชุมชน (ง) เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการบริหารหรือพัฒนากองทุนหลักประกันสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ ของ อปท. ไม่เกินร้อยละ 15 ของเงินรายรับของ กปท. ในแต่ละปีงบประมาณนั้น และ (จ) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมกรณีเกิดโรคระบาดหรือภัยพิบัติในพื้นที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขได้ตามความจำเป็น เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ได้

3. กลไกการบริหาร กปท.: กลไกที่ทำหน้าที่บริหาร กปท. ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ มีผู้บริหารสูงสุดของ อปท. เป็นประธานกรรมการ กรรมการ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น จำนวน 2 คน สมาชิกสภา อปท. ที่สภา อปท. มอบหมาย จำนวน 2 คน หัวหน้าหน่วยบริการปฐมภูมิในท้องถิ่น จำนวนไม่เกิน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในท้องถิ่นที่คัดเลือกกันเอง จำนวน 2 คน ผู้แทนหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนคัดเลือกกันเอง จำนวนไม่เกิน 5 คน ผู้แทนศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนหรือหน่วยรับเรื่องร้องเรียนอิสระที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น (ถ้ามี) ปลัด อปท. เป็นกรรมการและเลขานุการ และมีผู้อำนวยการหรือหัวหน้ากองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมหรือ

ส่วนสาธารณสุขที่เรียกชื่ออื่นของ อบท. หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ผู้บริหารสูงสุดของ อบท. มอบหมาย และหัวหน้าหน่วยงานคลังหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานคลังที่ผู้บริหารสูงสุดของ อบท. มอบหมาย เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ นอกจากนั้นยังกำหนดให้สาธารณสุขอำเภอ หัวหน้าหน่วยบริการประจำที่จัดบริการในพื้นที่และท้องถิ่นอำเภอเป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการด้วย

คณะกรรมการ กบท. มีอำนาจหน้าที่ 6 ประการ คือ (1) พิจารณออนุมัติ แผนการเงินประจำปีของกองทุน (2) พิจารณออนุมัติโครงการหรือกิจกรรมให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของ กบท. (3) ออกระเบียบที่จำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการบริหาร กบท. (4) สนับสนุนให้บุคคลในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขทั้งที่บ้าน ในชุมชนหรือหน่วย บริการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (5) ให้คำแนะนำในการจัดทำข้อมูลและโครงการ หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขของกลุ่มเป้าหมาย แก่หน่วยงาน องค์กรหรือกลุ่มประชาชน และ อบท. และ (6) พิจารณาให้ความเห็นขอรายงานผลการดำเนินงาน รายการรับเงิน การจ่ายเงินและเงินคงเหลือของกองทุน

4. สถานการณ์ด้านการจัดการ: การดำเนินงาน กบท. ที่ผ่านมา พบปัญหา อุปสรรคที่หลากหลาย ได้แก่ คณะกรรมการ กบท. และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความชัดเจน ในเป้าประสงค์และมโนทัศน์ในการทำงานว่าจะมีทิศทางและพัฒนาการต่อไปอย่างไร ขาดการใช้ข้อมูลสุขภาพชุมชนมาใช้ในการวางแผนการทำงาน มีการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนที่มีได้มี การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ยังสร้างการมีส่วนร่วมจาก ประชาชนในท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการ นโยบายของ จังหวัดและส่วนกลางมีอิทธิพลต่อวิธีการคิดของท้องถิ่นและชุมชน ท้องถิ่นและชุมชนยังขาด ทักษะในการประยุกต์ใช้แผนงานดังกล่าวในการแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างเต็มที่ การจัด กิจกรรมในชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนรับรู้ข้อมูลด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพของ ประชาชนยังไม่ต่อเนื่อง การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับ กบท. ในพื้นที่อื่นยังไม่ครอบคลุม เท่าที่ควร ในการบริหารจัดการ กบท. ขาดการติดตามประเมินผลโครงการ โครงการส่วนใหญ่ ยังมีฐานจากงานนโยบายสาธารณสุขเป็นหลัก จึงไม่มีการบูรณาการงบประมาณกับกองทุนอื่น หรือโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ (สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์ และ คณะ, 2555)

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้ว ยังพบปัญหาที่เกิดจากกระเปาะหลักเกณฑ์ที่ เข้มงวดเกินไป ไม่ชัดเจน ปัญหาที่เกิดจากคณะกรรมการมีความรู้ไม่เพียงพอและรู้จักบทบาท หน้าที่ของตัวเองน้อย และการมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ รวมทั้งผู้รับผิดชอบงานขาดความรู้ ความสามารถ (นพดล พรหมรักษา, 2559) ปัญหาการรับรู้และเข้าใจของประชาชนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาด้านการรายงาน ติดตามและประเมินผล (สุทธิพงษ์ โคตร

วันทา, 2557) ซึ่งได้จำแนกปัญหาตามองค์ประกอบด้านการจัดการ ดังนี้ (วิสุทธิ บุญญะโสภิต, 2562)

4.1 ด้านการวางแผน ได้แก่ ไม่มีการจัดทำแผนสุขภาพชุมชน ขาดการใช้ข้อมูลสำคัญประกอบการวางแผน มีส่วนร่วมจากหน่วยงานในชุมชนน้อย ไม่มีแผนพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์เพื่อรับโครงการในวงแคบ อนุมัติแผนปฏิบัติงานล่าช้า การกระจายงบประมาณไม่ทั่วถึง และขาดการทบทวนแผนงานในเวลาที่เหมาะสม

4.2 ด้านการจัดองค์กร ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างระบบงานที่ไม่ชัดเจน ไม่มีคู่มือและระเบียบการดำเนินงาน มีการมอบหมายงานที่ไม่ชัดเจน มีการประชุมไม่เป็นประจำ มีการสร้างความเข้าใจต่อผู้รับทุนน้อย

4.3 ด้านการบุคลากร ได้แก่ กระบวนการคัดเลือกกรรมการไม่เหมาะสม ไม่มีการแต่งตั้งกลไกมาช่วยทำงาน ไม่มีการพัฒนาศักยภาพกรรมการที่ดี มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติไม่เพียงพอและไม่มีความรู้ที่เพียงพอ มีการสับเปลี่ยนตัวเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบบ่อย

4.4 ด้านอำนวยการ ได้แก่ ประธานไม่ให้ความสำคัญกับการประชุม ขาดศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีการกำกับและติดตามงานที่ไม่เป็นระบบ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการทำงาน ขาดการได้รับการหนุนเสริมจากองค์กรภายนอก

4.5 ด้านการควบคุม ได้แก่ ขาดการติดตามผลการดำเนินงานแต่ละโครงการ ไม่มีการสรุปผล รายงานผลและการถอดบทเรียนรวมทั้งการคืนข้อมูล ไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน การทบทวนผลและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

จากสถานการณ์ข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการ กปท. เพื่อให้ กปท. มีการจัดการที่ดีขึ้นและสามารถตอบสนองต่อเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น และเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 67 บัญญัติให้มีความสำคัญกับพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือไว้ว่า “...รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา...และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย” (สถาบันพระปกเกล้า, 2561) ฉะนั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการ กปท. เชียงพุทธว่ามีแนวทางในการจัดการ กปท. อย่างไร

การจัดการเชิงพุทธ

การจัดการเชิงพุทธ คือ การบริหารงานให้มีความเป็นไปได้อย่างราบรื่น ใช้สติปัญญาในการป้องกันและแก้ไขในปัญหาอุปสรรคโดยมุ่งเน้นคุณภาพของชีวิต ด้วยการมีความสุขในการทำงานอย่างพอดี ไม่เห็นแก่ตัว เอากุศลเป็นกำไร ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย รวมทั้ง

วิเคราะห์วิจัยเป็นขั้นเป็นตอนด้วยหลักธรรม มีอุดมคติเห็นถูกต้องในการบริหารงาน บริหารคน และบริหารการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ), 2554) ซึ่งพระธรรมโกษาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยต้องอาศัยสมาชิกที่เข้ามาร่วมในองค์การ มีองค์ประกอบ 5 ประการ (พระธรรมโกษาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2554) คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) สอดคล้องกับแนวคิดของฮาโรลด์ ดี.คูนต์ซ (Harold D.Koontz) (สุธี ขวัญเงิน, 2559) ซึ่งหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการนั้นมีมากมาย ดังที่สมเด็จพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้จัดเป็นหมวดรวม 11 หมวด มากกว่า 100 หลักธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

จากการที่มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนสนใจหลักอปริหานิยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากมีงานวิจัยทั้งระดับปริญญาเอก และปริญญาโทเป็นจำนวนมากที่เสนอแนวทางการประยุกต์หลักธรรมข้อนี้เพื่อการจัดการเชิงพุทธ และจากการสืบค้นงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ามีการวิจัยที่นำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลไม่มากนัก โดยเฉพาะยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมว่าด้วยหลักอปริหานิยธรรมไปจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลเลย

หลักอปริหานิยธรรม

หลักอปริหานิยธรรม คือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ในมหาปริณีพพานสูตร พระสูตรต้นตปิฎกก ที่ฉนิกาย มหาวรรค (สุ.ที. 10/131/77-81) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายว่าเป็นธรรมที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ตรัสสำหรับภิกษุ เรียกว่าภิกษุอปริหานิยธรรม และกลุ่มที่ตรัสสำหรับผู้รับผิดชอบบ้านเมือง เรียกว่าวชิร้อปริหานิยธรรม ประกอบด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (3) ไม่ถืออาภោเจบัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง (5) บรรดากุลสตรีกุลมารีทั้งหลายมิให้อยู่อย่างถูกข่มเหงรังแก (6) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ของวัชชี ทั้งภายในและภายนอก ไม่ละเลยการทำธรรมิกพลี (7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ (หมายถึงบรรพชิตที่เป็นหลักใจของประชาชน) ตั้งใจให้ท่านที่ยังมิได้มาฟังมาสู่แว่นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่โดยผาสุก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

หลักการบริหารนิยมกับการจัดการ

ในปัจจุบันมีงานวิจัยทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอกหลายชิ้นที่มีการนำหลักการบริหารนิยมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงาน องค์กร หรือบูรณาการการกับศาสตร์สมัยใหม่ อาทิ งานวิจัยของ (พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วโก), 2555) (เสนอ อัครมณฑา, 2557) (กิตติ ศรีสมบัติ, 2558) และ (ชนิตา จิรวสุกุล, 2558) ได้นำเสนอผลการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยม ทั้ง 7 ประการสำหรับการบริหารงานของเทศบาลตำบล ขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ของเทศบาลตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และของกลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าหลักการบริหารนิยมเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการงาน การจัดการองค์กรและบูรณาการกับการบริหารงานในศาสตร์สมัยใหม่ยุคปัจจุบันได้ ซึ่งผู้เขียนนำกรอบแนวคิดจากงานวิจัยข้างต้นไปทำการศึกษาการจัดการ กปท. ตำบลท่าไม้ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และได้เสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมเพื่อการจัดการ กปท. (วิสุทธิ บุญญะโสภิต, 2562) ไว้ดังนี้

1. ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (การประชุมสม่ำเสมอ): คณะกรรมการ กปท. ควรจัดประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง มีการจัดระเบียบวาระที่ดี มีการเชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าประชุมเพื่อซักถามและขอคำปรึกษา มีการสร้างความเข้าใจที่ดีเรื่องที่บรรจุเป็นระเบียบวาระ ใช้ความเห็นร่วมของกรรมการเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ มีการบันทึกผลการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร หากมีเรื่องเร่งด่วนให้กรรมการเพื่อร่วมกันตัดสินใจ ในการประชุมควรเปิดกว้างให้กรรมการมีการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

2. ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (ความสามัคคีในการประชุมและทำกิจกรรม): คณะกรรมการ กปท. ควรมีความพร้อมเพรียงในการมาประชุมและเลิกประชุมและทำกิจที่ได้รับมอบหมายจากมติที่ประชุม ปฏิบัติในการประชุมที่ถูกต้อง มีการสื่อสารล่วงหน้าในกรณีมาประชุมล่าช้าหรือมาไม่ได้ และมีกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

3. ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติ ตามอำเภอใจ (เคารพกฎหมาย): คณะกรรมการ กปท. ต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาศักยภาพกรรมการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพชุมชนและจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม ออกระเบียบเพื่อการบริหารงานที่จำเป็น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องโปร่งใส และมีการสร้างช่องทางการเข้าไปตรวจสอบการทำงาน มีการสื่อสารเผยแพร่งานให้กับประชาชนในพื้นที่ และไม่บัญญัติหรือล้มเลิกกฎเกณฑ์โดยลำพัง

4. ด้านการเคารพนับถือบูชาผู้สูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้านในตำบลและกรรมการกองทุน (เคารพบุคคล): คณะกรรมการ กปท. ควรเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือ

ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วม แสดงออกถึงการให้ความเคารพทบทบาผู้เป็นประธาน ขยายกิจกรรมบริการสาธารณสุขให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้าน และจัดบริการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่รับผิดชอบ

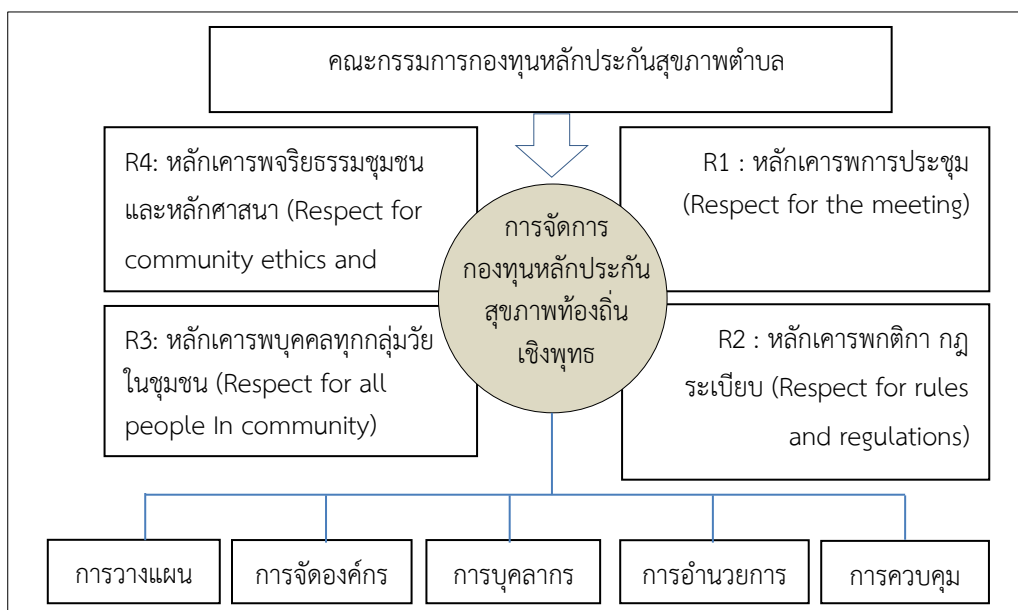
5. ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองเด็กและสตรี (เคารพสิทธิเด็กและสตรี): คณะกรรมการ กปท. ควรขยายกิจกรรมให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและสตรี ดูแลและให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์พัฒนาการเด็กเล็ก และให้ความเคารพและให้เกียรติต่อเพศสตรี

6. ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม (เคารพศิลปวัฒนธรรม): คณะกรรมการ กปท. ควรเชื่อมโยงงานจัดบริการสาธารณสุขกับสิ่งดีงามของชาติและชุมชน คิดค้นนวัตกรรมด้านสุขภาพ ให้ความเคารพต่อสถานที่สำคัญ และส่งเสริมให้กรรมการมีความรักและเสียสละและมีการ สร้างความสมัครสมานสามัคคีกันทำงานเป็นทีม

7. การอารักขา คุ้มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระสงฆ์ สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม และศาสนา (เคารพพระศาสนา): คณะกรรมการ กปท. ต้องจัดกิจกรรมบริการสาธารณสุขเพื่อการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์และสามเณร เปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาท ขยายกิจกรรมบริการสาธารณสุขสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นพระสงฆ์ สามเณรและผู้ปฏิบัติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดูแลกรรมการ อนุกรรมการ บุคคลภายนอกที่มาเยือน มาเป็นวิทยากร มาศึกษาดูงาน และประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อสุขภาวะ

แนวทางการจัดการ กปท. เชียงพุทธ

ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นข้างต้น และสามารถกำหนดเป็นแนวทางการจัดการ กปท. เชียงพุทธด้วยหลักการ “4 เคารพ” (Four Respect: 4R) ตามแผนภาพที่ 1 ซึ่งอธิบายได้ว่าการจัดการ กปท. เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการจัดการใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ด้านการวางแผนงาน การจัดองค์กร การบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม โดยในการจัดการทั้ง 5 ด้านนั้นจำเป็นต้องยึดหลักการ “4 เคารพ” (Four Respect: 4R) เป็นหลักการพื้นฐาน ได้แก่

ภาพที่ 1 หลัก 4 เคารพ (Four Respect: 4R) เพื่อการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นเชิงพุทธ

1. หลักเคารพต่อการประชุม (Respect for the meetings) ประกอบด้วย หลักการบริหารนิยธรรมเรื่องการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ และเรื่องการมีความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ได้แก่ มีการจัดประชุม คณะกรรมการที่สม่ำเสมอ มีการจัดระเบียบวาระการประชุมที่ดี หากเป็นเรื่องที่คณะกรรมการไม่เข้าใจควรเชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าประชุมเพื่อซักถามและขอคำปรึกษา การประชุมควรใช้ความเห็นร่วมของกรรมการเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ มีการบันทึกผลการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษร ในการประชุมควรเปิดกว้างให้กรรมการมีการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และควรมีกิจกรรมที่ปลูกฝังค่านิยมการรู้จักเสียสละการมาประชุมและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมติที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุม

2. หลักเคารพต่อกติกา กฎ ระเบียบ (Respect for rules and regulations) สอดคล้องกับหลักการบริหารนิยธรรมเรื่องการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ (เคารพกฎหมาย) ได้แก่ มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาศักยภาพกรรมการให้เข้าใจต่อกฎระเบียบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพของชุมชนเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดกิจกรรมและจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม มีการออกระเบียบเพื่อการบริหารงานที่จำเป็น คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องโปร่งใส และมีช่องทางการให้ประชาชนเข้าไปตรวจสอบการทำงาน มีการสื่อสารเผยแพร่ผลงานให้กับ

3. หลักเคารพต่อเคารพบุคคลทุกกลุ่มวัยในชุมชน (Respect for all people in community) ประกอบด้วยหลักอธิปไตยเรื่องการให้เกียรติและคุ้มครองเด็กและสตรี และเรื่องการเคารพนับถือบูชาผู้สูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้านในตำบลและกรรมการกองทุน ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมบริการสาธารณสุขให้ครอบครัวเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง มีการส่งเสริมสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ความเคารพและให้เกียรติต่อเพศสตรี มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่มามีส่วนร่วม และแสดงออกถึงการให้ความเคารพทบทวนผู้เป็นประธานคณะกรรมการกองทุน

4. หลักเคารพต่อจริยธรรมชุมชนและหลักศาสนา (Respect for community ethics and doctrines) ประกอบด้วยหลักอุปถัมภ์ธรรมเรื่องโดยการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม และเรื่องการอารักขา ค้ำครอง ป้องกันพระสงฆ์ สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรมและ ศาสนา ได้แก่ มีการเชื่อมโยงงานจัดบริการสาธารณสุขกับสิ่งดีของชาติและชุมชน ส่งเสริมให้มีการคิดค้นนวัตกรรมด้านสุขภาพที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความเคารพต่อสถานที่ สำคัญในพื้นที่ มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้กรรมการมีความรักและเสียสละและมีการสร้างความ สมัคสมานสามัคคีกันทำงานเป็นทีม จัดกิจกรรมบริการสาธารณสุขเพื่อการดูแลสุขภาพของ พระสงฆ์และสามเณรให้ทั่วถึง เปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาท ขยายกิจกรรมบริการ สาธารณสุขสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นพระสงฆ์ สามเณรและผู้ใช้ปฏิบัติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อการสร้างสขภาวะ

กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น (กปท.) เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2549 มุ่งหวังในการตอบสนองความต้องการในด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ โดยให้ท้องถิ่นและชุมชนมีความตระหนักและเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการกับปัญหาสุขภาพของชุมชนมากขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ ที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาสุขภาพของประชาชนในชุมชน ที่ผ่านมา พบปัญหาในเชิงการจัดการครอบคลุมทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การบุคลากร การอำนวยการและการควบคุม

การจัดการเชิงพุทธเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการจัดการ กปท. ที่เกิดขึ้น ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 67 ที่บัญญัติให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาเถรวาท จึงได้นำหลักอปริหานิยธรรมอันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอัน นำไปสู่ความไม่เสื่อมมาเป็นกรอบในการสังเคราะห์ ซึ่งสามารถกำหนดเป็นแนวทางการจัดการ

กปท. เชียงพุทธได้ด้วยหลักการ “4 เคารพ” (Four Respect: 4R) ประกอบด้วย (1) หลักเคารพต่อการประชุม (Respect for the meetings) (2) หลักเคารพต่อกติกา กฎ ระเบียบ (Respect for rules and regulations) (3) หลักเคารพต่อเคารพบุคคลทุกกลุ่มวัยในชุมชน (Respect for all people in community) และ (4) หลักเคารพต่อจริยธรรมชุมชนและหลักศาสนา (Respect for community ethics and doctrines) เป็นหลักการพื้นฐานในการจัดการ ที่มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผนงาน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). *การสาธารณสุขไทย 2559 – 2560*. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์.
- กิตติ ศรีสมบัติ. (2558). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนิตา จิรวสุกุล. (2558). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารกลุ่มกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นพดล พรหมรักษา. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 1 เชียงใหม่. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*, 9(32), 31 – 45.
- พระธรรมโกษาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2554). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วก้อ). (2555). การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการบริหารนิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). (2554). *การบริหารธุรกิจแบบพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วิสุทธิ บุญญะโสภิต. (2562). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรมในการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล : กรณีศึกษา กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลท่าไม้ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2562). รูปแบบการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพเชิงพุทธในเขตสุขภาพที่ 3. ใน *เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม*. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 3 นครสวรรค์. สถาบันพระปกเกล้า. (2561). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์ และคณะ. (2555). ผลของกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลต่อการเสริมพลังอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในการจัดการปัญหาสุขภาพชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี : สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- _____. (2561). *คู่มือปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์.
- สุทธิพงษ์ โคตรวันทา. (2557). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเค็ง อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 7(2), 284 – 295.
- สุธี ขวัญเงิน. (2559). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด.
- เสนอ อัครมณฑา. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอภิธานิยธรรม ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของ
เทศบาลตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
AN APPLICATION OF SANGAHAVATTHU DHAMMA IN PUBLIC
SERVICE PROVIDING OF CHANDEE SUB - DISTRICT MUNICIPALITY
CHAWANG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กิริทา คงพยัคฆ์

Kreeta Kongpayak

กันตภณ หนูทองแก้ว

Kantaphon Nuthongkaew

เดชชาติ ตริทรัพย์

Detchat Treesap

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

Phra Nattapong Yanamete (Kraithep)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

พระครูวิรัตธรรมโชติ

Prakru Viratdrammachot

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: kongpayak2536@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรม และเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรม ในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในเทศบาลตำบลจันดี สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านปัญหา (การพูดจาด้วย

* Received 30 January 2020; Revised 29 March 2020; Accepted 29 March 2020

ถ้อยคำไพเราะ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะประชาชนที่มีเพศต่างกัน โดยผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่าง อย่างมีนัยทางสถิติที่ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ด้านอัตถจริยา การช่วยเหลือกัน) ได้แก่ ข้อที่ว่า เทศบาลตำบลจันดี ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน เช่น การทำบุญตักบาตรร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสังคหวัตถุธรรม, การให้บริการสาธารณะ

Abstract

This article has the following objectives: 1) to study the application of Sangahavattaya Dhamma in the public service of Chandee sub-district municipality, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province 2) to compare the application of Sangahavattad Dhamma in the public service of the Subdistrict Municipality Di Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province 3) to compile suggestions about the ways to promote the application of Sangha objects in the public service of chandee sub-district municipality, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. This research Using quantitative research methods The sample consisted of 364 people. Systematic random sampling was used to research the instrument quality questionnaire. The Cronbach's alpha coefficient was 9.61. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics such as percentage, frequency, mean, standard deviation. The results of the research revealed that 1) the application of Sangahavattaya Dhamma in public services of chandee sub - district municipality, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province, was at a high level in total, while Piyawat (beautiful speech) had the highest mean value. 2) The comparison of the application of Sangahavattaya Dhamma in public services of chandee sub-district municipality, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. Chronicles are not significantly different statistically, 3) suggestions on ways to promote the application of the principle. Sangkhavattaya Dhamma in Public Service of chandee sub-district municipality, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province The most suggestions were Attrition Helping each other, namely the fact that Chandee sub-district municipality Should organize activities that promote closeness between officials

and the public, such as making merit-making and offering food offerings on religious days.

Keywords: Application, Sangghahavattudhamma Principle, Public Service Providing

บทนำ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 ได้กำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยในหมวด 4 ว่าด้วยแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ไว้ชัดเจน โดยในระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แตกต่างกันได้ โดยให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จำนวนประชากรค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับ กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ การตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542)

การนำแนวทางการศึกษาการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ๆ คือ เครื่องมือที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาตินั่นเอง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราชตามหลักสังคหวัตถุธรรม หลักธรรมมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกมิตรไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันมี 4 ประการได้แก่ ทาน (การเสียสละ), ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ), อัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) และ สมานัตตตา (ความเป็นผู้สม่ำเสมอ) รวมถึงเป็นการช่วยเหลือหรือดำเนินการเพื่อเป็นประโยชน์ของผู้อื่น

เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเทศบาลขนาดเล็ก มีงบประมาณในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ จำกัด และมีการบริหารจัดการปกครองโดยแบ่งออกเป็น 5 หมู่บ้านและเขตการปกครองประกอบด้วย 12 ชุมชน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงผิวถนน ดับเพลิงและกู้ภัย จัดการศึกษา ให้บริการสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ รักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น และหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตท้องถิ่น จึงทำให้การบริหารจัดการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ส่งผลทำให้เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์เกี่ยวกับปัญหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้การปฏิบัติงานในด้านการบริการสาธารณะที่ตรงต่อความต้องการของพี่น้องประชาชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดเป็นประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในการบริหารจัดการด้านสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยเองในฐานะเป็นคนในพื้นที่และอาศัยอยู่ในเขตของเทศบาลตำบลจันดี เห็นสมควรที่จะศึกษาการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและช่วยส่งเสริมการพัฒนาในส่วนของการบริการสาธารณะ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลจันดี (เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2556)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำหลักสังคหัตถ์ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการให้บริการสาธารณะของหน่วยงาน เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่น เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันโดยมี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อตถจริยา และ 4) สมานัตตตา ซึ่งในการศึกษาหลักสังคหัตถ์ 4 ผู้วิจัยจะได้นำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่น และนำผลของการศึกษาในส่วนของการเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการสาธารณะ ตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถ์ธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถ์ธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช” งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 7,448 คน จำนวน 5 หมู่บ้าน (เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2556) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตาราง Krejcie and Morgan จากจำนวนประชากรทั้งหมด 7,448 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน (สงศรี ชมภูวงศ์, 2549)

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

คำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรมากน้อย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 7,448 คน จำนวน 5 หมู่บ้าน

- ประชากรของเทศบาลตำบลจันดี ณ วันที่ 11 มิถุนายน 2561 (เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2561)

- มีจำนวนบ้านเรือน 3,554 หลังคาเรือน เมื่อเปรียบเทียบกับตาราง Krejcie and Morgan จากจำนวนประชากรทั้งหมด 7,448 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 364 คน (สงศรี ชมภูวงศ์, 2549)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามแนววัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามปลายปิด และแบบสอบถามปลายเปิด จำแนกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายกา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน

ได้แก่ 1) ด้านทาน (การเสียสละ) 2) ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) 3) ด้านอัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) 4) ด้านสมานัตตตา (ความเป็นผู้สม่ำเสมอ) ใช้การวัดแบบระดับคุณภาพ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้วิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษา สรุปรเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถาม ครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ทำการศึกษา และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบข้อเท็จจริงได้

3. ร่างแบบข้อคำถามการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน เสนออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามที่เสนอแนะ แล้วจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความร่วมมือประชาชนที่ได้รับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการศึกษาและแจกแบบสอบถาม

2. ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการให้คนในพื้นที่ช่วยแจกแบบสอบถามด้วย

3. ทำการแจกแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามคืน โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 364 ฉบับ

4. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ
2. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

3. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ

5. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งในภาพรวม รายด้านและรายข้อแล้วแปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของอันตรภาคชั้น

6. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วแจกแจงความถี่

7. นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนามาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ต่อเดือน คือ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.10 อายุระหว่าง อายุ 41 - 60 ปี ร้อยละ 40.10 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 48.10 อาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 44.8 และมีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 40.1

2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านทาน (การเสียสละ) ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของเทศบาลตำบล อย่างทั่วถึง ผ่านทางช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก เช่น เครือข่ายออนไลน์ต่าง ๆ เทศบาลตำบล ควรเปิดช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนให้ประชาชนได้แจ้งปัญหาและความเดือดร้อนได้อย่างรวดเร็ว เทศบาล ควรจัดเตรียมความพร้อมของกำลังเจ้าหน้าที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้แก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างทันท่วงที

ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) เทศบาลตำบล ควรจัดระบบในการให้บริการให้สะดวก รวดเร็ว และเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำแก่ประชาชน เจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญกับความเห็นของประชาชน รับฟังและตอบข้อสงสัย ๆ อย่างเต็มความสามารถ

ด้านอัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) เทศบาล ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน เช่น การทำบุญตักบาตรร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น เทศบาล ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และ

กิจกรรมต่าง ๆ โดยการรับเรื่องราวผ่านกล่องแสดงความคิดเห็น เว็บไซต์ หรือเฟซบุ๊ก เทศบาล ควรจัดให้มีเบอร์โทรติดต่อเพื่อให้ประชาชนแจ้งเหตุได้ตลอด 24 ชั่วโมง

ด้านสมานัตตตา (ความเป็นผู้สม่ำเสมอ) เทศบาล ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึง ผลการของปฏิบัติงาน งบประมาณในโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบและมีส่วนในการ ตรวจสอบ เทศบาล ควรวางแผนในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ทั่วถึง โดยเน้นตามลำดับความสำคัญและจำเป็นก่อน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประชาชนได้เสนอแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักสังคห วัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัด นครศรีธรรมราช ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านอรรถจริยา (การช่วยเหลือกัน) ได้แก่ เทศบาล ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน เช่น การ ทำบุญตักบาตรร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น เทศบาล ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไป มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และกิจกรรมต่าง ๆ โดยการรับเรื่องราวผ่านกล่องแสดง ความคิดเห็น เว็บไซต์ หรือเฟซบุ๊ก เทศบาล ควรจัดให้มีเบอร์โทรติดต่อเพื่อให้ประชาชนแจ้ง เหตุได้ตลอด 24 ชั่วโมง รองลงมาได้แก่ ด้านทาน (การเสียสละ) ควรมีการประชาสัมพันธ์ ข่าวสารของเทศบาลตำบลอย่างทั่วถึง ผ่านทางช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก เช่น เครือข่ายออนไลน์ต่าง ๆ เทศบาลตำบล ควรเปิดช่องทางในการรับเรื่องราวร้องเรียนให้ประชาชน ได้แจ้งปัญหาและความเดือดร้อนได้อย่างรวดเร็ว เทศบาล ควรจัดเตรียมความพร้อมของกำลัง เจ้าหน้าที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้แก้ไขปัญหให้กับประชาชนได้อย่างทันท่วงที และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) เทศบาล ตำบล ควรจัดระบบในการให้บริการให้สะดวก รวดเร็ว และเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำแก่ ประชาชน เจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญกับความเห็นของประชาชน รับฟังและตอบข้อสงสัย ๆ อย่างเต็มความสามารถ

อภิปรายผล

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาในภาพรวม คือ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการบริการสาธารณะของ เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นเพราะเทศบาล ตำบลจันดี อำเภอดงได้มีนโยบายสำคัญเพื่อให้บริการประชาชน ในการบริหารสาธารณะ ต่าง ๆ นั่นถือว่าเป็นหน้าที่หลักของเทศบาลตำบลจันดีทั้งเจ้าหน้าที่ต่างก็เข้าใจนโยบาย ตระหนักในหน้าที่ของตนเองในการบริการประชาชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัย พระครูวินัยธรยั้งยง ธมฺมวโร (โหมตศิริ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อ การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไห อำเภอมือง

จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า “การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไห อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4 และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านสมานัตตตาทายอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (พระครูวินัยธรยิ่งยง ธมฺมวโร (โหมตศิริ), 2558)

ด้านทาน (การเสียสละ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็ได้รับการบริการจากเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนวม เป็นอย่างดี ประชาชนได้รับการให้บริการในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า และ น้ำประปา ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งเทศบาลตำบลจันดียังมีการดูแล ตรวจสอบการให้บริการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอให้บริการเหล่านั้นมีคุณภาพและทั่วถึง สอดคล้องกับ อธิการบดี ศิลาวรรณโณ ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักสังคหวัตถุ 4: กรณศึกษา อำเภอมืองสะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอมืองสะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (อธิการบดี ศิลาวรรณโณ, 2558) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย พระปลัดปิยศักดิ์ ปิยธมฺโม (พรมณีนวศ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอมืองฝาง จังหวัดตาก” ผลการวิจัยพบว่า “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และสมานัตตตาทาย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการ ของเจ้าหน้าที่โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน (พระปลัดปิยศักดิ์ ปิยธมฺโม (พรมณีนวศ์), 2558)

ด้วยปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลจันดี ต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญในการให้ประชาชนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัย พระครูวินัยธรยิ่งยง ธมฺมวโร (โหมตศิริ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไห อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ” ผลการวิจัยพบว่า “การให้บริการ ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไห อำเภอมือง จังหวัด ฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4 และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านสมานัตตตาทายอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (พระครูวินัยธรยิ่งยง ธมฺมวโร (โหมตศิริ), 2558) และ อธิการบดี ศิลาวรรณโณ ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 : กรณศึกษา อำเภอมืองสะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่างค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมืองสะเรียง

จังหวัด แม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (จิตารัตน์ ศิละวรรณโณ, 2558)

ด้านอรรถจริยา (การช่วยเหลือกัน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เทศบาลตำบลจันต๊ะได้ให้ความช่วยเหลือกับประชาชนตาม หน้าที่ รวมทั้งให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของประชาชนทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัย โสภณ สวากขาโต ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ 4” ผลการวิจัยพบว่า “ความคิดเห็นต่อการบริหาร จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาในแต่ละ ด้าน พบว่า ด้านทาน และด้านปิยวาจา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอรรถจริยา และ ด้าน “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักวัตถุ 4 : กรณศึกษา อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (โสภณ สวากขาโต, 2558)

ด้านสมานัตตตา (ความเป็นผู้สม่ำเสมอ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันต๊ะต่างก็ได้รับการให้บริการสาธารณะอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน การดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วน ตำบล ยึดหลักให้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ประชาชนมีส่วนในการเสนอโครงการ ความต้อง การ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลจันต๊ะก็ได้ ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัย จิตารัตน์ ศิละวรรณโณ ได้ ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 : กรณศึกษา อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิจัยพบว่า พนักงาน ส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มี การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63, 3.59, 3.56, 3.55 ตามลำดับ) (จิตารัตน์ ศิละวรรณโณ, 2558)

ผลการเปรียบเทียบ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของ เทศบาลตำบลจันต๊ะ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราชของประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือน ต่างกันผลการเปรียบเทียบ การประยุกต์ใช้หลัก สังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันต๊ะ อำเภอดง

จังหวัดนครศรีธรรมราชของประชาชน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

เพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ได้รับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน ได้รับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ระดับการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้รับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

รายได้ต่อเดือน ประชาชนที่มีรายได้ต่อ เดือนต่างกัน ได้รับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.001 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการวิจัย คือ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะ มาช่วยในการปฏิบัติงานองค์กร ในยุคปัจจุบันก็สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในงานระดับหนึ่ง ซึ่งความหมายของหลักสังคหวัตถุ 4 นั้นหมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจ คนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่พอใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข แต่หากได้มีการนำเอาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 ในการให้บริการจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการเป็นที่พึงพอใจของประชาชน ผู้รับบริการ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เกิดประสิทธิภาพ ในการบริการต่อประชาชนให้ได้รับบริการสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลักพุทธธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริการ เพราะหลักพุทธธรรมทั้งหลายเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นหลักสังคหวัตถุ 4 หรือหลักธรรมใด ๆ ก็ตามเป็นหลักความดีของการกระทำทางกาย วาจา และใจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคนและการบริการสาธารณะถือเป็นบทบาทสำคัญอย่างยิ่งของหน่วยงานท้องถิ่น การแบ่งงานออกเป็นหลายส่วนประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐานการบริการน้ำประปาไฟฟ้า และถนนต้องทั่วถึงชุมชน ด้านคุณภาพชีวิตเช่นการดูแลเด็กและเยาวชนสนับสนุนด้านการศึกษาช่วยเหลือผู้ป่วยผู้พิการ ในขณะเดียวกันเมื่อประชาชนมีความเดือดร้อนหน่วยงานในท้องถิ่น ดังนั้น การทำงานร่วมกันในเชิงบริหารยุคใหม่คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนย่อมมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร มีตัวชี้วัด

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2556). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลจันดี (2557 – 2561) . นครศรีธรรมราช: คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น.
- _____. (2561). ข้อมูลจำนวนประชากรของเทศบาลตำบลจันดี. นครศรีธรรมราช: กองทะเบียน เทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. (2558). ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 : กรณีศึกษา อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรรยง ธมฺมวโร (โหมตศิริ). (2558). ความพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะเฒ่า อำเภอมะละเรียง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดปิยศักดิ์ ปิยธมฺโม (พิรมณีวงศ์). (2558). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอมะเฒ่า จังหวัดตาก. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2549). ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: พิชรินทร์/เนติมา.

โสภณ สวากขาโต. (2558). ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการบริหารการจัดการ สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักสังคหวัตถุ 4. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรโรงเรียน
วัดโพธิ์ทศราษวิทยาลัย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*
GUIDELINES FOR PROMOTING ETHICAL BEHAVIOR NOVICES
WAT PHOTITHUT SCHOOL SRIRACHA DISTRICT
CHONBURI PROVINCE

อภิสร มีผล

Apisorn Meephoh

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: apisorn_mcu@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ผลกระทบ และการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรโรงเรียนวัดโพธิ์ทศราษวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาพุทธจริยธรรมมหายาน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เนื้อหาสอดคล้องตามลำดับ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บริบททางสังคมของครอบครัวที่แตกต่างกัน พฤติกรรมส่วนตัวก่อนบวชเป็นสามเณร ขาดการใคร่ครวญไตร่ตรองและยังคิดความรู้สึกชอบชั่วดี การยอมรับในกลุ่มเพื่อน การเลียนแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่ดีงามของบุคคลอื่น การไม่สำรวมขณะเป็นสามเณร การกระทำกับความคตินี้ก็มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก อันเป็นเหตุทำให้เกิดสภาพปัญหาการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร 3 ทาง อันได้แก่ 1) สภาพปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกาย คือ แสดงความก้าวร้าว 2) สภาพปัญหาการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางวาจา คือ การพูดคำหยาบ การส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้วยจริยธรรมพุทธศาสนามหายน คือ สิกขาบท 10 และจริยธรรมพระโพธิสัตว์ คือ บารมี 6 สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่ จริยธรรมโพธิสัตว์ขั้นต้น คือ ทานบารมี จริยธรรมโพธิสัตว์ชั้นกลาง คือ สิกขาบท 10 จริยธรรมโพธิสัตว์ขั้นสูง คือ ขันติบารมี วิริยะบารมี เป็นต้น บุคคลผู้เกิดโพธิจิตในตนแล้วใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์ และจะสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ควรค่าแก่การนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้น

* Received 30 January 2020; Revised 29 March 2020; Accepted 29 March 2020

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, พฤติกรรมเชิงจริยธรรม, สามเณร, วัดโพธิ์ทศราชมงคลวิทยาลัย

Abstract

This article aims to 1) to study the conditions, problems, effects, and the development of ethical behavior of novices at Wat Photithat Rajawittayalai School. 2) To study Mahayana Buddhist ethics. The research methodology is qualitative. By studying information from the Tripitaka, commentary, and other related documents The researcher has determined the scope of the data given used in the research. By in-depth interview and participatory observation And then analyzed the data To get the content in order. The study results show that Social contexts of different families Personal behavior before becoming a novice Lack of contemplation and curiosity Acceptance in friends Imitation of unethical behavior of others Not compiling while being a novice Actions and thoughts tend to be in the same direction, more negative than positive. As a result, there are 3 ways of behavior problems for novice ethics, which are 1) physical behavioral problems which are aggression, 2) verbal behavioral behavioral problems which are coarse language, promotion of behavioral behavior ethics With Mahayana Buddhism ethics, namely Sikkabhat 10 and the ethics of the Bodhisattva is the acts of merit. 6 can be divided into 3 levels, namely the ethics of the first Bodhisattva, which is the Dharma, the medium of Bodhisattva, the Sikkhittham 10; In oneself and then used as a tool for achieving a Bodhisattva And will succeed as the Lord Buddha in the future Considered as a tool worthy to be used as a way to promote ethical behavior even better.

Keywords: Promotion Guidelines, Ethical Behavior, Novice, Wat Photithatrat chawitthayalai

บทนำ

โรงเรียนวัดโพธิ์ทศราชมงคลวิทยาลัยได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 โดยความดำริของพระอาจารย์จันทนาคณัติจันทพรต (เย็นเกา) ปลัดขวาจันทนิกาย เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันวัดโพธิ์ทศราชมงคล อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยภูมิ จัดสร้างขึ้นสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด และเด็กชายที่ยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาเล่าเรียน เป็นโรงเรียนจันทนิกาย (มหานิกาย) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกลุ่ม 13 ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีทั้งหมด 3 โรงเรียน

ประกอบด้วย 1) โรงเรียนวัดมังกรกลวาสวิทยาลัย วัดมังกรกลวาส กรุงเทพมหานคร 2) โรงเรียนหมื่นพุทธรักษา วัดหมื่นพุทธรเมตตาคุณาราม จังหวัดเชียงราย 3) โรงเรียนวัดโพธิ์ตัดราชวิทยาลัย วัดโพธิ์ตัดาราม จังหวัดชลบุรี หลักสูตรที่ใช้ในการศึกษาเป็นของกระทรวงศึกษาธิการ มีการศึกษาพระวินัยตามหลักมหายาน และศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันมีพระณอมจรณสมปนโน เป็นรักษาการผู้อำนวยการโรงเรียน มีจำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2559 ประกอบด้วย มัธยมศึกษาตอนต้น 26 รูป มัธยมศึกษาตอนปลาย 15 รูปรวม 41 รูป จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาปีการศึกษา 2559 ประเภทบุคลากรจำนวนรูป/คน ผู้บริหาร 1 ครูประจำ 7 ครูพิเศษ 8 ครูภาษาบาลี 1 เจ้าหน้าที่/อื่น ๆ 2 รวม 19

สามเณรฝ่ายมหายานปฏิบัติในสิกขาบท 10 ตามพระวินัย (พระอาจารย์จันทธรรมสมาธิวัตร(ภิกขุโพธิ์แจ้ง), 2542) อันเป็นสิกขาบทอย่างเดียวกับของสามเณรฝ่ายเถรวาท และในฝ่ายมหายานได้วางอุดมคติดูใจไว้ก่อนว่า ต้องบำเพ็ญตนเพื่อผู้อื่น มีปณิธานว่าจะช่วยชนสัตว์ให้ข้ามพ้นโอฆสงสารจนหมดสิ้นก่อน แล้วตนจึงจะขอบรรลุธรรมเป็นคนสุดท้าย (ธรรมปราโมทย์, 2556) โดยอาศัยวิธีการของจริยธรรมพระโพธิสัตว์สำหรับพุทธมามกะผู้มุ่งพุทธภูมิอันประกอบด้วย จตุรปณิธาน 4 (มหาปณิธาน 4) ได้แก่ จะละกิเลสทั้งหลายให้หมดสิ้น จะศึกษาธรรมทั้งหลายให้เจนจบ จะโปรดสัตว์ทั้งหลายให้หมดสิ้น จะต้องบรรลุพุทธภูมิ ซึ่งเป็นอุปกรณ์นำผู้ปฏิบัติสู่จุดหมาย คือ มนุषยะโพธิสัตว์ 2 ชนิด ได้แก่ 1) เนกขัมมะโพธิสัตว์ (ผู้ออกบรรพชา) 2) เคาโพธิสัตว์ (ผู้ครองเรือน) (พระวิศวกัทร เขียวเกียก คณะศึกษา ปฏิบัติเผยแผ่ธรรม หมื่นคุณธรรมสถาน, 2552)

สามเณรที่บวชเรียนในโรงเรียนวัดโพธิ์ตัดราชวิทยาลัย มาจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย การอยู่ร่วมกันที่มีความแตกต่างกันในบริบทด้านถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเดิม สังคมของครอบครัว พฤติกรรมเชิงจริยธรรมส่วนบุคคล และวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิม อันเป็นเหตุทำให้เกิดสภาพปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรในการแสดงออก 3 ทาง ได้แก่ ทางกายคือ มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทางวาจาคือ พูดคำหยาบ และทางใจคือ มีความเห็นผิดจากครรลองครองธรรม เป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่แสดงออกไม่เหมาะสมไม่ควรสำหรับสามเณรผู้เป็นเหล้ากอของสมณะ เป็นสภาพปัญหาอันเป็นเหตุทำให้ชาวโลกติเตียน จึงควรได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้ดีขึ้น ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของฝ่ายมหายาน

จริยธรรมพระโพธิสัตว์เป็นแนวทางพระพุทธศาสนาของฝ่ายมหายาน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับเป็นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงงามของสามเณร ย่อมทำให้สามเณรเกิดสัมมาทิฐิ อันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงงามทางกาย และทางวาจาตามมาในภายหลัง (พระศรีคัมภีร์ญาณ, ศ.ดร., 2559) เป็นการสร้างรากฐานความดีงามด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้มั่นคงและยั่งยืนแก่สามเณร ดังที่พระพุทธเจ้าได้ให้อวาทแก่สามเณรราหุลเกี่ยวกับโทษของการพูดเท็จ ทรงสอนให้พิจารณากายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม

และทรงยกย่องสามเณรว่าหล่าเป็นเอตทัคคะในทางด้านผู้คงแก่เรียนใฝ่ศึกษา ข้อวัตรปฏิบัติของสามเณรหล่าเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สามเณร

บุคคลผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่งดงาม จะเป็นหลักประกันได้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือสร้างความเดือดร้อนเสียหายเป็นพิษเป็นภัยแก่ตนเองและคนอื่น จะมีพฤติกรรมที่อำนวยประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของตนเองและสังคมที่งดงาม คุณธรรมนั้นก็จะมั่นคงเพราะเป็นสิ่งที่เ็นไปเองตามเหตุปัจจัยของมัน เพราะมีปัญญาที่เกิดขึ้นคิดอย่างใหม่ต่อโลกและชีวิตเป็นฐานรองรับ บุคคลผู้บรรลุโสดาปัตติผลอันเป็นจุดเริ่มต้นชีวิตของอารยชนเริ่มแรก (พระวิสุทธรังษี, 2557) นับเป็นอริยสงฆ์หรือสาวกสงฆ์ที่แท้ อันเป็นสังคมแม่พิมพ์ที่พระพุทธศาสนามุ่งประสงค์จะใช้เป็นแบบหล่อหลอมมนุษย์ชาติ

การทบทวนเอกสาร ปรากฏว่า ยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดทำการวิจัยแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร โดยเฉพาะสามเณรฝ่ายมหายานในประเทศไทย แม้งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรฝ่ายเถรวาท ก็ยังไม่พบผลงานผู้วิจัยท่านใดกระทำการวิจัย ที่พบเห็นจะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมนักเรียนที่เป็นคฤหัสถ์ และคฤหัสถ์ทั่วไปในสังคมไทย การทบทวนเอกสารมหายาน ปรากฏว่า จริยธรรมพระโพธิสัตว์เป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมในการใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาทำวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรโรงเรียนวัดโพธิ์รัตนารามวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ของการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่งดงาม สามเณรที่เจริญด้วยคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานในจิตใจ สรรวมในอินทรีย์สังวร จะนำไปสู่ความเป็นอริยบุคคลผู้ที่เจริญด้วยปัญญา ย่อมทำให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นฐานรากในความดีงาม ขณะที่ยังบวชเรียนอยู่และเมื่อลาสิกขาไปเป็นคฤหัสถ์ และยังเป็นการสืบต่อพระวินัยในพระพุทธศาสนาให้มีอายุยืนยาวตลอดกาลนาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ผลกระทบพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และการพัฒนาการพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร
2. เพื่อศึกษาจริยธรรมพุทธศาสนามหายาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถาฉบับมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็น 4 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 พระภิกษุสงฆ์วัดโพธิ์ตัดาราม 2 รูป กลุ่มที่ 2 คณะครูอาจารย์โรงเรียนวัดโพธิ์ตัดารามวิทยาลัย 12 รูป/คน กลุ่มที่ 3 สามเณรมัธยมศึกษาชั้น ม. 1 - ม.6 ของโรงเรียนวัดโพธิ์ตัดารามวิทยาลัย 30 รูป กลุ่มที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา มหายาน 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 46 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง ในประเด็นที่เกี่ยวกับ สภาพปัญหา ผลกระทบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร และการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร จริยธรรมพุทธศาสนา มหายาน ได้แก่ สิกขาบท 10 จริยธรรมพระโพธิสัตว์ และแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของสามเณรโรงเรียนวัดโพธิ์ตัดารามวิทยาลัย เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูล เชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์ สรุปและนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจาก การวิจัยตามลำดับ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งสรุปและ อภิปรายผลการวิจัยและเสนอแนะข้อคิดที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม

ผลการวิจัย

สภาพปัญหา ผลกระทบ และการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร

สภาพปัญหาการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่ดีงามทั้ง 3 ทาง เกิดจากบริบททาง สังคมของครอบครัวที่แตกต่างกัน พฤติกรรมส่วนตัวก่อนบวชเป็นสามเณร ขาดการใคร่ครวญ ไตร่ตรองและยังคิดความรู้ชอบชั่วดี การยอมรับในพฤติกรรมเชิงจริยธรรมบางอย่างก่อนบวช จากถิ่นที่อยู่เดิม การยอมรับในกลุ่มเพื่อน การเลียนแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่ดีงามของ บุคคลอื่น การไม่สำรวมในการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมขณะเป็นสามเณร ทำให้การกระทำ กับความคิดนึกมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกันในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก อันเป็นเหตุทำให้เกิดสภาพปัญหาการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร 3 ทาง อันได้แก่ 1) สภาพ ปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายแสดงความก้าวร้าว 2) สภาพปัญหาการแสดงพฤติกรรม เชิงจริยธรรมทางวาจาการพูดคำหยาบ 3) สภาพปัญหาการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางใจ มีความเห็นผิดจากคลองครองธรรม ส่งผลกระทบต่อสิกขาบท 10 ของสามเณร เป็นผู้ที่ ประกอบด้วยองค์ 10 และเป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 อันเป็นวัตถุแห่งลงทัณฑ์กรรมและนา สนะแก่สามเณรผู้ล่วงละเมิดในสิกขาบท และส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันในบริบทสังคมที่ไม่

เป็นไปเพื่อความสุขสบาย สามเณรควรศึกษาในสิกขาบท 10 ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงงามตามพุทธานุญาต

การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่ 1) การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมขั้นต้น คือ ศีล 5 ประกอบด้วย การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ดองตัวย่างมตกัตตชาดก การงดเว้นจากการลักทรัพย์ดองตัวย่างกโปตกชาดก การงดเว้นจากการประพฤติผิดในกามดองตัวย่างกณเวรชาดก การงดเว้นจากการพูดเท็จดองตัวย่างในพกชาดก การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยดองตัวย่างสุราปานชาดก 2) การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมชั้นกลาง คือ กุศลกรรมบถ 10 แบ่งเป็นทางกาย 3 ได้แก่ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ดองตัวย่างมตกัตตชาดก การงดเว้นจากการลักทรัพย์ดองตัวย่างกโปตกชาดก การงดเว้นจากการประพฤติผิดในกามสัตว์ดองตัวย่างกณเวรชาดก ทางวาจา 4 ได้แก่ การงดเว้นจากการพูดเท็จดองตัวย่างพกชาดก การงดเว้นจากการพูดส่อเสียดดองตัวย่างตักกปิณฑชาดก การงดเว้นจากการพูดคำหยาบดองตัวย่างนันทิวิสาขชาดก การงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อดองตัวย่างราธชาดก ทางใจ 3 ได้แก่ ความไม่เพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของผู้อื่นดองตัวย่างสุวัณณหังสชาดก ความไม่คิดร้ายดองตัวย่างสุวัณณกักกภูกชาดก สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบดองตัวย่างขทิงคารชาดก 3) การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมขั้นสูง คือ มรรคมิ้องค์ 8 ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) ดองตัวย่างขทิงคารชาดก สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) ดองตัวย่างสุวัณณหังสชาดก สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) ดองตัวย่างนันทิวิสาขชาดก สัมมาภังคะ (กระทำชอบ) ดองตัวย่างมหาธัมมปาลชาดก สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) ดองตัวย่างสทธธรรมชาตกัณณนาพรณนาชาดก สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) ดองตัวย่างเอกปทชาดก สัมมาสติ (ระลึกชอบ) ดองตัวย่างอนภริตชาตกัณณนาพรณนาชาดก สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ดองตัวย่างฌานโสธนาชาดก การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรทั้ง 3 ระดับชั้นนี้ การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมขั้นต้นครอบคลุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเพียง 2 ทาง คือ ทางกาย และวาจา การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมชั้นกลางและสูงสามารถครอบคลุมได้หมดทั้ง 3 ทาง คือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกาย วาจา และใจ

จริยธรรมพุทธานุสาสนาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงงามสำหรับสามเณร คือ สิกขาบท 10 และจริยธรรมพระโพธิสัตว์คือบารมี 6 ที่สามารถแบ่งเป็นระดับชั้นได้ 3 ระดับ คือ จริยธรรมพระโพธิสัตว์ขั้นต้น คือ ทานบารมี ขั้นกลาง คือ ศีลบารมี หมายถึง สิกขาบท 10 สำหรับสามเณร ขั้นสูง คือ ขันติบารมี วริยะบารมี สมาธิบารมี ปัญญาบารมี ที่ควรเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับสามเณร จริยธรรมพุทธานุสาสนาหาญาณอาศัยการประพฤติจริยวัตรแบบโพธิสัตว์ เพื่อการบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต มุ่งมั่นทำจิตให้เปี่ยมด้วยความรักและเมตตาบารมีต่อสรรพสัตว์ทั่วสากลจักรวาล พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอันดีงามที่แสดงออก 3 ด้าน เกิดจากปณิธานที่ตั้งมั่นในโพธิจิต อาศัยการประพฤติปฏิบัติจริยวัตรแบบโพธิสัตว์ 6 ประการนี้

อภิปรายผล

สามเณรโรงเรียนวัดโพธิ์พิตรราชวิทยาลัย จากการปฏิบัติการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วนำมาพรรณนาถึงสภาพปัญหา โดยสรุปผลสัมภาษณ์สภาพปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรมีดังต่อไปนี้ วิถีชีวิตที่มาจากความแตกต่างทางสภาพสังคมของครอบครัว จากวิถีชุมชนถิ่นที่อยู่เดิม พฤติกรรมที่คุ้นชิน และพฤติกรรมขั้นพื้นฐานที่มีติดตัวมาก่อนบวชเรียน มีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายเมื่อบวชเป็นสามเณรแล้ว อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายที่แสดงพฤติกรรมความก้าวร้าว ของสามเณร การมีอคติ ต่อครูอาจารย์ การกระทบกระทั่งกันทางกาย ขว้างปาสิ่งของ กลั่นแกล้งผู้อื่นในขณะที่มีการเรียนการสอนเป็นพฤติกรรมที่ไม่มีความเคารพ ไม่ให้เกียรติครูผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ปล่อยใจไปตามกระแสโลกไม่รู้จักยับยั้งจิตใจตนเองว่าสิ่งใดควรทำสิ่งไม่ควรทำ เกิดพฤติกรรมเรียนแบบในกลุ่มเพื่อน และรุ่นพี่ที่มีพฤติกรรมไม่ดีงามทางกาย ไม่เชื่อฟังการว่ากล่าวตักเตือนจากครูอาจารย์ที่มีอายุน้อย เป็นสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายที่แสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวของสามเณร พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายที่แสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวเช่นนี้ แม้ไม่ได้อยู่ในขอบข่ายถึงขั้นของการฆ่าสัตว์ตามสิกขาบท ข้อที่ 1 ในสิกขาบท 10 ของสามเณร หากแต่การกระทำนั้นเข้าข่ายเป็นบุคคลที่ไม่มีความละอาย ไม่มีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง เพราะในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงบุคคลบางคนในโลกนี้ที่เป็นผู้ฆ่าสัตว์ คือเป็นคนหยาบช้า มีมือเปื้อนเลือด ปักใจอยู่ในเรื่องของการฆ่าและการทุบตี ไม่มีความละอาย ไม่มีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง สภาพปัญหาพฤติกรรมความก้าวร้าวของสามเณร มีผลกระทบต่อนิสัย 10 เพราะเป็นการล่วงละเมิดในสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตแก่สามเณรเพื่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่งดงามทางกายและวาจา เมื่อสมัยครั้งพุทธกาล ที่มีเหล่าสามเณรทั้งหลายไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรง มีความประพฤติไม่เข้ากันกับภิกษุทั้งหลาย ในครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายจึงได้พากันตำหนิ ประณาม โพนทะนา แล้วนำความเรื่องนี้เข้ากราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทราบ ทรงอนุญาตให้ลงทัณฑกรรมแก่สามเณรผู้ที่ล่วงละเมิดสิกขาบท 10 แต่หากการล่วงละเมิดนั้นไม่ได้อยู่ในสิกขาบท 10 แต่เป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 อันได้แก่ 1) พยายามเพื่อให้เกิดความเสื่อมลาภแก่ภิกษุทั้งหลาย หมายถึงมีความตะเกียกตะกายโดยวิธีที่จะทำให้พวกภิกษุไม่ได้ลาภ 2) พยายามเพื่อให้เกิดความอันตรายแก่ภิกษุทั้งหลาย 3) พยายามเพื่อให้เกิดความอยู่ไม่ได้แก่ภิกษุทั้งหลาย หมายถึงมีความตะเกียกตะกายว่า ด้วยอุบายอย่างไรที่จะทำให้ภิกษุทั้งหลายไม่สามารถอยู่ในอาวาสนี้ได้ 4) คำ บริภาษภิกษุทั้งหลาย หมายถึงการด่าและคุกคามด้วยการแสดงภัยแก่ภิกษุทั้งหลาย 5) ยุยงภิกษุกับภิกษุให้แตกกัน หมายถึงเข้าไปพูดส่อเสียดทำให้เกิดความแตกแยกกันของภิกษุทั้งหลาย ทรงอนุญาตให้ลงทัณฑกรรมแก่สามเณรได้ เพราะเป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 1, 2, 3 อันเป็นวัตถุแห่งลงทัณฑกรรม

(การลงโทษ) ที่ได้กระทำการล่วงละเมิดในสิกขาบททางกาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้น สภาพปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายคือ การแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวของสามเณร มีผลกระทบต่อสิกขาบท 10 ที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตสิกขาบทแก่สามเณร เพื่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดั่งามทางกายของสามเณร ยกเว้นในข้อที่ 4 ในสิกขาบท 10 เพราะเป็นไปเพื่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดั่งามทางวาจา และเป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 1, 2, 3 อันเป็นวัตถุแห่งการลงทัณฑ์กรรมแก่สามเณรผู้ล่วงละเมิดสิกขาบท เพื่อให้สามเณรมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางกายที่ดั่งามไม่มีการแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าว สามเณรควรศึกษาในสิกขาบท 10 ให้เข้าใจ และนำสู่การประพฤติปฏิบัติตามพุทธานุญาตที่ทรงได้บัญญัติไว้แล้ว

สภาพปัญหา ผลกระทบต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางวาจา

พระพุทธศาสนากล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมการพูดคำหยาบ คือ การพูดแต่คำหยาบคาย กล่าวแข็ง เผ็ดร้อน หยาบคายร้ายกาจแก่ผู้อื่น กระทบกระแทงผู้อื่น ให้เกิดความรู้สึกโกรธไม่เป็นไปเพื่อความสงบ เจตนาที่หยาบโดยส่วนเดียว อันเป็นเหตุแห่งการกระทำทางกายและการกระทำทางวาจาเป็นเหตุตรวนความรักของคนอื่น การกระทำทางวาจาจะยังไม่เป็นคำหยาบ หากผู้พูดมีปากกับใจตรงกันด้วยคำอ่อนโยน แต่หากผู้พูดมีปากกับใจที่ไม่ตรงกัน มีใจหยาบแต่พูดตรงข้ามกันก็ถือได้ว่าเป็นการพูดหยาบ การพูดคำหยาบจะมีโทษน้อยหรือมากขึ้นอยู่กับผู้ที่บุคคลพูดถึง หมายถึง บุคคลที่ถูกพูดถึงมีคุณน้อยหรือผู้นั้นมีคุณมาก และการพูดคำหยาบนั้นต้องประกอบด้วยองค์ 3 ประการ คือ มีผู้ที่ถูกด่า ผู้พูดมีจิตขุ่นเคือง มีการด่าเกิดขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ประยุตโต), 2559)

สามเณรที่มีพฤติกรรมการพูดคำที่ไม่ไพเราะจนติดเป็นนิสัย กระทำจนคุ้นชิน การอยู่ในบริบทสังคมที่มีแต่เด็กผู้ชายล้วน การยอมรับได้ในการพูดคำที่ไม่ไพเราะของกลุ่มเพื่อน ถือกันว่าเป็นเรื่องปกติของวัยรุ่น เป็นการบ่งบอกถึงความจริงใจที่มีให้แก่เพื่อนฝูง ไม่รู้สึกโกรธเมื่อพูดกันด้วยคำพูดที่ไม่ไพเราะขณะที่พูดคุยอยู่เพื่อนฝูงและต่อหน้าบุคคลอื่นเช่น ครูอาจารย์ และคนรอบข้าง พฤติกรรมการพูดคำที่ไม่ไพเราะของสามเณรเช่นนี้ เป็นสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมทางวาจาที่ไม่ดั่งาม คือ พฤติกรรมการพูดคำหยาบ

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมการพูดคำหยาบของสามเณร มีผลกระทบต่อ การเป็นผู้ที่ล่วงละเมิดสิกขาบท 10 เป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 4 คือด่า บริภาษภิกษุทั้งหลาย หมายถึงการด่าและคุกคามด้วยการแสดงภัยแก่ภิกษุทั้งหลาย และข้อที่ 5 ยุยงภิกษุกับภิกษุให้แตกกัน หมายถึงเข้าไปพูดส่อเสียดทำให้เกิดความแตกแยกกันของภิกษุทั้งหลาย ทรงอนุญาตให้ลงทัณฑ์กรรมแก่สามเณรได้ เพราะเป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 4, 5 อันเป็นวัตถุแห่งการลงทัณฑ์กรรม (การลงโทษ) ที่ได้กระทำการล่วงละเมิดในสิกขาบททางวาจา

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมการพูดคำหยาบของสามเณร เป็นเหตุทำให้สามเณรเป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 4, 5 ในการล่วงละเมิดสิกขาบท อันเป็นวัตถุแห่งลงทัณฑ์กรรม เพราะการพูดคำหยาบคายนั่น เป็นคำพูดที่กล้าแข็ง เผ็ดร้อน หยาบคายร้ายกาจแก่ผู้อื่น กระทบกระแทงผู้อื่น ให้เกิดความรู้สึกโกรธ ไม่เป็นไปเพื่อความสงบ มีเจตนาที่หยาบเป็นเหตุแห่งการกระทำทางกายและการกระทำทางวาจา อันเป็นเหตุตัดรอนความรักของคนอื่น สร้างความขุ่นเคือง มีจิตบาดหมาง และเกิดความไม่พึงพอใจต่อผู้อื่นที่ร่วมในสังคม การพูดคำหยาบนั้นประกอบด้วยองค์ 3 ที่มีผู้ที่ถูกด่า ผู้พูดมีจิตขุ่นเคือง มีการด่าเกิดขึ้น

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมการพูดคำหยาบของสามเณร ไม่เป็นไปตามสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต เพื่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางวาจาที่พึงงามในสิกขาบทข้อที่ 4 คือการละเว้นจากการพูดเท็จ และไม่เป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 4 คือการด่า บริภาษ และข้อที่ 5 คือการยุยงให้เกิดการแตกแยกในหมู่สงฆ์ สามเณรที่พูดคำหยาบอันเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางวาจาที่ไม่เหมาะสมกับสมณะเพศ ไม่เป็นไปตามพระวินัยของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อการหลุดพ้นของพระพุทธศาสนา

ดังนั้น สภาพปัญหาการแสดงผลพฤติกรรมการพูดคำหยาบของสามเณร จึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางวาจาที่พึงงามของสามเณร ที่ไม่เป็นไปตามสิกขาบทในข้อที่ 4 คือการละเว้นจากการพูดเท็จ ในสิกขาบท 10 และเป็นผู้ที่ประกอบด้วยองค์ 5 ในข้อที่ 4 คือการด่า บริภาษ และข้อที่ 5 คือการยุยงให้เกิดการแตกแยกในหมู่สงฆ์ และการกระทำเช่นนี้ยังส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันในบริบทสังคมที่ไม่มีความสงบสุข

จริยธรรมพุทธศาสนายาน

จริยธรรมพุทธศาสนาฝ่ายมหายานอันได้แก่ สิกขาบท 10 ของสามเณร และจริยธรรมพระโพธิสัตว์ จริยธรรมที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพระโพธิสัตว์สำหรับสามเณร จริยธรรมพระโพธิสัตว์ 6 คือ ทานบารมี ศีลบารมี กษานติบารมี วิริยบารมี สมาธิบารมี และปัญญาบารมี เด็กชายที่บรรพชาเป็นสามเณรของฝ่ายมหายานแล้ว พึงปฏิบัติในสิกขาบท 10 อันเป็นอย่างเดียวกับสิกขาบท 10 ของสามเณรฝ่ายเถรวาท (พระศรีคัมภีรญาณ,ศ.ดร, 2559) ตามที่สามเณรทั้งหลายในสมัยครั้งพุทธกาลที่เกิดความสงสัยว่า สิกขาบทของพวกตนจะต้องศึกษาในสิกขาบทไหนบ้าง และมีจำนวนเท่าไร ตามที่เหล่าภิกษุได้นำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ ทรงอนุญาตและให้สามเณรศึกษาในสิกขาบท 10 พร้อมอนุญาตการลงทัณฑ์กรรมในสิกขาบทวัตถุอันเป็นเหตุแห่งทัณฑ์กรรม และวิธีการลงทัณฑ์กรรมสามเณรพระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งอนุญาตและให้สามเณรศึกษาในสิกขาบท 10 เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงงามสำหรับสามเณร สิกขาบททั้ง 10 อย่างมีดังต่อไปนี้

1. การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คือ ผู้ที่วางทัณฑาวุธ และศัสตราวุธ มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

อริยสาวกที่พิจารณาเห็นว่า ตนอยากเป็นอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์ หากใครคิดจะปลงชีวิตตนผู้ที่อยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์นั้น ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจสำหรับตนเลย เช่นเดียวกัน หากตนคิดจะปลงชีวิตผู้อื่น ผู้อยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์นั้น ก็ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจสำหรับผู้อื่นเช่นกัน และสิ่งใดไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของตน สิ่งนั้นก็ไม่ใช่ที่รัก ไม่เป็นที่พอใจสำหรับผู้อื่นเช่นกัน สิ่งใดไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของตน แล้วตนจะนำสิ่งนั้นไปผูกมัดกับผู้อื่นได้อย่างไร อริยสาวกเมื่อพิจารณาดังนี้แล้ว เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์เองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วย กล่าวสรรเสริญการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วย ความประพฤติดีทางกายของอริยสาวกนั้นย่อมบริสุทธ์ทั้ง 3 ส่วน การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นกุศลกรรมบถที่พระผู้มีพระภาคทรงรับรองถึงผลแห่งกรรมดี จากเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ว่า เพราะความประพฤติธรรม ประกอบด้วยธรรมนี้เป็นเหตุแห่งกุศลกรรมทางกาย บุคคลผู้กระทำได้เช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต เมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วย่อมดำรงอยู่ในสวรรค์เหมือนได้รับอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ ณ ที่นั้น

เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ย่อมบังเกิดผลดีต่อบุคคลผู้ทั้งดเว้นมีดังนี้ คือ

1) เป็นผู้มิอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน 2) เป็นผู้มีย่างกายสูงใหญ่สมบูรณ์ 3) เป็นผู้มิเชาวิญญูสมบูรณ์ 4) เป็นผู้มิเพียในได้มั่นคงดี 5) เป็นผู้มีความงดงาม 6) เป็นผู้อ่อนโยน 7) เป็นผู้สะอาด 8) เป็นผู้แก่กล้า 9) เป็นผู้มีความกล้า 10) เป็นผู้มิวิจาสะสลาย 11) เป็นที่รักของชาวโลก 12) เป็นผู้มิวิจาไม่มีโทษ 13) เป็นผู้มิบริษัทไม่แตกแยกกัน 14) เป็นผู้ไม่มีความหวาดกลัว 15) เป็นผู้ที่ไม่ใคร ๆ กำจัดได้ยาก 16) เป็นผู้ไม่ตายด้วยการปองร้ายของผู้อื่น 17) เป็นผู้มิบิรวารไม่มีที่สิ้นสุด 18) เป็นผู้มิรูปร่าง 19) เป็นผู้มิทรวทรวงสมส่วน 20) เป็นผู้มิอาพาธน้อย 21) เป็นผู้มิเศร้าโศก 22) เป็นผู้ไม่พลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจ 23) เป็นผู้มิอายุยืน

2. การเว้นจากการลักขโมย เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่น ซึ่งอยู่ในบ้านหรือในป่าที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยจิตเป็นเหตุขโมย อริยสาวกเมื่อพิจารณาเห็นว่า บุคคลที่จะถือเอาสิ่งของของตนที่ตนมิให้ด้วยอาการขโมยนั้น ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของตน เช่นกัน หากตนเองจะถือเอาสิ่งของของผู้อื่นที่เขาไม่ให้ด้วยอาการขโมยนั้นก็ไม่ใช่ที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของผู้อื่นเช่นกัน สิ่งใดไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของตน สิ่งนั้นก็ไม่ใช่ที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของผู้อื่นด้วยเช่นกัน สิ่งใดไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของตน แล้วตนจะนำสิ่งนั้นไปผูกมัดกับผู้อื่นได้อย่างไร อริยสาวกเมื่อพิจารณาอย่างนี้แล้ว เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์เองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้งดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วย กล่าวสรรเสริญการงดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยการประพฤติดีทางกายของอริยสาวกนั้นย่อมบริสุทธ์ทั้ง 3 ส่วน

การงดเว้นจากการลักขโมย เป็นกุศลกรรมบถที่พระผู้มีพระภาคทรงรับรองถึงผลแห่งกรรมดี จากเจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ว่า เพราะความประพฤติธรรม ประกอบด้วย

ธรรมนี้เป็นเหตุแห่งกุศลกรรมทางกาย บุคคลผู้กระทำได้เช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต เมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วย่อมดำรงอยู่ในสวรรค์เหมือนได้รับอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ ณ ที่นั้น

เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ย่อมบังเกิดผลดีต่อบุคคลมีดังนี้ คือ 1) เป็นผู้มั่งมีทรัพย์มาก 2) เป็นผู้มั่งมีทรัพย์และธัญชาติมากมาย 3) เป็นผู้มั่งมีโภคทรัพย์ไม่มีที่สิ้นสุด 4) เป็นผู้ได้ครอบครองโภคทรัพย์ที่ยังไม่เกิดขึ้น 5) เป็นผู้มั่นคงด้วยโภคทรัพย์ที่เกิดขึ้นแล้ว 6) เป็นผู้ได้โภคทรัพย์ทั้งหลายที่ตนปรารถนาแล้วอย่างฉับพลัน 7) เป็นผู้มั่งมีโภคทรัพย์ไม่ปะปนกับพระราชา โจร น้ำ ไฟ และทายาทที่ไม่รักกัน 8) เป็นผู้ได้ทรัพย์ที่ไม่ปะปนกับใคร 9) เป็นผู้ได้ทรัพย์ที่ยอดเยี่ยมในโลก 10) เป็นผู้ไม่รู้จักความไม่มี 11) เป็นผู้ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย 12) เป็นผู้อยู่อย่างมีความสุข

3. การเว้นจากพฤติกรรมอันมิใช่พรหมจรรย์ ชื่อว่าการพฤติกรรมอันมิใช่พรหมจรรย์พฤติกรรมอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ อันได้แก่ พฤติกรรมอันไม่ประเสริฐ การสมสู่กันสองต่อสอง การเสพเมถุน เจตนาที่ลวงเกินฐานะ เพื่อช่องเสพอสัถธรรม ที่เป็นไปทางกายทวาร ผู้ที่ได้ชื่อว่าประพฤติพรหมจรรย์ ก็เพราะเป็นผู้ที่มีความประพฤติประเสริฐที่สุด มีความห่างไกลจากพฤติกรรมอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ คือห่างไกลจากเมถุนธรรม เพราะเป็นของเหล่าสัตว์ผู้ที่มีความต้องการช่องเสพเมถุน ด้วยเหตุของอำนาจการถูกราคะกลุ้มรุม เป็นกิจของชาวบ้าน เป็นหน้าที่ของเหล่าคนผู้ครองเรือน ที่มีกิจของเหล่าบรรพชิตอันพึงปฏิบัติเช่นนั้น

การเว้นจากการกระทำความผิดมิใช่พรหมจรรย์ เป็นกุศลกรรมบถที่พระผู้มีพระภาคทรงรับรองถึงผลแห่งกรรมดี จากเจตนางดเว้นจากกรรมมิใช่พรหมจรรย์ เพราะความประพฤติธรรม ประกอบด้วยธรรมนี้เป็นเหตุแห่งกุศลกรรมทางกาย บุคคลผู้กระทำได้เช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต เมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วย่อมดำรงอยู่ในสวรรค์เหมือนได้รับอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ ณ ที่นั้น

เจตนางดเว้นจากพฤติกรรมอันมิใช่พรหมจรรย์ ย่อมบังเกิดผลดีต่อบุคคลผู้งดเว้นมีดังนี้คือ 1) เป็นผู้ไม่มีศัตรู 2) เป็นผู้เป็นที่รักของชนทุกชั้น 3) เป็นผู้ได้ข้าว น้ำ ผำ และที่นอนเป็นต้น 4) เป็นผู้นอนอย่างมีความสุข 5) เป็นผู้ตื่นอย่างมีความสุข 6) เป็นผู้พ้นภัยในอบาย 7) เป็นผู้ไม่ควรได้เป็นสตรีหรือเป็นกระเทย 8) เป็นผู้ไม่มกโกรธ 9) เป็นผู้มิปกติกระทำตัวน่าเคารพ 10) เป็นผู้มิปกติกระทำตัวอย่างเปิดเผยได้ 11) เป็นผู้มิคือไม่ตก 12) เป็นผู้ไม่ก้มหน้า 13) เป็นผู้มิสตรีและบุรุษเป็นคนรักกัน 14) เป็นผู้มิอินทรีย์บริบูรณ์ 15) เป็นผู้มิลักษณะบริบูรณ์ 16) เป็นผู้มิมีความระแวง 17) เป็นผู้มิความขวนขวายน้อย 18) เป็นผู้อยู่อย่างมีความสุข 19) เป็นผู้ไม่มีภัยจากที่ไหน 20) เป็นผู้มิมีความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก

4. การเว้นจากการพูดเท็จ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ การพูดเท็จ ได้แก่ ความพยายามทางวาจาหรือความพยายามทางกายที่หักรานประโยชน์ ของผู้ประสงค์จะกล่าวให้คลาดเคลื่อน ส่วนเจตนาที่ผิด ซึ่งเป็นไปทางทวารใดทวารหนึ่ง บรรดากายทวารและวจีทวาร

ทั้งหลายของผู้ประสงค์จะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น อันยังการกล่าวให้คลาดเคลื่อนต่อผู้อื่นให้เกิดขึ้น ด้วยความพยายามทางกายและความพยายามทางวาจา ชื่อว่าการพูดเท็จ เพราะประสงค์จะกล่าวให้คลาดเคลื่อน

การเว้นจากการพูดเท็จ คือ เป็นผู้ที่อยู่ในที่แห่งใด อยู่ในท่ามกลางหมู่ชน เมื่อถูกเขาอ้างให้เป็นพยานซักถามว่ารู้อะไรสิ่งใด จงกล่าวสิ่งนั้น ถ้าไม่รู้ก็บอกว่าไม่รู้ หรือรู้ก็บอกว่ารู้ ไม่เห็นก็บอกว่าไม่เห็น หรือเห็นก็บอกว่าเห็น ไม่กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบ้าง เพราะเหตุของการเห็นแก่อามิสสินจ้างเพียงแค่งเล็กน้อย การเว้นจากการกระทำความผิดการพูดเท็จ เป็นกุศลกรรมบถที่พระผู้มีพระภาคทรงรับรองถึงผลแห่งกรรมดีจากเจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เพราะความประพฤติดุกรรม ประกอบด้วยธรรมนี้เป็นเหตุแห่งกุศลกรรมทางวาจา บุคคลผู้กระทำได้เช่นนี้ชื่อว่าบัณฑิต

5. การเว้นจากการดื่มสุรา เมรัย น้ำเมา อันเป็นเหตุแห่งความประมาท คำว่าสุรา หมายถึง น้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท ซึ่งหมายถึงสุราทั้ง 5 ชนิด อันได้แก่ 1) สุราที่ทำจากแป้ง 2) สุราที่ทำจากขนม 3) สุราที่ทำจากข้าวสุก 4) สุราหมักแป้งเชื้อเหล้า 5) สุราที่ผสมเครื่องปรุงหลายชนิด คำว่า เมรัย หมายถึงเมรัยทั้ง 5 ชนิด อันได้แก่ 1) น้ำหมักดองดอกไม้ 2) น้ำหมักดองผลไม้ 3) น้ำหมักดองน้ำอ้อยยบ 4) น้ำหมักดองน้ำผึ้ง 5) น้ำหมักดองที่ผสมเครื่องปรุงหลายชนิด

6. การเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล พระผู้มีพระภาคเสวยมื้อเดียว ไม่เสวยตอนกลางคืน ทรงเว้นขาด จากการเสวยในเวลาวิกาล การบริโภคอาหารในเวลาวิกาล หมายถึง การบริโภคอาหารเมื่อเลยเวลาเที่ยงไปแล้ว คือการบริโภคอาหารเมื่อเลยเวลาที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตไว้

7. การเว้นจากการกระทำฟอนรำ ขับร้อง และฟังหรือดูการบันเทิง อันเป็นข้าศึกต่อทางกุศล พระผู้มีพระภาคทรงเว้นขาดจากการฟอนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี และดูการเล่นที่เป็นข้าศึกแก่กุศล การดูที่เป็นข้าศึก คือเป็นศัตรู เพราะเหตุว่าไม่ได้อนุโลมตามคำสอน ดังนั้นจึงได้ชื่อว่า ดูการเล่นที่เป็นข้าศึกแก่กุศล ผู้เว้นจากการฟอนรำ การขับร้อง การประโคมดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการฟอนรำด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นฟอนรำเป็นต้น และการดูการเล่นที่เป็นข้าศึกของนักฟอนรำ หรือแม้แต่การรำแพนของนกยูงเป็นต้น เหตุนี้จึงได้ชื่อว่า เว้นจากการฟอนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี และดูการเล่นที่เป็นข้าศึกแก่กุศล การกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้คนอื่นกระทำการฟอนรำเป็นต้น หรือดูการฟอนรำที่คนเหล่านี้กระทำ ย่อมไม่ควรแก่งักฤษสามเณรทั้งหลาย

8. การเว้นจากการตัดดอกไม้ ทาเครื่องหอม อันเป็นฐานแต่งตัว พระผู้มีพระภาคทรงเว้นขาดจากการตัดทรง ประดับ ตกแต่งร่างกายด้วยพวงดอกไม้ของหอมและเครื่องประทีนผิวอันเป็นลักษณะแห่งการแต่งตัว พวงดอกไม้ หมายถึง ดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งของหอม หมายถึง ของหอมตามธรรมชาติชนิดใดชนิดหนึ่ง เครื่องประทีนผิว หมายถึง เครื่อง

ย้อมผิว ผู้ประดับเครื่องประดับเหล่านั้น หมายถึง ทัดทรง ผู้ทำที่พร่องให้เต็ม หมายถึง ประดับ
ผู้ยินดีด้วยของหอมและเครื่องประทีนผิว หมายถึง ตกแต่ง เรียกเหตุว่าฐานะ เพราะเหตุนั้น
บุคคลทั้งหลายย่อมทัดทรงพวงดอกไม้เป็นต้นเหล่านั้นด้วยมีเจตนาอันกุศลใด เป็นผู้เว้นขาด
จากเจตนาอันนั้นคือ เว้นจากการทัดดอกไม้ ทาเครื่องหอม อันเป็นฐานในการแต่งตัว

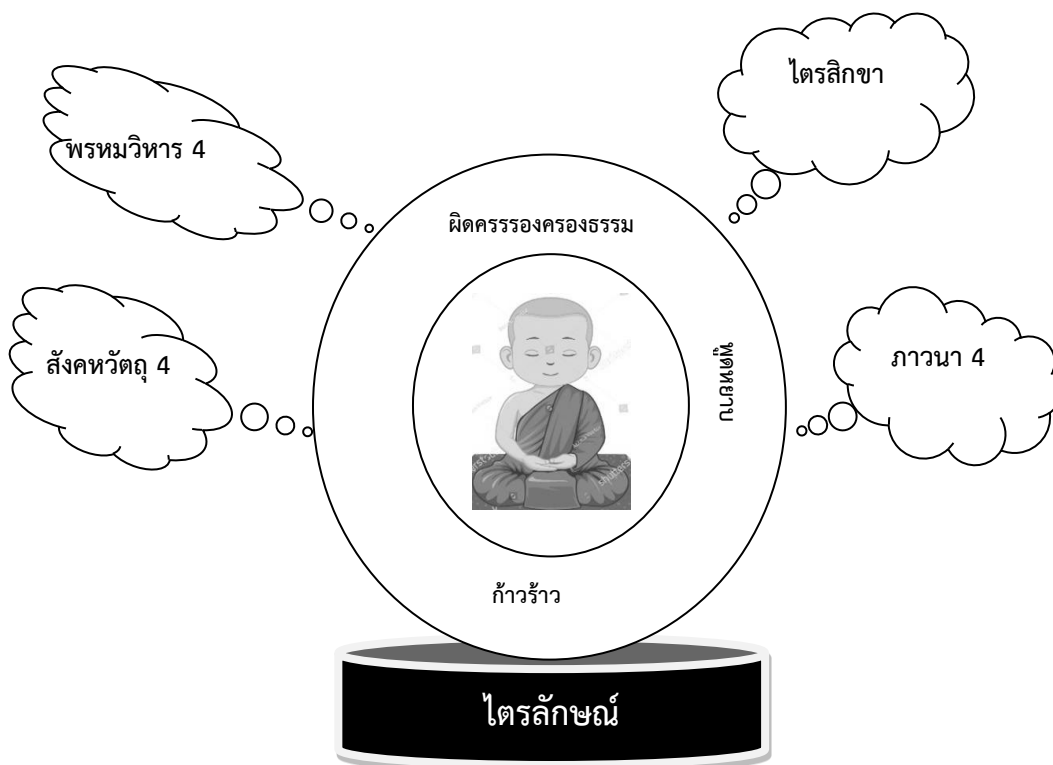
9. การเว้นจากการนอนบนที่นอนสูง ที่นอนใหญ่ พระผู้มีพระภาคทรงเว้นขาด
จากที่นอนสูงใหญ่ ที่นอนอันเกินประมาณเรียกว่าที่นอนสูง เครื่องลาดที่ไม่สมควรเรียกว่า
ที่นอนใหญ่ เว้นขาดจากที่นอนสูงและที่นอนใหญ่นั้น ที่นอนที่เกินขนาด พระผู้มีพระภาคตรัส
เรียกว่า ที่นอนสูง ที่นอนที่ไม่สมควร และเครื่องปูลาดที่ไม่สมควร พระองค์ตรัสเรียกว่า ที่นอน
ใหญ่ ผู้ที่สมาทานสิกขาบทข้อนี้แล้วไม่ควรยินดีในที่นอนทั้ง 2 ประการนั้น โดยปริยายใด ๆ
ที่นอนสูง ที่นอนใหญ่ เครื่องลาดที่เกินประมาณ เป็นสิ่งที่ไม่สมควรแก่วิถีสามเณร
เช่นเดียวกับเครื่องลาดที่ยืดหยุ่นหรือขนของมนุษย์ ที่ทรงห้ามไว้ไม่ให้นั่งทับนอนทับนั้น เพราะจะ
ทำให้สบายเกินไปทำให้เป็นเหตุให้บุคคลเกิดความประมาท

10. การเว้นจากการรับทองเงิน พระผู้มีพระภาคทรงเว้นขาดจากการรับทอง
และเงิน คำว่า ทอง ได้แก่ ทองคำ คำว่า เงิน ได้แก่ กหาปณะ วัตถุเหล่านี้ได้ถึงจะนับได้ว่า
มาสกโลหะ มาสกยาง มาสกไม้ พระองค์ทรงเว้นขาดจากการรับวัตถุ ทั้ง 2 อย่างนั้น
หมายความว่า ไม่ทรงรับเอง ไม่ทรงใช้ให้ผู้อื่นรับทองและเงินนั้น รวมถึง ไม่ทรงยินดีทองและ
เงินที่ผู้อื่นเก็บไว้

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพฤติเชิงจริยธรรมของสามเณร ด้วยวิธีการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของโรงเรียนวัดโพธิ์ทตราขวิทยาลัย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ดังแผนภาพองค์ความรู้นี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของสามเณรโรงเรียนวัดโพธิ์ทตราขวิทยาลัย ด้วยจริยธรรม พุทธศาสนมหายานคือ สิกขาบท 10 และจริยธรรมพระโพธิสัตว์คือ บารมี 6 ที่สามารถ แบ่งเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่ จริยธรรมโพธิสัตว์ขั้นต้น คือ ทานบารมี จริยธรรมโพธิสัตว์ชั้นกลาง คือ สิกขาบท 10 สำหรับสามเณร จริยธรรมโพธิสัตว์ขั้นสูง คือ ขันติบารมี วริยะบารมี สมาธิบารมี ปัญญาบารมี อันเป็นไปตามแนวทางการประพฤติกิริยาวัตรแบบโพธิสัตว์ ที่บุคคลผู้เกิด โพธิจิตในตนแล้วใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์ และสำเร็จมรรคผลเป็น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต ด้วยจิตที่มุ่งมั่นทำให้เปี่ยมด้วยความรักและเมตตาต่อสรรพ สัตว์ทั่วสากลจักรวาล เกิดจากปณิธานที่ตั้งมั่นในโพธิจิต อาศัยการประพฤติปฏิบัติจริยาวัตร แบบโพธิสัตว์ 6 ประการนี้ ที่ครอบคลุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดังาม 3 ทาง คือพฤติกรรมเชิง

จริยธรรมทางกายที่ไม่ก้าวร้าว พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางวาจาที่ไพเราะ และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางใจที่ดั่งตามครรลองครองธรรม สิกขาบท 10 และจริยธรรมพระโพธิสัตว์ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในลักษณะการเกื้อหนุนต่อกัน นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ควรค่าแก่การนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้ดั่งมัยยิ่งขึ้นของสามเณรโรงเรียนวัดโพธิ์ที่ตราวิทยาลัย อันเป็นไปตามแนวทางพระพุทธศาสนาหายาน ควรนำพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโพธิสัตว์ที่ดั่งมัยมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับสามเณรให้ดั่งมัยยิ่งขึ้น ควรมีแนวทางการส่งเสริมมุ่งใจให้กับสามเณรหันมาสนใจในการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดั่งมัยยิ่งขึ้น ควรให้มีการแนะนำให้ทุกหน่วยงาน องค์กร และทุกสถาบันเห็นคุณค่าของแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และอานิสงส์ของการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดั่งมัย

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมปราโมทย์. (2556). ตามรอยพระโพธิสัตว์. นครปฐม: สาละพิมพ์การ.
- พระวิศวภัทร เขียวเกียก คณะศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ธรรม หมั่นคุณธรรมสถาน. (2552). สมันตภัทรจริยาปณิธานวรรค. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส่องสยาม จำกัด.
- พระวิศวภัทร เขียวเกียก. (2557). กษิตครรภโพธิสัตว์มูลปณิธานสูตร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กิตติพรการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ,ศ.ดร. (2559). จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอาจารย์จันทธรรมสมาธิวัตร(ภิกขุโพธิ์แจ้ง). (2542). ประมวลกฎหมายสิกขาบทในอุตตรนิกาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งเชียงใหม่.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ประยุตโต). (2559). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.

รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคม ตามแนวพุทธจิตวิทยา*

A MODEL OF WORKING PROCESS OF VOLUNTEER MONKS FOR SOCIETY BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

จรรยา ศรี กล้ากลาย

Charoonsri Klumklai

สิริวัฒน์ ศรีเครื่อง

Siriwat Srikrueadong

ลำพอง กลมกุล

Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: charoonsri1@cleanstat.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมที่มีแนวปฏิบัติที่ดี 2) เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายของการเป็นพระจิตอาสา ขั้นที่ 2 คุณลักษณะของพระสงฆ์จิตอาสา ขั้นที่ 3 เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชน ขั้นที่ 4 มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น และขั้นที่ 5 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสา 2) กระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยามี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ให้มุ่งทำงานจิตอาสา 2.2) มีธรรมเป็นต้นแบบ 2.3) เน้นกิจกรรมเชิงรุก 2.4) สร้างให้จิตเจริญงอกงาม และ 2.5) ได้ผลเกิดจากการเป็นจิตอาสาที่ได้ทำ 3) รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักธรรมที่ใช้ในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสา คือ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 หลักจิตวิทยาเพื่อสังคม คือ สร้างการยอมรับ และมุ่งความต้องการความสำเร็จในชีวิตให้ผู้อื่น โดยมีเส้นทางการทำงานที่มีความต่อเนื่อง ช่วยเหลือเกื้อกูลคลายความทุกข์ทางกาย และนำหลักธรรมคลายความทุกข์ทาง

* Received 31 January 2020; Revised 29 February 2020; Accepted 29 February 2020

ใจ และมอบขวัญกำลังใจแก่ผู้ประสบความสำเร็จทุกซ์ด้วยการกำหนดเป้าหมาย (Targeting) มีคุณลักษณะ (Attribute) ในการเป็นพระจิตอาสาที่เน้นกระบวนการ (Process focus) มุ่งหวังที่จะถ่ายทอด (Aim to Convey) และสะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน (Reflection) ได้เป็นโมเดลกระบวนการทำงาน TAPAR ของพระจิตอาสาเพื่อสังคม

คำสำคัญ: กระบวนการทำงาน, พระจิตอาสา, พุทธจิตวิทยา

Abstract

The purposes of this article were 1) to study working process of volunteer monks for society from best practices, 2) to analyze working process of volunteer monks for society based on Buddhist Psychology, and 3) to propose a model of a working process of volunteer monks for society based on Buddhist Psychology. Qualitative research was used for research design. Research tool was interview guideline and data were analyzed by using content analysis and analytic induction. Results indicated that 1) there were five steps of working process of volunteer monks for society from best practices. The process consisted of the first step was to set the target of being volunteer monks, the second step was characteristics of volunteer monks, the third step was to focus on a working process for community, the fourth step was to transfer knowledge to others, and the fifth step was reflection of volunteer working. 2) There were five steps of a working process of volunteer monks for society based on Buddhist Psychology. The process were 2.1) to focus volunteer working, 2.2) to have Dhamma as role model, 2.3) to focus on active activity, 2.4) to build absolute mind, and 2.5) to receive results from volunteer working. 3) A developed model of working process of volunteer monks for society based on Buddhist Psychology consisted of Buddhist principles that used in working process of volunteer monks, namely Brahnavihara 4 and Sangahavatthu 4, and psychological principles for society were esteem needs and self-actualization needs. The working path of the volunteer monks was continuous by helping and alleviating physical suffering introducing the principle of relieving suffering and give morale to those who suffer. The model of working process of volunteer monk for society was called TAPAR model that came from Targeting, Attribute, Process focus, Aim to Convey, and Reflection.

Keywords: Working Process, Volunteer Monks, Buddhist Psychology

บทนำ

การพัฒนาประเทศของรัฐที่ผ่านมาได้เน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตร เพราะหวังว่าการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมจะทำให้ประเทศไปสู่ความทันสมัย ทำให้ประชาชนมีรายได้ในการบริโภคสินค้าได้มากขึ้น และจะทำให้ประชาชนโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผลลัพธ์คือผลประโยชน์ได้ตกอยู่แค่เพียงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง การนำแนวคิดการทำให้ทันสมัยตามอย่างตะวันตกมาใช้ไม่ได้ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง มีแต่จะสร้างช่องว่างระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบท จึงทำให้คนในชนบทมุ่งหน้าเข้าเมืองเพื่อไปหางานทำซึ่งได้เงินมากกว่าทำไร่ทำนา การพัฒนากระแสหลัก ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นำไปสู่ระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ในยุคปัจจุบันสังคมสามารถผลิตสินค้าต่างๆ ได้อย่างมากมายทำให้คนทุกคนสามารถบริโภคได้อย่างถ้วนหน้า คนจึงมุ่งหาความสุขด้วยการเสพความสุขจากวัตถุ ยิ่งบริโภคมกขึ้นเท่าไรก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด มีแต่จะโดนกระตุ้นกิเลสให้ตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อต้องการบริโภคมกก็ต้องแสวงหาทรัพย์สินเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ดังนั้น จึงต้องมีการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้ยึดวิถีพุทธมาใช้ในการดำเนินชีวิต คือการบริโภคเพื่อบำบัดความทุกข์เวทนาเกิดจากทางสรีรภาพหรือความจำเป็นทางชีวภาพ เพราะถ้าหากไม่ได้รับการบำบัด ร่างกายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ปัญญา也不能เกิดได้ เพราะปัญญาเป็นสิ่งที่ช่วยระงับความทุกข์ได้อย่างแท้จริง เมื่อปัญญาเกิดมนุษย์ก็จะสามารถบรรลุไปถึงขั้นความสุขในระดับที่ถือว่าเป็นระดับความสุขที่ไม่จำเป็นต้องบริโภคแล้ว เช่น ความสุขจากการมีความสุขเมตตา กรุณาผู้อื่น หรือความสุขจากการช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความทุกข์ของเขาบรรเทาลง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543) พุทธศาสนามีหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมคือหลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมมีความสอดคล้องกับจิตอาสาและการพัฒนาจิตอาสาที่มุ่งเน้นให้บุคคลในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือคนอื่นและการสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมการพัฒนาจิตอาสาคือการสร้างให้บุคคลมีโอกาสทำงานเพื่อผู้อื่นและส่วนรวมด้วยตนเองผ่านงานอาสาสมัครบุคคลที่ปฏิบัติงานอาสาจะเข้าถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทำให้ได้รับความสุขที่ได้ทำ (สุธาทิพย์ แก้วเกลี้ยง, 2549) “คนทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความสุขอยู่ในหัวใจ ถ้าหากรดน้ำพรวนดินให้เหมาะสมก็จะงอกงามเติบโตต่อไปได้ เป็นพลังแห่งความกรุณาปรานีที่หล่อหลอมออกมาการเป็นอาสาสมัครเพื่อเพื่อนมนุษย์ คือรูปธรรมของความเมตตา กรุณาเป็นการเชื่อมต่อความเป็นมนุษย์เข้าด้วยกันและทำให้เกิดสิ่งดีงามขึ้นมากมาย” (ประเวศ วะสี, 2544)

กระบวนการสร้างจิตอาสาของพระสงฆ์ด้านบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยจะเห็นได้ชัดเจนมากเพราะสังคมไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานมงคล เช่น งานแต่งงาน งานขึ้น

บ้านใหม่ และงานอวมงคล เช่น งานศพ สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากยิ่งขึ้นพระสงฆ์มีหน้าที่ตอบสนองสังคม ตอบแทนอย่างไรแค่ไหนจึงจะเห็นสมควรเหมาะสมพอดีและพองาม ประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อกระตุ้นเตือนจิตใจสำนึกในการทำงานด้านพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมการประชุมในชุมชนในเทศกาลและประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานขึ้นปีใหม่ ตักบาตร ทำบุญ การเทิดพระเกียรติ เป็นต้น ในงานของ Patumsawad (Patumsawad T, 2016) พระสงฆ์คือผู้ซึ่งสละแล้วซึ่งภาวะความเป็นปัจเจกภาวะ แต่มีชีวิตเพื่อสังเคราะห์ภาวะ เพื่อชุมชนมีจิตวิญญาณเพื่อชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชน (Community) เพราะชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้องมีการติดต่อสื่อสาร (Communication) กันตลอดเวลา ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในงานด้านสุขภาพจิต ไม่ว่าจะเป็นการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพจิตหรือการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาสุขภาพจิต ทั้งเป็นที่ยอมรับและอาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งก็ได้ ในปัจจุบันพระสงฆ์ก็มีบทบาทสำคัญต่อการรักษา เยียวยาปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตอย่างมาก เช่น วัดพระบาทน้ำพุหรือวัดพระพุทธรูปประทานพร เป็นสถานรักษาพักฟื้นผู้ติดเชื่อและผู้ป่วยโรคเอดส์และเป็นที่ตั้งของมูลนิธิธรรมรักษ์ ได้มีข้าวตังเกรียวกราวเมื่อหลายปีก่อนเมื่อพระสงฆ์ได้รับผู้ป่วยโรคเอดส์ที่ไร้ญาติขาดมิตรเพราะสังคมรังเกียจหรือเพราะความไม่เข้าใจของสังคม เนื่องจากผู้ป่วยโรคนี้สังคมไม่ยอมรับ เป็นที่รังเกียจของคนในสังคมแม้แต่พ่อแม่เองก็ยากจะทำใจยอมรับได้ จึงทำให้อาพาผู้ป่วยไปฝากไว้ในที่นั่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายและภาระการดูแลผู้ป่วย และวัดถ้ากระบอกหรือสำนักสงฆ์ถ้ากระบอกที่รับการรักษาและบำบัดผู้ติดสารเสพติดซึ่งมีชื่อเสียงมากมีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาจำนวนมาก แม้จะเป็นการบำบัดโรคทางกายมิใช่โรคทางใจอย่างที่พระพุทธรูปประสงค์แต่ก็พอจะสงเคราะห์เข้ากันได้ ถ้าร่างกายดีก็ส่งผลต่อจิตใจด้วยพระสงฆ์ในบทบาทช่วยเหลือเยี่ยวยาผู้คนที่มีปัญหาทางด้านจิตใจอย่างเป็นกระบวนการมุ่งให้ผู้มีปัญหาทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นมองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง พระสงฆ์นักจิตวิทยาเป็นผู้เอื้อเพื่อให้คำปรึกษาทำให้ผู้มีปัญหาได้เข้าใจปัญหาค้นพบศักยภาพของตนเองอย่างชัดเจนเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีและดำรงตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น กระบวนการสร้างจิตอาสาของพระสงฆ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาคือพระสงฆ์ผู้มีจิตใจเป็นผู้ให้อาจจะเป็นการให้สิ่งของให้เงินให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกายแรงสมองซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมีแม้กระทั่งเวลาการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมแห่งการแบ่งปันเอื้ออาทรก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น พระจิตอาสาให้หัวใจกับเขา ให้คำแนะนำให้หลุดพ้นจากทุกข์ให้สติสัมปชัญญะ มีปัญญาแก้ไขทุกข์ ให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้นนำเหตุผล การให้บริการทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ความสุขเปรียบเหมือนมีการสังคมสงเคราะห์และบริการที่จำเป็น (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, 2550) นอกจากการช่วยพุทธศาสนิกชนเหล่านี้ได้ปลดปล่อยพลังที่มีในตนเองแล้ว ยังเป็นการสร้างคุณลักษณะให้มีผลต่อสังคมอีกด้วย ยังมีสภาวะของจิตใจอีกลักษณะหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับ จิตอาสา นั่นก็คือ “Altruism”

ซึ่งแปลว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือเสียสละ แบ่งปัน จึงเป็นลักษณะของจิตใจที่ไม่เห็นแก่ตัว และเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้งในงานของนพมาศ ธีรเวคิน (นพมาศ ธีรเวคิน, 2542) ดังนั้น โดยคำนึงถึงเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา” เพื่อศึกษาแนวทางกระบวนการทำงานและสร้างเป็นรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา รวมทั้งนำเสนอรูปแบบในการพัฒนากระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จรรโลงสังคมให้มีความสุขและสันติที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงรวมทั้งกระบวนการในการสร้างเสริมจิตอาสาให้กับคนในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้และความเข้าใจเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องทำนองคลองธรรม อันจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมที่มีแนวปฏิบัติที่ดี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือพระสงฆ์ที่มีบทบาทการเป็นจิตอาสาในกลุ่ม “เพื่อชีวิตดีงาม” เป็นพระสงฆ์ที่บวชในนิกายเถรวาทมากกว่า 5 พรรษา มีหน้าที่รับผิดชอบงานในวัดที่ต้องทำเป็นประจำ และยังแบ่งเวลามาทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคม พระสงฆ์ในกลุ่มเพื่อชีวิตดีงามนี้ ไม่เพียงแต่แค่มีคุณวุฒิทางธรรม แต่ยังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหลากหลายสาขา จบการศึกษาในระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิตในสาขาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยา และจบการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาวิชาพุทธจิตวิทยา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาปรัชญา มีตำแหน่งผู้บริหารกลุ่มและวิทยากรที่มีการทำกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง จำนวน 12 รูป ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และตรวจสอบรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบตรวจสอบรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย มีขั้นตอนการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการศึกษาสภาวะ ลักษณะ และองค์ประกอบของจิตอาสารวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการ

สร้างความเป็นจิตอาสาของพระสงฆ์ และของบุคคลที่เป็นจิตอาสา สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระจิตอาสาที่ปฏิบัติดี ที่มีประสบการณ์และผลงานเชิงประจักษ์ 5 ปีขึ้นไป ที่อยู่ในพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 “กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม” สำนักงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับตัวแปรตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เน้นกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 12 รูป ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคุณสมบัติของพระภิกษุสงฆ์ที่ให้การสัมภาษณ์คือ มีตำแหน่งอยู่ในระดับบริหาร อดีตคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ ประธานกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ ประธานที่ปรึกษากลุ่มเพื่อชีวิตดีงามฝ่ายประสานงานโครงการฯ สำนักงานสถาบันพัฒนาพระวิทยากร หัวหน้าโครงการพระนักเขียน รวมทั้งพระวิทยากรและพระทำหน้าที่เป็นจิตอาสาที่มาจากวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย

ระยะที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังเคราะห์ตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ได้จากการสังเคราะห์ตามกรอบการวิจัย โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังเคราะห์ตามแนวพุทธจิตวิทยา พร้อมทั้งยืนยันสนับสนุนผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 3 รูป และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธจิตวิทยา 3 รูป รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในระยะนี้คือแบบตรวจสอบรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังเคราะห์ตามแนวพุทธจิตวิทยา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบฯ ตามประเด็นที่กำหนด จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยแผนภาพประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

กระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังเคราะห์ตามแนวพุทธจิตวิทยาสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. กระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังเคราะห์ที่มีแนวปฏิบัติที่ดี พบว่า มี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายของการเป็นพระจิตอาสา ขั้นที่ 2 คุณลักษณะของพระสงฆ์จิตอาสาขั้นที่ 3 เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชน ขั้นที่ 4 มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น และขั้นที่ 5 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสาโดยแบ่งการสะท้อนคิดการปฏิบัติงานจิตอาสา เป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านสุขภาพจิต 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ และ 5) ด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์

2. ผลการพัฒนากระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังเคราะห์ตามแนวพุทธจิตวิทยาพบว่า จิตอาสาที่มีจิตใจประกอบด้วยธรรม ธรรมจึงหล่อหลอมจิตใจของพระจิตอาสา ทำให้ธรรมทั้งหลายพัฒนาขึ้นในจิตใจ โดยใช้กระบวนการทำงานเพื่อสังเคราะห์ตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้แก่ 1)

ให้มุ่งทำงานจิตอาสา 2) มีธรรมเป็นต้นแบบ 3) เน้นกิจกรรมเชิงรุก 4) สร้างให้จิตเจริญองงาม และ 5) ได้ผลเกิดจากการเป็นจิตอาสาที่ได้ทำซึ่งในทุกขั้นตอนของกระบวนการทั้ง 5 ขั้นนี้จะมีองค์ประกอบย่อยที่ปรากฏคุณลักษณะเชิงพุทธและจิตวิทยาที่ประกอบกันในการนำมาปรับใช้ในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคม

3. รูปแบบกระบวนการทำงานเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาของพระจิตอาสาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักธรรมที่ใช้ในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสา คือ พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 หลักจิตวิทยาเพื่อสังคม คือ สร้างการยอมรับ (Esteem Needs) และมุ่งความต้องการความสำเร็จในชีวิตให้ผู้อื่น (Self - actualization Needs) โดยเส้นทางการทำงานของพระจิตอาสานั้นจะมีความต่อเนื่องด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลคลายความทุกข์ทางกาย และนำหลักธรรมเพื่อคลายความทุกข์ทางใจ และมอบขวัญกำลังใจแก่ผู้ประสบความทุกข์ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของหลักธรรมที่ใช้ 2) ความเหมาะสมของหลักจิตวิทยาเพื่อสังคม 3) ความเหมาะสมของเส้นทางการทำงานของพระจิตอาสา 4) ความเหมาะสมของการบูรณาการตามแนวพุทธจิตวิทยา และ 5) ความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันโดยที่รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมที่มีแนวปฏิบัติที่ดีพบว่า มี 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดเป้าหมายของการเป็นพระจิตอาสา ช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยความเมตตา กรุณา ด้วยการช่วยคนให้ได้พัฒนาเป็นบทบาทของพระจิตอาสาทำงานเพื่อสังคม 2) คุณลักษณะของพระสงฆ์จิตอาสา มีกาย วาจา ใจ มีขั้นตอนในการทำงานเพื่อส่วนรวม เสียสละ อดทนข่มใจ คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 3) เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชนทำงานเป็นทีม ให้คำปรึกษาคลี่คลายทุกข์กับปัญหาโดยใช้สติปัญญา ใช้วิธีการพูดแบบให้คำปรึกษาใช้หลักธรรมเป็นแกนนำ 4) มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น เสริมทักษะ “ได้หัวใจ” “ให้หัวใจคิด” เป็นกัลยาณมิตร เกิดความไว้วางใจ เชื่อมั่นในตนเอง รู้คิดด้วยสติปัญญาของตนเอง สิ่งที่ทำให้คำแนะนำประสบความสำเร็จเพราะ “คำพูดของเราสามารถเปลี่ยนชีวิตคนอื่นได้” และ 5) สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสา ประสบความสำเร็จและเกิดการยอมรับ ใช้กระบวนการบูรณาการละลายพฤติกรรม เป็นที่ยอมรับของ

สังคมอื่น ๆ ทุกรูป/คน การสะท้อนคิดการปฏิบัติงานจิตอาสา เป็น 5 ด้าน 1) ด้านการปกครองแบบพี่น้องให้คำปรึกษาเกิดเป็นวิทยากรรุ่นใหม่ ๆ 2) ด้านสุขภาพจิต จิตอาสาต้องเป็นผู้ที่มีความสุขทางจิตใจมีพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงามช่วยเหลือให้ผู้อื่น ผ่อนคลาย สุขภาพกายและใจดีตามไปด้วย 3) ด้านการศึกษาและสงเคราะห์ ด้านหลักธรรมของพระศาสนา คือธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กันครองใจคนทำให้คนรักหลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนียวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ 4) ด้านการเผยแผ่และพระสงฆ์มีหน้าที่อบรมสั่งสอน เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักธรรมที่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์” 5) ด้านสาธารณูปการสาธารณสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์ทำตนเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชวลิต จันทวิโส (ถาวรศิริ) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความมีน้ำใจในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความหมายและคุณลักษณะของความมีน้ำใจที่ปรากฏในพระไตรปิฎก 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความมีน้ำใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา 3) เพื่อศึกษาวิธีการแก้ปัญหาการขาดน้ำใจ ได้แก่ ความปรารถนาดีที่ผู้ให้ตั้งใจมอบให้ผู้รับด้วยความบริสุทธิ์ทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย หลักธรรม 7 ประการ คือ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 ปฏิสันถาร 2 อคติ 4 ทศพิธราชธรรม 10 และสาราณียธรรม 6 (พระชวลิต จันทวิโส (ถาวรศิริ), 2551) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริญศิริ อัครพุดพิพันธ์ ได้ศึกษาเรื่อง “พุทธธรรมกับการทำงานจิตอาสา: กรณีศึกษามูลนิธิอภัยเมืองน่าน” จากการศึกษาพบว่า แนวคิดและหลักการในการเป็นจิตอาสานั้นจะได้อะไรมาจากการเสียสละอย่างไม่มีเงื่อนไข แก้ไขปัญหาสังคมนำหลักธรรมต่าง ๆ มาใช้ในแก้ปัญหาทางสังคม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ สามารถพัฒนาคน สร้างกลุ่มแกนนำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เรียนรู้กับปัญหาแสวงหาทางเลือกอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการทำงานของชุมชน จนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน (เสริญศิริ อัครพุดพิพันธ์, 2554)

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า พระจิตอาสาที่มีจิตใจประกอบด้วยธรรม ธรรมจึงหล่อหลอมจิตใจของพระจิตอาสา ทำให้ธรรมทั้งหลายพัฒนาขึ้นในจิตใจซึ่งส่งผลโดยตรงต่อชุมชน “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน” ในงานของ พระวิเชียร สืหาบุตร โดยใช้กระบวนการทำงานเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้แก่ 1) ให้มุ่งทำงานจิตอาสา 2) มีธรรมเป็นต้นแบบ 3) เน้นกิจกรรมเชิงรุก 4) สร้างให้จิตเจริญงอกงาม และ 5) ได้ผลเกิดจากการเป็นจิตอาสาที่ได้ทำสิ่งในทุกขั้นตอนของกระบวนการทั้ง 5 ขั้นนี้จะมียอดประกอบย่อยที่ปรากฏคุณลักษณะเชิงพุทธและจิตวิทยานำมาการปรับใช้ในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคม เพราะพระสงฆ์ผู้ที่เป็นจิตอาสา เน้นกิจกรรมเชิงรุกโดยใช้วิธีเดินเข้าใกล้ผู้ที่มีความทุกข์เพื่อที่จะมุ่งสร้างให้จิตของผู้ที่มีทุกข์เจริญงอกงาม อย่างเป็นระบบระเบียบ มีการวางแผน ทำโครงการเป็นรูปแบบกระบวนการสามารถสร้าง

บุคคลกลุ่มนั้นๆ ให้มองเห็นประโยชน์และความสำคัญ มีจิตใจเมตตากรุณา อยากให้อยากทำได้ เห็นผลเกิดจากการเป็นจิตอาสาเพิ่มขึ้นในสังคมอย่างมากมาย (พระวิเชียร สีหาบุตร, 2537) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน” ผลการวิจัยพบว่า มีการนำหลักพุทธธรรมมาเกี่ยวพันกัน 1) หลักธรรมของผู้นำจิตอาสา คือ สังคหวัตถุ 4 อธิปไตย 4 พรหมวิหาร 4 สัมปยุตธรรม 7 และทศพิธราชธรรม 2) หลักธรรมขององค์กร ได้แก่ สัมปายะ 7 3) หลักธรรมของบุคคลในองค์กร ได้แก่ กัลยาณมิตรธรรม 7 ภาวนา 4 และ 4) หลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ สาราณียธรรม 5) กระบวนการสร้างจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนา มี 4 ประเด็น 1) ผู้นำ 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) สถานที่ และ 4) วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานในโครงการหลอมรวมหลักพุทธธรรมการให้ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันประยุกต์หลักการพัฒนาตนแนวพุทธของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมได้จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า การเข้าร่วมเป็นส่วนเป็นหนึ่งในเสถียรธรรมสถานโดยการอาสารับใช้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังเป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอย่างหนัก เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เป็นจิตอาสาได้รับการพัฒนาด้านตามแนวพระพุทธศาสนา เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในจิตเห็นสังขธรรมมีชีวิตที่เป็นสุข (ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์, 2555) สอดคล้องกับ กันธิชา เผือกเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสากรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายอโรคยศาล วัดคำประมงจังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสาจะอุปการะเกื้อกูลด้วยหนทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 หากปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดสมาธิ เกิดปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม มีศีลเป็นบาทฐานเมื่อบริบูรณ์การเจริญสมาธิและปัญญา จิตอาสาจึงเข้าสู่กระบวนการทำงานตามศักยภาพความสามารถตอบสนองความต้องการโดยผู้เกี่ยวข้องในวิถีของชีวิตยอมรับกับความจริงที่เกิดขึ้น แม้ว่าในที่สุดของการรักษาคือการเสียชีวิตแต่เป็นการเสียชีวิตอย่างสุขสงบหรือ “ตายแบบยิ้มได้” การพัฒนากระบวนการของจิตอาสาที่อโรคยศาลจึงเป็นไปอย่างธรรมชาติเข้าถึงปัญญา จิตไม่ขุ่นมัว โดยมี พระพนพพัชรภิบาลพัคตรัตนินิธิ (จิรธมโมภิกขุ) ต้นแบบแห่งการเรียนรู้ “ทำด้วยใจให้ด้วยรัก ไม่หวังผลตอบแทน” จิตใจของจิตอาสาอยู่กับความเป็นจริง อยู่กับโลกอย่างเหนือโลก (กันธิชา เผือกเจริญ, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษราคม จำปา ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “จิตอาสากับการบริการช่วยเหลือคนพิการกรณีศึกษาโครงการช่วยเหลือนักศึกษาพิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล” ผลการศึกษาพบว่า โครงการอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือผู้พิการ ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งอาสาสมัครที่เข้ารับการอบรมจากโครงการนี้เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ จึงไม่มีเวลาปฏิบัติงานอาสาสมัครได้อย่างเต็มที่ จึงได้มีการจัดอบรมให้แก่ศึกษารุ่นต่อ ๆ ไป ยังผลให้เกิดการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องนี้ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า งานบริการช่วยเหลือผู้พิการมีความสำคัญต่อผู้พิการเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสิ่งที่ทำนั้นทำให้คนปกติทั่วไปเข้าใจในความพิการมากยิ่งขึ้นพร้อมที่จะ

ให้ความช่วยเหลืออย่างถูกวิธี ทั้งนี้การที่ได้ช่วยเหลือคนพิการยังเป็นการทำบุญอีกวิธีหนึ่งตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งจรรโง่งงสังคมไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป (บุษราคัม จำปา, 2550)

จากผลการวิจัยรูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักธรรมที่ใช้ในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสา คือ พรหมวิหาร 4 และ สังคหัตถ์ 4 หลักจิตวิทยาเพื่อสังคม คือ สร้างการยอมรับ (Esteem Needs) และมุ่งความต้องการความสำเร็จในชีวิตให้ผู้อื่น (Self-actualization Needs) โดยเส้นทางการทำงานของพระจิตอาสา นั้น จะมีความต่อเนื่องด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล คลายความทุกข์ทางกาย แนะนำหลักธรรมคลายความทุกข์ทางใจ และมอบขวัญกำลังใจแก่ผู้ประสบความทุกข์ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมในกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติพิทย์ แก้วเกลี้ยง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาจิตอาสาในพระพุทธศาสนาได้ทำการศึกษาแบ่งเป็นส่วน ๆ ส่วนแรก เป็นการศึกษาภาคเอกสารโดยศึกษาจากหลักคำสอนพุทธศาสนาและหนังสือเกี่ยวกับ (สุชาติพิทย์ แก้วเกลี้ยง, 2549) “จิตอาสา” ของพระไพศาล วิสาโล ผลการศึกษาพบว่า พุทธศาสนามีหลักธรรมเน้นให้บุคคลมีความเมตตา เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมคือ สังคหัตถ์ธรรม พรหมวิหาร 4 ตลอดจนเรื่องการทำทานซึ่งเป็นหลักธรรม มีความสอดคล้องกับจิตอาสาและการพัฒนาจิตอาสา คือมุ่งเน้นให้บุคคลในสังคมช่วยเหลือคนอื่น ส่วนที่สองศึกษาภาคสนาม โดยศึกษาจากการดำเนินงานของเครือข่ายจิตอาสาและเครือข่ายพุทธิกา ในโครงการฉลาดทำบุญโดย ผู้ศึกษาวิจัยพบว่า งานอาสาสมัครเป็น การทำบุญอาสาสมัครจึงรู้สึกอยากทำมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาจิตอาสาจากการศึกษาทั้งทุกส่วนจึงสรุปว่างานอาสาสมัครเป็นแนวทางหนึ่งของการปฏิบัติตามคำสอนพุทธศาสนา เป็นการขัดเกลากจิตใจ กระตุ้นให้บุคคลตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือ เกื้อกูล ผู้อื่นทำเป็นงานส่วนรวมได้และงานวิจัยของ จิตรวลัย ศรีแสงฉาย ศึกษาวิจัยเรื่อง “จิตอาสาพัฒนาชนบท กรณีศึกษากลุ่มอาสาพัฒนามหาวิทยาลัยมหิดล” (จิตรวลัย ศรีแสงฉาย, 2551) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความมีคุณธรรมจริยธรรมต่อผู้ที่ด้อยโอกาสในชนบท โดยไม่มีการหวังผลตอบแทนใด ๆ มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาพัฒนาในมหาวิทยาลัยมหิดลให้นักศึกษาทำความดีร่วมกันมีการนำเสนอความคิดดี ๆ ร่วมกันพร้อม ๆ กัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นทำงานร่วมกันเน้นที่การลงมือปฏิบัติร่วมกัน มีการออกไปช่วยเหลือให้บริการผู้ที่อยู่ในชนบทด้วยกันแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีจิตพร้อมสละเวลา สละแรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์หลังจากที่ได้ทำสิ่งดี ๆ สิ่งดี ๆ เพื่อผู้อื่นร่วมกันกับเพื่อน ๆ นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตและอาจารย์ที่เป็นที่ปรึกษาของการทำค่ายกลุ่มอาสาพัฒนา และนักศึกษาที่อาสาออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท รวมถึงนักศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 100 คน ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มค่ายอาสาพัฒนามหาวิทยาลัยมหิดล

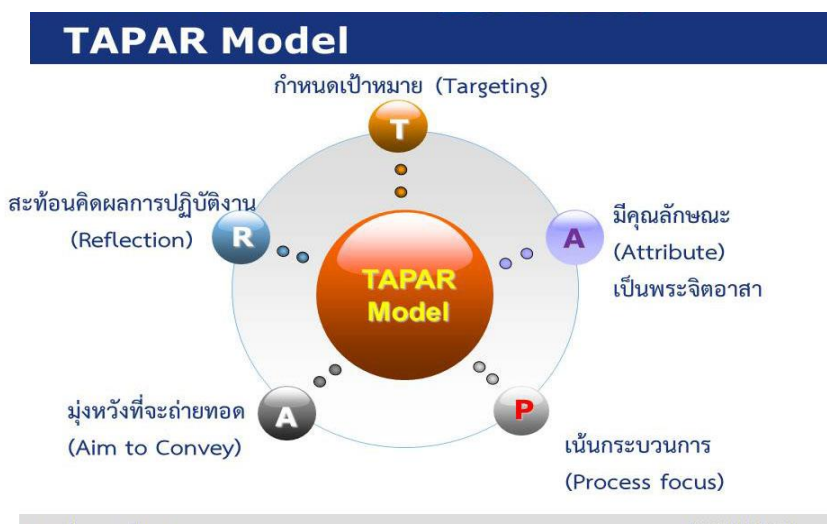

และนักศึกษาที่เป็นประธานอาสาพัฒนามหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับกิจกรรมของกลุ่ม อาสาพัฒนาและได้มีการออกค่ายอาสาซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเขาทำโดยเกิดจากจิตที่เป็นอาสาจริง ๆ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือในสังคมชนบทมีความสุขมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยได้นำผลวิจัยที่ได้นำเสนอรูปแบบขอความอนุเคราะห์จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า 1) ความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้ 2) ความเหมาะสมของหลักจิตวิทยาเพื่อสังคม 3) ความเหมาะสมของเส้นทางการทำงานของพระจิตอาสา 4) ความเหมาะสมของการบูรณาการตามแนวพุทธจิตวิทยาและ 5) ความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันด้วย การกำหนดเป้าหมาย (Targeting) ของกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาของ “กลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม” ดังนี้ เป็นบุคลากรทางพระพุทธศาสนาสามารถให้ความรู้และแนะนำชี้แนะ ให้โอกาสมุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลให้กำลังใจและปลอบขวัญผู้ที่กำลังเจ็บป่วยให้มีความสุขทางจิตวิญญาณ เป็นลักษณะภายในของบุคคลซึ่งมองไม่เห็นแต่รู้สึกได้ เป็นขุมพลังมีความสัมพันธ์กับการมีชีวิตอยู่ เป็นสภาวะที่เป็นแรงจูงใจที่มีคุณค่าสูงสุดในชีวิต เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำบุคคลให้เป็นตัวของตัวเอง (Reed P.G. & Rousseau E., 2007) การมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมายมากขึ้น (Fehring R.J. et al., 1997) ทำให้ผู้ป่วยยอมรับกับการเจ็บป่วย มีกำลังใจ ไม่ย่อท้อในการใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความหมายมากขึ้น (Tongprateep T., 2003) มีคุณลักษณะ (Attribute) การเป็นพระจิตอาสาที่เน้นกระบวนการ (Process focus) มุ่งหวังที่ถ่ายทอด (Aim to Convey) และสะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน (Reflection) (Klomkul L. et al., 2011) สรุปเป็นโมเดลกระบวนการทำงาน TAPAR ของพระจิตอาสาเพื่อสังคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรุณี ศุภมณี ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนา จริยธรรมของพระนิสิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า พระนิสิตปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ในด้านการปลูกฝังให้มีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการปลูกฝังให้รู้จักคิดริเริ่มวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในด้านการปลูกฝังให้มีความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยรักและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในด้านการปลูกฝังให้รู้จักพึ่งตนเอง มีอุดมคติ เสียสละเมตตาอารี กตัญญูกตเวที ในด้านการปลูกฝังให้มีความภาคภูมิใจ รู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติในด้านสังคมในการพัฒนาจริยธรรม พบว่า พระนิสิตปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค พบว่า พระนิสิตได้เสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรพัฒนาพระนิสิตให้มีทักษะในการเผยแพร่จริยธรรมและควรจัดการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนในการศึกษารุ่นนี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรอุดหนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนต่าง ๆ ค่าเดินทางในการปฏิบัติหน้าที่ ควรพัฒนา พระนิสิตให้มีทักษะในการเผยแพร่จริยธรรมให้มากขึ้น (วรุณี ศุภมณี, 2547)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาภายใต้การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนและสังคม เช่น โรงเรียน สถานศึกษา เห็นความสำคัญของโครงการฝึกอบรม การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ใช้ความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในสังคมอย่างเป็นกัลยาณมิตรโดยมีพรหมวิหารธรรม 4 นำผ่านกระบวนการทำงานอย่างมีระบบ มีการกำหนดเป้าหมาย (T: Targeting) มุ่งที่จะให้มีคุณลักษณะเป็นพระจิตอาสาทำงานเพื่อสังคม (A: Attribute) เน้นกิจกรรมเป็นกระบวนการ (P: Process focus) สร้างและให้เพื่อมุ่งถ่ายทอด (A: Aim to convey) สะท้อนคิด ได้ เกิด เป็น และทำ (R: Reflection) จึงรวมเป็นกระบวนการนำไปสู่การเป็นสังคมที่ดี การมีจิตที่จะอาสาในการทำงานเพื่อสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งต้องเริ่มที่เด็กและเยาวชน เพื่อให้ซึมซับในสิ่งที่ดีงาม เพื่อความเป็นคนดี ได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ยินยงที่จะตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกัลยาณมิตร เกิดมีจิตใจที่คิดจะแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจด้วยจิตใจที่อัมเอิบ และมีความสุขกับการได้เป็นผู้ให้และผู้ทำ มากกว่าการเป็นผู้รับสิ่งใดๆ ทั้งปวง การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นระเบียบเรียบร้อยและสามารถสรุปได้เป็น “TAPAR Model สำหรับพุทธจิตวิทยาการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคม” ปรากฏดังภาพที่ 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการสร้างจิตอาสาของพระสงฆ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาคือ พระสงฆ์ผู้ที่มีจิตใจเป็นผู้ให้อาจจะเป็นการให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกายแรงสมองซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมีแม้กระทั่งเวลาเพื่อเอื้อเพื่อแผ้วแผ่ให้แก่ส่วนรวม งานจิตอาสาเป็นอีก

ช่องทางหนึ่งในการพัฒนาระดับจิตใจให้พุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจเอื้อเพื่อ หันมาทำกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้น เพราะงานจิตอาสาเป็นสิ่งที่ให้พุทธศาสนิกชนหันมาทำความเข้าใจในตนเองและสังคมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากในปัจจุบันปัญหาสังคมเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งทางครอบครัว ชุมชนและสังคม หากไม่รีบแก้ไขให้ทันท่วงที สังคมก็จะตกอยู่ภายใต้ความสับสนวุ่นวาย ซึ่งไม่ใช่เรื่องดีนัก แต่การสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น สังคมแห่งการแบ่งปันเอื้ออาทรก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น นอกจากการช่วยพุทธศาสนิกชนเหล่านี้ได้ปลดปล่อยพลังที่มีในตนเองแล้ว ยังเป็นการสร้างคุณลักษณะให้มีผลดีต่อสังคมอีกด้วย มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ 1) ควรนำกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา มาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในทุกภาคส่วน ในการกำหนดนโยบายและออกแบบแนวทางที่นำไปสู่ภาคปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปใช้ในสังคมแบบมีส่วนร่วม 2) ควรมุ่งเน้นให้มีกิจกรรมกระบวนการทำงานเป็นจิตอาสาเพื่อสังคม ที่มีการปลูกฝังลักษณะที่พึงประสงค์ในกลุ่มพระภิกษุสามเณรในการเรียนรู้ และ 3) ควรนำกระบวนการทำงานของพระจิตอาสาเพื่อสังคมตามแนวพุทธจิตวิทยา มาเริ่มจากพระภิกษุสามเณรในสังฆมณฑล และคนในชุมชนที่อยู่ในสังคม ควรสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมอย่างเป็นระบบ ทั้งการฝึกทักษะด้านต่างๆ เช่น การคิดวิจารณ์ การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นจะต้องเกิดจากการปลูกฝังมาจากผู้ใหญ่ที่เคารพในครอบครัว ในชุมชนและสังคมนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กันธิดา เผือกเจริญ. (2556). ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสากรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วย มะเร็งระยะสุดท้ายอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาแห่งชีวิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิตรวลัย ศรีแสงฉาย. (2551). จิตอาสาพัฒนาชนบท กรณีศึกษา: กลุ่มอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล. ใน *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์. (2555). ศึกษากระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นพมาศ อีร์เวคิน. (2542). *รวมบทความเรื่องจิตวิทยา สังคมกับชีวิต รวบรวมจัดพิมพ์โดย นพมาศ อีร์เวคิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- บุษราคัม จำปา. (2550). จิตอาสากับการบริการช่วยเหลือคนพิการกรณีศึกษา โครงการช่วยเหลือนักศึกษาพิการวิทยาลัยราชสุดาตามมหาวิทยาลัยมหิดล. ใน *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2544). สุขภาวะทางจิตวิญญาณ. *หมอชาวบ้าน*, 22(216), 41-45.
- พระชวลิต จันทวโส (ถาวรศิริ). (2551). ศึกษาวิเคราะห์ เรื่องความมีน้ำใจในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิเชียร สีหาบุตร. (2537). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณี พระธรรมมหาวิราณวัตร วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน *ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพศาล สรรสรวิสุทธิ. (2550). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: รัฐศาสตร์สาส์น.
- วรฤดี ศุภมณี. (2547). การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของพระนิสิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธาทิพย์ แก้วเกลี้ยง. (2549). การพัฒนาจิตอาสาในแนวพระพุทธศาสนา. ใน *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนากับการพัฒนา*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสริญศิริ อัครพุดพันธ์. (2554). พุทธธรรมกับการทำงานจิตอาสา: กรณีศึกษามูลนิธิอภัยเมื่อนาน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาแห่งชีวิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Fehring R.J. et all. (1997). Spiritual well-being, religiosity hope depression and other mood states in elderly people coping with cancer. *Oncology Nursing Forum*, 19(4), 663-671.
- Klomkul L. et all. (2011). *Effects of Reflection Process on Classroom Action Research Effectiveness: Mixed Methods Research*. The 8th International Postgraduate Research Colloquium: Interdisciplinary Approach for Enhancing Quality of Life IPRC Proceedings.
- Patumsawad T. (2016). The participation of citizens in building strong communities Case Study Community Don Muang Khong. *Rajapark Journal*, 10(20), 178-189.
- Reed P.G. & Rousseau E. (2007). Spiritual inquiry and well-being in life-limiting illness. *Journal of Religion, Spirituality and Aging*, 32(1). 81-98.
- Tongprateep T. (2003). Spiritual health promotion. *The Thai Journal of Nursing Council*, 17(3), 51-61.

รูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยา
ของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)*
A MODEL OF SELF-DEVELOPMENT FOR SUCCESS BASED ON
BUDDHIST PSYCHOLOGY OF PHRABRAHMAPUNDIT
(PRAYOON DHAMMACITTO)

เชน นคร

Chen Nakorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chenprinting@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) วิธีการดำเนินการวิจัย คือ การศึกษาค้นคว้าแนวคิดการพัฒนาตนของจิตวิทยาตะวันตกและแนวคิดการพัฒนาตนของพุทธจิตวิทยา จากเอกสารตำราวิชาการ จากนั้น กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วจึงสัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) แล้วใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคทางเนื้อหา (Content analysis) จัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาการพัฒนาตนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านการพูด 3) ด้านการเขียน 4) ด้านการบริหาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการเรียน พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีกัลยาณมิตรคอยให้การแนะนำในแต่ละช่วงวัยของการพัฒนาตน และใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ 1.1) มีใจรัก (ฉันทะ) 1.2) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) 1.3) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) 1.4) ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา) 2) ด้านการพูด เริ่มพัฒนาการพูดด้วยการติดตามฟังนักพูด แล้วฝึกฝนตนเอง แสวงหาที่อยู่อันเป็นปฏีรูปเทศ วิเคราะห์ตน ฝึกฝนด้านภาษา และมีลีลาสาธิตากป้อนเหยื่อ 3) ด้านการเขียน มีใจรักในการอ่าน ฝึกเขียนบทความลงในวารสารต่าง ๆ รับฟังคำวิจารณ์จากนักปราชญ์ราชบัณฑิต แล้วนำมาพัฒนางานเขียน 4) ด้านการบริหาร ใช้พละ 4 คือ 4.1 กำลังความรู้ (ปัญญาพละ) 4.2 กำลังความกล้า (วิริยพละ) 4.3 กำลังความสุจริต (อนวัช

* Received 21 January 2020; Revised 14 March 2020; Accepted 18 March 2020

พละ) 4.4 กำลังการสงเคราะห์ (สังคหพละ) โดยพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้กำลังทั้ง 4 เป็นตัวขับเคลื่อนการบริหารงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาดน, ความสำเร็จ, พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

Abstract

There were 3 objectives of this research 1) to study the concepts of self development for success based on Psychology 2) to study the concepts of self development for success based on Buddhist Psychology 3) to present a Self development for Success Model based on Buddhist Psychology in perspective of Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto). The method of research is to study the concept of self development in Western psychology and Buddhist psychology from academic documents and then define the research conceptual framework. Interviewing and data analysis by content analysis and focus group were well done. The conceptual framework for studying is divided into 4 aspects i.e. 1) Learning 2) speaking 3) writing 4) management. The research results revealed as follow:-1) For studying potential, Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto) had good friends (kalyanamit) to advise in each phase of selfdevelopment. He applied 4 paths of accomplishment (Iddhipada) i.e. will (chanda) effort (Viriya) thoughtfulness (Citta) and investigation (Vimamsa) for his studies. 2) For speaking potential, he began speaking development by learning from public speakers' speaking, finding a suitable region (Patirupadesa), self-analyzing, language training, Salikaponyeu speaking style. 3) For writing potential, he had a love of reading then wrote articles in various journals. There was a criticism from the many scholars, then brought to develop his writing. 4) For Administrative potential, he applied 4 powers (Bala) to his management i.e. power of wisdom (Panna – bala), power of diligence (Viriya-bala), power of faultlessness (Anavajja-bala) and power of sympathy (Sangaha-bala). Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto) used all 4 powers to drive the administration.

Keywords: Self - Development, Success, Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammachitto)

บทนำ

วิถีชีวิตหรือแนวคิดของคนล้วนมีความต่าง แต่สุดท้ายแล้วเป้าหมายของแต่ละคน ก็คือความสำเร็จและความสุขเช่นเดียวกัน (วิกรม กรมดิษฐ์, 2555) ความสำเร็จนับว่าเป็นยอดปรารถนาของชีวิตมนุษย์ทุกคน ทั้งนี้อยู่ที่ว่า ชีวิตของแต่ละคนจะวางเป้าหมายไว้อย่างไร บางคนอยากเป็นนักการเมือง บางคนอยากเป็นนักธุรกิจ บางคนอยากเป็นหมอ ความฝันของแต่ละคนจะไปถึงจุดหมายปลายทางที่วาดไว้ได้หรือไม่ คนแต่ละคนมีวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายแตกต่างกัน ขึ้นอยู่ที่ว่า เขาคนนั้น จะมีความเชื่ออย่างไร และความเชื่อของเขาจะนำพาเขาไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาตนที่เขาวางไว้ได้หรือไม่ ความเชื่อดังกล่าวข้างต้น คือหลักคิดในการพัฒนาตน

กระบวนการพัฒนาตนของคนทั่ว ๆ ไปนั้น มีเป้าหมายเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตตนและครอบครัวเป็นหลัก การถ่ายทอดหลักคิดในเรื่องการพัฒนาตน จึงเป็นการถ่ายทอดกันระหว่างครอบครัว ดังที่บุญเกียรติ โชควัฒนา ได้กล่าวไว้ว่า

“ผมมีคุณพ่อที่คอยให้ความคิดที่ดี ๆ และสอนปรัชญาชีวิตและปรัชญาในการทำงานมาโดยตลอด เมื่อหลายปีก่อน ผมสรุปกับตัวเองว่า ผมมีหลักคิดมากมายซึ่งเกิดจากการที่คุณพ่อได้เล่าได้สอนผมมา ผมจึงทดลองเขียนหลักคิดที่ผมใช้ในการทำงานและในการดำเนินชีวิตขึ้นมา ภายในเวลาสั้น ๆ ก็เขียนได้ 30 กว่าหลักคิด ซึ่งผมพบว่า หลักคิดที่ผมเขียนขึ้นมา ส่วนใหญ่ได้มาจากคุณพ่อ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากที่คุณพ่อได้สอนให้เรามีหลักคิดของตัวเอง และมีทักษะในการสร้างหลักคิดด้วย” (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2554)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาตนนั้นเกิดจากการอาศัยหลักคิดที่ได้นำมาพัฒนาตน การพัฒนาตน (self Development) นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะมันเป็นเครื่องมือที่จะนำพาให้คนไปถึงจุดหมายปลายทางได้ มนุษย์แสวงหาความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตมีนักปราชญ์ชาวกรีก เช่น เพลโต เชื่อว่าการใช้ความคิดและใช้เหตุผลทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ส่วนอริสโตเติลเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ต้องใช้การสังเกตอย่างเป็นระบบ กระบวนการพัฒนาตนเองเกิดขึ้นได้เพราะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาจิตวิทยา คนที่เรียนวิชานี้จะได้เปรียบคนอื่นเพราะเขารู้แนวทางเป็นอย่างดีว่าจะพัฒนาพฤติกรรมของตนให้บรรลุเป้าหมายคือความสำเร็จที่ตนวางไว้ได้ (เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ, 2556)

การพัฒนาตน ตามแนวคิดจิตวิทยาตะวันตก มีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอก ซึ่งพฤติกรรมทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในคือ การเปลี่ยนความคิดแล้วส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมภายนอก ดังที่นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) มีความเชื่อว่า มนุษย์แต่ละคนเป็นผู้ซึ่งพยายามที่จะรู้จักและเข้าใจตนเอง (self actualization) (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2544) และยอมรับในสมรรถภาพวิสัยของตนเองอยู่แล้ว ถ้าหากได้เรียนรู้

และได้รับคำชี้แนะ เข้าใจธรรมชาติที่ถูกต้อง จึงไม่ยากที่จะทำให้บุคคลเข้าใจตนเองมากขึ้น และนำจุดดีมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ในทุกมิติ (ธัญญภัทร์ ศิริธันนารโจนัน, 2560) เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนาที่มองว่า จิต หรือใจ เป็นผู้สั่งการให้เกิดการกระทำ ดังที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การตั้งจิตเป็นกุศลมาตั้งแต่ต้น เจตนาหรือความตั้งใจนั้น เป็นกรรม ดังพระบาลีว่า เจตนาหิ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ, เจตยิตฺวา กมฺมํ กโรมิ กาเยน วาจาเยน มโนสา แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนาอันนั้นแหละเป็นกรรม เมื่อมีเจตนาแล้ว บุคคลย่อมกระทำความกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพียงแค่นี้มีความคิดที่ดีภายในใจก็นับว่าเป็นกุศลธรรมที่มีอานิสงส์มาก (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2558) ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดในการพัฒนาตนของนักจิตวิทยาตะวันตกกับพระพุทธศาสนามีจุดเริ่มต้นที่คล้ายกัน แต่กระบวนการในการพัฒนาตนจะเป็นอย่างไรนั้น ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

กระบวนการถ่ายทอดการพัฒนาตนเพื่อความสำเร็จนั้น มีลำดับ เป็นขั้นตอน หากมีการศึกษาอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบของการพัฒนาตน จากนั้นจึงถอดรูปแบบแล้วนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนก็จะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อสังคม และประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้น หากได้มีการศึกษากระบวนการพัฒนาตนของบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระศาสนา ก็ยิ่งทำให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผู้ทำวิจัย เห็นว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นพระเถระที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อพระศาสนา และประเทศชาติอย่างมากมาย ในฐานะเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เป็นเจ้าคณะภาค 2 และ เป็นอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากจะมีตำแหน่งด้านการบริหารแล้วยังเป็นนักเผยแผ่ที่สามารถบรรยายธรรมได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในหลักสูตรต่าง ๆ ของภาครัฐ และภาคเอกชน มีการรวบรวมผลงานการบรรยายธรรมและปาฐกถาธรรมลงบนแผ่นบันทึกเสียงเผยแพร่ในชื่อเรื่องว่า 109 ปาฐกถาธรรม นอกจากนี้ยังมีรายการบรรยายธรรมเป็นประจำทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นอกจากจะเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านการบรรยายธรรมแล้ว ยังมีความสามารถด้านการประพันธ์อีกด้วย ในการประพันธ์นั้น ท่านเริ่มต้นประพันธ์ปี พ.ศ. 2526 ด้วยผลงานชื่อ เปรียบเทียบแนวคิดพุทธศาสนากับชาติ จากนั้นจึงทยอยผลิตผลงานอย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด คือ งานแปลคัมภีร์วิมุตติมรรค (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2560) ซึ่งถือว่าเป็นคนแรกที่น่าเอาคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่ในวรรณกรรมไทย เพราะคัมภีร์วิมุตติมรรค เป็นคัมภีร์ที่เขียนขึ้นก่อนวิสุทธิมรรคอีกด้วย ผลงานเล่มนี้ทำให้นักปราชญ์ด้านพระพุทธศาสนาหลายท่าน อย่างพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ศาสตราจารย์เสฐียรพงษ์ วรรณปก กล่าวยกย่องถึงส่วนงานแปลท่ามกลางพุทธศาสนิกชนที่มาชุมนุม ที่สำนักธรรมวิจย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในห้วงระยะเวลาสามทศวรรษที่ผ่านมา พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้สร้างผลงานไว้อย่างมากมายจนไม่

สามารถนำมากล่าวไว้ได้หมด อีกผลงานหนึ่งของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ซึ่งถือว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับโลก คืองานวันวิสาขบูชาโลก งานที่ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก้าวสู่ความเป็นสากล และเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศทั่วโลก

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จึงเป็นพระเถระที่มีความพร้อมในทุกด้าน และเป็นตัวแทนของพระสงฆ์ไทยที่ทำหน้าที่ในการต้อนรับผู้นำชาวพุทธที่เดินทางมาร่วมประชุมวันวิสาขบูชาโลก กล่าวได้ว่า เป็นต้นแบบของบุคคลที่มีการพัฒนาตนตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเยาว์ซึ่งบรรพชาเป็นสามเณร จนมาเป็นพระเถระ ผู้ประสบความสำเร็จในทุกด้านไม่จะเป็นด้านการเรียน ด้านการพูด ด้านการเขียน และ ด้านการบริหาร ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะถอดรูปแบบกระบวนการพัฒนาตนเพื่อความสำเร็จของท่านเพื่อให้พระเถระรุ่นหลังและพุทธศาสนิกชนจะได้นำไปปฏิบัติตามรูปแบบที่ค้นพบ และ นำความรู้ไปถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ในการเจริญรอยตามชีวิตที่ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กระบวนการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal) คือ การสัมภาษณ์ด้วยการพบปะส่วนตัว ซึ่งอาจจะมีการนัดหมายไว้บ้างหรือถ้าเจอแบบบังเอิญก็อาจจะมิใช่อนุญาต พร้อมทั้งสามารถที่จะขอสัมภาษณ์ได้หลายครั้งเป็นคำถามเปิดโดยไม่จำกัดคำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถอธิบายแนวคิดได้อย่างอิสระ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ก่อนที่จะนำมาสังเคราะห์สร้างรูปแบบ จากนั้น จัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาตนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อีกครั้ง

ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนา
ตน ของแนวคิดทางจิตวิทยาร่วมสมัยและแนวคิดทางพุทธจิตวิทยา

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เพื่อให้ได้
แนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหม
บัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตาม
หลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ระยะที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตาม
หลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้วยการสนทนากลุ่มของ
ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหาร เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาด้าน
ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เพื่อให้ได้ความคิด
เห็นและข้อเสนอแนะในทัศนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

จากนั้นผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้นำมาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาด้าน
ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ให้มีความถูกต้อง
เหมาะสมต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็น
ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์วิธีการพัฒนาด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการ
พูด ด้านการเขียน และด้านการบริหาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์วิธีการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาทั้ง 4
ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านการพูด ด้านการเขียน และด้านการบริหาร จากนั้น ได้นำไปใช้เป็น
เครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และศึกษาจากผลงานที่
ปรากฏอยู่ในรูปของหนังสือ ตำรา ปาฐกถาธรรม จากนั้น นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการสังเคราะห์เข้า
กับหลักการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและแนว
คำถามในการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. เริ่มทำการวิเคราะห์พร้อมกับการเก็บข้อมูลในการพัฒนาด้านแต่ละด้าน และกระทำ
ต่อภายหลังการเก็บข้อมูลสิ้นสุด

2. ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา
ตรวจสอบกับแนวคิดการพัฒนาด้านและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

3. ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบบ Content Analysis

ผลการวิจัย

1. หลักการพัฒนาด้านความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา เป็นการศึกษากระบวนการทางจิตและพฤติกรรม เป้าหมายของการพัฒนาด้านตามแนวจิตวิทยา คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นกว่าเดิม พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจภายใน คือ จิตใจของตนเอง การพัฒนาด้านตามแนวจิตวิทยาเกิดจากการพัฒนาทางด้านใน คือ จิตใจ เป็นสำคัญ เนื่องจากแนวคิดการพัฒนาด้านของจิตวิทยามีหลายกลุ่มจึงมีหลายแนวคิด ผู้วิจัยเลือกศึกษา 3 แนวคิด คือ 1) การพัฒนาด้านด้วยแรงจูงใจ (Motivation) 2) การพัฒนาด้านด้วยมนุษยสัมพันธ์ (Human relation) 3) การพัฒนาด้านด้วยการรู้คิด (Cognitive psychology)

2. หลักการพัฒนาด้านความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องจิตของมนุษย์ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป้าหมายในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) คือ การประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิต เป้าหมายในภพหน้า (สัมปรายิกัตถะ) คือ การประสบความสำเร็จในภพหน้า เป็นหลักประกันได้ว่า จะตกลงไปในออบาย และเป้าหมายสูงสุด (ปรมาตถะ) คือ พระนิพพาน บางท่านแบ่งเป้าหมายไว้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ เป้าหมายระดับโลกียะ เป็นเป้าหมายของคฤหัสถ์ คือ การอยู่ดีกินดี มีความสุข ส่วนเป้าหมายระดับ โลกุตระ เป็นเป้าหมายของพระ ซึ่งได้แก่ การบรรลุมรรคผลนิพพาน หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาด้านนั้นมีมาก แต่ผู้วิจัยเลือกศึกษาไตรสิกขา อธิบาป 4 และปรโตโฆสะ

3. รูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 4 ด้าน

3.1 ด้านการเรียนรู้

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการเรียนรู้ พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีกัลยาณมิตร คือ บิดามารดา ที่ชักนำไปเป็นลูกศิษย์วัด จากนั้น จึงมีครู อาจารย์ ที่คอยให้คำแนะนำ สั่งสอน แม้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่เป็นแบบอย่างให้พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เจริญรอยตามก็ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับหลักธรรมที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นำมาใช้ในการเรียนคือ อธิบาป 4 คือ 1) มีใจรักในการเรียน (ฉันทะ) 2) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) 3) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) 4) ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา)

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ด้วยความคิดที่ว่า ปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถที่จะต้องเอาชนะให้ได้ แล้วจึงมีใช้ความ

พยายามทุ่มเท จนค้นพบวิธีการเรียนในวิชาที่ยาก เช่น บาลี และประสบความสำเร็จเรื่อยมาจนจบปริญญาเอก

3.2 ด้านการพูด

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการพูด พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีพระปรีชาญาณ (พินิจ เหมงฺกโร) เป็นแรงบันดาลใจ โดยพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้หลักการพัฒนาด้าน คือ 1) การติดตามฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง 2) ทำการฝึกฝนตนเอง 3) เลือกอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม (ปฏิรูปเทส) 4) คิดวิเคราะห์ตนเอง 5) พัฒนาด้านภาษา 6) มีลีลาสาลิกาบอนเหยื่อ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ประสบการณ์หรือชั่วโมงบิน มีส่วนทำให้เกิดความชำนาญและเมื่อเกิดความชำนาญแล้ว จึงเกิดศิลปะในการถ่ายทอด ทำให้ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน

3.3 ด้านการเขียน

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการเขียน พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีใจรักในการอ่าน ฝึกฝนตนเอง และรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการเขียนงานนั้น นักเขียนต้องอาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงาน

3.4 ด้านการบริหาร

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ด้านการบริหาร พบว่า พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้กำลัง (พละ) 4 ประการ คือ กำลังความรู้ (ปัญญาพละ) กำลังความกล้า (วิริยพละ) กำลังความสุจริต (อนวัชชพละ) และกำลังการสงเคราะห์ (สังคหพละ) กำลังทั้ง 4 ทำงานอย่างสอดคล้องประสานกันเป็นพลวัตรขับเคลื่อนการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนบรรลุเป้าหมาย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การเชื่อมโยงผลการศึกษานวัตกรรมการพัฒนาด้านจิตวิทยา แนวคิดการพัฒนาด้านพุทธจิตวิทยา และการพัฒนาด้านความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

การพัฒนาด้านเกิดจากการเห็นคุณค่าในตน (Self-esteem) ตรงกับงานวิจัยของปภัสสร เตชะไพฑูริย์ ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตของนักแสดงอาชีพไทยตามหลักพระพุทธศาสนา (ปภัสสร เตชะไพฑูริย์, 2558) ซึ่งพบว่า คนที่พัฒนาด้านมองเห็นคุณค่าตนเองได้จากการสำรวจและประเมินความสามารถของตน และในการพัฒนาด้าน

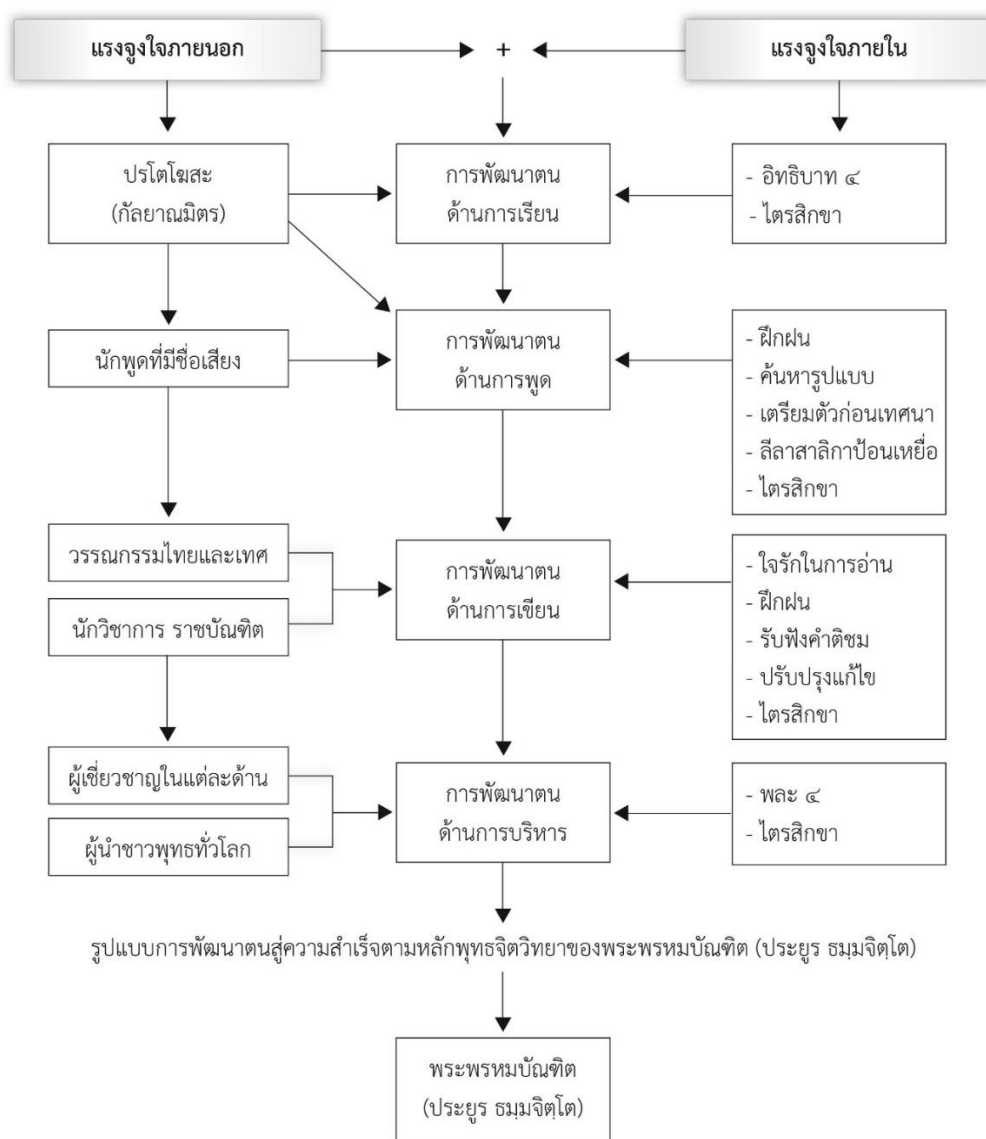

นั้น มีปรโตโฆสะ หรือกัลยาณมิตรเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ระบุว่า กัลยาณมิตรจะทำหน้าที่แนะนำสั่งสอนให้เกิดสิ่งที่ดีงามกับชีวิต (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ส่วนกระบวนการพัฒนาตนนั้น มีการใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมการพัฒนาตนในทุกด้าน ประเด็นนี้มีแนวทางที่ตรงกับงานวิจัยของพระจิรวัดน์ อุตตมเมธี ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (พระจิรวัดน์ อุตตมเมธี, 2553) ที่ค้นพบว่า หลักไตรสิกขา คืออริยศีลสิกขา อริยจิตตสิกขาและอริยปัญญาสิกขา หรือ ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสำคัญในการพัฒนาตนทั้งในฐานะที่เป็นหลักการเพื่อดับกิเลสและเป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม อีกทั้งเป็นวิธีการปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยพัฒนาบุคคลไปตามลำดับจากปุถุชนไปสู่อริยบุคคล

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อนำผลการศึกษามาสังเคราะห์เข้ากับกระบวนการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) แล้วสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การพัฒนาตนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

จากการศึกษา เรื่องรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนดังนี้ คือ

การพัฒนาตนเกิดจากแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก กัลยาณมิตร ถือว่าเป็นแรงจูงใจภายนอก การได้มาซึ่งกัลยาณมิตรนั้นได้จากการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น บิดามารดา อุปัชฌาย์อาจารย์ หรือบัณฑิต ส่วนอิทธิบาท 4 คือ มีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) และ ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา) เป็นแรงจูงใจภายในของผู้ที่ต้องการพัฒนาตน การที่จะพัฒนาตนได้นั้นต้องอาศัยทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายในมาขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการเรียนตั้งแต่ต้นจนไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้านการพูด การเขียนแบบนักพูดมิใช่แนวทางการพูดที่ถูกต้อง แต่ต้องนำวิธีการของนักพูดแต่ละคนมาปรับให้เป็นแบบฉบับของตนเอง

การอ่านเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นนักเขียน และการฝึกฝนตนเองเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ทำให้นักเขียนสามารถพัฒนาผลงานของตนได้ดี

ส่วนด้านการบริหารนั้น การเปิดรับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ถือว่าเป็นกลไกในการบริหาร แต่การจะเปิดรับความรู้ใหม่ได้นั้น ผู้บริหารต้องลดอัตตา เพราะอัตตาจะเป็นตัวปิดกั้นทำให้การบริหารงานไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่ครอบคลุมทุกกระบวนการของการพัฒนาตน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาตนตามแนวของจิตวิทยา ให้ความสำคัญกับการเห็นคุณค่าตน โดยมองว่าคนที่เห็นคุณค่าตนสูงมีโอกาสในการพัฒนาตนสูงกว่าคนที่มีความเห็นคุณค่าตนต่ำ การพัฒนาตนเป็นไปตามแรงจูงใจหรือความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ขั้นต่ำสุด คือ ความต้องการทางกายภาพ ขั้นสูงสุดของการพัฒนาตน คือ การค้นพบศักยภาพของตนเอง (Self-actualization)

การพัฒนาตนตามแนวพุทธจิตวิทยา มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ เพราะมนุษย์มีอิสรภาพที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ ไม่มีอำนาจใดครอบงำการตัดสินใจของมนุษย์ได้ หลักธรรมที่พัฒนาตน คือ ไตรสิกขา อิทธิบาท 4 ปรโตโฆสะ ขั้นต่ำสุด คือ ระดับโลกียะ ขั้นสูงสุด คือ ระดับโลกุตระ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พัฒนาตนด้านการเรียนด้วยกัลยาณมิตรและหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพูดด้วยการฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง แล้วทำการฝึกฝนตนเอง เลือกอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม คติวิเคราะห์ตนเอง พัฒนาด้านภาษา และใช้ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ ด้านการเขียนด้วยความมีใจรักในการอ่าน ฝึกฝนตนเอง และรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการเขียนงานนั้น และด้านการบริหารใช้ พละ 4 ประการ คือ ปัญญาพละ วิริยพละ อดวิชชพละ และ สังคหพละ โดยพละ 4 ทำงานอย่างสอดประสานกันเป็นพลวัตขับเคลื่อนการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนบรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะทั่วไป งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สิ่งที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หลักการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวจิตวิทยา หลักการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามแนวพุทธจิตวิทยา และรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวสำหรับรูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นั้น เป็นการศึกษาการพัฒนาตนใน 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านการพูด ด้านการเขียน และ ด้านการบริหาร การเรียนถือว่าเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนจึงต้องให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้หรือการแสวงหาความรู้เป็นเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงค่อยพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำราวิชาการ จากนั้นจึงได้สัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) นำข้อมูลมาแยกแยะจัดหมวดหมู่เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาตนความสำเร็จตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ยังคงเป็นการศึกษาเฉพาะบุคคล หากจะได้มีการขยายการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาตนสู่ความสำเร็จของพระเถระหรือบุคคลผู้ประสบความสำเร็จอื่น ๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่ออนุชนผู้ต้องการพัฒนาตนมิใช่น้อย

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญภัทร์ ศิริธันราโรจน์. (2560). *จิตวิทยากับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเกียรติ โชควัฒนา. (2554). *หลักคิดและปรัชญาในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายโรงพิมพ์บริษัทเอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.
- ปภัสสร เตชะไพฑูริย์. (2558). รูปแบบการทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตของนักแสดงอาชีพไทยตามหลักพระพุทธศาสนา. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิตสาขาวีชาพระพุทธรศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจิรวัดน์ อุตตมเมธี. (2553). ศึกษาวิเคราะห์การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวีชาพระพุทธรศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2558). *ภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ. (2560). *วิมุตติมรรค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ. (2556). *จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน
จำกัด เจ.เอส.พรินต์ติ้ง.
- วิกรม กรมดิษฐ์. (2555). *คาถาชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินท์ ซิตี้ จำกัด.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2544). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลเสาชธง อำเภอร่อนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

AN APPLICATION OF BRAHAMAVIHARA FOR WORK PERFORMANCE
OF ADMINISTRATORS INSAOTHONG SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION RONPIBUN DISTRICT
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

โสสมจิราวดี จำปาสิทธิ์

Somchirawadee Champasit

กันตภณ หนูทองแก้ว

Kantaphon Nuthongkaew

เดชชาติ ตรัทรพย์

Detchat Treesap

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

Phra Nattapong Yanamete (Kraithep)

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทโร)

Phra Natthaphong Sirisuwan (Janro)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศโคราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokraj Campus, Thailand

E-mail: pangfoon102@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชธง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 ครั้ง เรือนวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .961 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชธง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) ส่วนด้านเมตตา (ความรัก) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$) 2) ผลการ

* Received 28 January 2020; Revised 11 March 2020; Accepted 17 March 2020

เปรียบเทียบ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ต่อเดือน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางการประยุกต์ใช้ หลักพรหมวิหาร 4 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$) คือการบริหารให้เกิด ความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและประชาชนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยดังญาติเมื่อมีปัญหาและให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีและปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันวางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อความไว้วางใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักพรหมวิหาร, ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล, จังหวัด นครศรีธรรมราช

Abstract

The objective of this article is to compare the application of the Brahnavihara 4 and to study the suggestions about the ways to promote the Brahnavihara 4 in the performance of their duties. Of the administrators of Saothong Sub-district Administration Organization RonPhibun District Nakhon Si Thammarat Province This research Using quantitative research methods The sample consisted of 341 households. Systematic random sampling was used in the research tool. The instrument quality questionnaire The Cronbach's alpha coefficient was .961. The quantitative data were analyzed by descriptive statistics such as percentage, frequency, mean, standard deviation. The results of the research revealed that 1) the application of the Brahnavihara 4 in the performance of the administrators of the Sao Thong Subdistrict Administration Organization in overall was in the high level ($\bar{x} = 3.58$) while the mercy (love) was at the highest level ($\bar{x} = 3.97$) 2) Comparison results Application of 4 Brahnavihara principles with gender, age, educational level Occupations and monthly income No different With statistical significance and 3) the application guidelines The principle of Brahnavihara 4 in the whole is at a high level ($\bar{x} = 3.59$) Unity between executives and the public in order to become familiar with relatives when there is a problem and to give advice and help solve problems that occur to the people in order to achieve good development and treat all citizens equally. In the middle, do not enter one side of the other to trust in the joint work.

Keywords: Application, Brahmavihara, Administrator Of Subdistrict Administrative Organization, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่สุดเป็นนิติบุคคล สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามกฎหมายเป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานพัฒนาในระดับตำบล เป็นองค์กรที่ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นหลักหรือเป็นแกนนำที่สำคัญในการพัฒนาแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตื่นตัว และร่วมกิจกรรมพัฒนาในด้านต่าง ๆ (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546, 2546)

พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) ความสามารถในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งหวัง ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรดำเนินงานพัฒนาในท้องถิ่นนั้นประสบผลสำเร็จแตกต่างกันออกไป (โกวิทย์ พวงงาม, 2537) ความสำเร็จในการพัฒนาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งตามกฎหมายมาตรา 60 (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546, 2546) ได้กำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นผู้ที่มีบทบาท และมีความสำคัญต่อการบริหารงานพัฒนา นอกจากจะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรสามารถนำไปสู่ความโปร่งใสและลดการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ผ่านมาลงได้

พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม ของผู้บริหารในองค์กรมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก การที่เราจะศึกษาพฤติกรรม จริยธรรมของผู้บริหาร ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้น สุภาจิตว่า ธมโม หเว รกขติ ธมมจารี ผู้ประพฤติ ปฏิบัติธรรม ธรรมย่อมรักษาไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว (พุทธศาสนสุภาษิต, 2537) การปฏิบัติงานหมายถึง ภารกิจหน้าที่ที่ถูกกำหนดขึ้นมาในองค์กรทางสังคมนั้น บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตำแหน่งใดก็ตาม ต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามภารกิจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้เฉพาะตำแหน่งนั้น ๆ และต้องนำความรู้ความสามารถ ทักษะประสบการณ์หรือโน้ตศน์ของตนเอง ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสมตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมอย่างมีศาสตร์และศิลป์ (วรเดช จันทรศรี, 2527) การปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ คือการศึกษาหาความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ทักษะ เทคนิควิธีทำงานต่าง ๆ ศิลป์ คือการที่จะนำเอาความรู้ หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับคน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

ตลอดจนขอบเขตจำกัดของทรัพยากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ ที่รับผิดชอบของตำแหน่งงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในหน่วยงาน (กิจจา บานชื่น, 2559) การที่จะรู้ว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณค่าแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบซึ่งจะเป็นผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่ความสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าตลอดไปควรใช้คำสอนในหลักธรรมพุทธศาสนาที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับพฤติกรรมจริยธรรมของผู้บริหารในองค์กรก็คือพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาโดยไม่ต้องฝืนใจ นักบริหารต้องมีพรหมวิหาร ซึ่งจะทำให้ผู้ดำรงธรรมนี้ ย่อมช่วยเหลือมนุษย์ สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตา กรุณา และยอรักษาศรัทธาไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้นเมื่อมีความกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์ก็ต้องมีอุเบกขาด้วย เพื่อที่จะมิให้เสียธรรม ที่มาของคำว่าพรหมวิหารนี้ มาจากคำว่า “พรหม” ซึ่งแปลว่า ชื่อพระเป็นผู้สร้างโลกตามศาสนาพราหมณ์เทพในพรหมโลกและมาจากคำว่า “วิหาร” ซึ่งแปลว่า วัด ที่อยู่ของพระสงฆ์ที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปรวมความแล้วพรหมวิหารจึงแปลว่า ธรรมของพรหมหรือธรรมของท่านผู้เป็นใหญ่ มี 4 ประการ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545)

องค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และสร้างสรรค์ความเจริญให้เกิดขึ้นกับชุมชนทั้งในด้านการบริหารและการบริการเพื่อให้เป็นไปโดยสอดคล้อง กับปัญหา และความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากอำเภอรัตนพิบูลย์ประมาณ 12 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 44.42 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 27,700 ไร่ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน โดยมี จ.ส.อ. ธรรมบุญ มณีเกิด ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง ซึ่งเป็นผู้บริหารที่สำคัญ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 59 ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับทางราชการ 2) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล 3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขาธิการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวางระเบียบเพื่อให้งานของ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยรักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติ องค์การบริหารส่วนตำบล 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น (องค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง อำเภอรัตนพิบูลย์จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาให้เกิดผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานและประชาชนซึ่งส่งผลให้เกิด

ภาพพจน์ที่ดีของผู้บริหารผู้ปกครองการบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราชต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชของ ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ระเบียบ วิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ จำนวนครัวเรือนในเขตตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3,308 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบล เสาชิง, 2558) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนครัวเรือนในเขตตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (สงศรี ชมภูวงศ์, 2559) จากจำนวน 3,308 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 ครัวเรือน

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกมาจากจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขต ตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน จำนวน 341 ครัวเรือน เทคนิควิธีการสุ่ม ตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic random sampling) ใช้จำนวนประชากร เป็นตัวตั้งและหารด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยเรียงตามเลขที่บ้านแล้วหาช่วงห่างของการสุ่ม ได้ค่าจำนวนในการสุ่มเท่ากับ 1 ครัวเรือน โดยเก็บหนึ่งครัวเรือนวัน 5 ครัวเรือนจนได้ครบตาม จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 ครัวเรือน ที่ต้องการตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตตำบลเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนครัวเรือน	กลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านควนรุษ	1,279	353	36
2	บ้านเสาธง	1,923	672	69
3	บ้านป่าแขง	1,409	415	43
4	บ้านวังยาง	1,379	355	37
5	บ้านโคกคราม	1,587	582	60
6	บ้านท่าเจริญ	1,167	389	40
7	บ้านอ่าวโหนด	1,043	290	30
8	บ้านบนควน	1,243	252	26
รวม		11,022	3,308	341

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม โดยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed – ended) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การเลือกคำตอบแบบคำตอบเดียวจาก 5 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) (Likert Rensis, 1967) 5 ระดับ โดยกำหนดระดับคะแนนตามระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีการให้คะแนนระดับ ตามหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.0 แปลความว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 แปลความว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 แปลความว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 แปลความว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 แปลความว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open – ended questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบตามความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระ โดยให้ผู้ตอบ

แบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแบบสอบถาม

2. กำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 4 ด้าน คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและเหมาะสมของแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามขอบข่ายของเนื้อหา โดยการหาดัชนี IOC ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทุกข้อเท่ากับ 1 โดยเกณฑ์คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

4.1 จัดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

4.1.1 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท

4.1.2 มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ยอมรับทางด้านงานวิจัย

4.1.3 เป็นผู้อยู่ในพื้นที่หรือให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยจะจัดทำ

4.2 จัดทำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ดังกล่าว

4.3 จัดทำเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ (ภาคผนวก)

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากร คือ จำนวนครัวเรือนในเขต) ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (Try out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.961

6. นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้แล้ว นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานและทดสอบสมมติฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์แปลความหมายของลิเคิร์ต (Likert) โดยการจัดระดับเป็น 5 ระดับ (Likert Rensis, 1967) ดังนี้

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ มากที่สุด ให้ 5 คะแนน

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ มาก ให้ 4 คะแนน

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ น้อย ให้ 2 คะแนน

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์การให้คะแนนของลิเคิร์ต แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมายของลิเคิร์ต (Likert) เช่นเดียวกับ ตอนที่ 2

ตอนที่ 4 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยใช้สถิติ t-test และ F-test ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD

ตอนที่ 5 รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากคำถามปลายเปิดนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวม ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเมตตา (ความรัก) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ด้านมูทิตา (ความยินดี) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 และ ด้านกรุณา (ความสงสาร) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52

1.1 ด้านเมตตา (ความรัก) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 5 ที่ว่า ผู้บริหารคอยหมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของประชาชน รองลงมา ได้แก่ ข้อ 3 ที่ว่า ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษาเสนอแนะวิธีการทำงานที่ถูกต้องแก่ประชาชน ส่วนข้อ 2 ที่ว่า ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีมิตรไมตรีต่อประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

1.2 ด้านกรุณา (ความสงสาร) โดยรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อ 3 ที่ว่า ผู้บริหารไม่ทอดทิ้งประชาชนเมื่อมีปัญหา รองลงมา ได้แก่ ข้อ 4 ที่ว่า ผู้บริหารให้ความยุติธรรมกับประชาชนเสมอภาคกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ส่วนข้อ 1 ที่ว่า ผู้บริหารให้คำปรึกษา และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

1.3 ด้านมูทิตา (ความยินดี)โดยรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ข้อ 4 ที่ว่า ผู้บริหารมีความเยือกเย็นมีเหตุผลมี อารมณ์สดชื่นแจ่มใสมีความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน รองลงมาได้แก่ข้อ 3 ที่ว่า ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือประชาชนตามความเหมาะสมด้วยความยินดี ส่วนข้อ 1 ที่ว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสโดยเท่าเทียมกันให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

1.4 ด้านอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า ผู้บริหารวางใจเป็นกลางต่อสถานะอันไม่น่าพอใจของประชาชน และข้อ 5 ผู้บริหารพิจารณาปัญหาในส่วนงานอย่างยุติธรรมยึดความถูกต้องเที่ยงธรรมโดยไม่มีอคติทุกคน รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 ที่ว่า ผู้บริหารตัดสินใจปัญหาโดยไม่มีอคติต่อประชาชนหรือแก้ไขปัญหากที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอคติ ส่วนข้อ 4 ที่ว่า ผู้บริหารคำนึงถึงหมู่คณะก่อนตัดสินใจในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวมอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับผลการเปรียบเทียบ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชาง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ของประชาชน ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือน ต่างกัน

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	sig	
ชาย	123	3.59	0.20	0.61	0.54	
หญิง	218	3.57	0.19			
ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	0.15	3	0.05	1.31	0.27
	ภายในกลุ่ม	12.46	337	0.04		
	รวม	12.61	290			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.06	3	0.02	0.52	0.66
	ภายในกลุ่ม	12.55	337	0.04		
	รวม	18.68	290			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.13	3	0.04	1.17	0.33
	ภายในกลุ่ม	12.48	337	0.04		
	รวม	12.61	371			
รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	0.12	3	0.06	1.54	0.21
	ภายในกลุ่ม	12.49	337	0.04		
	รวม	39.92	290			

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง โดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่าประชาชนได้เสนอแนะ มากที่สุดคือ ด้านเมตตา ($\bar{X} = 3.58$) ได้แก่ ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว เสริมสร้างความรักความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงาน ให้ความรัก เมตตาผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่ลำเอียง และให้ความรัก เมตตาผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่ลำเอียง รองลงมา คือ ด้านอุเบกขา ($\bar{X} = 3.55$) ได้แก่ ช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยไม่มีอคติ ควรคำนึงถึงหมู่คณะก่อนตัดสินใจในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวมอย่างมีเหตุผล ควรให้ความช่วยเหลือการจัดสรรสวัสดิการ น้อยที่สุดคือ ด้านมุทิตา ($\bar{X} = 3.54$) ได้แก่ ควรวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 คือ ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าแปรผล อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาในภาพรวม เป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ยึดถือหลักพรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ ผักผ่อนควบคุมจิตใจและพัฒนาตนเอง เมื่อเจอกับอุปสรรค ก็ต้องมีความอดทนต่อสิ่งที่มากระทบทั้งทางกายและจิตใจ ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ รู้จักเสียสละ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่ผู้อื่นเดือดร้อน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกงผู้อื่นมีความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง หลักพรหมวิหาร 4 ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารมีความเจริญก้าวหน้า และพบกับความสงบสุขในชีวิต ดังที่ พระพุทธเจ้าท่านได้ทรงตรัสรู้ด้านหลักธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและทาง แห่งความสุขได้ อีกทั้งมีผู้นำหลักธรรมคำสอนของท่านไปปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้นำ หลาย ๆ ท่านได้ นำไปใช้เป็นหลักในการบริหาร การเป็นผู้นำจนประสบความสำเร็จ มา นักต่อนัก นั่นคือหลักแห่ง พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมเป็นหลักประจำใจของผู้ใหญ่ ธรรมที่ผู้ใหญ่พึงประพฤติ เป็นธรรมที่เกิดในใจ เป็นธรรมที่กระตุ้นให้เกิดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นให้มนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พรหมวิหาร มี 4 ประการ เป็นต้น

ด้านเมตตา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คือ ผู้บริหารคอยหมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของประชาชน ผู้บริหารคิดวางแผนระบบงาน โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักดี ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษา เสนอแนะวิธีการทำงานที่ถูกต้องแก่ประชาชน ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีมิตรไมตรีต่อประชาชนผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยความตั้งใจ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว ดังที่ พระมหาบุญเรือน ปงกโร (พิลาพันธ์) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งสรุปผลการวิจัยว่า เมตตา เป็นหลักธรรมที่สำคัญในอันที่จะทำให้คนทั้งหลาย เอื้อเฟื้อและกัน ไม่ทำลายไม่เบียดเบียนกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข และสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลก เป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ ลดกิเลส ลดปัญหา ขจัดทุกข์ให้เบาบาง มีความเห็นแก่ตัวน้อยลง เป็นประโยชน์ทั้งแก่ ตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ทำให้หมดกิเลส หมดปัญหา ไม่มีอาสวะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ เป็นธรรมที่สะอาด บริสุทธิ์ไม่มีผู้ให้และผู้รับ (พระมหาบุญเรือน ปงกโร (พิลาพันธ์), 2556)

ด้านกรุณา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด คือ ผู้บริหารไม่ทอดทิ้งประชาชนเมื่อมีปัญหา ผู้บริหารให้ความยุติธรรมกับประชาชนเสมอภาคกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ผู้บริหารช่วยเหลือในเรื่องส่วนตัวของประชาชน หลักคำสอนนี้ จะช่วยเหลือคนที่ทุกข์ให้พ้นทุกข์จะทำให้ สังคมมีแต่ความสุข ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่เห็นแก่ตัว ความกรุณาต่อเพื่อนร่วมสังคม เพื่อนร่วมโลก จะทำให้ผู้คนรักและสามัคคีกัน จะทำให้มีการแสดงออกซึ่งความผูกพันในเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้คนให้ชุมชนมีความอนุเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังที่ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ศึกษาการปรับใช้หลักพุทธจริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้การทำงานมีประสิทธิภาพ กล่าวถึงพรหมวิหาร 4

ในหนังสือ มณีแห่งปัญญา ตอนคุณธรรมสำหรับนักบริหาร สามารถสรุปความได้ว่า นักบริหารต้องมีพรหมวิหาร ธรรม คือ ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ 4 ประการ เพราะเมตตาจะทำให้ให้นักบริหารรู้จักมองแง่ดีของประชาชนในตำบล และจดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา กรุณาจะทำให้ให้นักบริหารเปิดใจกว้างรับฟังปัญหาของผู้อื่น มุทิตาทำให้ให้นักบริหารส่งเสริมให้ตนทำงานมีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถจนได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น และอุเบกขาจะทำให้ผู้บริหารมีความยุติธรรมในการให้รางวัล และลงโทษ โดยรู้เท่าทันคนร่วมงานทุกคนซึ่งหากทั้งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชาง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมและนำมาปฏิบัติกัน ได้ก็จะสามารถช่วยให้ชุมชนตำบลเสาชาง อยู่อาศัยกันอย่างสงบสุขและสร้างสันติสุขในตำบลได้ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2557)

ด้านมุทิตา (ความยินดี) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ถึงมาก ผู้บริหารมีความเยือกเย็นมีเหตุผลมีอารมณ์สดชื่นแจ่มใสมีความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือประชาชนตามความเหมาะสม ผู้บริหารมีความเต็มใจให้บริการแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีเงื่อนไขหรือความลำเอียง ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมความคิดเห็นของประชาชน ผู้บริหารเปิดโอกาสโดยเท่าเทียมกันให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ดังที่ พระจักรพงษ์ พลวโร (มงคล ชัยฤกษ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง สามารถสรุปความได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่ หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข โดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ดังนี้ ขั้นแรกให้ ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตาซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูลต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเรามีความทุกข์เดือดร้อน ก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งได้เห็นเขามีสุขไม่มีทุกข์ ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตาซึ่งมีอาการพลอยยินดีและเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปก็อุเบกขา คือ ดูอยู่เฉย ๆ (พระจักรพงษ์ พลวโร (มงคลชัยฤกษ์), 2559)

ด้านอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารวางใจ เป็นกลางต่อสภาวะอันไม่น่าพอใจ ของประชาชน ผู้บริหารพิจารณาปัญหาในส่วนของงานอย่างยุติธรรมยึดความถูกต้องเที่ยงธรรม โดยไม่มีอคติ ผู้บริหารตัดสินใจปัญหาโดยไม่มีอคติต่อประชาชนหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีอคติทุกคน ผู้บริหารปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันกันวางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ดังที่ พระมหาสุทธีชัย ฐิตชโย (ถาวรศีล) ได้ศึกษาเรื่องการนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ว่า พรหม

วิหาร 4 มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ หลายแห่ง ตามลักษณะ ของการจัดหมวดหมู่ทางหลักธรรม พรหมวิหาร 4 จึงเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมเนื่องจากเป็นคุณธรรมอันดีงาม เป็นหลักปฏิบัติที่มนุษย์พึงยึดไว้ประพฤติปฏิบัติต่อกันและกันเพื่อความสงบสุขของผู้ปฏิบัติและสังคมโดยรวม (พระมหาสุทธีชัย ฐิตชโย (ถาวรศีล), 2556) และ ดังที่ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมนักบริหาร ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของอุเบกขาไว้ว่า ความรู้สีกว้างเฉย เป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่ง นั่นคือ มีความยุติธรรม ในการให้รางวัลและลงโทษ ข้อสำคัญคือ ต้องวางเฉยด้วยปัญญา คือมีอุเบกขาอย่างรู้ เท่าทันคน (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2559)

2. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ของประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

เพศ ไม่มีผลกระทบต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งทั้งเพศชายและหญิงมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่ พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ฐานทตโต) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ (พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ฐานทตโต), 2556)

อายุ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนก ตามอายุไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่ พระครูปลัดชัยวัฒน์ สมหาโต (พรหมวงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร (การพัฒนาสังคม) (พระครูปลัดชัยวัฒน์ สมหาโต (พรหมวงศ์), 2557)

ระดับการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่ พระสราวุธ สุขิโต (ปัดจมะมะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของ

บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด (พระสราวุธสุโขโต (ปัดจมะ), 2558)

อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามอาชีพ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่พระมหาประยุตญาณเมธี (วาชัยญะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (พระมหาประยุตญาณเมธี (วาชัยญะ), 2559)

รายได้ต่อเดือน ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่พระจักรพงษ์ พลวโร (มงคลชัยฤกษ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง (พระจักรพงษ์ พลวโร (มงคลชัยฤกษ์), 2559)

3. การอภิปรายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครราชสีมา

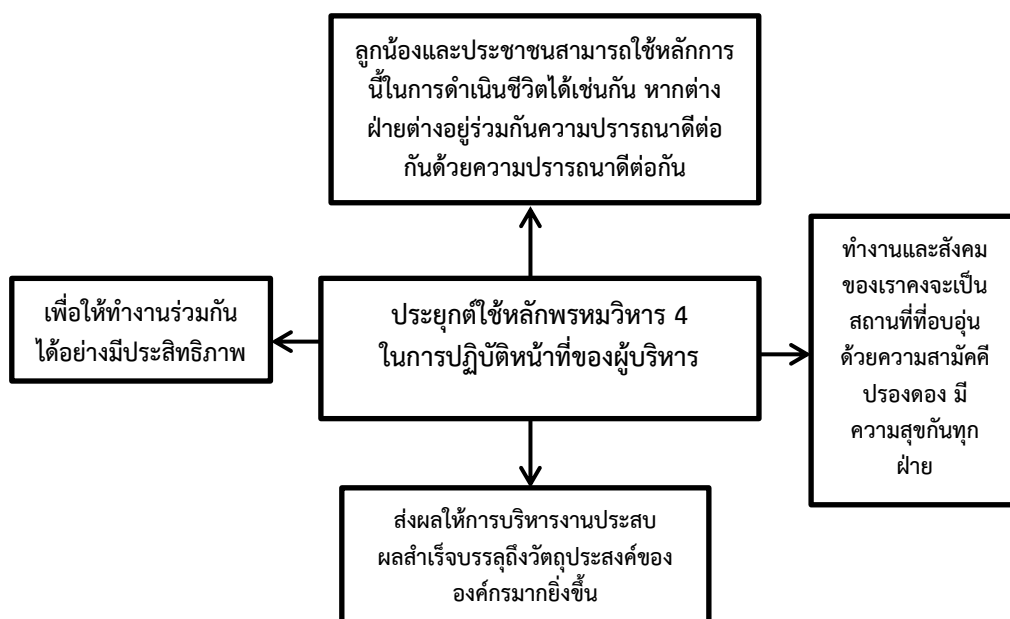
พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะเกี่ยวกับแนวแนวการประยุกต์ใช้ หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครราชสีมา มากที่สุดคือ ด้านเมตตา ได้แก่ ไม่ดูหมิ่นหรือก้าวร้าว เสริมสร้างความรักความสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงาน ให้ความรัก เมตตาผู้ได้บังคับบัญชาอย่างไม่ลำเอียง และให้ความรัก เมตตาผู้ได้บังคับบัญชาอย่างไม่ลำเอียง รองลงมา คือ ด้านอุเบกขา ได้แก่ ช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยไม่มีอคติ ควรคำนึงถึงหมู่ก่อนตัดสินใจในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวมอย่างมีเหตุผล ควรให้ความช่วยเหลือการจัดสรรสวัสดิการ น้อยที่สุดคือ ด้านมุทิตา ได้แก่ ควรวางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ดังที่ ฦกคธิดา ทองมี (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ (ฦกคธิดา ทองมี, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการวิจัย คือ หลักพรหมวิหาร 4 นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับทุกเรื่องในชีวิต ไม่ใช่เฉพาะกับเรื่องการทำงาน ไม่จำกัดเฉพาะคนที่เป็นผู้บริหาร แต่

คนที่เป็ลลูกน้องและประชาชนในพื้นที่ ก็สามารถใช้หลักการนี้ในการดำเนินชีวิตได้เช่นกัน หากต่างฝ่ายต่างอยู่ร่วมกันด้วย ความปรารถนาดีต่อกันเช่นนี้ ที่ทำงานและสังคมของเราคงจะเป็นสถานที่ที่อบอุ่นด้วยความสามัคคี ปรองดอง มีความสุขกันทุกฝ่าย เพื่อให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จบรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการบริหารงานองค์กร ผู้บริหารควรมีหลักบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการที่มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ซึ่งจะเป็นผู้บริหารงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การบริหารงานให้มีคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นก็จะต้องควบคู่ด้วยคุณธรรมตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จะขอกกล่าว ถึงหลักพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งได้จากการเสนอแนะงานวิจัยครั้งนี้ ในการช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารได้ปฏิบัติตามพรหมวิหาร 4 สนับสนุน ส่งเสริม จัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้บริหารและประชาชนปฏิบัติธรรมร่วมมือกัน เพื่อสาธารณประโยชน์ของประชาชนโดยหลักธรรม เป็นฐานในการปกครองนั้น จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี และนำมาปรับปรุงแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนประพุดินำหลักธรรมมาปฏิบัติทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีสัมพันธภาพอัน

ดีในชุมชน ส่งเสริมให้ทุกคนมุ่งสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- กิจจา บานชื่น. (2559). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรี้นจำกัด.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2537). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณภัคธิดา ทองมี. (2559). “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดชัยวัฒน์ สมานิตโต (พรหมวงศ์). (2557). “การพัฒนาชุมชนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร (การพัฒนาสังคม)”. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ฐานทดโต). (2556). “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ”. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจักรพงษ์ พลวโร (มงคลชัยฤกษ์). (2559). “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านค่ายอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง”. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2557). การปรับใช้หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้การทำงานมีประสิทธิภาพ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเรือน ปภังกร (พิลาพันธ์). (2556). วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประยุตญาณเมธี (วาชัยญะ). (2559). “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทธิชัย จิตขโย (ถาวรศีล). (2556). การนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด.

- ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2559). พฤติกรรมนักบริหาร. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546. (2546). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 124 ก (22 ธันวาคม 2546).*
- พระสราวุธสุขโขโต (ปัดจมะ). (2558). “การประยุกต์ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.*
- พุทธศาสนสุภาษิต. (2537). *พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญพัฒน์.*
- วรเดช จันทรศรี. (2527). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: หนังสือในโครงการตำราสมาคมนักวิจัย.*
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2559). *สถิติสำหรับการวิจัย. นครศรีธรรมราช: ฝ่ายเอกสารและตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.*
- องค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานองค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง (2558-2562). นครศรีธรรมราช: องค์การบริหารส่วนตำบลเสาธง.*
- Likert Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale” In *Reading in Fishbein M (Ed.) Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.*

**แนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุ
โดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย***
**AGEING EMPOWERMENT GUIDELINES BY USING THE TEMPLE BASED
AGEING SELF - CARE IN THAILAND**

พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ

Phramaha Arun Panyaruno

กัญจira วิจิตรวัชรารักษ์

kanjira Wijitwatharak

รัชพล อ่ำสุข

Ratchaphon Amsuk

นฤมล เจริญใจ

Narumon Charoenjai

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความพร้อมของวัดและทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการใช้วัดเป็นฐานในการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในวัดต่าง ๆ 7 วัดจาก 6 ภูมิภาค จำนวน 489 คน ซึ่งได้จากการเลือกตามสะดวก และผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 26 คน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส ประธานชมรมผู้สูงอายุระดับจังหวัด ผู้ปฏิบัติงานจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ปฏิบัติงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเลือกอย่างเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกตการณ์และแบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ในภาพรวมของประเทศไทย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการนำวัดมาใช้เป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยทุนทางวัฒนธรรม ทุนทาง

* Received 30 January 2020; Revised 29 March 2020; Accepted 29 March 2020

ทรัพยากร และทุนทางสังคมระดับบุคคล ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) การสร้างเสริมพลังอำนาจของผู้สูงอายุ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางที่ควรนำมาใช้เสริมพลังอำนาจ คือ การเสริมพลังผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม เพื่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ในขณะที่ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังอำนาจ, ผู้สูงอายุ, วัด, การดูแลตนเอง

Abstract

The objectives of this research were to study 1) readiness and social capital of Buddhist temple that facilitates the temple as a base for the elderly self-care, 2) factors affecting the use of the temple as the base for the elderly self - care, and 3) guidelines for empowering the elderly by using the temple for their own self-care. The methodology combined qualitative and quantitative research. A quantitative method was used to collect data from 489 elderly people who participated in the temple activities. Seven temples from 6 regions of the country were selected accidentally. The research tools were questionnaires with a reliability of 0.87. A qualitative method was used to collect data from 26 key informants by mean of in-depth interviews as abbots, older presidents of Province, officers of Social Development and Human Security and officers in local administrative organizations. Research instruments were questionnaires, structured interview, observation form, and focus group. Data were analyzed by using descriptive statistics; percentage, frequency, means, standard deviation and the Stepwise multiple regression analysis. As for qualitative methods, in-depth interview with content analysis is used to present data. The results show that 1) the readiness of the temple as a whole of Thailand is at a medium level while social capital that facilitates the temple as a base for the elderly self-care was high. 2) Cultural capital, resource capital, and human resource were factors affecting different degree of the readiness of the temple with statistical significance. and 3) empowerment of the elderly was at medium level. This research suggests that participatory empowerment should be used for the elderly that making public interest for Buddhist temple.

Keywords: Empowerment, Elderly, Temple, Self - Care

บทนำ

จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2562 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) ระบุว่าประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 66 ล้านคน (ไม่รวมแรงงานข้ามชาติ) ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 11.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.7 ของประชากร โดยในภาคเหนือมีประชากรผู้สูงอายุมากที่สุด (ร้อยละ 18.8) รองลงมาคือ ภาคกลาง (ร้อยละ 17.7) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 16.0) ภาคตะวันออก (ร้อยละ 14.8) และภาคใต้ (ร้อยละ 14.5) ในการนี้รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีนโยบายด้านการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ อันสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงเป็น “วาระแห่งชาติ” กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว ใน 5 มิติ คือ 1) มิติสุขภาพ กำหนดให้มีแผนขับเคลื่อนมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและเพิ่มจำนวนอาสาสมัครธนาคารเวลาสำหรับดูแลผู้สูงอายุ 2) มิติเศรษฐกิจ เน้นการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ จัดบริการเงินทุนกู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุน 3) มิตินวัตกรรม เน้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุ 4) มิติสภาพแวดล้อม เน้นการปรับปรุงที่อยู่อาศัย สถานที่สาธารณะ สร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และ 5) มิติสังคม เน้นการขยายพื้นที่การจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ พัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนั้น “วัด” ซึ่งเป็นภาคส่วนหนึ่งของ “บวร” เป็นศาสนสถาน ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และเป็นองค์กรที่มีทุนทางสังคมสูง จึงถูกคาดหวังว่าจะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคนและชุมชนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากร คือ “พระสงฆ์” ก็มีได้มีบทบาทหน้าที่จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องการพัฒนาศีลธรรม และเผยแผ่ธรรม แต่ยังมีบทบาทหน้าที่อีกหลายด้านร่วมกับชุมชนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การพัฒนาการศึกษา คุณภาพชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม และงานด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียนต่างถิ่น ผู้ปฏิบัติธรรม เป็นบ้านพักฉุกเฉิน สำหรับผู้ขัดสนไร้ที่พึ่ง เป็นต้น (พระมหาโยธิน โยธโก, 2560)

ทั้งนี้จากการศึกษาของ เสาวภา พรสิริพงษ์ ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ และยงยุทธ บุราสิทธิ์ ซึ่งได้ศึกษากับวัด 866 แห่งทั่วประเทศ พบว่าวัดส่วนใหญ่มีความพร้อมในระดับปานกลางในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ แต่การพัฒนาด้านผู้สูงอายุที่มีวัดเป็นฐานยังขาดการรวบรวมข้อมูล และศึกษากระบวนการพัฒนาของวัดหรือการสร้างเสริมพลังอำนาจในการดูแลตนเอง

ของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นการนำเรื่องการเสริมพลังอำนาจในส่วนบุคคล กลุ่มหรือองค์กรเข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างเสริมพลังอำนาจ (เสาวภา พรศิริพงษ์ และคณะ, 2557)

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้วัดเพื่อใช้เป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้จะต้องเริ่มจากการศึกษาในสถานการณ์จริงในปัจจุบันว่า วัดมีความพร้อมและทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการเป็นฐานการดูแลผู้สูงอายุหรือไม่ ในระดับใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความพร้อม เพื่อจะได้แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของวัดและทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการเป็นฐานในการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) (Creswell, 1994) โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และระยะที่สองเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคล ดังนั้นการนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ ผู้วิจัยคำนึงถึงสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเรื่องการยินยอมของผู้ให้ข้อมูลและการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยให้สิทธิ์แก่ผู้ให้ข้อมูลโดยมีแบบชี้แจงและพิทักษ์สิทธิ์ ซึ่งมีการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย การนำข้อมูลไปใช้ ความมีอิสระในการร่วมวิจัยหรือถอนตัวจากการวิจัย ซึ่งไม่มีผลใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และคำนึงถึงความพร้อมของข้อมูลตลอดเวลา ส่วนการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงกับผู้ให้ข้อมูลว่าไม่มีการเปิดเผยชื่อจริง แต่จะใช้นามแฝงแทน เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนการบันทึกเสียงหรือจดบันทึกข้อความ พร้อมทั้งทำลายการบันทึกเสียงเมื่อสิ้นสุดการศึกษา และการนำข้อมูลไปใช้อธิบายหรือตีพิมพ์ เผยแพร่ จะกระทำในภาพรวมเฉพาะในการนำเสนอเชิงวิชาการเท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและเสริมสร้างพลังอำนาจโดยมีวัดเป็นฐานในการสนับสนุนและดำเนินงาน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ

โรงพยาบาล/ศูนย์บริการสาธารณสุข และศูนย์พักพิงผู้สูงอายุ จำนวน 980 คน จากรายชื่อผู้ลงทะเบียน 2) ประธานชมรมผู้สูงอายุระดับจังหวัด 3) เจ้าอาวาสวัดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย และ 4) ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ที่ศึกษา

วัดที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย จำนวน 7 วัด จาก 6 ภูมิภาค ได้จากการเลือกแบบเจาะจงโดยอาศัยเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นวัดที่ให้บริการด้านสุขภาวะแก่ผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงพยาบาล/ศูนย์บริการสาธารณสุข และศูนย์พักพิงผู้สูงอายุ ฯลฯ 2) เป็นวัดที่เน้นการปฏิบัติธรรม และ 3) เป็นวัดที่เน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. วัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2. วัดเชียงคน ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
3. วัดหนองแวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
4. วัดไชยทิศ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
5. วัดป่าทรงคุณ ตำบลดงพระราม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
6. วัดวังขนาย ตำบลวังขนาย อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดกาญจนบุรี
7. วัดไชยา ตำบลเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อเลือกวัดที่ใช้เป็นพื้นที่ศึกษาได้แล้ว จึงเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของวัด จำนวน 489 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามตาราง Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น .95 โดยได้จากการเลือกตามสะดวก (Convenience Sampling) (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) จำนวน 26 รูป/คน

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง มีวิธีการขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยการเลือกวัดแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนด การสุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็น รวม 489 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบตามสะดวก
2. การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก รวม 26 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นความพร้อมของวัด ทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการใช้วัดเป็นฐานในการดูแลผู้สูงอายุ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ ความพร้อมของวัดที่เอื้อต่อการเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) (Best & Khan, 1993) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) (Best, J., & Kahn, J. V., 1993) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีระดับทุนทางสังคมในการใช้วัดเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับทุนทางสังคมในการใช้วัดเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับทุนทางสังคมในการใช้วัดเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับทุนทางสังคมในการใช้วัดเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับทุนทางสังคมในการใช้วัดเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับ แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

(Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) (Best, J., & Kahn, J. V., 1993) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในระดับมาก

3 หมายถึง มีแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในระดับน้อย

1 หมายถึง มีแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในระดับน้อยที่สุด

แบบสัมภาษณ์

การออกแบบแบบสัมภาษณ์โดยการกำหนดแนวคำถามแบบปลายเปิด ให้อิสระในการตอบคำถามแก่ผู้ให้ข้อมูล ในการตั้งแนวคำถามการสัมภาษณ์ต้องเป็นการตั้งคำถามตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ ตรงประเด็นกับคำถาม และวัตถุประสงค์ การวิจัยครั้งนี้ซึ่งผู้ศึกษาแบ่งแนวคำถามการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม 2) แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าอาวาสวัด และ 3) แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานภาครัฐ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ “แบบสอบถาม” ใช้วิธีการวิเคราะห์ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ด้านศาสนสถาน และด้านสังคมศาสตร์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งหมดโดยการนำไปทดลองใช้กับคนจำนวน 30 คนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficiency) (Cronbach, Lee J., 1984) เท่ากับ 0.87

2. ส่วนการตรวจสอบคุณภาพของ “แบบสัมภาษณ์” จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ด้านศาสนสถาน และด้านสังคมศาสตร์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) (นิศา ชูโต, 2548) คำถามในแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นไปในลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้บอกเล่าถึงประสบการณ์ ความนึกคิด ถ่ายทอดความรู้สึกได้อย่างเต็มที่ โดยคำถามบางข้ออาจเกิดจากการต่อประเด็นคำถามเพิ่มเติมจากเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ผู้ศึกษามีการซักถามเพิ่มเติมหากมีเรื่องราวที่น่าสนใจหรือมีข้อสงสัยในเรื่องนั้น ๆ เนื่องจากบางเรื่องตัวผู้ศึกษาเองยังขาดความเข้าใจในบางประเด็น จึงขอให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยอธิบายเพิ่มเติม การสัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละรายใช้เวลาในการสัมภาษณ์แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบุคลิก ท่าทาง การพูดจาในการถ่ายทอดเรื่องราวของแต่ละบุคคล โดยเฉลี่ยใช้เวลาสัมภาษณ์ 35 – 45 นาที และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพียงครั้งเดียวกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน

2. การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non participatory Observation) (สุภางศ์จันทวานิช, 2554) คณะผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการณ์ผู้สูงอายุที่ร่วมทำกิจกรรมในวัดร่วมกับพระสงฆ์สามเณร หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลในบริบทเชิงพื้นที่และเชิงบุคคล

3. การสนทนากลุ่มของผู้สูงอายุ (Focus Group) (นภเรณู สัจจจรัล, 2562) เป็นการนำผู้สูงอายุมาร่วมพูดคุยในวงสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลหลายทางจากผู้ให้ข้อมูลหลายคนและเป็นการหาจุดร่วมของข้อมูลในประเด็นที่ศึกษา

ข้อมูลทุติยภูมิ

การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือจากห้องสมุด เว็บไซต์ และฐานข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยคณะผู้วิจัยทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีเรื่อง ผู้สูงอายุ ทุนทางสังคม และการเสริมสร้างพลังอำนาจ ศึกษาต้นนโยบายของภาครัฐ รายงานทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จากค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ชูใจ คูหารัตนไชย, 2538) เพื่อใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล ส่วนสถิติที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยด้านทุนทางสังคมที่มีผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise โดยเขียนสัญลักษณ์ที่ใช้มีความหมาย ดังนี้

X_i คือ ค่าของตัวแปรอิสระของปัจจัยด้านทุนทางสังคมแต่ละตัว ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านวัฒนธรรม และด้านทรัพยากร

b_0 คือ ค่าคงที่ (Constant) ของสมการถดถอย โดยที่ b_0 จะเป็นจุดตัด (Intercept) แกน y ของสมการ

b_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient) ของตัวแปรอิสระ

X_i แต่ละตัว โดยที่ค่า b_i จะแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของค่า x_i ต่อค่า y ดังนี้ คือ ถ้าค่า x_i เปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้ค่า y เปลี่ยนไป b_i หน่วย

y คือ ค่าของตัวแปรตาม ได้แก่ ความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (Error or Residual) ระหว่างค่า y และค่า $\hat{y}$ (สมการพยากรณ์) (ประยูรศรี บุตรแสนคม, 2555)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

คณะผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วได้นำมาถอดความแบบคำต่อคำ และจัดกลุ่มประเด็นเนื้อหาให้สอดคล้องกับคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เลือกใช้เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา (บุษกร เชี่ยวจินตาทานต์, 2561)

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยมีกระบวนการ ดังนี้

- อ่านทำความเข้าใจและจับประเด็นหลัก จากการจดบันทึกข้อมูลภาคสนามที่มาจากการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การลงภาคสนามในแต่ละครั้ง เพื่อนำประเด็นที่ได้จากทั้งสองวิธีมาเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิเคราะห์ข้อมูล

- ถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเครื่องบันทึกเสียง ผู้ศึกษาทำการถอดเทปอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ หลังจากถอดเทปเสร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องใช้เวลาในการนั่งอ่านบทสนทนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทบทวนประเด็นการสนทนาและทำความเข้าใจเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละบุคคล

- มองหาข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันของข้อมูลแต่ละชุด แยกแยะข้อมูลของแต่ละบุคคล จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่ตั้งไว้

- นำข้อมูลที่ได้จากการการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการมาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผ่านการจัดกลุ่มข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์ตีความ ให้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี ที่นำมาใช้ในบททบทวนวรรณกรรมพร้อมทั้งให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คำถามการวิจัยในการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ สถานภาพสมรส อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน รูปแบบการอยู่อาศัย และปัญหาสุขภาพ คือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.9 สถานภาพสมรส ร้อยละ 47 อายุระหว่าง 70-74 ปี ร้อยละ 26 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 97.5 เป็นแม่บ้าน/พ่อบ้าน ร้อยละ 50.3 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 47.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท ร้อยละ 62.4 อยู่อาศัยกับสามี/ภรรยา ร้อยละ 26.8 และไม่มีปัญหาสุขภาพหรือโรคประจำตัว ร้อยละ 71.6

2. ความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ในภาพรวมของประเทศ ไทย อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพร้อมของวัด ในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ด้านบุคคลและด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อยู่ใน ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และ 4.01 ส่วนความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของ ผู้สูงอายุด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ในด้านบุคคล เจ้าอาวาส/ผู้นำชุมชน มีทัศนคติเชิงบวกต่อ ประเด็นผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.17 ในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บริเวณและ อาณาเขตของวัดมีความเหมาะสมในการดูแลผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.04 และในด้ำน การส่งเสริมสุขภาพ พบว่า การให้ความรู้หรือคำสอนให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และรู้จักการดูแลรักษาสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.73

3. ทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการนำวัดมาใช้เป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อยู่ใน ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในภาพรวม ทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการนำวัดมาใช้เป็นฐาน ในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ด้านทุนทางสังคมระดับบุคคล ด้านทุนทางวัฒนธรรม และด้าน ทุนทางทรัพยากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03, 4.14 และ 3.98 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายข้อในด้านทุนทางสังคมระดับบุคคล พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและ คนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.19 ในด้านทุนทางวัฒนธรรม พบว่า การเป็นผู้นุรักษ์ ทำนุบำรุงประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.21 และในด้านทุนทาง ทรัพยากร พบว่าการที่มี พระ/สามเณร/แม่ชี คอยให้ความรู้ด้านธรรมะ และเป็นที่พักพิงทางจิตใจ ให้แก่ผู้สูงอายุและคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.05

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัด ในการเป็นฐาน ดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ด้านบุคคล ในภาพรวม พบว่า ตัวแปร ทุนทางทรัพยากร และทุนทาง วัฒนธรรม ทำนายความพร้อมของวัดฯ ด้านบุคคล ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระ	b	Beta	t	Sig.
ประเทศไทย				
ทุนทางทรัพยากร	0.547	0.511	10.772	0.000
ทุนทางวัฒนธรรม	0.192	0.162	3.407	0.000
$R^2 = 0.399$ Adjust $R^2 = 0.397$ $F = 161.327$ $p\text{-value} < 0.001$				
(ตัวแปรตาม: ความพร้อมด้านบุคคล)				

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมประเทศไทย พบว่าตัวแปรทุนทางทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม ทำนายความพร้อมของวัดฯ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระ	b	Beta	t	Sig.
ประเทศไทย				
ทุนทางทรัพยากร	0.517	0.475	9.455	0.000
ทุนทางวัฒนธรรม	0.161	0.133	2.646	0.000
$R^2 = 0.328$ Adjust $R^2 = 0.325$ $F = 118.52$ $p\text{-value} < 0.001$				
(ตัวแปรตาม: ความพร้อมด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม)				

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในภาพรวมประเทศไทย พบว่าตัวแปร ทุนทางทรัพยากร และทุนทางสังคมระดับบุคคล ทำนายความพร้อมของวัดฯ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระ	b	Beta	t	Sig.
ประเทศไทย				
ทุนทางทรัพยากร	0.583	0.567	14.371	0.000
ทุนทางสังคมระดับบุคคล	0.087	0.099	2.496	0.000
$R^2 = 0.379$ Adjust $R^2 = 0.376$ $F = 148.074$ $p\text{-value} < 0.001$				
(ตัวแปรตาม: ความพร้อมด้านการส่งเสริมสุขภาพ)				

5. แนวทางในการพัฒนาการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุ แนวทางในการพัฒนาการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุ ด้านอำนาจในตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนด้านการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือ ด้านข้อมูลการสื่อสาร และด้านทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80, 3.59 และ 3.82 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายข้อในด้านอำนาจในตนเอง พบว่า การที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่า และได้รับการยอมรับ ชื่นชม ทั้งจากบุคคลภายในและภายนอกครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ

4.21 ในด้านการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือ พบว่า การยอมรับ รับฟัง และปฏิบัติตามความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.02 ส่วนด้านข้อมูลการสื่อสาร พบว่า แหล่งการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ศูนย์ฝึกอาชีพ ห้องสมุด ธรรมะในวัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.70 และด้านทรัพยากร พบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.89

อนึ่ง การสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าการดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุของจังหวัด พบว่าในการดำเนินการในลักษณะของการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละจังหวัดนั้น มีลักษณะของการดำเนินการขับเคลื่อนที่ไม่แตกต่างกัน โดยมีการดำเนินการตามพันธกิจหรือนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานส่วนกลางที่กำหนดมา มีลักษณะเป็นการส่งเสริมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยของผู้สูงอายุที่เป็นเครือข่าย หรือกลุ่มอาสาสมัครในการเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ มุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนหรือการส่งเสริมด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหลัก และกระบวนการของการส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุยังได้ดำเนินการผ่านการจัดตั้งศูนย์หรือการดำเนินการผ่านโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามาร่วมเรียนรู้หรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ เป็นลักษณะของความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ในทุกพื้นที่ที่มีการดำเนินการร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายซึ่งดำเนินการร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนหรือช่วยเหลือการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐได้มีบทบาทสำคัญ คือ การเป็นผู้ประสานงานในระดับพื้นที่กับกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ

ความเป็นไปได้ในการนำวัดเข้ามาเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุนั้น พบว่ามีความเป็นไปได้ที่จะนำวัดมาเป็นพื้นที่ในการดูแลผู้สูงอายุ เพราะว่าวัดกับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทิ้งจากกันได้ เนื่องจากกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุได้อาศัยพื้นที่ของวัดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนวัดยังมีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ ร่วมระดมทุนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อดูแลผู้สูงอายุ และบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมหรือสนับสนุนกระบวนการเสริมพลังอำนาจโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุพบว่าภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประสานงาน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ และการให้ความช่วยเหลือในเชิงวิชาการ โดยจะเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนผ่านผู้สูงอายุหรือกิจกรรมที่ดำเนินการโดยผู้สูงอายุเป็นหลักมากกว่าที่จะให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนวัด พร้อมกันนี้ศักยภาพและความพร้อมของวัดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ พบว่าวัดนั้นมีศักยภาพ และไม่ใช่ทุกวัดที่มีความพร้อมหรือมีศักยภาพที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งมีบางกรณีที่ภาครัฐยังต้องเข้ามามีส่วนในการให้การสนับสนุน ทั้งในด้านความพร้อมของวัดในการ

เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขนาดหรือพื้นที่ของวัด ความพร้อมด้านสถานที่ ความพร้อมด้านบุคลากร เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นปัจจัยขัดขวางต่อความสำเร็จในการใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ คือ ปัจจัยด้านผู้นำ เช่น เจ้าอาวาส และผู้นำในชุมชนทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นับเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญเนื่องจากเป็นผู้ที่จะต้องเข้ามามีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือและส่งเสริมการขับเคลื่อน รวมทั้งเสริมสร้างความพร้อมในการขับเคลื่อนการดำเนินการในการส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ พระสงฆ์ที่อยู่วัดนั้นก็นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นกัน เพราะแม้ว่าเจ้าอาวาสมีความพร้อมที่จะทำการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ แต่พระสงฆ์ในวัดไม่พร้อม ย่อมจะทำให้การดำเนินการดังกล่าวไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปด้วยดี นอกจากนี้ ปัจจัยจากองค์กรผู้สูงอายุ เช่น งบประมาณการบริหารจัดการของวัด ปัจจัยด้านสถานที่ ปัจจัยด้านคน ทรัพยากร ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน การมีส่วนร่วม รวมทั้งนโยบายของทั้งส่วนกลาง ท้องถิ่น และของวัด ก็นับเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ และในขณะเดียวกัน หากปัจจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามหรือทิศทางที่ไม่ดี ย่อมจะเป็นปัจจัยที่ขัดขวางต่อความสำเร็จเช่นกัน

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ความพร้อมของวัดและทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการเป็นฐานการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย

“ความพร้อมของวัด” ในการเป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ในภาพรวมของประเทศไทย อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในภาพรวมเป็นรายภูมิภาค สรุปได้ว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้อยู่ในระดับมาก ส่วนภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคตะวันออกอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของประเทศไทย เป็นรายด้าน พบว่า ความพร้อมของวัดด้านบุคคล และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูปลัดสราวุธ จิตปัญโญและคณะ เรื่อง การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี พบว่า วัดมีความพร้อมในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้หลายรูปแบบ อาทิ การเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการพัฒนาจิตปัญญาของผู้สูงอายุรวมทั้งคนทุกกลุ่มวัย การเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะ จารีตประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาและเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรื่นรมย์และมีชีวิตชีวา เป็นต้น (พระครูปลัดสราวุธ จิตปัญโญ และคณะ, 2560)

ความพร้อมของวัดในด้านบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ การมีเจ้าอาวาสที่มีทัศนคติเชิงบวก การที่พระ สามเณร แม่ชี มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับชุมชน และการนำหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

ประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพัฒนยา ฐิติสมปนโน เรื่อง ความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนในการพัฒนาสังคม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของบ้าน วัดและโรงเรียนในชุมชน เป็นผู้นำที่มีศีลธรรม มีความบริสุทธิ์ เสียสละ ที่สามารถเหนี่ยวนำให้เกิดการพัฒนาคนและชุมชนอย่างยั่งยืน (พระพัฒนยา ฐิติสมปนโน, 2560)

ความพร้อมของวัดในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ บริเวณและอาณาเขตของวัดมีความเหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาโยธิน โยธิโก เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า วัดมีความพร้อมในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมความสะอาดให้มีความสัดส่วน สะดวกสบาย สงบร่มรื่น ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมสุขภาพครบทั้ง 4 ด้าน คือ สุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพด้านสังคม และสุขภาพด้านจิตวิญญาณ โดยการใช้กระบวนการและกิจกรรมที่เหมาะสม (พระมหาโยธิน โยธิโก, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ สิริพร ทาชาติ เรื่อง การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุวัดป่าหนองแขง จังหวัดอุดรธานี พบว่า วัดป่าหนองแขง เป็นสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ที่ทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าไปอยู่อาศัย มีสุขภาพกายและสุขภาพใจแข็งแรง มีความรู้ความเข้าใจวิถีพุทธอย่างลึกซึ้ง มีองค์ความรู้ในการดูแลตนทั้งกายและใจ สามารถใช้องค์ความรู้แบบวิถีพุทธแก้ปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคมภายนอกได้ ผู้สูงอายุมีความสุขกายสุขใจ บังเกิดผลดีต่อชีวิตอย่างไม่เคยมีมาก่อน การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ คือ การดูแลโดยใช้อริยมรรค (มรรคมีองค์ 8) มาจัดการดูแลผู้สูงอายุภายในวัด โดยให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตามวิถีพุทธ ให้มีสวัสดิการแบบวิถีพุทธ ให้ผู้สูงอายุไปใช้ในการทำงาน ไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีบุญประเพณีในวัด ให้ผู้สูงอายุมีการเตรียมตัวตายแบบวิถีพุทธ (สิริพร ทาชาติ, 2550) และให้ผู้สูงอายุมีความสุขอย่างแท้จริง และได้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างพลังอำนาจทางสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม บ้านกุ่มพะยา ตำบลบึง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ของกัลยาณี พละทรัพย์ ซึ่งพบว่าการศึกษาการปรับตัวหลังจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยวัดจากการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่าง คือ การปรับตัวด้านสังคม มีการปรับตัวเข้ากับผู้สูงอายุอื่นได้มากขึ้น มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่ศูนย์สุขภาพชุมชนจัดขึ้น และการปรับตัวด้านจิตวิญญาณ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม และเข้าร่วมกิจกรรมที่วัดจัดเพิ่มมากขึ้น (กัลยาณี พละทรัพย์, 2553)

ส่วนความพร้อมของวัดด้านการส่งเสริมสุขภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การสร้างความตระหนักในคุณค่าของตนเอง การให้คำปรึกษาสุขภาพกาย สุขภาพใจ และการดำเนินงานร่วมกับ รพ.สต. โรงพยาบาลชุมชน

ศูนย์สุขภาพชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา พรสิริพงษ์ และคณะ เรื่อง “วัดในพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ” ที่พบว่า วัดเป็นทุนทางสังคมที่มีความพร้อมในระดับปานกลางถึงมากที่สุดในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยมีจุดแข็งหลายประการ ได้แก่ ความพร้อมทางกายภาพ การทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน ทำให้วัดสามารถดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานเหล่านี้ได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายและพื้นที่ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การให้ธรรมะซึ่งเป็นอาหารใจที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุยอมรับการเปลี่ยนแปลง เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเอง การมีความพร้อมของบุคลากร มีพระสงฆ์ แม่ชี เณร อุบาสก อุบาสิกา ที่พร้อมทำงานให้วัด การมีทรัพยากรที่สามารถระดมได้จากญาติธรรม โดยไม่ต้องรอนงบประมาณจากรัฐ เป็นต้น (เสาวภา พรสิริพงษ์ และคณะ, 2557)

“ทุนทางสังคม” ที่เอื้อต่อการเป็นฐานการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายภูมิภาค สรุปได้ว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคใต้ อยู่ในระดับมาก ส่วนภาคอีสาน และภาคตะวันออกอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านทุนทางสังคมระดับบุคคล ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากร และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า ภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งความสัมพันธ์ที่ระหว่างชาวบ้านกันเอง ความสัมพันธ์ที่ระหว่างบ้านกับวัด และความสัมพันธ์ที่ระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน โดยมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่าย ยึดโยงกันด้วยวัฒนธรรม ประเพณีและศาสนา มีการใช้พื้นที่วัดเป็น “พื้นที่สร้างสรรค์” เพื่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ประกอบด้วย พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งผู้สูงอายุและประชาชนชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร สันถวาติ เรื่อง “การปฏิบัติธรรมกับการอบรมพัฒนาร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุไทย” ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่ระหว่างบ้านกับวัด เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้คนเข้าวัดและเป็นปัจจัยที่เอื้อให้วัดเป็นฐานการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งงานของศิริพร ชี้ว่า ผู้สูงอายุที่เข้าวัดและไปปฏิบัติธรรมที่วัดอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพกายดีขึ้นจากอาการนอนไม่หลับ ระบายอาหารดีขึ้น มีสติรู้ทันความคิด มีความสบายใจอันเกิดจากการปล่อยวางได้มากขึ้น โดยในด้านกลับกันผู้สูงอายุก็เป็นฐานในการดูแลวัด ด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้นำบำรุงศาสนา เป็นผู้ดูแลสถานที่ ช่วยงานวัดและดูแลพระสงฆ์ (ศิริพร สันถวาติ, 2551)

2. การอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ปัจจัยด้านทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ในภาพรวมประเทศไทย พบว่า ปัจจัยทุนทางวัฒนธรรมและทุนทาง

ทรัพยากร ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยทุนทางทรัพยากรและทุนทางสังคมระดับบุคคล ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนผลการวิเคราะห์เป็นรายภูมิภาค พบว่ามีความแตกต่างกัน ดังนี้

ภาคเหนือ ปัจจัยทุนทางทรัพยากร ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านบุคคลและด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยทุนทางสังคมระดับบุคคล ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาคอีสาน ปัจจัยทุนทางทรัพยากรและทุนทางสังคมระดับบุคคล ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านบุคคลและด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยทุนทางทรัพยากรทำนายนายความพร้อมของวัดด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาคกลางและภาคตะวันออก ปัจจัยทุนทางทรัพยากร ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านบุคคล ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาคตะวันตก ปัจจัยทุนทางทรัพยากร ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านบุคคลและด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยทุนทางสังคมระดับบุคคลทำนายนายความพร้อมของวัดด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาคใต้ ปัจจัยทุนทางทรัพยากร ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และด้านการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยทุนทางสังคมระดับบุคคล เป็นปัจจัยที่ร่วมทำนายนายความพร้อมของวัดด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในที่นี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในภาพรวมประเทศไทย ปัจจัยทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางทรัพยากร ทำนายนายความพร้อมของวัดในการเป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยปัจจัยทุนทางทรัพยากร เป็นปัจจัยร่วมของทุกภูมิภาคที่สามารถทำนายนายความพร้อมของวัด นั้นหมายความว่า การที่จะให้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุได้นั้น วัดจะต้องมีทุนทางทรัพยากรที่พร้อมมาก ในทุกประเด็น ประกอบด้วยความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน มีพระภิกษุสามเณรและแม่ชีเป็นที่พึ่งทางจิตใจและให้ความรู้ด้านธรรมะ มีผู้สูงอายุมีความเป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือครูภูมิปัญญา และวัดมีพื้นที่ให้ชุมชนได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ การที่บุคคลมีส่วนร่วมงานประเพณีของชุมชน การร่วมอนุรักษ์ ทำนุบำรุงประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา และ การที่ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ

สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ ผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยทุนทางสังคมระดับบุคคล ทำนายนายความพร้อมของวัดด้านการส่งเสริมสุขภาพได้ ในขณะที่ผลการศึกษาระบุว่า ในภาพรวมของประเทศ วัดมีความพร้อมในด้านการส่งเสริมสุขภาพระดับปานกลาง นั้นหมายความว่า ถ้ามี

การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีปัจจัยทุนทางสังคมระดับบุคคล วัดก็น่าจะเป็นวัดที่มีความพร้อมในด้านการส่งเสริมสุขภาพได้มากขึ้น ปัจจัยทุนทางสังคมระดับบุคคล ประกอบด้วย การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำและหน่วยงานภาครัฐ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน ซึ่งหมายความว่า การส่งเสริมการรวมกลุ่มหรือการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน หรือเฉพาะกลุ่มเช่น กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่ดีที่เป็นกลไกผลักดันให้วัดมีความพร้อมในการเป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ อรรถา ธรรมาธิกุล เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชน พบว่า การรวมกลุ่มกันเป็นชมรมผู้สูงอายุเป็นการเสริมพลังอำนาจที่มีคุณค่าทั้งต่อตัวผู้สูงอายุเองและต่อการพัฒนาสังคมนั้น โดยองค์ประกอบสำคัญของการเสริมพลังคือ ตัวบุคคล การเสริมพลังสุข โอกาสของการเรียนรู้ การจัดการ ความรู้และประสบการณ์ อุดมคติ ทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคคล อื่น ๆ และการบูรณาการที่เหมาะสม (อรรถา ธรรมาธิกุล, 2558)

3. การอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ แนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย

การสร้างเสริมพลังอำนาจของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในภาพรวมเป็นรายภูมิภาค พบว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้อยู่ในระดับมาก ส่วนภาคอีสานและภาคกลางอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียวคือ ด้านอำนาจในตนเอง ส่วนด้านการส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือ ด้านข้อมูลการสื่อสารและด้านทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง ด้านอำนาจในตนเอง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่า ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและชุมชน มีอิสระในการตัดสินใจทุกเรื่องในชีวิตได้ด้วยตนเอง และเมื่อเกิดความเครียดหรือความทุกข์ใจก็สามารถจัดการได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร โสภณอัมพรเสนีย์ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ บ้านหนองพลวง ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า การรับรู้พลังอำนาจตนเองและด้านการเห็นคุณค่าตนเอง มีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำ เหตุส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะประชากรส่วนใหญ่ที่ใช้ในการศึกษานี้มีอายุระหว่าง 70-74 ปี ไม่มีโรคภัยที่ทำให้ต้องอยู่ในภาวะติดบ้าน หรือติดเตียง ทำให้ไม่ต้องอยู่ในภาวะ “พึ่งพิง” บุคคลในครอบครัวหรือชุมชน ผู้สูงอายุจึงรู้สึกถึงการมีอำนาจในตนเอง (สุนทร โสภณอัมพรเสนีย์, 2551)

ส่วนด้านการส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือ ด้านข้อมูลการสื่อสารและด้านทรัพยากร เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมมีการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การจัดอบรมให้ความรู้สร้างทักษะและอาชีพแก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง การให้ข้อมูลด้านสิทธิประโยชน์ที่จำเป็น การแจ้ง

ข่าวสารสถานการณ์ต่าง ๆ การมีแหล่งเรียนรู้ การสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ การอำนวยความสะดวกเรื่องสาธารณูปโภคและทรัพยากรขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ จึงทำให้ผู้สูงอายุได้รับการเสริมพลังอำนาจในระดับที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามถ้าจะเสริมพลังอำนาจให้ผู้สูงอายุให้มากขึ้น ชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรต้องใช้ “กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจแบบมีส่วนร่วม” โดย ผู้สูงอายุไม่ใช่แค่ “ผู้รับบริการ” แต่เป็น “ภาคีหลัก” ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้าน ทั้งด้านการส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือด้านข้อมูลการสื่อสารและด้านทรัพยากร ผ่านกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี พละทรัพย์ ที่พบว่าภายหลังจากสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพลังอำนาจ ผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้นและสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดี 5 ด้าน คือ การปรับตัวด้านร่างกาย เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการเคลื่อนไหวในทางที่ดีขึ้น การปรับตัวด้านจิตใจ มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส ทักทายกันด้วยคำสุภาพมากขึ้น มีการปรับตัวเข้ากับผู้สูงอายุอื่นได้ดี มีใจกว้างสามารถยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ การปรับตัวด้านอารมณ์ หลังจากผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมดีขึ้น มีความสนิทสนมกันมากขึ้น มีเหตุผลในการตัดสินใจ ปัญหา ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ และสามารถปรับอารมณ์ได้เป็นอย่างดี การปรับตัวด้านสังคม มีการปรับตัวเข้ากับผู้สูงอายุอื่นได้มากขึ้น มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่ศูนย์สุขภาพชุมชนจัดขึ้น และการปรับตัวด้านจิตวิญญาณ ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม และเข้าร่วมกิจกรรมที่วัดจัดเพิ่มมากขึ้น (กัลยาณี พละทรัพย์, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นความเป็นไปได้และแนวทางการสร้างเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทย ด้านความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเอง ด้านทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการนำวัดมาใช้เป็นฐานในการดูแลตนเอง ด้านปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพร้อมของวัดในการเป็นฐานดูแลตนเอง และด้านแนวทางในการพัฒนาการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุ อันควรนำมาสู่ข้อสรุปในการกำหนดนโยบายสาธารณะพื้นฐาน เพื่อเป็นทิศทางการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม โดยในเชิงปฏิบัติการนั้น ควรดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การปฏิบัติเพื่อสาธารณประโยชน์ของผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นฐานในการดูแลตนเองนั้น จะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี และเพิ่มพูนความผูกพันทางสังคมที่เพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นพลังสังคมที่เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

และองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การเปลี่ยนวิธีคิดว่า “ผู้สูงอายุที่มีมากขึ้นในทุกสังคมในทุกวันนี้ แท้จริงแล้วอาจไม่ใช่ปัญหา” ที่จะต้องมุ่งแสวงหาตอบคำถามว่า “เราจะดูแลผู้สูงอายุอย่างไร” แต่ผลการวิจัยได้ยืนยันว่า ผู้สูงอายุไม่ได้เป็นปัญหา แต่เป็นคนที่สามารถ

หาทางออกให้กับปัญหานี้ได้ด้วยการสนับสนุน เสริมพลัง เพื่อให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีพลังและใช้เครือข่ายสังคมของพวกเขาให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยวัดซึ่งเป็นองค์กรในชุมชนท้องถิ่นที่มีความพร้อม มีทุนและทรัพยากรอยู่แล้ว สามารถทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและเป็นกลไกหนึ่งร่วมกับภาคต่าง ๆ ในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งท้ายที่สุดผู้สูงอายุก็จะพลังให้กับสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/1/275>
- กัลยาณี พลทรัพย์. (2553). การเสริมสร้างพลังอำนาจทางสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม บ้านกุ่มพะยา ตำบลบึง อำเภอลำทะลุ จัหวัดนครราชสีมา. ใน *วิทยานิพนธ์การจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ*. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ชูใจ คูหารัตนไชย. (2538). *สถิติเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราวิชาการ.
- นภเรณู สัจจรักษ์. (2562). *ทฤษฎีเกี่ยวกับการสนทนาในรูปแบบกลุ่ม (Focus Group)*. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.li.mahidol.ac.th/seminar/pdf/VOC-2.pdf>
- นิตา ชูโต. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: พรินต์โพร.
- บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 13(25), 103-118.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 29(2), 31-48.
- ประยูรศรี บุตรแสนคม. (2555). การคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์เข้าในสมการถดถอยพหุคูณ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 17(1), 43-60.
- พระครูปลัดสราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ. (2560). การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 505-522.
- พระมหาโยธิน โยธิโก. (2560). บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการธรรมทรรณ*, 17(3), 25-36.
- พระวัณธยา ฐิตสมปนโน. (2560). ความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนในการพัฒนาสังคมอำเภอลือตาโหนด จังหวัดสระบุรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 2(3), 86-102.

- ศิริพร สันถวาติ. (2551). *การปฏิบัติธรรมกับการอบรมพัฒนาร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุไทย*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2551 จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/14278>
- สิริพร ทาชาติ. (2550). การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ: กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ วัดป่าหนองแขง จังหวัดอุดรธานี. ใน *ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนทร โสภณอัมพรเสนีย์. (2551). การพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยกระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจ บ้านหนองพลวง ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา. ใน *วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขชุมชน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ และคณะ. (2557). วัดในพุทธศาสนากับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล*, 33(1), 99-125.
- อรรครา ธรรมาธิกุล. (2558). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชน. ใน *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Best, J. & Kahn, J. V. (1993). *Research in Education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Cronbach, Lee J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper.

โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ ในภาคกลาง*

ELDERLY SCHOOLS: HEALTH MANAGEMENT AND WELFARE FOR THE ELDERLY IN THE CENTRAL REGION

สุพรต บุญอ่อน

Sooprot Boon - on

พระครูสิริภุริณิทัศน์

Phrakhrusiriphurinitat

พระครูใบฎีกาณทล เขมโก

Phrakhrubideka Monthon Kemako

ปฐิธรรม สำเนียง

Pathitham Samniang

ธีรพันธ์ เชิญรัมย์

Thiraphan Choenram

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus, Thailand

E-mail: thee.mcu2525@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง พัฒนาระบบการจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง และประเมินระบบการจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการแบบผสมวิธีระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ เชิงปริมาณ จากผู้สูงอายุในโรงเรียน 120 คน เชิงคุณภาพ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน และสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเชิงสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินระบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง ดำเนินการเพื่อพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุทั้ง 4 มิติ คือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม ระบบการจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง ด้านร่างกาย ส่งเสริมสุขภาพทางกาย อาหารและโภชนาการ การออกกำลังกาย และมีการตรวจสุขภาพเป็นประจำ ด้านสังคม เน้นให้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและมีการจัดสายด่วน

* Received 31 January 2020; Revised 29 March 2020; Accepted 29 March 2020

ผู้สูงอายุ ด้านจิตใจ ผ่านกิจกรรมนันทนาการและธรรมบำบัด และด้านสติปัญญาผ่านกิจกรรมทางวิชาการ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความถูกต้องของระบบ ความเหมาะสมของระบบความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผลของการประเมินระบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการประชุมให้ความรู้แก่คณะกรรมการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้มีแนวทางการบริหารและการดำเนินกิจกรรมที่มีมาตรฐานและมีเอกภาพ

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ, การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการ, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this study were: to study the process of the elderly schools in the Central region, to develop the system of the elderly health and welfare management of the elderly schools in the Central region, and to evaluate the system of the elderly health and welfare management of the elderly schools in the Central region. This research applied Mixed Methods Research consisting of the qualitative research and the quantitative research with the in -Depth Interview and the focus group. The sample was 120 elders having more than 60 years old, and the key informant was 20 elders and 9 experts. The tools of the research were the questionnaire, the interview form and the Focus Group by the Content Analysis and the description. The findings of research found that the operation of the elderly schools in the Central region for the promotion of the elderly health and welfare for developing the health of the elders in 4 dimensions: body, mind, wisdom and society. The system of the elderly health and welfare management of the elderly schools in the Central region for the physical dimension was the physical health promotion, food and nutrition, exercises, and the annual medical examination. The social dimension focused on the activities in talking, exchanging and learning between the elders in the schools, talking to exchange and learn between the elders, and providing the activities in the hotline for the elders. The mental dimension did through the activities in recreation and Dharma therapy. The intellectual dimension did through the academic activities, and the local culture and wisdom. The evaluation of the system of the elderly health and welfare management of the elderly schools: accuracy, suitability, possibility, and utilization found that

the result of the evaluation was at high level in all aspects. The suggestion for the system of the elderly health and welfare management of the elderly schools was that it should provide the meeting for giving the knowledge to the committee of the elderly schools to have the guidelines for the school management and provide the activities having the standard and the unity.

Keywords: Elderly School, Health And Welfare Management, Elder

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมดประมาณ 66 ล้านคน โดยเป็นประชากรสัญชาติไทยและไม่ใช่สัญชาติไทยแต่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร 64 ล้านคน และประชากรที่ไม่ใช่สัญชาติไทยและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านอีกอย่างน้อย 2 ล้านคน สำหรับประชากรไทยจำนวน 64 ล้านคนค่อนข้างคงตัวแล้ว ปัจจุบัน อัตราเพิ่มประชากรสูงเพียงประมาณร้อยละ 0.5 ต่อปีเท่านั้น เทียบกับอัตราเพิ่มที่สูงกว่าร้อยละ 3 เมื่อ 40 - 50 ปีก่อน อย่างไรก็ตามในช่วงเวลานี้แม้ขนาดประชากรจะค่อนข้างคงตัว แต่โครงสร้างอายุของประชากรได้เปลี่ยนไปอย่างมาก จากการเป็นประชากรเยาว์วัยมาเป็นประชากรสูงวัย ในปี 2556 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึง 9.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมดประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ปี 2548 อันเป็นผลจากการที่อัตราเกิดของคนไทยลดลงอย่างมากและชีวิตของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น สังคมไทยได้รับรู้และตระหนักถึงสถานการณ์การสูงวัยของประชากรพอสมควรแล้ว แต่สิ่งที่สังคมยังไม่ตระหนักชัดและยังได้รับข้อมูลไม่มากนัก คือภาพสังคมสูงอายุไทยในอนาคตนับจากนี้เป็นต้นไป โครงสร้างของประชากรไทยจะสูงอายุก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมาก คลื่นประชากรรุ่นที่เกิดในช่วงปี 2506 - 2526 หรือที่เรียกว่า “ประชากรรุ่นเกิดล้าน” ซึ่งมีอายุ 30 - 50 ปี ในปี 2556 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็นประชากรสูงอายุก่อเกิดใหม่ในอีก 10 - 20 ปีข้างหน้า ทำให้ประเทศไทยกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” อีกเพียงไม่ถึงสิบปีข้างหน้า ประมาณปี 2561 จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก และประชากรสูงอายุจะมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2557)

ในขณะที่แนวโน้มผู้สูงอายุอยู่คนเดียวหรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อายุยิ่งสูงยิ่งเจ็บป่วย โดยเฉพาะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หรือไขมันในเลือดสูง ซึ่งโรคเหล่านี้ล้วนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ทำให้มีภาวะการพึ่งพาต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องและระยะยาว ผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหาข้อเข่าเสื่อม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) ซึ่งจากการสำรวจประชากร

โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าผู้สูงอายุในประเทศไทยส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพ กลุ่มโรคที่ผู้สูงอายุป่วยมาก 3 อันดับแรก คือ กลุ่มโรคระบบกล้ามเนื้อเส้นเอ็นกระดูกและข้อ กลุ่มโรคระบบทางเดินหายใจ และกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด ส่วนสาเหตุการตายของผู้สูงอายุ ที่สำคัญ คือ โรคมะเร็งทุกชนิด โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง หลอดลมอักเสบและปอดอักเสบ โรคดังกล่าวนี้ต้องใช้ ค่าใช้จ่ายในการรักษาค่อนข้างสูงและยากที่จะรักษาให้หายขาด โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีฐานะทางการเงินที่ไม่ดี ย่อมไม่สามารถเข้ารับบริการทางการแพทย์ที่ดีได้ จึงเป็นภาระแก่บุตรหลานและส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตทั้งผู้สูงอายุเอง และบุคคลในครอบครัว (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556)

โรงเรียนผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จัดการศึกษาขึ้นสำหรับผู้สูงอายุอีกแผนกหนึ่ง เรียกว่า โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่อง que ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักพัฒนาสุขภาพจิต ที่ได้เสนอกรอบแนวคิดเรื่องความสุข 5 มิติ คือ ด้านที่ 1 : สุขสบาย (Health) ด้านที่ 2 : สุขสนุก (Recreation) ด้านที่ 3 : สุขสง่า (Integrity) ด้านที่ 4 : สุขสว่าง (Cognition) ด้านที่ 5 : สุขสงบ (Peacefulness) เพื่อส่งเสริมและป้องกันโรคในผู้สูงอายุ และเพื่อที่จะพัฒนาความสุขเชิงจิตวิทยาในผู้สูงอายุ (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2555)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในปัจจุบันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา และพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สูงวัย “ภายใต้แนวคิดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผ่านการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบที่ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน เกิดทักษะด้านการดูแลตัวเองและพึ่งพาตัวเองได้ในระดับสูง รวมถึงการพัฒนาความสามารถทางกาย จิต สังคม ปัญญา และเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้สูงอายุเป็น “ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ” (Active Aging)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง
2. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง

3. เพื่อประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุ : การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคกลาง ระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1) เชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง ที่สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 4 โรงเรียน ๆ ละ 30 คน รวมจำนวน 120 คน 2) เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูใหญ่หรือประธาน หรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการ วิทยาการจิตอาสา โรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง ที่สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 4 โรงเรียน ๆ ละ 5 คน รวม 20 คน 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลางขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน และ 4) ผู้ประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ ครูใหญ่หรือประธาน หรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการ วิทยาการจิตอาสา โรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง ที่สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 4 โรงเรียน ๆ ละ 5 คน รวม 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเชิงสำรวจ (Questionnaire)

1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร รายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย หลังจากนั้นจึงนำมากำหนดเป็นโครงสร้างของข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นแบบ Check list และเติมคำ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และการศึกษาสูงสุด

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ใน 4 มิติ (ร่างกาย สังคม จิตใจ สติปัญญา)

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและความต้องการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ใน 4 มิติ (ร่างกาย สังคม จิตใจ สติปัญญา)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

5) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

6) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นเชิงสถิติ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาสู่กระบวนการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form)

2. แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form)

1) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมขั้นแรกเมื่อเริ่มทำการวิจัย โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการวิจัย ช่วยในการกำหนดประเด็นและตัวแปรที่จะศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) กำหนดโจทย์หรือคำถามการวิจัย (Research Question) เกี่ยวกับระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง จำนวน 8 ข้อ

3) ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4) สร้างแบบสัมภาษณ์จากข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริม สนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ ให้ละเอียด และเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์นี้ที่เป็นตัวแปรศึกษาจากการวิจัยเชิงปริมาณให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1) สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มในการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง จำนวน 6 ประเด็น

2) นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

3) ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มก่อนนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน

4. แบบประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ

1) ร่างแบบประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์

2) นำร่างแบบประเมิน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบประเมิน แล้วนำไปประเมินกับผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้องของระบบ ความเหมาะสมของระบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจ โดยการนำแบบสำรวจความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง จำนวน 120 คน และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 120 ชุด และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการ วิทยากรจิตอาสา โรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง ที่สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

3) การสนทนากลุ่มโดยทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน เพื่อขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มพร้อมแนบแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการสนทนากลุ่ม พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม และดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง โดยมีการบันทึกเทป จดบันทึกและถ่ายภาพระหว่างการสนทนากลุ่ม

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยการนำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากครูใหญ่ หรือประธาน หรือผู้อำนวยการ และคณะกรรมการ วิทยากรจิตอาสา โรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง จำนวน 20 คน และเก็บแบบประเมินคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 20 ชุด และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย และวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยการหาค่าร้อยละ และรายงานผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. กระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลางเป็นไปเพื่อส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุทั้ง 4 มิติ คือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ชุมชนและสังคม ตระหนักเห็นคุณค่าและยอมรับองค์ความรู้ของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลสามวัยในการเอื้ออาทรและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อเสริมสร้างการเป็นจิตอาสาของบุคคลสามวัยในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไป และเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมผ่านพฤติกรรมการใช้ชีวิตและกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา ซึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในภาคกลางมีสุขภาพที่ดีและมีสวัสดิการที่เหมาะสมนั้น ล้วนมีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพและสวัสดิการของผู้สูงอายุในพื้นที่ และเกิดจากความร่วมมือของบุคลากร จิตอาสา ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากผลสำรวจเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคกลาง พบว่า สภาพปัญหาการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรัง ด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาครอบครัว ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาการหลงลืมง่าย และด้านสติปัญญา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณส่งเสริมการเรียนรู้ ส่วนความต้องการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการด้านการดูแลสุขภาพโรค ด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชน ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการการจัดการปัญหาการหลงลืมง่าย และด้านสติปัญญา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการการจัดการปัญหาการเรียนรู้ช้า และการสำรวจสภาพปัญหาด้านการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุด้านร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาการจัดการสวัสดิการด้านการดูแลสุขภาพทางกาย ด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสวัสดิการสภาพแวดล้อมในชุมชน ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสวัสดิการด้านการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และด้านสติปัญญา

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสวัสดิการด้านการจัดการเรียนรู้/รับรู้ ส่วนความต้องการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุด้านร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสวัสดิการด้านการบริโภคอาหาร ด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสวัสดิการด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสวัสดิการนันทนาการเพื่อผ่อนคลายจิตใจ และด้านสติปัญญา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสวัสดิการการจัดการเรียนรู้/รับรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคกลาง

สภาพปัญหาการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านร่างกาย: เป็นโรคเรื้อรัง	52	43.33
ด้านสังคม: มีปัญหาครอบครัว	39	32.50
ด้านจิตใจ: มีปัญหาการหลงลืมง่าย	45	37.50
ด้านสติปัญญา: มีปัญหางบประมาณส่งเสริมการเรียนรู้	41	34.17
สภาพความต้องการการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ		
ด้านร่างกาย: ด้านการดูแลรักษาโรค	35	29.17
ด้านสังคม: การจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชน	37	30.83
ด้านจิตใจ: การจัดการปัญหาการหลงลืมง่าย	59	49.17
ด้านสติปัญญา: การจัดการปัญหาการเรียนรู้ซ้ำ	48	40.00
สภาพปัญหาการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ		
ด้านร่างกาย: ปัญหาสวัสดิการด้านการดูแลรักษาสุขภาพ	29	24.17
ทางกาย		
ด้านสังคม: ปัญหาสวัสดิการสภาพแวดล้อมในชุมชน	40	33.33
ด้านจิตใจ: ปัญหาสวัสดิการด้านการจัดสถานที่ผ่อนคลาย	59	49.17
อารมณ์		
ด้านสติปัญญา: ปัญหาสวัสดิการด้านการจัดการเรียนรู้/รับรู้	54	45.00
สภาพความต้องการการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ		
ด้านร่างกาย: ความต้องการสวัสดิการด้านการบริโภค	38	31.67
อาหาร		
ด้านสังคม: ความต้องการสวัสดิการด้านชีวิตความเป็นอยู่	41	34.17
ด้านจิตใจ: ความต้องการสวัสดิการนันทนาการเพื่อผ่อนคลายจิตใจ	46	38.33
ด้านสติปัญญา: ความต้องการสวัสดิการการจัดการเรียนรู้/รับรู้		46.67
รับรู้	56	

2. รูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา และการเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุด้านร่างกาย โรงเรียนผู้สูงอายุต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย ได้แก่ 1) อาหารและโภชนาการ เป็นการสร้างความเข้าใจต่อโภชนาการและคุณลักษณะของโภชนาการที่ดีต่อผู้สูงอายุ การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัย การใช้สมุนไพรไล่สัตว์และสมุนไพรพื้นบ้าน การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการใช้ยารักษาโรค 2) การออกกำลังกาย เป็นการให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายเป็นกิจวัตรประจำวัน การดูแลตนเองให้แข็งแรง การดูแลสุขภาพอนามัยตามสุขบัญญัติ และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ โดยการบริการสาธารณสุขอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดเตียงซึ่งไม่สามารถออกจากบ้านได้ มีการบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และมีการพัฒนาสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

2.2 การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุด้านสังคม โรงเรียนผู้สูงอายุต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ มีกิจกรรมการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุในโรงเรียน เพื่อให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะในการพูด ทักษะในการฟัง และร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน และที่สำคัญกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือชุมชนและสังคม และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุโดยการเสริมสร้างให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งความสุขและความปลอดภัย มีการจัดกิจกรรมสายด่วนผู้สูงอายุ กิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

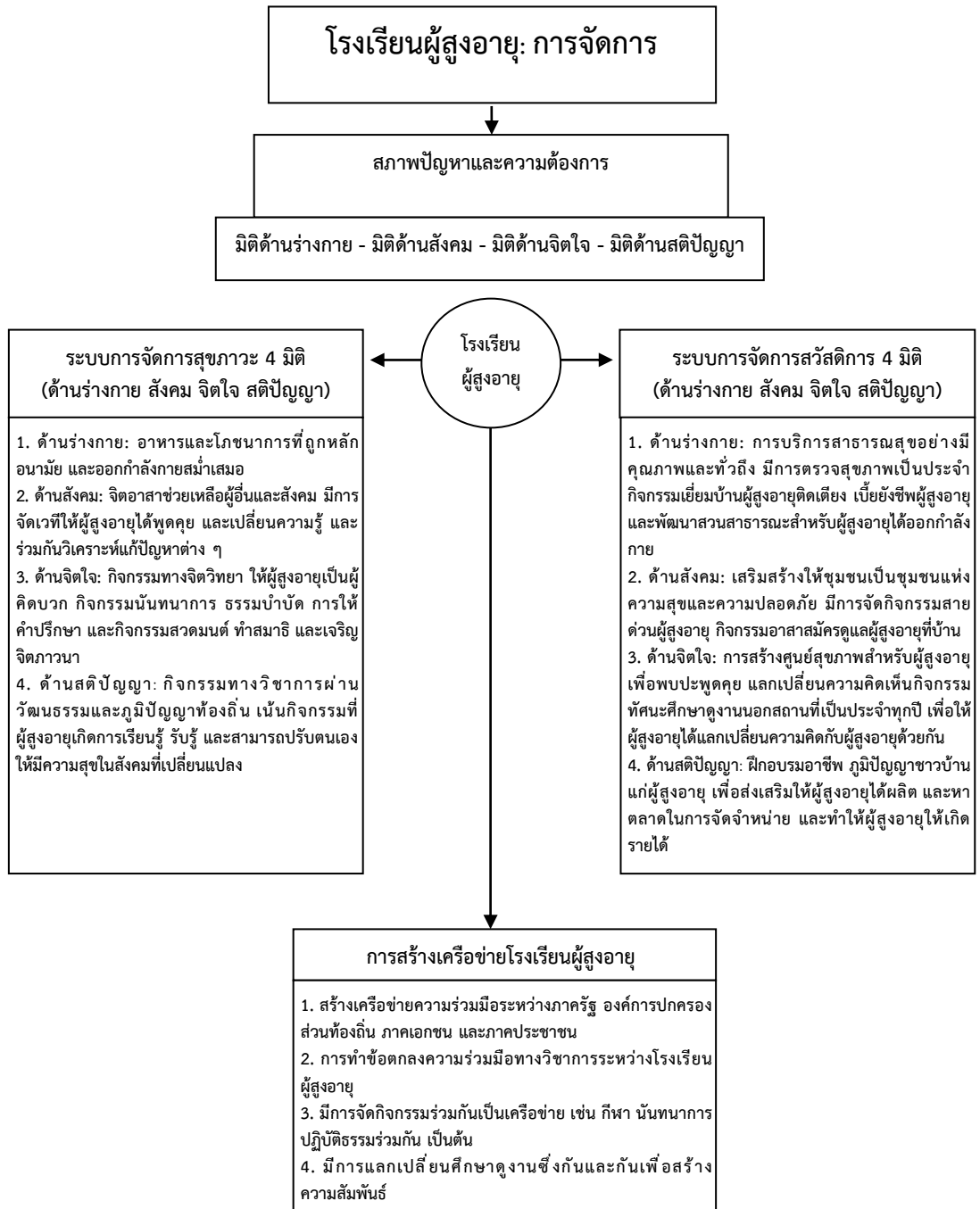
2.3 การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุด้านจิตใจ โรงเรียนผู้สูงอายุต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะ โดยเน้นกิจกรรมให้ผู้สูงอายุคลายความวิตกกังวล ผ่านกระบวนการกิจกรรมทางจิตวิทยา กิจกรรมคิดบวก กิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมธรรมบำบัด การใช้จิตภาวนา สมาธิ มาเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้สูงอายุให้ผ่อนคลายความเครียดและความวิตกกังวล และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุโดยการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการผู้สูงอายุ โดยจัดทำโครงการสร้างศูนย์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีโครงการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้สูงอายุด้วยกัน และโครงการไหว้พระ 9 วัด

2.4 การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุด้านสติปัญญา โรงเรียนผู้สูงอายุต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะ โดยดำเนินการผ่านกิจกรรมทางวิชาการ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นให้ผู้สูงอายุได้ฝึกการนำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถปรับตนเองให้มีความสุขในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ เพื่อให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุให้สามารถสร้างรายได้ในเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาใน ศิลปะประดิษฐ์ งานฝีมือ การเย็บปักถักร้อย งานจักสาน การทำน้ายาล้างจาน น้ายาซักผ้า เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ผลิต และหาตลาดในการจัดจำหน่าย และทำให้ผู้สูงอายุให้เกิดรายได้

2.5 การเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคกลาง โรงเรียนผู้สูงอายุต้องดำเนินการโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ ทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาด้านวิชาการร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นเครือข่าย เช่น กีฬา นันทนาการ ปฏิบัติธรรมร่วมกัน เป็นต้นและมีการศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นขึ้น

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง สามารถนำมาสรุปในภาพรวมจากการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ

3. ประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมิน ได้แก่ ครูใหญ่หรือประธาน หรือ ผู้อำนวยการ คณะกรรมการ วิทยากร จิตอาสา จำนวน 20 คน ในการประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา ด้านความถูกต้องของระบบ ด้านความเหมาะสมของระบบ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และด้านประโยชน์ของระบบ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก และด้านสติปัญญา อยู่ในระดับมาก ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผล

1. กระบวนการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลางเป็นไปเพื่อส่งเสริมสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุทั้ง 4 มิติ คือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ชุมชนและสังคม ตระหนักเห็นคุณค่าและยอมรับองค์ความรู้ของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลสามวัยในการเอื้ออาทรและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อเสริมสร้างการเป็นจิตอาสาของบุคคลสามวัยในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม และเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุ กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) และสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า โรงเรียนผู้สูงอายุถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ใช้พัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สูงวัย “ภายใต้แนวคิดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผ่านการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบที่ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน เกิดทักษะด้านการดูแลตัวเองและพึ่งพาตัวเองได้ในระดับสูง รวมถึงการพัฒนาความสามารถทางกาย จิต สังคม ปัญญา และเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้สูงอายุเป็น “ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (มปป), 2559)

2. รูปแบบการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง ได้แก่

การจัดการสุขภาวะด้านร่างกาย ต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เป็นการสร้างความเข้าใจต่อโภชนาการและคุณลักษณะของโภชนาการที่ดีต่อผู้สูงอายุ การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัย การใช้สมุนไพรใกล้ตัวและสมุนไพรพื้นบ้าน การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการใช้ยารักษาโรค และการออกกำลังกาย เป็นการให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายเป็นกิจวัตรประจำวัน การดูแลตนเองให้แข็งแรง การดูแลสุขภาพอนามัยตามสุขบัญญัติ และการจัดการสวัสดิการด้านร่างกาย ต้องมีบริการสาธารณสุขอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดเตียงซึ่งไม่สามารถออกจากบ้านได้ มีการบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และมีการพัฒนาสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ สุขอดิศัย และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตและแนวทางการมีสุขภาวะของผู้สูงอายุภาคตะวันออก” (พรทิพย์ สุขอดิศัย และคณะ, 2557) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1) ระดับบุคคล ควรมีพฤติกรรมสุขภาวะ คือ มีการตรวจสุขภาพประจำปี หาคำรู้ในการดูแลสุขภาพครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการดูแลควรออกกำลังกายในชีวิตประจำวัน มีการบริโภคอาหารครบ 5 หมู่ ในปริมาณพอเหมาะในแต่ละมื้อ 2) ระดับชุมชน ควรมีการดำเนินการคือการจัดสถานที่ออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจในชุมชน การจัดกลุ่มจัดการขยะที่นำมาใช้ใหม่ การจัดให้มีชมรมส่งเสริมสุขภาพ ชมรมจิตอาสา ชุมชนต้นแบบด้านภูมิปัญญาสมุนไพรและวิถีชีวิตแบบธรรมชาติพื้นบ้าน และ 3) ระดับหน่วยงาน ควรดำเนินการคือกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้วัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันโรคที่ครอบคลุมประชาชนทุกวัยและโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ กระทรวงศึกษาธิการควรมีการดำเนินการในเรื่องการส่งเสริมด้านโภชนาการทุกสถานศึกษา และกรมสุขภาพจิตควรมีนโยบายการจัดพยาบาลสุขภาพจิตระดับตำบลดำเนินการส่งเสริมสุขภาพจิตประชาชนทุกวัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะดา รักดีอำนาจ และพรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา” (ปิยะดา รักดีอำนาจ และพรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, 2557) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานนั้น จะต้องมีการจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ การบริการตรวจสุขภาพที่บ้าน การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การให้มีที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ การจัดให้มีที่พักแก่ผู้รับการรักษาในสถานพยาบาล การมีสโมสรผู้สูงอายุเพื่อการนันทนาการ การจัด

ทัศนศึกษาแก่ผู้สูงอายุ การจัดให้มีศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ การมีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน การจัดตั้งระบบเฝ้าระวังและดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

การจัดการสุขภาวะด้านสังคม ต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนวัยอื่น ๆ ได้ มีกิจกรรมการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุในโรงเรียน เพื่อให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะในการพูด ทักษะในการฟัง และร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน และที่สำคัญกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือชุมชนและสังคม และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุโดยการเสริมสร้างให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งความสุขและความปลอดภัย มีการจัดกิจกรรมสายด่วนผู้สูงอายุ กิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรารกร เกรียงไกรศักดิ์ดา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ” (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรารกร เกรียงไกรศักดิ์ดา, 2560) ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุนั้น ประกอบด้วย กิจกรรมพบกันประจำเดือน กิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ กิจกรรมกลุ่มดูแลตนเอง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางกาย กิจกรรมสวัสดิการผู้สูงอายุ และกิจกรรมสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และสอดคล้องกับข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนอย่างมีคุณค่าคือ การมีกัลยาณมิตร ซึ่งการมีมิตรดีนั้น เขาย่อมจะเป็นผู้ชี้แนะทางแต่สิ่งที่ดี และมีประโยชน์มาให้เสมอ เช่น หากเราดำรงตนประมาทประพลติสิ่งที่จะเป็นการตรวนชีวิตให้สั้น มิตรก็จะช่วยชี้แนะและบอกทางที่ดีให้ เป็นต้น ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีกัลยาณมิตร ตอนหนึ่งไว้ว่า “เมื่อมีกัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การจัดการสุขภาวะด้านจิตใจ ต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะ โดยเน้นกิจกรรมให้ผู้สูงอายุคลายความวิตกกังวล ผ่านกระบวนการกิจกรรมทางจิตวิทยา กิจกรรมคิดบวก กิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมธรรมบำบัด การใช้จิตภาวนา สมาธิ มาเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้สูงอายุให้ผ่อนคลาย ความเครียดและความวิตกกังวล และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุโดยการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการผู้สูงอายุ โดยจัดทำโครงการสร้างศูนย์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีโครงการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้สูงอายุด้วยกัน และโครงการไหว้พระ 9 วัด ซึ่งสอดคล้องกับข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำมาจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อให้อายุยืนอย่างมีคุณค่า ประกอบด้วย การทำจิตให้อยู่กับปัจจุบัน คือไม่หวนอาลัยอาวรณ์ถึงเรื่องในอดีต ไม่วิตกกังวลในเรื่องของอนาคต ย่อมเป็นเหตุทำให้มีผิวพรรณผ่องใสแลดูไม่แก่ง่าย ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ไม่เศร้าโศกถึงอดีต ไม่คิดถึงอนาคต กำหนดรู้

กับปัจจุบัน เพราะเหตุนี้ “ฉวีพรรณจึงพอใจ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การทำจิตให้ว่าง และการปฏิบัติตามหนทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 นับว่าเป็นข้อปฏิบัติอีกวิธีหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงกล่าวว่าผู้ที่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จะสามารถทำให้ไม่แก่อายุขณิกที่เรียกว่าถาวรได้ ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า ชรา คือ ความแก่ ความคร่ำคร่า ความมีฟันหลุด ความมีผมหงอก ความมีหนังเหี่ยวยุ่น ความเสื่อมอายุ... เพราะชาติเกิด ชราและมรณะจึงเกิด เพราะชาติดับ ชราและมรณะจึงดับ อริยมรรคมีองค์ 8 นี้เท่านั้นคือสัมมาทิฐิ... ชื่อว่าเป็นปฏิปทาให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเองในจังหวัดนครสวรรค์” (พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง และคณะ, 2556) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสวัสดิการด้านจิตใจที่รัฐจัดให้ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความจรรโลงใจแก่ผู้สูงอายุ การให้คำปรึกษาหรือรับฟังปัญหาด้านสภาพจิตใจแก่ผู้สูงอายุ และการให้ความช่วยเหลือในกรณีที่ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพจิต และการจัดการสวัสดิการ ซึ่งชุมชนดำเนินการเอง ได้แก่ การให้คำปรึกษาหรือรับฟังปัญหาด้านสภาพจิตใจแก่ผู้สูงอายุ การให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขในกรณีที่ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพจิต

การจัดการสุขภาวะด้านสติปัญญา ต้องดำเนินการจัดการสุขภาวะผ่านกิจกรรมทางวิชาการ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นให้ผู้สูงอายุได้ฝึกการนำหลักธรรมทางศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถปรับตนเองให้มีความสุขในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ เพื่อให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุให้สามารถสร้างรายได้ในเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาใน ศิลปะประดิษฐ์ งานฝีมือ การเย็บปักถักร้อย งานจักสาน การทำน้ายาล้างจาน น้ายาซักผ้า เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ผลิต และหาตลาดในการจัดจำหน่าย และทำให้ผู้สูงอายุให้เกิดรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรารกร เกรียงไกรศักดิ์ดา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ” (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรารกร เกรียงไกรศักดิ์ดา, 2560) ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุนั้น ต้องดำเนินการกิจกรรมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ ภายใต้การส่งเสริมของชมรมผู้สูงอายุและชุมชน เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ดอกไม้จันทร์ พวงหรีด ไม้กวาด เป็นต้นซึ่งผลผลิตที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม ก็จะมีการจัดจำหน่ายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง

รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคกลาง ดำเนินการโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ ทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาด้านวิชาการร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็น

เครือข่าย เช่น กีฬา นันทนาการ ภูมิวัฒนธรรมร่วมกัน เป็นต้น และมีการศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวดี โจนไฟศาลกิจ และวรากร เกรียงไกรศักดิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ” (กุลวดี โจนไฟศาลกิจ และวรากร เกรียงไกรศักดิ์, 2560) ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ ภาวะผู้สูงอายุ มีการดำเนินการดังนี้ 1) การค้นหาและสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนระดับตำบลโดยแกนนำที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุต้องร่วมกันวิเคราะห์ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชน และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันให้ต่อเนื่อง 2) การสร้างความตระหนักร่วม โดยการให้ชุมชนคืนข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ ให้ภาคีเครือข่ายได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน 3) การประสานงานและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นขั้นตอนที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทชุมชน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) การส่งเสริมให้ชุมชนนำเสนอผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายรับรู้พัฒนาการของการทำงาน สามารถร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในอนาคต และ 5) การติดตามสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนเครือข่าย โดยการติดตามเป็นระยะและจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้รายเดือน เพื่อหนุนเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/แบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน

3. ประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ การประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีความถูกต้องของระบบ ความเหมาะสมของระบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผลของการประเมินระบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงได้รับการประเมินว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลางเป็นไปเพื่อส่งเสริมสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุทั้ง 4 มิติ คือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม ซึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในภาคกลางมีสุขภาวะที่ดีและมีสวัสดิการที่เหมาะสมนั้น ล้วนมีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาและความต้องการด้านสุขภาวะและสวัสดิการของผู้สูงอายุในพื้นที่ และเกิดจากความร่วมมือของบุคลากร จิตอาสา ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่

2. การพัฒนาระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลาง ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ด้านร่างกาย ส่งเสริมสุขภาพทางกาย อาหารและโภชนาการ การออกกำลังกาย มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดเตียง และพัฒนาสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย ด้านสังคม เน้นให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะในการพูด การฟัง มีการจัดกิจกรรมสายด่วนผู้สูงอายุ ด้านจิตใจ ผ่านกระบวนการกิจกรรมทางจิตวิทยา กิจกรรมคิดบวก กิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมธรรมบำบัด กิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิ และด้านสติปัญญา ดำเนินการผ่านกิจกรรมทางวิชาการ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมภูมิปัญญา งานฝีมือ งานประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ผลิต และหาตลาดในการจัดจำหน่ายให้ผู้สูงอายุให้เกิดรายได้ และการสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคกลางดำเนินการโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชนทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นเครือข่าย เช่น กีฬานันทนาการ ปฏิบัติธรรมร่วมกัน เป็นต้น

3. การประเมินระบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีความถูกต้องของระบบ ความเหมาะสมของระบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผลของการประเมินระบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “โรงเรียนผู้สูงอายุ : การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคกลาง” ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้เขียนบทความต้องขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการและคณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ขอขอบคุณ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ ครูสอน เจ้าหน้าที่ และนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการวิพากษ์ข้อมูลทั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่า จักได้รับข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษางานวิจัยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรากร เกรียงไกรศักดิ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ. *Journal of the Association of Researchers*, 22(1), 87- 89.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ปิยะดา ภักดีอำนาจ และพรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 31(2), 121-122.
- พรทิพย์ สุขอดิศัย และคณะ. (2557). วิถีชีวิตและแนวทางการมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 10(1), 90-91.
- พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง และคณะ. (2556). แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งพาตนเองในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 8(24), 15-28.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัดมหาชน.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (มปป). (2559). การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (2555). คู่มือ “ความสุข 5 มิติ สำหรับผู้สูงอายุ”. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปิยอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

**แนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ป้องกัน
และปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ในจังหวัดสมุทรสาคร***

**GUIDELINES FOR SOLVING PROBLEMS OF DUTY OF HUMAN
TRAFFICKING PREVENTION AND SUPPRESSION OF POLICE OFFICERS
IN SAMUTSAKHON PROVINCIAL**

กิมพจน์ น้อมชอบพิทักษ์

Pimapot Nomchobpitak

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Royal Police Cadet Academy, Thailand

E-mail: gpim48@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร 2) แสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน ประกอบด้วยข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร 20 ท่าน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และสำนักงานจัดงานจังหวัด 3 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสำรวจข้อมูล แบบโครงสร้างการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) จังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่ติดต่อกับทางทะเล มีการประกอบอาชีพทั้งเกษตรกรรม มีการค้ามนุษย์ได้ง่าย เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรม สถานีตำรวจทุกสถานีประสบปัญหา ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในข้อกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจมีกำลังพลไม่เพียงพอ จึงเน้นที่การประชาสัมพันธ์และการตรวจร่วมกับหน่วยงานอื่น ปัจจุบันมีการลักลอบค้าประเวณีเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ผ่านสื่อออนไลน์ (LINE ปิด) ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่อาจเข้าถึงได้ ประเด็นการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากสื่อมวลชน ทำให้ภาระการแก้ไขขาดตกอยู่กับตำรวจที่ปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและหนักขึ้น ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงจะมองในแง่ลบ ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจต่อการปฏิบัติงานด้านการค้ามนุษย์ 2) แนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานระดับสถานีตำรวจ โดยนำ

* Received 31 January 2020; Revised 29 March 2020; Accepted 29 March 2020

(Information Technology) มาช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความคล่องตัว หลัก 3 MIT คือ การประสานงาน/ประนีประนอม การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล) การเรียนรู้เทคนิค ก่อให้เกิดการสะสมในตัวกำลังพลที่ปฏิบัติงาน เป็นองค์ความรู้ต่อไป และต่อยอดขยายผลไปสู่ผู้ที่ยังไม่เคยได้ปฏิบัติงานด้านนี้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานทั้งด้านการป้องกัน การคุ้มกันการดำเนินคดี และความรู้ และเกิดประสิทธิผลที่สามารถลดระดับความรุนแรงของการค้ามนุษย์อยู่เพียงระดับเฝ้าระวัง

คำสำคัญ: จังหวัดสมุทรสาคร, การค้ามนุษย์, อาชญากรรม

Abstract

The objectives of this thematic paper were as follows:: 1) to study the problems in the operation of the prevention and suppression of human trafficking crimes at the police station in Samut Sakhon Province. 2) to seek guidelines for solving problems of the prevention and suppression of human trafficking crimes at the police station of Samut Sakhon Provincial Police. The sample population of 23 people, Provincial Social Development and Human Security Officer of 20 person, Provincial Labor Protection and Welfare, And the Provincial Employment Office 1 person each of 3 people. The tools used in the research were Survey In-depth interview structure Analysis using the method of analyzing descriptive data Content analysis and inductive summary analysis. The results of the research showed that: 1) Samut Sakhon province is a contact area with the sea. There are both agricultural occupations. Large industrial factories, medium, small and easy to cause human trafficking problems Police stations everywhere were experiencing problems using foreign workers who lack knowledge, understanding of laws and police officers with insufficient manpower. Therefore must focus on public relations and inspection with other agencies At present, human trafficking is in the form of illegal prostitution, children under the age of 18, through online media (LINE closed), which authorities cannot access. The issue of human trafficking in most provinces affected by mass media Causing the burden of news editing to fall on the police working Causing redundant and harder work High class commanders will look negative. Causing lack of morale and encouragement for human trafficking operations 2) Guidelines for solving problems of working at the police station level by bringing Information Technology to help increase speed and flexibility. 3 MIT is coordination/mediation methodology Information

Technology causing accumulation in the manpower that is working as knowledge And extending the results to those who have never worked in this field Resulting in the efficiency of work both prevention, protection, prosecution and knowledge and effectiveness that can reduce the severity of human trafficking at the surveillance level.

Keywords: Samut Sakhon Provinces, Human Trafficking, Crime

บทนำ

การค้ามนุษย์นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับสังคมไทยและสังคมโลก เนื่องจากการค้ามนุษย์ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นประเด็นหลักที่สังคมโลกให้ความสำคัญ อีกทั้งการค้ามนุษย์ยังถือเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ เป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ (Non -Traditional Security) จึงเป็นปัญหาที่ทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยต้องให้ความสำคัญและร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหา “การค้ามนุษย์” เป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2547 โดยมุ่งหวังให้มีการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นไป ต่อมาเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2558 นายกรัฐมนตรีได้ประกาศให้การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เร่งรัดบูรณาการปฏิบัติงานร่วมกัน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง กับทุกภาคส่วน การค้ามนุษย์ทางเพศและแรงงานเป็นความผิดอาญา และกำหนดโทษจำคุกและปรับค่อนข้างสูงตั้งแต่ 4-12 ปี และปรับตั้งแต่ 400,000-1,200,000 บาท (12,360-37,090 เหรียญสหรัฐ) รัฐบาลรายงาน ว่า ในปี 2561 มีการสืบสวนคดีค้ามนุษย์ 304 คดี (เทียบกับ 302 คดีในปี 2560) ดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยค้ามนุษย์ 438 ราย (เทียบกับ 638 รายในปี 2560) และพิพากษาลงโทษนักค้ามนุษย์ 316 ราย (เทียบกับ 466 รายในปี 2560) นอกจากนี้ ได้รายงานว่าการสืบสวนคดีบังคับใช้แรงงานเพียง 43 คดี (เทียบกับ 47 คดีในปี 2560 และ 83 ปีในปี 2559) ในจำนวนนี้ มีคดีค้ามนุษย์ในภาคการประมง 6 คดี ร้อยละ 58 ของนักค้ามนุษย์ที่ถูกตัดสิน (สถานทูตสหรัฐฯและสถานกงสุลในประเทศไทย, 2563) คดีประเภทการประมงในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง จังหวัดสมุทรสาครมีความเสี่ยงมากที่สุด ประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2554 - 2559) อันเป็นเครื่องมือที่ใช้ขับเคลื่อนการทำงาน นำไปสู่ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) สถานการณ์ยังแสดงออกในเชิงลบเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการปรับปรุงการจัดเก็บข้อมูลอัตลักษณ์ของบุคคลโดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงที่เป็นคนต่างด้าวโดยเฉพาะชาวเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ซึ่งเข้ามาใช้แรงงานในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันการค้ามนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

ตัวอย่างคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ 19 พ.ค. 2560 ศาลอาญาแผนกคดีค้ามนุษย์ พิพากษาให้ พล.ท. มนัส และนายปัจจุบัน มีความผิดในคดีค้ามนุษย์ชาวมุสลิมโรฮิงญาใน ขณะนั้นคดีนี้ถือเป็นคดีประวัติศาสตร์ที่ได้รับความสนใจจากสาธารณชนและสื่อมวลชนทั้งไทย และต่างชาติ โดยศาลตัดสินให้มีความผิด 62 รายจากจำเลยทั้งหมด 103 ราย ในฐานความผิด ต่างกัน อาทิ เป็นสมาชิกองค์กรอาชญากรรมต่างชาติ สมคบและร่วมกันค้ามนุษย์ นำพาคนต่าง ด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร รับและให้ที่พักคนต่างด้าว ความผิดต่อเสรีภาพ เรียกค่าไถ่ และทำ ร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย โดยให้ลงโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปี ถึง 94 ปี (สำนักข่าว BBC, 2563) โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ในการปราบปรามอาชญากรรมด้านการค้ามนุษย์ ได้จัดทำแผนป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยกำหนดเป็นมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติ มีการพัฒนาและบริหารข้อมูลอย่างมี ประสิทธิภาพ คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้มีมาตรฐานสากล ปกป้องคุณค่าทางเสรีภาพ และศักดิ์ศรีขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมที่ยั่งยืน โดยมีกองบังคับ การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ การค้ามนุษย์โดยเฉพาะในระดับสถานีตำรวจซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนนั้น มีความสามารถ เข้าถึงข้อมูลท้องถิ่น วัฒนธรรมความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงโยกย้ายถิ่นฐาน ลักษณะการ ทำงาน หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยอาศัยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่าง ๆ รัฐบาลกำหนดให้จังหวัดสมุทรสาคร เป็น 1 ในพื้นที่กลุ่มเสี่ยง 7 จังหวัดที่มีปัญหา ขบวนการค้ามนุษย์ คือ จังหวัดสมุทรสาคร ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง นครศรีธรรมราช สงขลา และจังหวัดสระแก้ว เนื่องจากเป็นแหล่งพื้นที่หลักที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงาน จาก สถานการณ์การจ้างคนต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร (สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร, 2560) สำหรับแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา แรงงานต่าง ด้าวสัญชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่ เป็นชาวพม่าเชื้อสายมอญ อาศัยอยู่กระจัด กระจายทั้งอำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว ด้วยบริบทของ พื้นที่ดังกล่าวนี้มีสภาพปัจจุบันของกลุ่มแรงงานต่างด้าวหนาแน่นที่มีโอกาสตกเป็นเหยื่อการค้า มนุษย์ที่จะนำไปสู่ปัญหาในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามของเจ้าหน้าที่ ควบคุมพื้นที่ ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงาน ศึกษาจากคดีต่าง ๆ ที่ผ่านมานำไปเป็นแบบอย่างใน การปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ให้มีความชัดเจนในการ ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในการป้องกัน ปราบปราม การบังคับใช้แรงงาน การค้ามนุษย์ และกวดขันแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร

2. เพื่อแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interviews) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเก็บด้วยวิธีปฐมนุญและทุตินุญ ร่วมกับการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก พื้นที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ในจังหวัดสมุทรสาคร เนื้อหาศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คนได้แก่ ข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 สถานี คือ สถานีตำรวจภูธรเมืองสมุทรสาคร สถานีตำรวจภูธรกระทุ่มแบน สถานีตำรวจภูธรบ้านแพ้ว สถานีตำรวจภูธรโคกขาม และสถานีตำรวจภูธรบางโทรัด จำนวน 954 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นชุดติดตามและตรวจสอบการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์จังหวัดตามคำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 101/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้คือ การเลือก กลุ่ม ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (Merriam, S. B., 2009) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว ที่มีการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนาโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้วยข้อมูล (Data sources triangulation) 2) การตรวจสอบ สามเส้าด้วยนักวิจัย (Investigator triangulation) 3) การตรวจสอบสามเส้าด้วยทฤษฎี (Theory triangulation) และ 4) การตรวจสอบ สามเส้าด้วยวิธีการ (Methodologic triangulation) (Thurmond V. A., 2001)

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระบุถึงสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า สถานีตำรวจทุกที่มักจะมีประสบปัญหาการใช้แรงงานต่างด้าวที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมาย การที่ผู้ประกอบการยึดเอาหนังสือเดินทางของแรงงานต่างด้าวไว้ สำหรับการประกันภาระหนี้สินที่ได้ออกค่าใช้จ่ายให้ก่อนเข้าทำงาน ซึ่งสวนทางกับความต้องการในการ

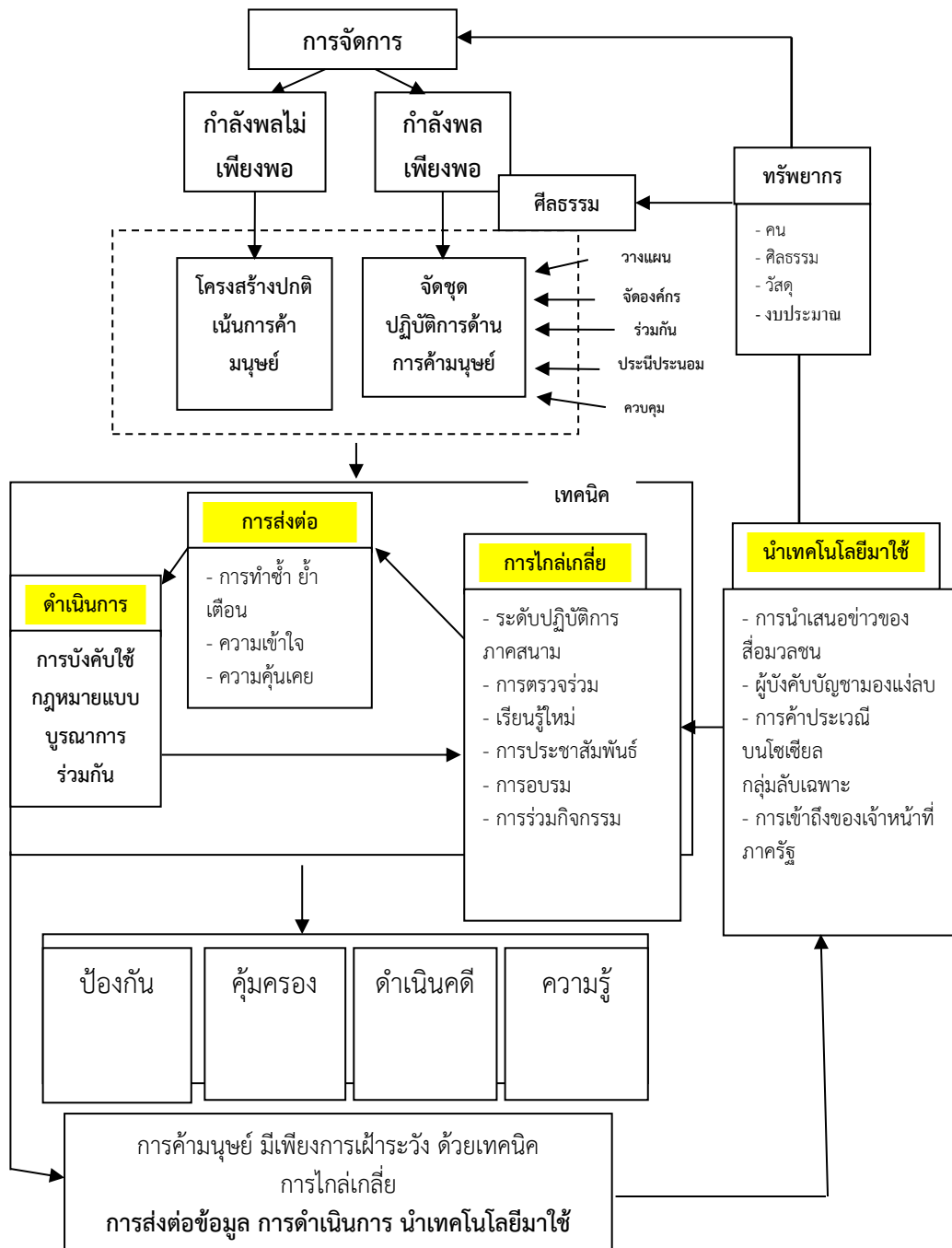
เคลื่อนย้ายการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่จะเลือกทำในโรงงานที่มีขนาดใหญ่กว่า สวัสดิการและความมั่นคงมากกว่า มักจะเกิดปัญหานี้ขึ้นในโรงงานขนาดกลาง และขนาดเล็ก เป็นช่องว่างของการร้องเรียนจากแรงงานต่างด้าวกับผู้ประกอบการ ส่งผลต่อการสื่อสารออกไป กลายเป็นประเด็นของการค้ามนุษย์ในพื้นที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีกำลังพลไม่เพียงพอที่จะมีชุดปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในสถานีดำรงได้ จึงต้องใช้กำลังพลเท่าที่มีอยู่ รับผิดชอบงานด้านการค้ามนุษย์เพิ่ม โดยเน้นที่การประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจ และสนับสนุนในการตรวจร่วมกับหน่วยงานอื่น ยกเว้นในสถานีดำรงภูธรเมืองสมุทรสาคร สามารถจัดกำลังพลเป็นชุดปฏิบัติการไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการติดต่อประสานงานข้อมูล ทำความเข้าใจในกฎหมาย ประชาสัมพันธ์ ออกตรวจสอบ ตรวจตรา ร่วมกับหน่วยงานอื่นเป็นการเฉพาะ

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในทุกสถานีดำรงอยู่ในระดับของการเฝ้าระวัง รูปแบบของการค้ามนุษย์เกี่ยวกับการใช้แรงงาน การค้าประเวณี และการนำคนมาขอทาน โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร สนับสนุนข้อมูลของรูปแบบการค้ามนุษย์ด้วยการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ในจังหวัดสมุทรสาครได้หมดไป แต่ยังคงมีลักษณะของรูปแบบยังคงมีรูปแบบการค้ามนุษย์ในลักษณะของการลักลอบค้าประเวณี โดยเฉพาะในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ค้าประเวณีผ่านสื่อออนไลน์ ด้วยการตั้งเป็นกลุ่มลับเฉพาะ หรือกลุ่ม LINE ปิด ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่อาจเข้าถึงได้ และยังไม่มีระบบใด ในการติดตาม ส่วนการนำคนมาขอทาน ยังไม่พบการค้ามนุษย์แต่อย่างใด การเกิดประเด็นการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมาจากการทำงานของสื่อมวลชน มักอยากจะได้ข่าวที่เป็นประเด็นดัง โดยเฉพาะการค้ามนุษย์ด้วยการประโคมข่าวออกไปก่อนที่จะข้อเท็จจริงจะปรากฏ ทำให้ภาระการแก้ไขข่าวมาตกอยู่กับตำรวจที่ปฏิบัติงาน ซึ่งมีกำลังพลไม่เพียงพออยู่ก่อนแล้ว ทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน และหนักขึ้น อีกทั้งการตั้งข้อสังเกตของผู้บังคับบัญชาชั้นสูง มักจะมองในแง่ลบกับตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ไว้ก่อน ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจต่อการทำงานในคดีการค้ามนุษย์

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระบุถึงการแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีดำรงในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีดำรงในจังหวัดสมุทรสาคร เริ่มจากการพิจารณา สถานการณ์การค้ามนุษย์ประชากรในพื้นที่ แรงงานต่างด้าว เด็กที่ทำงานในสถานที่ประกอบการแหล่งโรงงาน และสถานประกอบการต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เพื่อการจัดทรวางกำลังพล(Man) ที่มีอยู่ในแต่ละสถานีดำรง สำหรับการวางแผนปฏิบัติการ จัดโครงสร้างการปฏิบัติงาน บังคับบัญชา ประสานงานติดต่อสื่อสาร และควบคุม สั่งการ ในแต่ละสถานีดำรง (Management) โดยสถานีดำรงภูธรเมืองสมุทรสาคร มีกำลังพลเพียงพอต่อการจัด

โครงสร้างชุดปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ และสรรหากล้าพลที่มีคุณธรรม/จริยธรรม (Morality) เข้ามาปฏิบัติการในชุดดังกล่าว แต่สำหรับสถานีตำรวจอื่น มีกำลังไม่เพียงพอ ก็จัดทำแผนปฏิบัติการตามปกติ แต่เพิ่มเติมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ควบคู่ไปด้วย และมีการบังคับบัญชา ประสานงานติดต่อสื่อสาร และควบคุม สั่งการ ตามสายงานปกติ ลักษณะการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ร่วมกัน เริ่มจากการนำกำลังพล เข้าสู่การปฏิบัติงานด้วยการประสานงาน/ประนีประนอม (Mediation) หรือหยืดหยุน เช่นการออกตรวจร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ การเรียนรู้ใหม่ การประชาสัมพันธ์ การอบรม การร่วมกิจกรรมกับประชาชน ผู้ประกอบการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการเกิดคดีการค้ามนุษย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร และสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเข้าสูการรับ-ส่ง ข่าวสาร ข้อมูล (Message) การแลกเปลี่ยนความรู้ การถอดบทเรียนร่วมกันจากปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในแต่ละเคส (Case) ทำให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค และวิธีการ (Method) ในการปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายแบบบูรณาการโดยอาศัย Information Technology (IT) เป็นตัวช่วยเพิ่มความเร็ว ความคล่องตัว ในการเข้าถึงการปฏิบัติได้แม่นยำ ในหลัก 3 MIT คือ Mediation Message Method และ Information Technology (IT) โดยแนวทางปฏิบัติดังกล่าวหากได้รับการจัดสรรทรัพยากร คน (Man) ที่มีคุณธรรม/จริยธรรม (Morality) เข้าสู่ระบบแล้ว การต่อยอดด้วยการขยายองค์ความรู้จะสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้รวดเร็ว และคล่องตัวยิ่งขึ้น สำหรับ เงิน (Money) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ในการทำงานสามารถสร้างขวัญและกำลังใจกับกำลังพล ในการขับเคลื่อนต่อการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ และผลกระทบต่อการทำงานในระดับสถานีตำรวจ ซึ่งมักจะถูกมองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในแง่ลบ และสั่งลงโทษไว้มาก่อน ที่จะปรากฏข้อเท็จจริง อีกทั้งลักษณะการพัฒนาของการค้ามนุษย์ในรูปแบบของการค้าประเวณีผ่านกลุ่มลับเฉพาะบนโซเชียลมีเดีย (Social Media) ซึ่งยากต่อการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่รัฐสำหรับการระงับป้องกันกรณีตัวอย่างคดีนายเยียม วรโยธา อายุ 30 ปี อยู่บ้านเลขที่ 165 ม.3 ต.สีชมพู อ.ไชยพิสัย จ.บึงกาฬ ที่มาแจ้งความกับพนักงานสอบสวน สภ.เมืองสมุทรสาคร ว่าเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2557 ได้เดินทางมาสมัครงาน และมานั่งพักที่สวนสุขภาพศาลหลักเมืองสมุทรสาคร ถูกหลอกให้ไปทำงานบนเรือประมงมีความรู้สึก ว่า บนเรือมันทำงานโหดและหนัก ซึ่งตนอยู่บนเรือได้ประมาณ 10 วัน ตนกับพวกรวม 3 คน ก็กระโดดน้ำหลบหนี วายขึ้นฝั่งโดยใช้ขวดน้ำขนาด 2 ลิตร มาประคองตัวไว้ อธิบายดังภาพที่ 1

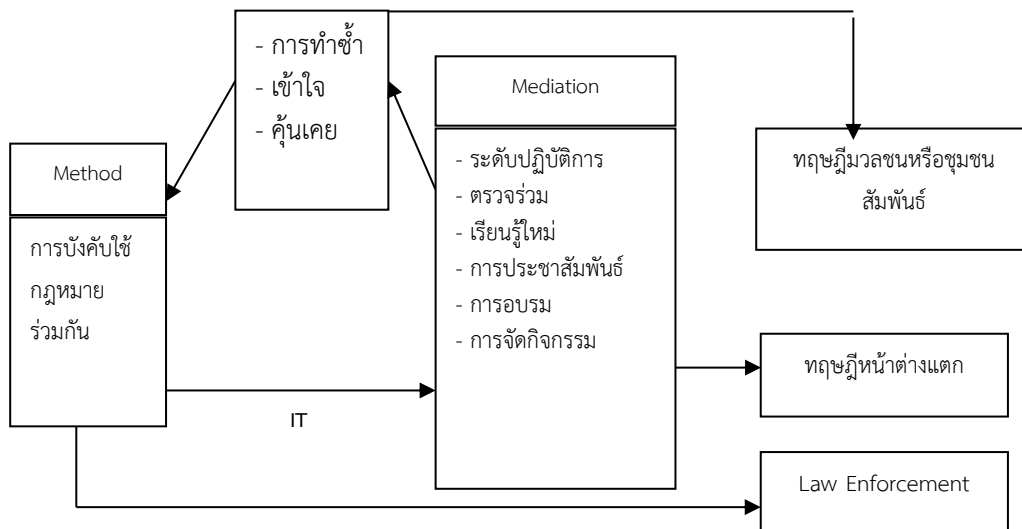
ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
การค้ามนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร

จากนั้นได้มีชาวบ้านชาวประมง ช่วยเหลือและได้เดินลัดป่า และมาขึ้นรถไฟที่สถานีรถไฟท่ามะเมี อ.อ่าวน้อย จ.ประจวบคีรีขันธ์ มาลงที่สถานีปากท่อ ก่อนเข้าขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ทำการสืบสวน สอบสวน หานายหน้าที่หลอกคนงานลงเรือ และประสานกับตำรวจนำพาซื้อเรือ และเจ้าของเรือ นำคนที่ถูกหลอกทำงานมาสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง โดยจะเร่งดำเนินการให้เร็วที่สุด (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการตกเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากการนำเรื่องราวได้มาหลอกล่อเพื่อให้ตกเป็นเหยื่อ หากมีการนำการปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายแบบบูรณาการโดยอาศัย Information Technology (IT) มาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจก็จะทำให้ปัญหาลดลง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องแนวทางการแก้ปัญหาในการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์สถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร โดยพบปัญหาของการค้ามนุษย์ ซึ่งพัทธกร ศาสนะสุพินธ์ และคณะ กล่าวถึงปัญหาว่าเกิดจากการย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้แรงงานย้ายถิ่นเข้าไปเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ข้าม ชาติ ส่งผลให้สถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ข้าม ชาติในประเทศไทยมีความรุนแรง จนรัฐบาลไทยได้ ออกกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์พ.ศ. 2551 เพื่อบังคับใช้ต่อต้านการค้า มนุษย์ข้ามชาติในประเทศไทย โดยหลังจากมีการเปิดประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการซึ่งนโยบายมาตรการ การใช้แรงงานต่างด้าวที่ปัจจุบันประเทศไทยอนุญาต ให้ใช้บัตรผ่านแดนชั่วคราวในการเดินทาง ข้ามฝั่งโดยไม่มีการลงทะเบียนอื่น ๆ ผนวกกับค่าจ้างแรงงานไทยที่สูงกว่ามากจึงทำให้เกิดแรงงานเถื่อนเป็นจำนวนมากไหลเข้าสู่ไทยโดยไม่สามารถควบคุมได้ (พัทธกร ศาสนะสุพินธ์ และคณะ, 2555) ปัญหาเด็กเร่ร่อนชาวกัมพูชาอาจจะเพิ่มมากขึ้นซึ่งเด็กเร่ร่อนชาวกัมพูชากลุ่มนี้จัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ อาจจะตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์ในอนาคตต่อไปได้ (สายฝน แห่เหล้า, 2557) และผลจากการที่สหรัฐอเมริกาได้ลดความน่าเชื่อถือต่อประเทศไทยโดย ลดลำดับจาก Tier 2 (watch list) เป็น Tier 3 จึงเป็นสิ่งประจักษ์ชัดว่าในภาพรวมปัญหาการค้ามนุษย์ใน ประเทศไทยก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเพราะการบังคับใช้กฎหมายและนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการต่าง ๆ ยังคงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยกฎหมาย หลายฉบับและหน่วยงานราชการอีกหลายฝ่ายในการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐและกลไกใน ระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ต่างฝ่ายต่างทำงานใน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และยังขาด ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการค้ามนุษย์ อย่างชัดเจน (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดสระแก้ว, 2559) โดยมีประเด็นที่สำคัญที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ตามภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ำมนุษย์ในระดับ
สถานี

แนวทางการปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ำมนุษย์ในระดับสถานีตำรวจทั้ง 5 สถานี เน้นการใช้แนวทางการปฏิบัติ 3MIT คือ การประสานงาน/การประนีประนอมในระดับของผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ได้แก่ การออกตรวจร่วม การเรียนรู้ใหม่ การประชาสัมพันธ์ การอบรม การจัดกิจกรรม ซึ่งธนสุนทร สว่างสาลีและ สมิทธา จิตตลดาการ ได้ระบุถึงการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการ รัฐบาลทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับ นโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ของประเทศไทยโดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ความชัดเจนของนโยบาย ความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากร การมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะของ องค์กร การสื่อสารระหว่างองค์กร กิจกรรมสนับสนุน และความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำ นโยบายไป ปฏิบัติ ซึ่ง Message การแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสารข้อมูล ได้แก่ การทำซ้ำย้ำเตือน ความเข้าใจ ความคุ้นเคย Method การเรียนรู้เทคนิค ได้แก่ การถอดบทเรียนร่วมกัน จากปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานภาคสนาม Information Technology เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การรับ - ส่งข่าวสารข้อมูล เพิ่มความรวดเร็ว ความคล่องตัว การประสานงานในการทำงานแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่จะสื่อสารไปยังบุคคล ชุมชน ทั้งที่พักอาศัย ที่ทำงาน หรือยานการค้าต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สำคัญอันเป็นแนวทางสู่การสร้างความร่วมมือจากประชาชน ซึ่งการปฏิบัติงานตามปกติ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้แนวทางบนพื้นฐานทฤษฎีมวลชนหรือชุมชนสัมพันธ์ ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับ

ประชาชน การทำงานของตำรวจในพื้นฐานของทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายคือ ความสำคัญลำดับแรก คือ การออกตรวจแบบบูรณาการ อาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นแหล่งสนับสนุนการทำงาน จาก 3 หลักดังกล่าว Mediation Message Method บนพื้นฐานของทฤษฎีหน้าต่างแตก ทฤษฎีมวลชนหรือชุมชนสัมพันธ์ ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการทำงานนั้น ทั้งนี้มีหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงานของจังหวัดสมุทรสาคร ในการติดตามและตรวจสอบการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ (ธนสุนทร สว่างสาลีและ สมิหระ จิตตลดากร, 2561) โดยเฉพาะ San Latt Phyu ที่ต้องตระหนักถึง กระบวนการในการส่งกลับซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย ของแผนงานคุ้มครองสำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้การดูแล และผู้ที่เสียหายโดยเฉพาะเด็กหญิงที่ถูก ล่อลวงมาค้ำนั้นยังต้องพึ่งพาผู้อื่นเพื่อชีวิตที่ดี โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และสำนักงานจัดหางานจังหวัดต้องเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีรูปแบบการทำงานโดยใช้กลไก รูปแบบของการบูรณาการเครือข่าย ทำงานแบบเชื่อมโยงในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์จังหวัด (San Latt Phyu, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร สันทัด และเชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์จังหวัด มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสำนักงานจัดหางานมีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการจัดหางานของแรงงานต่างด้าว โดยหน่วยงานด้านแรงงานจังหวัด จะเป็นผู้ดำเนินการจัดอบรมให้กับผู้ประกอบการ และมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้ภาคีเครือข่ายต้องมีส่วนร่วมในทุกเรื่องเรียนรู้บูรณาการการทำงาน ระบบข้อมูลทันสมัยและเชื่อมโยง รวมถึงการสร้างกลไกความร่วมมือไปยังประชาชน (พชร สันทัด และเชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล, 2559)

ทรัพยากรการบริหารในระดับสถานีตำรวจที่อาจเกิดปัญหานั้นคือการขาดงบประมาณที่จะมาสนับสนุน และขาดเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร เอกพันธ์ และคณะ ปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พุทธศักราช 2551 กรณีศึกษาตำรวจภูธร จังหวัดอุบลราชธานี เพราะในแต่ละสถานีมีหน้าที่ในการปฏิบัติและความรับผิดชอบแตกต่างกันไป งบประมาณก็ต้องถูกแบ่งออกไปตามหน่วยงานที่มีอยู่ และมีกำลังพลไม่เพียงพอ ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับผู้ปฏิบัติแต่ละคนต้องรับผิดชอบหน้าที่ในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น (สุนทร เอกพันธ์ และคณะ, 2556) ซึ่งสอดคล้องวรรณ แฉงจรรยา ได้ศึกษาการบริหารงานด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกองกำกับการ 2 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในเรื่องของการจัดองค์การ พบว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอและขาดการประสานความร่วมมือใน

การทำงานกับหน่วยงานภายนอก อาจทำให้เกิดความผิดพลาด หรือการประสานงานเกิดความล่าช้าก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลได้ (วรรณา แจ่มจรรยา, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจหากยึดตามทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสุดสงวน สุธีสร ให้คำอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมและการป้องกันอาชญากรรมคือการคาดการณ์หรือประเมิน ล่วงหน้าเกี่ยวกับช่องทาง หรือโอกาสของการกระทำผิด หรือสภาพการณ์ อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งความพยายามที่จะกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นการสกัดกั้นมิให้มีการกระทำผิดใด ๆ เกิดขึ้น ซึ่งการป้องกันอาชญากรรม ไม่อาจพึ่งพาการคุ้มครองภาครัฐได้เพียงอย่างเดียว คนทุกคนในสังคมควรจะมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ครอบครัวเพื่อนและชุมชนต้องมีบทบาท และความเข้มแข็งขึ้น ศีลธรรมประจำใจควรมีบทบาทในการยับยั้งการกระทำผิด ทำให้ทราบว่า การบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การนำไปปฏิบัติจะต้องประกอบด้วย ข้อมูล ข้อเท็จจริงของปัญหาในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญ เพื่อการนำไปใช้ในการวางแผนต่อไปที่จะเกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีการพัฒนาตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการแก้ปัญหาอาชญากรรมและการค้ามนุษย์ และต้องบูรณาการร่วมกับทุกหน่วยงานและประชาชน องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นบริบทที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในจังหวัดสมุทรสาครที่ลักษณะความแตกต่างในหลายๆด้านเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ผลการวิจัยที่ได้จากการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ค้นพบ 3MIT ที่สามารถนำไปใช้กับพื้นที่การศึกษาและจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ระดับสถานีตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ติดต่อกับทางทะเล มีการประกอบอาชีพทั้งเกษตรกรรม มีการค้ามนุษย์ได้ง่าย เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรม บริบทเป็นพื้นที่แรงงานข้ามชาติหนาแน่น และเป็นแหล่งเศรษฐกิจ สถานีตำรวจทุกสถานีในจังหวัดสมุทรสาครด้วยมีการดำเนินคดีทางด้านการค้ามนุษย์มากมายถ้าเทียบกับจังหวัดอื่นใกล้เคียง พนักงานสอบสวนประสบปัญหา ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในข้อกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจมีกำลังพลไม่เพียงพอ พื้นที่การศึกษาดังกล่าวนี้นี้จึงจำเป็นต้องพัฒนาและสร้างองค์ความรู้เพื่อให้สะดวกและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ จึงเน้นที่การประชาสัมพันธ์และการตรวจร่วมกับหน่วยงานอื่น การลักลอบค้าประเวณีเจ้าหน้าที่ไม่อาจเข้าถึงได้ เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและหนักขึ้น ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงไม่สร้างขวัญและกำลังใจต่อการปฏิบัติงานด้านการค้ามนุษย์

2. แนวทางการปฏิบัติงานระดับสถานีตำรวจ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความคล่องตัว มีการประสานงาน/ประนีประนอม การแลกเปลี่ยน ข่าวสารข้อมูลการเรียนรู้เทคนิค ก่อให้เกิดการสะสมในตัวกำลังพลที่ปฏิบัติงาน เป็นองค์ความรู้ ต่อไป และต่อยอดขยายผลไปสู่ผู้ที่ยังไม่เคยได้ปฏิบัติงานด้านนี้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการ ทำงานทั้งด้านการป้องกัน การคุ้มกันการดำเนินคดี และความรู้ และเกิดประสิทธิผล ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อื่น ๆ เพราะมีคดีทางด้านการค้ามนุษย์มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรมีการนำแนวทางการปฏิบัติ 3MIT คือ Mediation Message Method และ Information Technology มาใช้เป็นกลไกการทำงานในรูปแบบการบูรณาการเครือข่าย เชื่อมโยง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์จังหวัด กับ 3 หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัด และสำนักงานจัดหางานจังหวัด โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีความเสี่ยงของการเกิด อาชญากรรมการค้ามนุษย์ เป็นความร่วมมืออย่างบูรณาการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรนำ แนวทางในการศึกษาครั้งนี้ควรส่งเสริมการขยายความรู้ วิธีการ เทคนิค ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อื่นในระดับสถานีตำรวจ ให้สามารถปฏิบัติการตรวจสอบ ตรวจตรา ตรวจค้น จับกุม ประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูล ที่มีความแม่นยำ ถูกต้อง ทันสมัย นำไปสู่การแสวงหาความ ร่วมมือ จากประชาชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในพื้นที่ได้ และบังคับใช้ กฎหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรส่งเสริมให้หน่วยงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนข่าวสารข้อมูลกลาง เพื่อเพิ่มเป็นเครือข่าย ช่วยในการ ติดตามและเข้าถึงกลุ่มเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ให้กับสำหรับสถานีตำรวจ ควรมีการศึกษารูปแบบ การสร้างขวัญและกำลังใจต่อการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ให้กับผู้ปฏิบัติงานได้ ด้วยการรับฟังข้อเท็จจริงจากพื้นที่ที่ปฏิบัติงานเป็นหลัก และไม่ด่วนสรุป ตามสื่อมวลชน เนื่องจากเป็นคดีที่มีความละเอียดอ่อนต่อความเป็นมนุษย์ และมีกฎหมาย เฉพาะที่กำหนดรูปแบบของคดีไว้ ควรมีการศึกษาเทคนิคและทักษะการเป็นโฆษกของ หน่วยงาน หรือผู้ที่ต้องให้ข่าวสารข้อมูล กับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ควรได้รับการ ฝึกอบรมในเรื่องของการสื่อสารตอบโต้กับสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะ เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อ รูปคดี และการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการปฏิบัติในการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ในระดับสถานีตำรวจ : กรณีศึกษาสถานี ตำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร ของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้ความ เป็นอย่างยิ่งจากคณะกรรมการตรวจงานวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ รวมทั้งตรวจ แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการจัดทำบทความวิจัยฉบับนี้ให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือในการหาข้อมูลและเทคนิคต่าง ๆ อีกทั้งเป็นทั้งกำลังใจ และแรงสนับสนุนให้โอกาส เห็นคุณค่า และการนำไปประโยชน์ของบทความวิจัยนี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). การทำงานของเจ้าหน้าที่. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/content/452508>
- ธนสุนทร สว่างสาลีและ สมิหรา จิตตลดากร. (2561). การนํานโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการ ในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(2), 152-169.
- พชร สันทัด และเชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล. (2559). ศึกษาการจัดการของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย. วารสารกระบวนการยุติธรรม, 9(1), 23-41.
- พัทธกร ศาสนะสุพันธ์ และคณะ. (2555). กระบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติในประเทศไทย : ประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง. วารสารวิจัย มข, 12(1), 102-112.
- วรรณ แฉ่งจรรยา. (2557). ศึกษาการบริหารงานด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ของกองกำกับการ 2 กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารงานทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดสระแก้ว. (2559). สถานการณ์การปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดสระแก้ว. สระแก้ว: ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์.
- สถานทูตสหรัฐอเมริกาและสถานกงสุลในประเทศไทย. (2563). นักค้ามนุษย์ที่ถูกตัดสิน. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://th.usembassy.gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2019-trafficking-persons-report-thailand-th>
- สายฝน แห่เหล่งหล้า. (2557). การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย – กัมพูชา. สระแก้ว: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระแก้ว.
- สำนักข่าว BBC. (2563). ปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.bbc.com/thai/topics/c06gqj3x1ryt>
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร. (2560). การปราบปรามของเจ้าหน้าที่. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2560 จาก [https://www.doe.go.th/samutsakhon/Trafficking in Persons Report \(TIP Report\)](https://www.doe.go.th/samutsakhon/Trafficking in Persons Report (TIP Report))

- สุดสงวน สุธีสร. (2546). อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์
ลักษณ์.
- สุนทร เอกพันธ์ และคณะ. (2556). ปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและ
ปราบปรามการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
พุทธศักราช 2551. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 3(1), 79-85.
- Merriam, S. B. . (2 0 0 9). Qualitative research: A guide to design and
implementation. San Francisco: Jossey - Bass.
- San Latt Phyu. (2 0 0 9). REPATRIATION FROM THAILAND TO MYANMAR OF
TRAFFICKED CHILDREN. BangkokThailand: Chulalongkorn University.
- Thurmond V. A. (2001). The point of triangulation. Journal of Nursing Scholarship,
33(3),25-38.

การบูรณาการพุทธนิเวศเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม*

BUDDHIST ECOLOGY INTEGRATED FOR ENVIRONMENTAL SOLUTION

สุทธิลักษณ์ นิลเอสงค์

Sutthilak Nilasong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: nil.sutthi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการพุทธนิเวศเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามหลักศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดของแอร์ลิส เกิดจากการเพิ่มจำนวนประชากร (P: Population) พฤติกรรมการบริโภค (A: Affluence) และเทคโนโลยี (T: Technology) ตามสมการ $I = PAT$ การแก้ปัญหาทำได้ด้วยการลดจำนวนประชากร ลดการบริโภค เลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เน้นพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำความเข้าใจที่ถูกต้องต่อธรรมชาติด้วยแนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึก ทฤษฎีเกออร์ค ออยเลอร์-โวกต์ การแก้ปัญหาอย่างไม่ประสบความสำเร็จทั้งประเด็นจำนวนประชากร และการบริโภคจำนวนมากจากการกระตุ้นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม พุทธศาสนามีประเด็นสิ่งแวดล้อมปรากฏในจกัถวตติสูตร อัคคัณณสูตร อัมมิกสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของประชากรมีนัยยะสำคัญ เมื่อบุคคลมีตัณหาหรือความโลภเกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา เพราะตัณหากระตุ้นการบริโภค นำมาสู่การแสวงหา เกิดการแก่งแย่งและอกุศลกรรมตามมา การแก้ปัญหาจึงควรควบคุมตัณหาในบุคคลด้วยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อธรรมชาติถึงความเป็นเหตุปัจจัยต่อกัน โดยรักษาประโยชน์ตนและไม่ก่อให้เกิดโทษต่อระบบหรือเกิดโทษน้อยที่สุด เพื่อที่จะสำรวจระวางในการบริโภคไม่ให้กระทบเป็นปัญหาต่อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม การบูรณาการพุทธนิเวศ ผู้วิจัยเสนอสาเหตุปัญหาสิ่งแวดล้อมใหม่จากสมการเดิมของแอร์ลิส $I = PAT$ โดยเพิ่มอีกสองตัวแปรเป็น $I = PRA + ct$ คือ ความเข้าใจต่อธรรมชาติ (R: Recognition) และระบบทุนนิยม (c: capitalism) และการแก้ปัญหาควรเน้นความเข้าใจที่ถูกต้องต่อธรรมชาติคือความเป็นเหตุปัจจัยต่อกัน อิงอาศัยกันเพื่อนำไปสู่การกระทำอย่างรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อีกทั้งควรตระหนักว่ามนุษย์เป็น keystone species หนึ่งในระบบนิเวศคือมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่

* Received 15 January 2020; Revised 12 March 2020; Accepted 14 March 2020

ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้งการเพิ่มหรือลดความหลากหลายทางชีวภาพได้ในวงกว้างกว่า
สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

คำสำคัญ: ปัญหาสิ่งแวดล้อม, พุทธนิเวศ, การบูรณาการ

Abstract

This article is a documentary research with the objective of proposing an integrated approach to Buddhism in order to solve environmental problems according to modern science and Buddhism, which are data collection, analysis, and synthesis respectively. The results showed that: The environmental problems according to Ehrlich's concept are caused by population (P: Population), consumption behavior (A: Affluence) and technology (T: Technology) according to the equation $I = PAT$. Solving problems can be done by reducing population, reducing consumption, choosing environmentally friendly technology, focusing on self-sufficiency in accordance with sufficiency economy, understanding the correct nature of nature with the concept of deep ecology, Gaia theory, Chaos theory. However, the solution was not successful, both population and consumption due to capitalist economic stimulation. Buddhism has environmental issues appear in the Cakkavatisutta, Akgannasutta, Adhammikasutta, which shows that the quality of the population is significant when a person's lust or greed causes social problems and environmental problems ensue because lust stimulates consumption and leads to pursuit, competition and unwholesome deeds. Problem-solving should control the lust of a person with a correct understanding of the nature of the cause of each other by maintaining one's own benefit and not causing the least harm to the system or the least punishment in order to compile caution in consumption so as not to cause problems to social and environment. In integrating Buddhist ecology, the researcher proposed a new environmental cause from Ehrlich's equation, $I = PAT$, with two more variables being $I = PRA + ct$, namely R: Recognition and c: capitalism and the solution should emphasize the correct understanding of nature, namely depend on each other to lead to responsible actions towards oneself and society also, be aware that humans are one of the keystone species in the ecosystem, that is, humans are living organisms that affect the ecosystem,

either increasing or decreasing biodiversity more widely than other organisms.-- These are supporting conditions of the solution of the problems.

Keywords: Environmental Problems, Buddhist Ecosystem, Integration

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเห็นชัดในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรมในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในปี ค.ศ. 1750 – 1850 ตามมาด้วยยุคปฏิวัติเขียวในทศวรรษ 1960 ตลอดระยะเวลากว่าสองร้อยปีนี้ มนุษย์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมากจนเกินศักยภาพในการฟื้นคืน เกิดการปนเปื้อนสารเคมีที่เป็นพิษในดิน แหล่งน้ำและอากาศจนเข้าสู่ห่วงโซ่อาหารของมนุษย์และสัตว์ ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากมลพิษเกิดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในวงกว้างและขยายเป็นปัญหาระดับโลกและยังส่งผลกระทบมาจนถึงปัจจุบัน จากงานประเมินของ Millenium Ecosystem Assessment พบว่า 2 ใน 3 ของระบบนิเวศบนดินทั่วโลกถูกเปลี่ยนเป็นท้องที่ทางการเกษตรเพื่อผลิตอาหาร เสื้อผ้า และไม้ฟืน เมื่อผืนดินถูกเปลี่ยนแปลงไป ระบบนิเวศเสียหายและนิเวศบริการก็ถูกทำลายไปด้วย (พงศกร ศุภกิจไพศาล, 2556) และชนิดของสายพันธุ์สิ่งมีชีวิตลดลงอย่างมาก (WWF, 2018) ไม่เพียงส่งผลกระทบโดยตรงกับพืชและสัตว์ป่าแต่ยังส่งผลต่อเนื่องมาถึงมนุษย์ด้วย มีรายงานว่า 1 ใน 3 ของคนทั่วโลกไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำที่ปลอดภัย และผู้มีความเสี่ยงต่อสุขภาพในระบบทางเดินหายใจ 4.2 ล้านคนจากมลพิษอากาศ (WHO, 2019)

แม้หลายฝ่ายจะออกมาเรียกร้อง รมรณรงค์ให้มนุษย์ตระหนักถึงปัญหา ช่วยกันลดสาเหตุและร่วมกันแก้ปัญหา แต่โดยภาพรวมปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ยังคงเป็นประเด็นที่จะต้องสร้างความตระหนักและแก้ไข ป้องกันกันอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเริ่มต้นที่การยอมรับปัญหา แต่ไม่ใช่เพียงการยอมรับการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น หากแต่อยู่ที่การปรับเปลี่ยนมุมมองให้สอดคล้องกับความจริงของสิ่งแวดล้อม และการใช้แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมเพื่อรักษาสอดคล้องกับธรรมชาติด้วย พุทธศาสนาซึ่งมีมุมมองและวิธีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติที่ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กฎธรรมชาติดำเนินตามกฎธรรมชาติตามกฎธรรมชาติ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ หลักการสร้างประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

การนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายสนับสนุนพุทธศาสนาจะช่วยให้เนื้อหาของศาสตร์สมัยใหม่ที่แยกส่วนกับศีลธรรมเกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ขึ้น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557) ทำให้พุทธศาสนามีเหตุผลเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการได้มากขึ้น และศาสตร์สมัยใหม่ก็จะเข้าใจแนวคิดของศาสนามากขึ้น เป็นการสนับสนุนกันและกัน ดังที่ไอน์สไตน์ได้กล่าวไว้ว่า วิทยาศาสตร์ที่ปราศจากศาสนานั้นย่อมทุพพลภาพ ส่วนศาสนาที่ปราศจากวิทยาศาสตร์ย่อมมีดบอด “science without religion is lame, religion without science

is blind.” (Einstein A, 1960) เพื่อเติมเต็มและหรือเป็นต้นแบบต่อมุมมอง การปฏิสัมพันธ์ต่อกันในบทบาทที่มนุษย์เป็นผู้ให้และผู้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อกันซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการพุทธนิเวศเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามหลักศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการสำรวจ รวบรวมเอกสารข้อมูล เอกสารปฐมภูมิ (พระไตรปิฎก) และเอกสารทุติยภูมิในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด องค์ประกอบ ความสำคัญ ความสัมพันธ์ สาเหตุและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสนา ศาสตร์สมัยใหม่ประกอบด้วยแนวคิดที่แสดงสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมตามสมการ $I=PAT$ (Paul R. Ehrlich, 2014) ทฤษฎีเคออส (Edward Lorenz, 1971) ทฤษฎีกาย่า (Lovelock J. E, 1972) แนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึก (Naess A., 1973) หลักเศรษฐกิจพอเพียง (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2517) สำหรับหลักพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ จากนั้นจึงเสนอแนวทางการบูรณาการพุทธนิเวศเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย

1. แนวคิดและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามหลักศาสตร์สมัยใหม่

ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีสองมิติคือปัญหาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่เกิดจากมนุษย์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เป็นสาเหตุตามสมการของแอร์ลิช (Paul R. Ehrlich, 2014) $I = P A T$ เมื่อ I คือ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Impact on the environment) P คือ จำนวนประชากร (Population) A คือ อัตราการบริโภค ความมั่งคั่ง (Affluence) และ T คือ เทคโนโลยี (Technology) อย่างไรก็ตาม เบื้องหลังของสาเหตุที่เป็นปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การมีความเข้าใจต่อธรรมชาติในลักษณะที่เป็นเพียงทรัพยากรที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์เท่านั้น (Antropolism) และระบบทุนนิยม (Capitalism)

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรแบบก้าวกระโดดทำให้ความต้องการบริการนิเวศเพิ่มขึ้นตามไปด้วย สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีทำให้มนุษย์เข้าถึง “บริการนิเวศ” ได้จำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว (บริการนิเวศที่สำคัญคือเป็นแหล่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยและเครื่องอำนวยความสะดวกล้วนใช้วัตถุดิบมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น) ภาคอุตสาหกรรมอาศัยเทคโนโลยีผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคอุปโภคได้มากเพื่อรองรับความต้องการจำนวนมากและกระตุ้นการบริโภคของระบบ

ทุนนิยมล้วนเป็นเหตุให้อัตราการบริโภคต่อหัวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรในระบบนิเวศลดลงอย่างมาก

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมนุษย์มีหลายวิธี เช่น รมรณรงค์การลดจำนวนประชากร ส่งเสริมการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ผลิตสินค้าโดยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เสนอแนวคิดใหม่ที่สำคัญต่อธรรมชาติ เช่น แนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึก (Deep Ecology) (Næss A., 1973) ทำให้เห็นความสัมพันธ์กับธรรมชาติมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก มนุษย์ไม่ควรไปรุกรานและทำลายธรรมชาติ ควรอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน (ประเวศ อินทองปาน, 2553) ทฤษฎีเกีย (Gaia Theory) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบนิเวศที่ทำหน้าที่ในการควบคุมสมดุลทางกายภาพและทางเคมี (Lovelock J. E, 1972) การทำงานที่ประสานกันอย่างลงตัวนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแต่กับสัตว์ชนิดเดียวกันเท่านั้นแต่ยังเกิดระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วย (พริตจ็อฟ คาปรั้า, 2546) ทฤษฎีเคออส (Chaos Theory) (Edward Lorenz, 1971) อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกตามเหตุปัจจัยเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือรูปแบบของโครงสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยมีสาระสำคัญคือถ้าระบบใด ๆ ที่เริ่มต้นจากสภาวะที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเมื่อระบบได้มีการเปลี่ยนไปสู่ระยะหนึ่งสภาวะของระบบทั้งสองนั้นจะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่จะคงสาระและคุณสมบัติเดิมเป็นเนื้อในอยู่ในระบบใหม่นั้น จึงเป็นสิ่งที่ยากมากที่จะอธิบายและทำนายกลไกของธรรมชาติในระยะยาว ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการกระทำใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศ เน้นพึ่งพาตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2517) อย่างไรก็ตาม ปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ได้ลดน้อยลงและกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกด้วยจากการที่มนุษย์ยังคงพึ่งพอใจและต้องการบริโภคอย่างมาก ทั้งมีเทคโนโลยีที่ทำให้เข้าถึงทรัพยากรก็เพิ่มขึ้น ชีวิตในท่ามกลางระบบทุนนิยมและกระแสบริโภคนิยมที่กระตุ้นการบริโภคอยู่ตลอดเวลาเพื่อเอื้อนักลงทุนทำให้การตระหนักถึงความร่วมมือในการแก้ปัญหาด้วยการลดการบริโภคที่มีนัยยะที่สำคัญถูกละเลยไป และทำให้แนวคิดให้ความสำคัญต่อธรรมชาติแทบจะไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาและปรับใช้

2. แนวคิดและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธศาสนา

พุทธศาสนามีประเด็นสิ่งแวดล้อมปรากฏในจักกวัตติสูตร อคคัณฐสูตร อธัมมิกสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของประชากรมีนัยยะสำคัญกว่าปริมาณ ประชากรที่มีตัณหาหรือความโลภนั้นเป็นเหตุปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญอันจะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะตัณหาหรือความโลภของบุคคลกระตุ้นการบริโภค นำมาสู่การแสวงหา เกิดการแก่งแย่งและอกุศลกรรมตามมาดังปรากฏในปฎิจจสมุปบาท “เพราะอาศัยตัณหา การแสวงหาจึงมี เพราะอาศัยการแสวงหา การได้จึงมี เพราะอาศัยการได้ การกำหนดจึงมี เพราะอาศัย...การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท...” (ที.ม. 10/103-104/61.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี

เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้จึงดับไป เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท (ส. นิ. 16/20-22/35-38.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ตัณหาหรือความโลภนั้นเกิดมาจากความติดใจหรือชอบใจในกามคุณ 5 โดยการบริโภคผ่านรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ความต้องการที่ไม่สิ้นสุดนั้นนำไปสู่ปัญหาให้ตนเองและสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาจึงเน้นให้มนุษย์ลดความต้องการให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะ พอประมาณ เป็นผู้ประมาณในการบริโภคคือตนเองได้รับประโยชน์เพียงพอในขณะที่ไม่ก่อให้เกิดโทษต่อผู้อื่นหรือต่อสิ่งแวดล้อม (อง.จตุกก. 21/95/144.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นการเกื้อกูลต่อกันด้วยความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียน มีการแบ่งปันประโยชน์ และพิจารณาอย่างรอบคอบในการบริโภคปัจจัยสี่เพื่อการดำรงอยู่ ไม่ใช่เพื่อความเมาเมามันหรือเพละเลื้อยด้วยตัณหา ในลักษณะนี้จึงเป็นการใช้หลักเมตตากรุณาและปัญญาในการพิจารณาอย่างเหมาะสมในการบริโภคโดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในตนเองว่าตนจะเสียประโยชน์ นอกจากนี้ ยังมีวินัยหรือข้อห้ามของบรรพชิตในบางกรณี เช่น การอยู่ประจำที่ในช่วงฤดูฝน (วิ.ม. 4/184/292.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การห้ามถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะหรือบ้วนน้ำลายลงน้ำ (วิ.ป. 8/501/719.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หรือลงบนของเขียว (วิ.มหา. 2/654/734.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ห้ามสวมเขี้ยวทำไม้ ใบตาล และใบไผ่ (วิ.ม. 5/251/22.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ห้ามฉันทือบางอย่าง ฯลฯ ซึ่งมีผู้อธิบายว่าการบัญญัติพระวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นการมองการณ์ไกลในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระวินัยดังกล่าวไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยตรง หากแต่เป็นไปเพื่อรักษารธรรม เคารพธรรมคือความอิงอาศัยกันในธรรมชาติตามหลักปฏิจจสมุปบาท การรักษาพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสภาพแวดล้อมยังเป็นการเอื้อเพื่อต่อชุมชนด้วย (วิ.มหา. 1/39/28-29.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เพื่อไม่ให้สังคมสงฆ์เกิดความขัดแย้งกับชุมชน สังคมซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมหรือชุมชนในอดีตเป็นชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาธรรมชาติและรักษารธรรมชาติ ส่งผลให้มีพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันเป็นไปในลักษณะการเกื้อกูลต่อกัน ไม่ขัดแย้งกัน เอื้อประโยชน์ตนและผู้อื่น หรืออย่างน้อยก็ไม่เกิดโทษกับฝ่ายหนึ่ง สอดคล้องกับที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องบุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลทั้งต่อตนเองและผู้อื่นว่าเป็นเลิศ ประเสริฐที่สุด เป็นประธานสูงสุด (อง.จตุกก. 21/95/144.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. แนวทางการบูรณาการพุทธนิเวศเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมนุษย์มีหลายสาเหตุ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้ทรัพยากรถูกใช้ไปจำนวนมาก ความต้องการปริมาณบริโภคต่อหัวที่สูงขึ้นและเทคโนโลยีที่มีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้มากในเวลาอันสั้น ตามสมการ $I = PAT$ อย่างไรก็ตาม ตัวแปรที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญคือการรับรู้ต่อธรรมชาติ ($R = \text{Recognition}$) ว่าเป็นเพียงสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์เท่านั้นตามแนวคิดมนุษย์เป็นใหญ่ ทำให้มนุษย์แสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

(ความโลภ) ทำให้เกิดการบริโภคจำนวนมาก และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (capitalism) ที่ขับเคลื่อนสังคม ทำให้เกิดการกระตุ้นการบริโภคผ่านการโฆษณา กลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งส่งผลต่อการบริโภคจำนวนมากทั้งสิ้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรเสนอตัวแปรเพิ่มคือ การรับรู้หรือความเข้าใจต่อธรรมชาติ ($R = \text{Recognition}$) และระบบเศรษฐกิจทุนนิยม (capitalism) ให้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งจะได้สมการผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมใหม่เป็น $I = PRA + ct$ โดย I หมายถึง ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (environmental impact) อักษรตัวพิมพ์หมายถึงปัจจัยโดยตรงจากมนุษย์ ได้แก่ P หมายถึง จำนวนประชากร (Population) A หมายถึง พฤติกรรมการบริโภค (Affluence) R หมายถึง การรับรู้ต่อธรรมชาติ (Recognition) อักษรตัวพิมพ์เล็กหมายถึง ปัจจัยที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ c หมายถึง ระบบทุนนิยม (capitalism) และ t หมายถึง เทคโนโลยี (technology) การหันกลับมาเผชิญหน้ากับปัญหาและยอมรับว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างเหตุของปัญหาเพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบและควรตระหนักว่ามนุษย์เป็น keystone species หนึ่งของระบบนิเวศเพราะมนุษย์ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้งการเพิ่มหรือลดความหลากหลายทางชีวภาพได้ในวงกว้างกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ (วิทยากร เชิงกุล, 2558) ของระบบนิเวศ มนุษย์มีความสามารถในการรักษาและทำลายระบบนิเวศเนื่องจากมีจำนวนประชากรมากและครอบครองพื้นที่ธรรมชาติมาก อีกทั้งมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็วโดยอาศัยเทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่กระตุ้นการบริโภคทรัพยากร เมื่อยอมรับว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของผู้สร้างปัญหาอย่างมีนัยยะสำคัญ ขั้นตอนต่อไปคือสร้างเหตุปัจจัยใหม่เพื่อเอื้อต่อการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือควรทำความเข้าใจที่ถูกต้องต่อธรรมชาติ เพราะการเข้าใจที่ถูกต้องจะสร้างประโยชน์ต่อตนเองและสิ่งอื่น ไม่สร้างโทษให้เกิดขึ้นจัดเป็นสัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ถูกต้อง (ความเห็นชอบ) เมื่อมีความเห็นถูกต้องแล้วส่งผลให้เกิดการกระทำที่ถูกต้องตามมา สอดคล้องกับพุทธภาษิตว่า ผู้มีสัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะก็มีพอเหมาะ ผู้มีสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สัมมาวาจาก็มีพอเหมาะ ผู้มีสัมมาวาจา (วาจาชอบ) สัมมากรรมันตะก็มีพอเหมาะ ผู้มีสัมมากรรมันตะ (การกระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) ก็มีพอเหมาะ (ม.อ. 14/141-142/180-181.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น และ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) ย่อมทำลายมิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิด) ได้ และบาปอกุศลธรรมเป็นอนเนกอันมีมิจฉาทิฐิเป็นปัจจัยก็เป็นอันถูกสัมมาทิฐินั้นทำลายแล้ว กุศลธรรมเป็นอนเนกอันมีสัมมาทิฐิเป็นปัจจัยย่อมถึงความเจริญเต็มที่ (ม.อ. 14/141-142/180-181.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เห็นได้ว่ามุมมองประเด็นสิ่งแวดล้อมของศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสนานั้นไม่ได้ขัดแย้งกันอีกทั้งยังสนับสนุนกันทั้งมุมมองที่เป็นสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา กล่าวคือ การรับรู้ว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ต่อทุกชีวิตในระบบนิเวศอย่างมาก สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีหน้าที่ (function) ของมันเอง ธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ในระบบนิเวศและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ เมื่อธรรมชาติอุดม

สมบูรณ์ก็ให้ประโยชน์เกื้อกูลกับสิ่งต่าง ๆ ในรูปของบริการนิเวศ และเมื่อธรรมชาติถูกทำลายก็ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศอย่างทั่วถึงกัน แสดงให้เห็นถึงการอิงอาศัยกันในความเป็นไปตามเหตุปัจจัยต่อกัน แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ทฤษฎีกาย่า ทฤษฎีเคออส และแนวคิดนิเวศแนวลิکنั้นต่างสอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาในหลายประเด็น ดังตาราง

ตารางที่ 1 แนวคิดต่อธรรมชาติของศาสตร์สมัยใหม่ที่สอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนา

แนวคิด/ทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่	แนวคิดพุทธศาสนา
ทฤษฎีกาย่า (Gaia Theory)	
โลกมีกลไกควบคุมตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา	ความเป็นธรรมดาของโลกตามกฎธรรมชาติคือหลักปัจจุสมุปบาท
มีความซับซ้อนของปฏิกิริยาทางชีวเคมีเนื่องจากมีเหตุปัจจัยจำนวนมาก สิ่งต่าง ๆ มีคุณค่ายอมรับความหลากหลายทางชีวภาพ	หลักปัจจุสมุปบาท
ทฤษฎีเคออส (Chaos Theory)	
พลวัตการพลวัต (dynamical system) และระบบมีความไวต่อสภาวะเริ่มต้น	เมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยนทำให้สิ่งที่อาศัยเหตุปัจจัยนั้นเปลี่ยนไป
มีรูปแบบยุ่งเหยิงแต่แฝงความเป็นระเบียบ ทั้งไม่เหมือนเดิมและซับซ้อนยิ่งกว่าเดิม แต่จะคงสาระและคุณสมบัติเดิมเป็นเนื้อในอยู่ในระบบใหม่	กฎแห่งการกระทำที่ประกอบด้วยหลายเหตุปัจจัยแต่มีแกนหลักที่ชัดเจน เช่น กุศลให้ผลเป็นสุข อกุศลให้ผลเป็นทุกข์ การหมุนวนของวัฏฏสงสารตามกฎแห่งกรรม เป็นต้น
แนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึก (Deep Ecology)	
มองความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ให้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ	หลักปัจจุสมุปบาท
ให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตมีความสำคัญมากกว่ามาตรฐานการครองชีพ	เน้นคุณภาพด้านความสุข ด้านจิตวิญญาณ มากกว่าฐานะหรือมาตรฐานการครองชีพ
เน้นการพึ่งพาธรรมชาติ มองว่ามนุษย์ไม่ควรแทรกแซงธรรมชาติ ไม่ควรเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	การอิงอาศัยกัน การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เมตตากรุณา

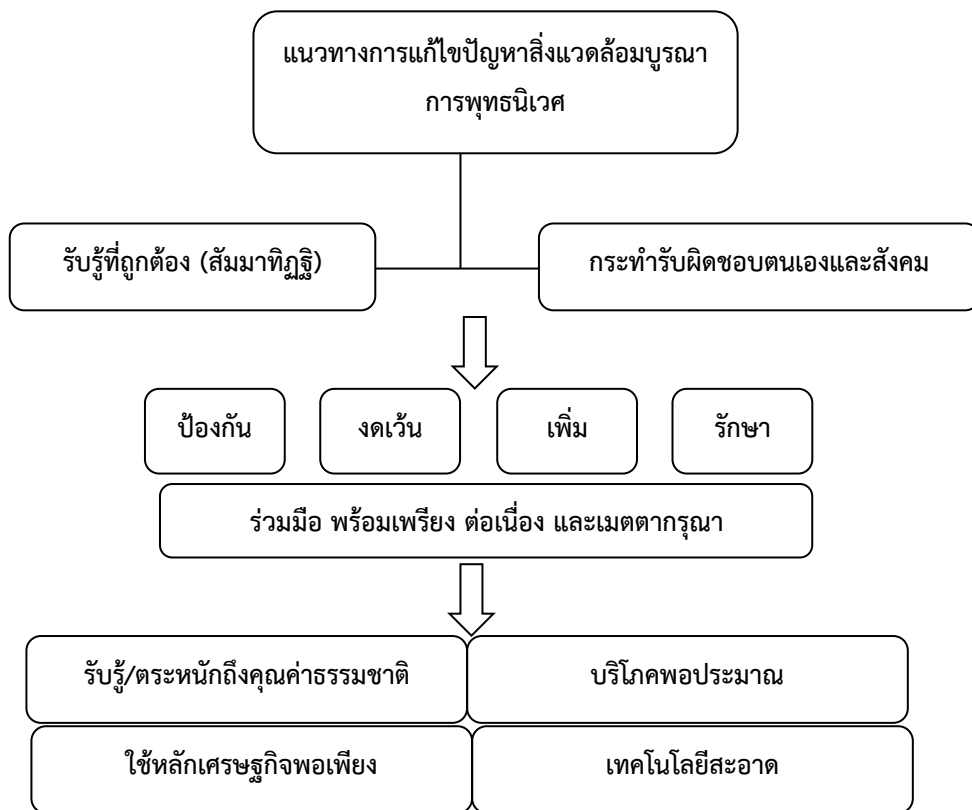
เมื่อการรับรู้เปลี่ยนก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำ การรับรู้ที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งการกระทำที่ถูกต้อง รูปแบบการกระทำที่เป็นการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างหนึ่ง คือ การลดการบริโภค ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภค และการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคและลดการบริโภค ซึ่งจะทำให้เกิดขึ้นได้ด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น ลดการพึ่งพาระบบอุตสาหกรรม หันมาพึ่งพาและรักษาธรรมชาติให้มากขึ้น พิจารณาการบริโภคอย่างรู้เท่าทันตามความต้องการที่แท้จริง มีใจเผื่อแผ่ไปยังสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมไปถึง

รักษาสภาพแวดล้อมที่ดีไว้ให้สมาชิกในรุ่นต่อ ๆ ไปได้ใช้ประโยชน์ด้วย โดยพิจารณาเห็นโทษของผู้ไม่มีประมาณในการบริโภค เห็นประโยชน์ในการแบ่งปันซึ่งเกิดจากการพิจารณาอย่างเนื่อง ๆ ลดความเห็นแก่ตัวและเห็นใจผู้อื่น สัตว์อื่นให้มากขึ้น ก็จะนำมาซึ่งพฤติกรรมการสำรวจระวังในการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ไม่ตกเป็นทาสการโฆษณาชวนเชื่อ หรือไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ความต้องการเสพ เป็นการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายในตนคือความอยาก และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกคือผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งตนเองและสิ่งแวดล้อม และเลือกที่จะไม่กระทำในสิ่งที่เป็นโทษต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม

โดยเฉพาะการลดการบริโภคเป็นการจัดการตั้งแต่ต้นทางเพราะในการบริโภคเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต (process) ซึ่งล้วนใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงานในรูปแบบต่าง ๆ เป็นวัตถุดิบ (input) ทั้งสิ้น เช่น พลังงานความร้อน น้ำ ไฟฟ้า วัตถุดิบจากธรรมชาติ เป็นต้น และผลลัพธ์ (output) ของการกระบวนการผลิตนอกจากจะได้สินค้าที่ต้องการแล้ว ยังมีของเสียเกิดขึ้นด้วย เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย ฯลฯ การบริโภคจำนวนมากจึงทำให้ต้องผลิตสินค้ามาก ทำให้ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากและปล่อยของเสียมากด้วยเช่นกัน ดังนั้นการลดการบริโภคจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และหากสามารถลดการบริโภคได้ทั้งชุมชน สังคมเป็นชุมชนเข้มแข็งก็จะช่วยสภาพแวดล้อมได้อย่างมาก นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคก็จะช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อีกส่วนหนึ่ง

การยอมรับว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างเหตุแห่งปัญหาสิ่งแวดล้อม จากการรับรู้ที่ไม่ถูกต้องต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น รับรู้ว่ามีมนุษย์เป็นใหญ่ สิ่งต่าง ๆ จะมีคุณค่าเมื่อได้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์เท่านั้น มาเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าธรรมชาตินั้นมีคุณค่าในตัวเอง และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากเป็นระบบที่อิงอาศัยต่อกันของเหตุปัจจัย ดังนั้นจึงควรมีท่าทีที่ถูกต้องในการเข้าปฏิสัมพันธ์หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม คือ ได้ประโยชน์ร่วมกันหรืออย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์โดยไม่เกิดโทษกับอีกฝ่าย จึงจะเรียกว่าเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ ผ่านการกระทำที่รับผิดชอบตนเองและสังคมรวมถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม การงดเว้นทำลายสิ่งแวดล้อม การเพิ่มพื้นที่ธรรมชาติ และการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีอยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ความพร้อมเพรียง ความต่อเนื่อง โดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน เพื่อให้การกระทำต่าง ๆ เป็นไปโดยไม่เกิดความขัดแย้งกับกิเลสภายในตนเอง ด้วยการหมั่นพิจารณาถึงคุณค่าของธรรมชาติ การลดการบริโภคให้เป็นการบริโภคที่พอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือกินทิ้งกินขว้างเพราะเครื่องอุปโภคบริโภคทุกชิ้นล้วนต้องใช้วัตถุดิบมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น ฟุ้งพาดตนเองให้มากขึ้น ลดการฟุ้งพาระบบทุนนิยมด้วยการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นเทคโนโลยีสะอาด ดังภาพ

ภาพที่ 1 แนวทางการบูรณาการการพุทธนิเวศเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าแนวคิดการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมนุษย์ทั้งศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสนามีความสอดคล้องกันในหลายประเด็น ได้แก่ ประชากร (P) และพฤติกรรมกรบริโภค (A) ตามสมการ $I = PAT$ เพียงแต่การนำเสนอของศาสตร์สมัยใหม่ในประเด็นประชากรเน้นด้านปริมาณคือจำนวนประชากร แต่มุมมองของพุทธศาสนามองว่าคุณภาพประชากรมีส่วนสำคัญต่อประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน และกล่าวถึงจำนวนประชากรในความหมายของการจัดการทรัพยากรมากกว่าการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้สิ่งที่เป็นแรงผลักดันของพฤติกรรมหรือรูปแบบความสัมพันธ์กับธรรมชาตินั้นมาจากความเข้าใจหรือการรับรู้ต่อธรรมชาติ ซึ่งศาสตร์สมัยใหม่ไม่ได้มองในประเด็นนี้นัก ในขณะที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจธรรมชาติ ทำให้เห็นว่าเบื้องหลังของปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากแนวคิดดั้งเดิมคือแนวคิดมนุษย์เป็นใหญ่ (Antropolism) และระบบทุนนิยม (Capitalism) เมื่อศาสตร์สมัยใหม่มองข้ามประเด็นนี้ การแก้ปัญหาในประเด็นนี้ก็ถูก

ละเลย ทำให้การรณรงค์เพื่อแก้ปัญหา และการแก้ปัญหาในรูปแบบอื่น ๆ จึงไม่ค่อยได้ผลมากนัก เพราะยังมีประเด็นที่เป็นสาเหตุหลักยังไม่ได้รับการแก้ไข ผู้วิจัยเสนอสมการใหม่ของปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ $I = PRA + ct$ เพื่อให้ครอบคลุมในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มประเด็นการทำความเข้าใจต่อธรรมชาติและระบบเศรษฐกิจทุนนิยม

การแก้ปัญหาควรเริ่มต้นด้วยการยอมรับความจริงว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างเหตุของปัญหาจากการตอบสนองการบริโภค และปรับท่าทีหรือความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันใหม่ให้เป็นลักษณะเกิดประโยชน์ร่วมกัน หรืออย่างน้อยก็ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์โดยที่ไม่เกิดโทษกับอีกฝ่าย เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อกัน อิงอาศัยกัน (Symbiosis) ด้วยการลดการบริโภคให้อยู่ในระดับที่พอเหมาะกับตนเองและการแบ่งปันทรัพยากรที่มีร่วมกันกับสิ่งมีชีวิตอื่นในระบบนิเวศ เป็นการเมตตาการุณาต่อผู้อื่นและตนเอง เพราะการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตอื่นคือการดำรงอยู่ของบริการนิเวศที่เป็นประโยชน์ในระยะยาวของมนุษย์นั่นเอง ความเมตตาการุณาต่อผู้อื่นจึงเป็นการเมตตาการุณาต่อตนเองด้วย ความเมตตาการุณาจึงไม่ได้ขัดแย้งกับประโยชน์ของมนุษย์แต่อย่างใด หากแต่ยังสนับสนุนให้เกิดประโยชน์กับมนุษย์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ขณะที่การแสพประโยชน์อย่างเต็มที่จากนิเวศบริการเป็นการให้ความสุขเพียงระยะสั้นและเป็นการเห็นแก่ตัวที่ทำลายตนเองในระยะยาว นอกจากนี้ พบว่าแนวคิดตามทฤษฎีกายาทฤษฎีเคออส และแนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึก ต่างสอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาดังแสดงไว้ในตารางที่ 1 จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นความสำคัญของการนำศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการร่วมกับหลักการและรูปแบบวิถีทางพุทธศาสนา ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ขึ้น และทำให้พุทธศาสนามีเหตุผลเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการได้มากขึ้น ดังที่ไอน์สไตน์ได้กล่าวไว้ว่า วิทยาศาสตร์ที่ปราศจากศาสนานั้นย่อมทุพพลภาพ ส่วนศาสนาที่ปราศจากวิทยาศาสตร์ย่อมมืดบอด “Science Without Religion Is Lame, Religion Without Science Is Blind.” (Einstein A, 1960)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่หรือมุมมองใหม่ต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม คือ มนุษย์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตหนึ่งในระบบนิเวศที่มีสมาชิกจำนวนมาก ครอบครองพื้นที่และประโยชน์ของนิเวศบริการจำนวนมาก อีกทั้งเข้าถึงทรัพยากรได้มากในเวลาอันสั้นจากการใช้เทคโนโลยี มีศักยภาพในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้สร้างปัญหาและทำลายล้างสูง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจัดมนุษย์เป็น “keystone species” ในระบบนิเวศ คือเป็นสิ่งมีชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้งการเพิ่มหรือลดความหลากหลายทางชีวภาพได้ในวงกว้างกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และเสนอปรับแก้สมการผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากเดิมคือ $I = PAT$ เป็น $I = PRA + ct$ โดยเพิ่มตัวแปร 2 ตัว ได้แก่ ความเข้าใจต่อธรรมชาติ (R) และระบบเศรษฐกิจทุนนิยม (c) เนื่องจากความเข้าใจต่อธรรมชาติ (R) ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรม ความสัมพันธ์หรือท่าทีต่อธรรมชาติของมนุษย์

กล่าวคือ หากเข้าใจว่าธรรมชาติมีหน้าที่เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เท่านั้น ส่งผลให้มนุษย์แสวงหาประโยชน์จากนิเวศบริการอย่างเต็มที่ ทำให้อัตราการบริโภค (A: Affluence) สูงขึ้นตามไปด้วยและพัฒนาเทคโนโลยี (t: technology) เพื่อตอบโจทยตนเองมากขึ้นโดยละเลยสิ่งแวดล้อม สำหรับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (c) นั้นผู้วิจัยเห็นว่าเป็นระบบที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการบริโภคในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ไม่ควรมองข้าม และควรเลือกระบบเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์อย่างแท้จริงคือระบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

ประเด็นสุดท้ายคือพบว่าทฤษฎีกายา ทฤษฎีเคออส และแนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึกสอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาตามหลักปฏิจจนสมุปปาทคือธรรมชาติแห่งการอิงอาศัยกันของเหตุปัจจัยในการเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการเสื่อมสลายมนุษย์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตหนึ่งในระบบนิเวศของธรรมชาติ ความสอดคล้องกันนี้ช่วยให้เปิดใจยอมรับแนวคิดของกันและกันง่ายขึ้นและส่งเสริมสังคมและสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่ดีงามและเกิดประโยชน์สร้างสรรค์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ให้มนุษย์ในทุกด้านทั้งเป็นแหล่งอาหาร วัตถุดิบสำหรับตัดแปลงเป็นเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยและเครื่องอำนวยความสะดวกอีกมากมายก็ล้วนมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น ธรรมชาติทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการมาโดยตลอด ดังนั้น การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นแท้จริงเป็นการรักษาประโยชน์ของมนุษย์ไว้นั่นเอง เพราะมนุษย์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตหนึ่งในระบบนิเวศของธรรมชาติ ในขณะเดียวกันก็เป็นหนึ่งในสิ่งมีชีวิตที่เป็น “Keystone Species” การเข้าใจต่อธรรมชาติอย่างถูกต้องถึงความอิงอาศัยกันของเหตุปัจจัย จะทำให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัวที่เหมาะสม ด้วยการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และใช้ปัญญาในการพิจารณา และแสดงออกอย่างมีความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเหตุปัจจัย มนุษย์เป็นหนึ่งในผู้สร้างเหตุ และเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดทิศทางของสิ่งรอบตัวเพราะมนุษย์เป็นสมาชิกหนึ่งของระบบนิเวศในธรรมชาติ ความคิด ความเข้าใจต่อสิ่งรอบข้างย่อมส่งผลต่อการกระทำหรือรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งนั้น ๆ และทุกการกระทำย่อมส่งผลต่อตนเองและสิ่งรอบข้างอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เป็นไปตามหลักปฏิจจนสมุปปาท ดังนั้นแม้การเพิกเฉย การละเลยก็เป็นการกระทำในลักษณะหนึ่ง เราจึงควรเพิกเฉยต่อความโลภที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่ก็ไม่ควรเพิกเฉยและไม่ควรละเลยในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะ “ความไม่เพิกเฉยเพราะความเห็นแก่ตัวไม่ละเลยต่อจรรยาบรรณในอาชีพ และมีสติในกระทำการสิ่งต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญใน

การรักษาสิ่งแวดล้อม” (Chatsumarn Kabilsingh et al, 2010) ไม่ควรมองว่าธุระไม่ใช่หรือมองเป็นเรื่องที่ไกลตัวจนกลายเป็นความเพิกเฉยเพราะความเห็นแก่ตัวในการรักษาความสบายหรือเพราะความไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า หรือไร้จรรยาบรรณ (Parthasarathi Banerjee, 2010) เราจึงต้องพิจารณาโดยใช้ปัญญาว่าควรกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรกระทำในสิ่งที่เป็นโทษหรือเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องการบริโภค ควรลดการบริโภคให้เป็นการบริโภคอย่างพอประมาณ เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และพึ่งพาตนเองให้มากโดยอาศัยระบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มต้นที่ตัวเราและขยายผลไปยังชุมชนและสังคม ก็จะเป็นหนทางในการรักษาและดูแลทรัพยากรเพื่อส่งต่อไปยังสมาชิกรุ่นต่อ ๆ ไปได้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป อาจวิจัยในประเด็นเฉพาะของปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาโลกร้อนว่าเป็นมายาคติหรือความจริง และจะมีวิธีแก้ปัญหาโดยบูรณาการกับพุทธศาสนาได้อย่างไร ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประชาคมโลก

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ อินทองปาน. (2553). การศึกษาเปรียบเทียบนิเวศวิทยาในพุทธปรัชญากับ นิเวศวิทยาแนวลัทธิตามทัศนะของอาร์เน แนนสส. *วารสารมนุษยศาสตร์ มก*, 17(2), 71-88.
- พงศกร ศุภกิจไพศาล. (2556). *บริการนิเวศ*. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2561 จาก <https://pigshop.wordpress.com/2013/09/27/ecosystem-services/>.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2517). *พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2561 จาก http://www.rdpb.go.th/rdpb/visit/philosophy_of_sufficiency_economy.html
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2557). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พริตจื่อฟ คาปรั้า. (2546). *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ 3: มองความจริงด้วยทัศนะใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2558). *สิ่งแวดล้อม: ระบบนิเวศสังคมที่ทุกคนควรรู้*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- Chatsumarn Kabilsingh et al. (2010). *Buddhism and Nature Conservation*. (2nd). Bangkok: Thai Tibet Center.

- Edward Lorenz. (1971). *Chaos Theory*. Retrieved Mar 27, 2018, from [https://www.scribd.com/document/153203578/ Deep-Ecology-by-Arne-Naess-pdf](https://www.scribd.com/document/153203578/Deep-Ecology-by-Arne-Naess-pdf).
- Einstein A. (1960). *Ideas and Opinions. (5th)*. U.S.A.: Crown Publishers. Inc.
- Lovelock J. E. (1972). Gaia as Seen through the Atmosphere. *Atmospheric Environment*, 6(8), 579-580.
- Naess A. (1973). *Deep Ecology*. Retrieved Mar 25, 2018, from [https://www.scribd.com/document/153203578/ Deep-Ecology-by-Arne-Naess-pdf](https://www.scribd.com/document/153203578/Deep-Ecology-by-Arne-Naess-pdf)
- Næss A. (1973). The shallow and the deep, long-range ecology movement. *An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 16 (1-4), 95-100.
- Parthasarathi Banerjee. (2010). “*Ethics in science and technology: exploring a select perspective*”. in *Ethics, business and society managing responsibly*. USA: response books.
- Paul R. Ehrlich. (2014). Human impact: the ethics of I=PAT. *Ethics in Science and Environmental Politics*, 14(1), 11-18.
- WHO. (2019). *Public Health Environmental and Social Determinants of Health*. Retrieved Jul 22, 2019, from <https://www.who.int/phe/en/>
- WWF. (2018). *Living planet index*. Retrieved Mar 22, 2018, from [http://www.wwf.or.th/news_and_information/livingplanetreport2018/ livingplanetindex](http://www.wwf.or.th/news_and_information/livingplanetreport2018/livingplanetindex).

การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ*

THE EXTERMINATION OF RABIES INFECTED DOGS

IN SAMUT PRAKARN PROVINCE: THE ADMINISTRATION

AND MANAGEMENT PERSPECTIVES

วิสิทธิ์ นิตยุตติธรรม

Wisit Nityuttitham

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: wisit.rpom@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และ 3) ศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องการจัดการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนของผู้บริหาร จำนวน 5 คน และ 3) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 36 คน จำนวนทั้งหมด 46 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการไม่ต่ำกว่า 5 ปี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ องค์การภาครัฐส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความสับสนในอำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติ ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติไม่สามารถจัดการปัญหาสุนัขบ้าได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาพรวม 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า คือ การเสียชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่เกิดจากสุนัขจรจัด หรือสุนัขที่มีเจ้าของแต่ไม่มีการกักขังดูแลได้เต็มที่เท่าที่ควร และประชาชนในสังคมส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า โดยเข้าใจว่าโรคดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นในฤดูร้อนและเกิดจากสุนัขเท่านั้น 3) แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า คือ การเร่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ “การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์” การป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ หรือการปล่อยสัตว์รบกวนผู้อื่นมีโทษปรับไม่เกิน 5,000

* Received 28 January 2020; Revised 22 March 2020; Accepted 25 March 2020

บาท การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่นในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป

คำสำคัญ: การบริหาร, การจัดการ, กำจัดสุนัขบ้า, สมุทรปราการ

Abstract

The objectives of this article were 1) to study the condition about eliminates rabies infected dogs perspectives in Samut Prakarn province 2) to study the factor that affected to eliminate rabies infected dogs perspectives. and 3) to study proceeding management of the officers about elimination rabies infected dogs. The samples were selected using documentary research, focus group and in-depth interview by purposive selection. All of the above are representative from everyone who involve about eliminate rabies infected dogs in Samut Prakarn province that include with 3 groups of varied government department such as 1) central government 5 persons 2) administrator 5 persons and 3) related people 36 persons so the total 46 persons. All of the samples are experts who are knowledgeable, understanding and experience of administration and management about elimination rabies infected dogs in Samut Prakarn province at less 5 years. The research found that: 1) the condition about eliminate rabies infected dogs perspectives in Samut Prakarn province were found that central government organizations and local government are confused by the powers, duties and guidelines so affected to operational officers are unable to handle the rabies infected dogs problem which affects to overview confidence of the people. 2) the factor that affected to eliminate rabies infected dogs perspectives. show that the deaths of most people are caused by stray dogs or irresponsible owner and most people in the society still less knowledge and understanding about rabies. By the way they still believe that rabies usually occurs in the summer and is caused by dogs only. 3) proceeding management of the officer about eliminate rabies infected dogs. were accelerating local administrative to issue ordinances about “Animal Control and Release”, prevention of pathogens caused by animals, releasing animal to disturb to others who break the rule need to pay fine not more than 5,000 baht. Creating collective agreements between communities and local government officials of clearly eliminate rabies infected dogs.

Keywords: The Administration, Management, Eliminate Rabies, Samut Prakarn

บทนำ

กฎหมายในประเทศไทยการฆ่าสุนัขจรจัดจะสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อตรวจพบว่า “เป็นโรคระบาด” ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2558 โดยให้อำนาจกรมปศุสัตว์ และสัตวแพทย์มีการจัดการฆ่าสุนัขแบบ เจียบ ๆ ซึ่งอ้างความชอบธรรมเรื่องการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ทั้งที่จริงไม่ได้เป็นเพียงแต่เจ้าหน้าที่หรือท้องถิ่นไม่ต้องการแบกรับภาระ โดยวัตถุประสงค์คือ “การป้องกันโรคไม่ใช้กำจัดสุนัขจรจัด” อันเป็นสิ่งที่กรมปศุสัตว์และท้องถิ่นต้องตระหนัก ในขณะที่สภาพปัญหาและปรากฏการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในต้นปี 2561 มีสัตว์ถูกตรวจพบว่า เป็นโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา 8 เท่าตัว (จาก 60 เป็น 341 ตัว) (สำนักข่าวบีบีซี, 2561) ซึ่งมีข้อมูลจากสำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ และตรวจพบว่า สุนัขที่ป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าเป็นสุนัขที่มีเจ้าของ สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้านับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและขยายไปหลายจังหวัด ทั้งนี้ โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อที่ร้ายแรงที่เกิดจากเชื้อไวรัสที่ส่งผลกระทบต่อระบบประสาท จากการได้รับเชื้อไวรัส จากน้ำลายของสัตว์ที่ติดเชื้อ เช่น แมว หนู ลิง ค้างคาว และที่พบบ่อยที่สุด คือ “สุนัข” เชื้อพิษสุนัขบ้ามีระยะเวลาฟักตัวระหว่าง 2-8 สัปดาห์ และมีผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้ผู้ป่วยมีอาการเริ่มแรก เช่น กังวล ปวดหัว และเป็นไข้ เมื่อเชื้อแพร่กระจายไปยังประสาทส่วนกลาง จะก่อให้เกิดการอักเสบในสมองและกระดูกสันหลัง ซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตในที่สุด (โพสท์ทูเดย์, 2561) ดังนั้น กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายฉบับได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการป้องกันและระงับโรคติดต่อ หรืออำนาจหน้าที่ในด้านการสาธารณสุขไว้ ท้องถิ่นมีอำนาจตามกฎหมายที่จะกำหนดการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ แนวทางการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งบรรจุหรือปรับแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ให้มีโครงการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยตั้งงบประมาณดำเนินการได้ และสามารถฉีดยาวัคซีนให้สัตว์ได้ในกรณีสัตว์จรจัดหรือสัตว์ที่อยู่ในสถานที่สาธารณะ (ศุภลักษณ์ ปรางนาศิ, 2559) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สามารถอธิบายขอบข่ายการดำเนินงานได้ ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสุนัขบ้า คือ การประสานความร่วมมือในการดำเนินงานและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในทุกระดับให้เป็นในทิศทางเดียวกัน เพื่อผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อให้มีการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการป้องกันและดูแลควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (กรมปศุสัตว์, 2556)

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์การภาครัฐในระดับท้องถิ่นส่วนกลาง คือ มิติความร่วมมือและการประสานการปฏิบัติระหว่างภาครัฐจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอบางเสาธง และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า และกระจายอำนาจหน้าที่ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการป้องกันและดูแลควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (พิรุฬห์ ศิริทองคำ, 2560)

ด้านกระบวนการจัดการ คือ การดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้รับอำนาจหน้าที่รับผิดชอบว่าควรทำอะไรบ้าง มีงานอะไรที่จะต้องทำและควรทำอะไรก่อนหลัง การยึดถือหลักการในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้ว่าหัวใจของกระบวนการจัดการ คือ หน้าที่ของการบริหาร (ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, 2561)

ด้านโครงสร้างหน้าที่ คือ การมีหน้าที่ในการรับผิดชอบตามโครงสร้างของระบบงานที่วางไว้ตามตำแหน่งของงาน เช่น หน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) การทำหน้าที่ตามโครงสร้างที่ต้องปฏิบัติตามขอบข่ายของงานที่กำหนดเป็นมาตรฐานไว้แล้ว (Merton, R.K., 2003)

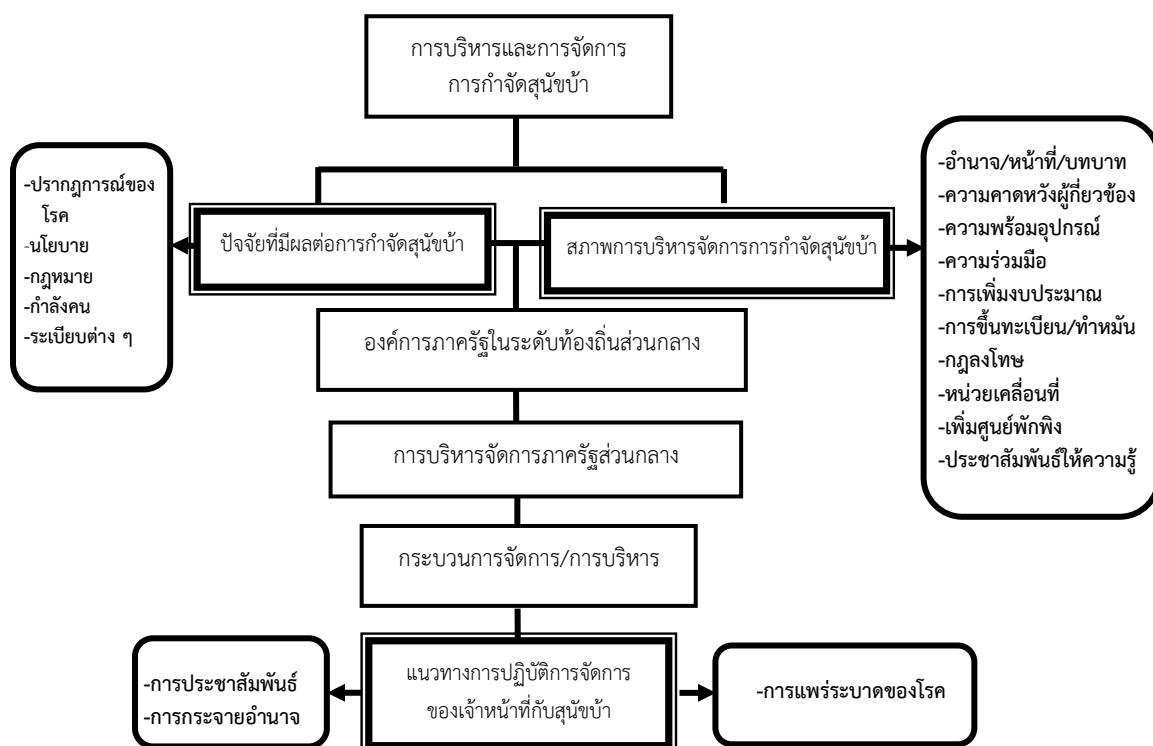
ด้านการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ แนวทางการบริหารจัดการแบบใหม่ โดยภาครัฐเป็นหลักในการคิดวางแผนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการใช้แนวคิดของปรัชญาสองกระแสหลัก ได้แก่ ปรัชญาในกลุ่ม NIE และปรัชญาของการจัดการ โดยมีการลงทุนและการใช้ทรัพยากรของภาครัฐและภาคเอกชน มีการลงทุนทำให้เกิดการค้าขายและเปลี่ยนเป็นผลกำไร ส่วนภาครัฐการลงทุนได้มาจากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมและนำมาเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการสาธารณะ

ด้านการกระจายอำนาจ คือ หลักการที่นำมาใช้ในการจัดระเบียบการปกครองประเทศ มีการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยอยู่ภายใต้บทพระราชบัญญัติกฎหมายการกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้รูปแบบของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง เพื่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษา “การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ” ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการเกิดโรคสุนัขบ้าเนื่องจากเป็นพื้นที่กลุ่มที่มีประชากรกลุ่มแรงงานเข้ามาทำงานที่เป็นชากร มีที่พักอาศัยแออัด มีการย้ายถิ่นบ่อยตามระยะเวลาการจ้างงาน และมีการนำสุนัขมาเลี้ยงแบบปล่อยปละละเลย ทำให้มีการควบคุมและป้องกันสุนัขค่อนข้างยาก และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาที่สะท้อนถึงความร่วมมือ และการให้บริการสาธารณะภายใต้ภาวะยุ่งยาก (dilemma) ขององค์การภาครัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาดสัตว์ และนโยบายต่าง ๆ ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อให้การวางแผนและการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้านำไปผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้า
ในจังหวัดสมุทรปราการ

จากภาพที่ 1 จากการศึกษการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า ได้แก่ อำนาจ/หน้าที่/บทบาท ความคาดหวัง ผู้เกี่ยวข้อง ความพร้อม อุปกรณ์ ความร่วมมือ การเพิ่มงบประมาณ การขึ้นทะเบียน/ทำหมัน กฏลงโทษ หน่วยเคลื่อนที่ เพิ่มศูนย์พักพิง การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า ได้แก่ ปรากฏการณ์ของโรค นโยบาย กฎหมาย กำลังคน และระเบียบต่าง ๆ และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่กับสุนัขบ้า ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การกระจายอำนาจ และการแพร่ระบาดของโรค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลด้านการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนของผู้บริหาร จำนวน 5 คน และ 3) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 36 คน ทั้งหมดจำนวน 46 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า การบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า และแนวทางการปฏิบัติการจัดการสุนัขบ้าและอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

1.3 ด้านสถานที่ คือ อำเภอบางพลี และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาแล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และนำบทสนทนาที่

ได้มาวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า โดยการใช้วิธี Content Analysis จัดระบบข้อมูลเพื่อยืนยันผลงานวิจัย (Confirm) และสรุปผลโดยภาพรวม

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารและปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และระยะที่ 3 หาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ตลอดจนผลของการวิจัย

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์หอดรหส์ด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็นโดยอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อได้ข้อค้นพบในการวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า พบว่า องค์การภาคีรัฐมีปัญหาในเรื่องของการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ทำให้ประชาชนละเลยมองข้ามความสำคัญของเรื่องดังกล่าวทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตทั้ง ๆ ที่สามารถป้องกัน

“8 ปี ที่ผ่านมา เครือข่ายมหาวิทยาลัย ร่วม 8 หน่วยงานอบรมให้ความรู้ ผลิตนักศึกษาอาสาสมัครสาธารณสุขและผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุขอื่น ๆ รวมทั้งสิ้นมากกว่า 4,000 คน เครือข่ายมหาวิทยาลัยฯ มุ่งมั่นจะดำเนินการผลิตนักศึกษา และ สนับสนุนหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรทางสาธารณสุข ให้มีความรู้หรือมีศักยภาพที่จะป้องกันตัวเองและสื่อสารให้กับประชาชนทั่วไปให้รู้เรื่อง มีความตระหนักและสามารถที่จะร่วมมือกันไปกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และที่ขาดไม่ได้คือ จากประชาชนทั่วไป เพื่อที่จะให้สามารถรับมือ เพื่อร่วมมือกันเฝ้าระวัง ให้ประชาชนของเราปลอดภัยจากโรคสัตว์สู่คนต่อไป” (แสงเดือน มูลสม, 2553)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลการเสริมภูมิคุ้มกันในสุนัข โดยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคในสุนัข และระวังอย่าให้สุนัขหรือแมวกัด เพราะการติดเชื้อส่วนใหญ่จะมาจากน้ำลายของสัตว์ที่เป็นโรคอยู่แล้ว รวมทั้งการควบคุมจำนวนสุนัข ซึ่งการป้องกันโรคสามารถทำได้ คือ คนเลี้ยงสุนัขควรนำสุนัขทุกตัวไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นวิธีการป้องกันโรคที่ดีที่สุด ถ้าสุนัขในพื้นที่ได้รับการฉีดวัคซีน อย่างน้อยร้อยละ 82 จึงจะป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ได้ และภาครัฐควรให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง อย่าปล่อยให้เด็กเล็กอยู่กับสุนัขตามลำพัง และสอนให้เด็กรู้จักระมัดระวังเมื่ออยู่ใกล้สุนัข อย่ารังแก อย่าแกล้ง อย่าทำให้สุนัขตกใจ สำหรับผู้เลี้ยงสุนัขต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ให้สุนัขไปกัดคน และไม่ก่อความเดือดร้อนหรืออันตราย

แก่ผู้อื่น รวมถึงควบคุมจำนวนสุนัขไม่ให้เพิ่มขึ้น ผู้เลี้ยงสุนัขควรนำสุนัขไปรับการคุมกำเนิดหรือนำไปทำหมัน และไม่นำสุนัขที่ไม่ต้องการไปปล่อย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า พบว่า การไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าหรือได้รับวัคซีนครั้งสุดท้ายเกิน 1 ปี จะทำให้เกิดเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า การลดจำนวนสัตว์ตัวที่สามารถแพร่เชื้อต่อไปได้อย่างรวดเร็วที่สุด รองลงมาคือการฉีดวัคซีนให้กับสัตว์ทั้งหมด ซึ่งมีข้อจำกัด คือ สัตว์ยังไม่เคยมีภูมิคุ้มกันมาก่อนจะต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2 - 3 สัปดาห์ในการสร้างภูมิคุ้มกันจนถึงระดับที่สามารถป้องกันโรคได้ ซึ่งสอดคล้องกับมาลี ศิริวัฒนสกุล สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2561 ที่ว่า

“มีกิจกรรมเกี่ยวกับการบริการฉีดยาป้องกันให้สุนัข มีการทำหมันสำหรับสุนัขและแมวสำหรับปัญหาและอุปสรรค คือ บางครั้งประชาชนไม่เข้าใจการปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมบางอย่างที่ทำให้เกิดการต่อต้านหรือการคิดว่าเราทำร้ายสัตว์ นอกจากนี้ การกำจัดสุนัขจรจัดให้หมดไป หรือลดจำนวนลง เราควรที่จะคิดถึงต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนสุนัขจรจัดที่มีมากขึ้นทุก ๆ ปี หรือโรคระบาด ฉะนั้นการทำให้สุนัขลดลง ต้องมีการป้องกันไม่ให้เกิดการขยายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง” (มาลี ศิริวัฒนสกุล, 2561)

ซึ่งผลที่ได้ความสอดคล้องกับมาตรการป้องกันและควบคุมโรค คือ 1) ส่งเสริมให้เจ้าของสัตว์ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับสัตว์เลี้ยงจากข้อมูลที่ได้จากการสอบสวนโรคพบสัตว์ที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่สุดต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า 2) ส่งเสริมให้เลี้ยงสุนัขไว้ในรั้วบ้านโดยใช้วัสดุปิดช่องที่สุนัขอาจสัมผัสกันได้ก็จะเป็นการลดความเสี่ยงในการป้องกันโรคได้ในระดับหนึ่ง 3) ย้ายสุนัขจรจัดออกจากพื้นที่ เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในอนาคต และ 4) ควรมีการขึ้นทะเบียนสุนัขและแมวและควบคุมจำนวนการเลี้ยง

แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า พบว่า การเร่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ “การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์”

“ทาง กทม. พยายามกระจายไปทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่หรือตามชุมชนที่มีสุนัขและแมวจรจัดจำนวนมาก (เริ่มโครงการตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม 2561) อย่างวันนี้ได้นำวัคซีนมาฉีดให้กับสุนัขและแมวถึง 500 - 600 โดส พร้อมทำหมันสุนัขและแมวฟรี ซึ่งทางกทม. และสำนักอนามัย สำนักงานเขต รวมถึงเทศกิจก็ได้ร่วมมือช่วยกัน ถ้าใครเจอสุนัขหรือแมวจรจัด ก็จะนำไปฉีดยาให้เรียบร้อย ซึ่งปีนี้ได้เตรียมวัคซีนเอาไว้ราว ๆ 250,000 โดส หากเป็นสุนัขจรจัดเมื่อฉีดเสร็จแล้วก็จะนำส่งไปที่ศูนย์พักพิง มีอยู่ 2 ที่ คือ ประเวศน์รับจำนวนสุนัขได้ 2000 ตัว จากนั้นค่อยส่งไปที่ ศูนย์พักพิง อุทัยธานี รับได้ 8000 ตัว และตอนนี้สามารถเป็นที่พักพิงสำหรับแมวได้อีกประมาณ 600 ตัว ซึ่ง กทม. ก็ได้ร่วมมือกับหน่วยงานของจังหวัด นั้น ๆ ช่วยกันดูแลสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นก็เหมือนส่วนหนึ่งในครอบครัวแต่ที่เป็นปัญหา คือ สุนัขและแมว

จริงจังมีจำนวนเยอะมาก และคนก็เอามาปล่อยอยู่บ่อย ๆ จึงจับเท่าไรก็ไม่หมดสักที ท่านเลี้ยงด้วยความรัก ถ้าท่านไม่เต็มใจเลี้ยงอย่าเอาไปปล่อยเลยครับ” (อัศวิน ขวัญเมือง, 2562)

จากข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องกับ พ.ร.บ.การสาธารณสุข 2535 ครอบคลุมดูแลเรื่องการเลี้ยงและปล่อยสัตว์ ใจความสำคัญเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ตั้งแต่ไวรัส โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ โรคแอนแทรกซ์ โรคพิษสุนัขบ้า และยังครอบคลุมไปถึงการถูกสัตว์กัดทำร้าย เหตุรำคาญจากสัตว์ ทั้งกลิ่นจากมูลสัตว์ เสียงร้องรบกวน หรือการปล่อยสัตว์ออกมานอกบ้านรบกวนผู้อื่นซึ่งจะมีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท นอกจากนี้ สารสำคัญของข้อบัญญัติดังกล่าวยังครอบคลุมสัดส่วนของพื้นที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสุนัขด้วย แต่ต้องเป็นการตกลงร่วมกันในท้องถิ่น ขณะนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการออกข้อบัญญัติดังกล่าวไปบ้างแล้วประมาณร้อยละ 30 ทั้งนี้ เป้าหมายการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป ไม่สามารถกระทำได้เพียงแค่งูหมาย แต่ความตระหนักและใส่ใจของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ไม่ทอดทิ้งและดูแล พารับวัคซีนต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ จะช่วยให้ชีวิตของสัตว์เลี้ยงไม่ต้องไร้ค่าอยู่ข้างถนน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล คือ การบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานของ เคโกะ อาไก และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข ในจังหวัดนครปฐม ประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาแบบภาคตัดขวางเพื่อสำรวจพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัขและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิหลายขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4 แห่งในจังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามมี คำโครง ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้เจ้าของสุนัข 380 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์คัดเลือกเข้าสู่วิจัยการศึกษาในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบไคกำลังสองและการถดถอยลอจิสติก เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเจ้าของสุนัขได้ตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วนและส่งกลับคืนจำนวน 319 คน อัตราการตอบกลับเป็นร้อยละ 83.9 ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 38.5 ของเจ้าของสุนัขมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับดีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ($p\text{-value} = 0.004$) การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ($p\text{-value}$

value = 0.003) ผู้ดูแลสุนัข (p-value = 0.008) จำนวนสุนัข (p-value = 0.024) ประสบการณ์การถูกสุนัขกัด (p-value = 0.039) การได้ยินเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า (p-value = 0.006) และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า (p-value < 0.05). เมื่อปรับอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ แล้วการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นปัจจัยที่เป็นตัวพยากรณ์พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้มากที่สุด (Adj. odds ratio = 1.99, 95% CI; 1.11-3.59) เจ้าของสุนัขที่มีรับรู้เชิงบวกเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามีแนวโน้มเกือบสองเท่าที่จะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับดี จากผลการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าดังนี้ ควรส่งเสริมเจ้าของสุนัขและสมาชิกในครอบครัวให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า (เคโกะ อาไก (Keido Akai) และคณะ, 2558)

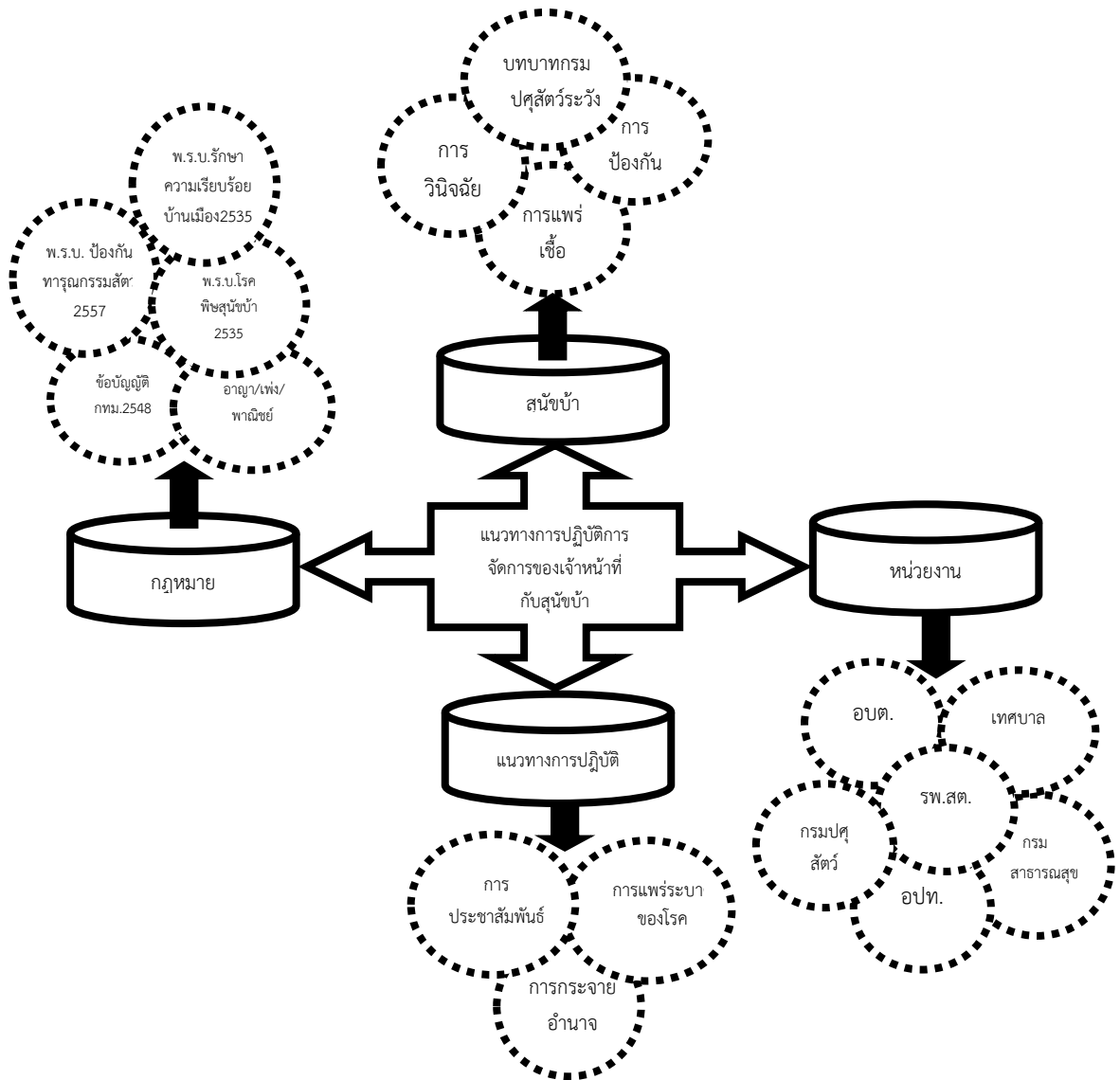
2. จากศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ ศรกฤษฎ์ รักพานิชย์ และ เกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเจ้าของสุนัขในการป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะการเลี้ยงสุนัขแบบจำกัดบริเวณ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในส่วนของ ปัจจัยนำพบว่าความรู้ที่เพียงพอและทัศนคติที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ปัจจัยเอื้อระดับมากมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหมาะสม ข้อเสนอแนะ คือ เจ้าของสุนัขควรเลี้ยงสุนัขโดยควบคุม จำกัดบริเวณไม่ให้สุนัขหลุดไปในชุมชนเพียงลำพัง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เจ้าของสุนัขสามารถเข้าถึงปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างเพียงพอ รวมถึงควรมีการส่งเสริมให้เจ้าของสุนัขมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าโดยผ่านหลายช่องทางการสื่อสาร (ศรกฤษฎ์ รักพานิชย์ และ เกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์, 2561)

3. แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานบทความที่ใกล้เคียงกัน คือ งานของ หทัยกาญจน์ ยางศรี ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานและการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เพื่อให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดโรค อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เพื่อให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดโรค อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ การดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยได้แผนงานกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกัน 5 กิจกรรม คือ การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในคน การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ การสำรวจสัตว์พาหะนำโรคพิษสุนัขบ้า การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ การควบคุมจำนวน จากการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยพบว่าภาคีเครือข่ายมีการบูรณาการความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วม ทั้ง 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ หน่วยงานปศุสัตว์ สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ได้รูปแบบการดำเนินงานที่เรียกว่า รูปแบบ

การดำเนินงานโรคพิษสุนัขบ้าไตรภาคี Rabies Fee Zone การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และถอดบทเรียน พบว่า มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วม การบูรณาการการทำงาน ร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย การประสานงาน และการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง (หทัยกาญจน์ ยางศรี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัด สมุทรปราการ ได้นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุนัขมากำหนดแนวทางการควบคุมและการป้องกัน

โรคสุนัขบ้า เช่น พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีหน้าที่ต้องนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดให้กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันโรคระบาดสัตว์ทั่วราชอาณาจักร แต่สัตว์จรจัดนั้นไม่มีเจ้าของดูแลรับผิดชอบ ทำให้เมื่อเกิดการระบาด มักจะพบจากสัตว์จรจัดก่อนเป็นสำคัญ แต่ภายหลังจากการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ใน พ.ศ. 2543 ส่งผลให้ภาวะการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยทุเลาลงในระดับหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า องค์การภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน มีมุมมองและความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า การร่วมมือกับองค์กรหลายภาคส่วนนั้นต้องมีการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ และการกระจายอำนาจ เพื่อประสานนโยบายของภาครัฐให้มีการขับเคลื่อนผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งมีการทำงานตามโครงสร้างหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ หลักการสำคัญ คือ การที่บุคคลหรือหน่วยงานมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ หรือความต้องการของการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้ลดลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนของผู้บริหาร จำนวน 5 คน และ 3) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 36 คน จำนวนทั้งหมด 46 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในด้านผลการวิจัย สรุปได้ว่าด้านสภาพการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ องค์การภาครัฐส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความสับสนในอำนาจหน้าที่ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ การเสียชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่เกิดจากสุนัขจรจัด หรือสุนัขที่มีเจ้าของแต่ไม่มีการกำกับดูแลได้เต็มที่เท่าที่ควร และประชาชนในสังคมส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า โดยเข้าใจว่าโรคดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นในฤดูร้อนและเกิดจากสุนัข

เท่านั้น และแนวทางการปฏิบัติทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติไม่สามารถจัดการปัญหาสุนัขบ้าได้ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาพรวม และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่กับสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ การเร่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ “การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์” การป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ หรือการปล่อยสัตว์รบกวนผู้อื่นมีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่นในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป ความตระหนักและใส่ใจของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ไม่ทอดทิ้ง และควรดูแลพาไปรับวัคซีนอย่างต่อเนื่อง และส่วนในด้านการอภิปรายผล สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า ทั้ง 3 ประเด็นไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยได้สรุปจากการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการว่า สุนัขและแมว เป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ “ทุกฤดูกาล” ไม่เกี่ยวกับสภาพอากาศ คนส่วนใหญ่คิดว่าอากาศร้อนจะทำให้สุนัขบ้า ซึ่งจริง ๆ แล้วโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับ “ระบบประสาท” ไม่ใช่โรคประสาท หรือโรคทางจิต สำหรับสาเหตุที่พบมากในช่วงฤดูร้อนนั้นมีสาเหตุมาจากอุณหภูมิของสุนัข มักเป็นช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ระยะเวลาที่สุนัขตัวผู้มักจะ “โซวพาวเวอร์” ด้วยการกัดกัน เพื่อแย่งชิงสุนัขตัวเมีย หากตัวใดมีเชื้อโรคอยู่แล้ว ก็จะแพร่เชื้อติดไปยังสุนัขตัวอื่นได้เต็มที่ และการฉีดวัคซีนเพียงเข็มแรกเข็มเดียว ก็ยังมีโอกาสเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ เพราะภูมิคุ้มกันที่ได้รับนั้นไม่สูงเพียงพอ สัตว์ต้องได้รับการกระตุ้นวัคซีนเป็นครั้งที่ 2 (ในขวบปีแรก) และต้องกระตุ้นซ้ำเป็นประจำทุกปี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้มีความทันสมัย โดยเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับออกกฎหมายการครอบครองสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัขและแมว ผู้เลี้ยงต้องมีคุณสมบัติและมีมาตรฐานเพียงพอที่จะดูแลชีวิตคนอื่น และควบคุมจำนวนที่จะเลี้ยง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยในเรื่องการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในประเด็นการเฝ้าติดตามรูปแบบการฝังชิปสุนัขแมวจรจัดทุกตัว และจัดทำฐานข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบ Open Data เพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่สนใจสามารถเข้าถึงและนำไปบริหารจัดการต่อได้ 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในระดับจังหวัดและเขตในกรณีที่มีความหนาแน่นของสุนัขแมวจรจัด เพื่อทำหมัน พักฟื้น และส่งต่อไปยัง Hub ดูแลในระยะยาว และออกแบบ Hub หรือศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดที่ได้มาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. (2556). *ข้อมูลของโรคพิษสุนัขบ้า*. กรุงเทพมหานคร: กรมปศุสัตว์.

- เคโกะ อาไก (Keido Akai) และคณะ. (2558). พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข ในจังหวัดนครปฐมประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 13(1), 182-194.
- ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน. (2561). *รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2558). *การกระจายอำนาจ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พิรุฬห์ ศิริทองคำ. (2560). รูปแบบการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- โพสต์ทูเดย์. (2561). "ควบคุมโรค"เผยม.ค.เดือนเดียวพบ "สุนัขบ้า" แล้วกว่า 135 ตัว. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.posttoday.com/social/general/539049>
- มาลี ศิริวัฒนสกุล. (29 สิงหาคม 2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า. (วิสิทธิ์ นิตยุตติธรรม, ผู้สัมภาษณ์)
- ศรภุชฌ์ รักพานิชย์ และเกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเจ้าของสุนัขในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 36(2), 51-60.
- ศุภลักษณ์ ปรางนาดี. (2559). สภาพพัฒนาการเมือง: การกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทย. *NIDA Case Research Journal*, 8(1), 2-5.
- สำนักข่าวบีบีซี. (2561). 5 ข้อควรรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าที่กำลังระบาด. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2561 จาก [www.bbc.com ? thai ? thailand-43368026](http://www.bbc.com/thai/thailand-43368026)
- แสงเดือน มูลสม. (2553). *สธ.-ภาคีเครือข่ายสุขภาพหนึ่งเดียว ประชุมวิชาการ-รณรงค์โรคพิษสุนัขบ้า*. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2909705>
- หทัยกาญจน์ ยางศรี. (2560). รูปแบบการดำเนินงานและการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชนเพื่อให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดโรค อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 12(2), 10-12.
- อัศวิน ขวัญเมือง. (2562). *กทม.เล็งทำบัญชี 'หมา-แมว' ชุมชน 'อัศวิน' สั่ง 50 เขต เร่งตัดวงจรสัตว์จรจัดภายใน 1-2 ปี*. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1308451

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing. (5th ed.)*. New York: harper collins publishing.
- Merton, R.K. (2003). The health care system under French national health insurance: lessons for health reform in the United States. *American Journal of Public Health*, 93(1), 31-37.

รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสา ในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม*

A MODEL OF BUDDHIST PSYCHOLOGY FOR ENHANCING INTELLECTUAL HEALTH OF VOLUNTEER IN MEDITATION PRACTITIONERS

ปมณณ์รัฐ จงวัฒนานุกุลกิจ

Pamonnat Jongwatananukulkit

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

Siriwat Srikrueadong

ลำพอง กลมกุล

Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: pamonnatjongwatananukulkit@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เป็นการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณนา (EDFR) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เชี่ยวชาญ คือ พระวิปัสสนากรรมฐาน แม่ชี วิทยากรสอนวิปัสสนากรรมฐาน และจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรม จำนวน 19 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพคุณลักษณะสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี คือ เป็นผู้รักในงานจิตอาสาและการปฏิบัติธรรม มีความขยันและเอาใจใส่ในงานจิตอาสา และเป็นผู้รู้จักใช้เหตุผลในการช่วยงานปฏิบัติธรรม 2) กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รักในงานจิตอาสาและการปฏิบัติธรรม ขั้นที่ 2 หมั่นเพียรในการปฏิบัติงานจิตอาสา ขั้นที่ 3 เอาใจใส่ในงานจิตอาสา และขั้นที่ 4 ใช้ปัญญาแก้ปัญหางานปฏิบัติธรรม และ 3) รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของ

* Received 31 January 2020; Revised 24 March 2020; Accepted 27 March 2020

จิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 3.1) ด้านสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสา 3.2) ด้านหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา 3.3) ด้านพฤติกรรมของจิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา 3.4) ด้านปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา และ 3.5) ด้านสุขภาวะทางปัญญากับการพัฒนาตนของจิตอาสา และโมเดลอนาคตภาพที่ได้ เรียกว่า 3V Model
คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, สุขภาวะทางปัญญา, ผู้ปฏิบัติธรรม

Abstract

The objectives of this article are 1) to study the state of intellectual health characteristics of volunteer mind as a good practice, 2) to study and analyze the process of enhancing intellectual wellbeing according to the Buddhist psychology of the volunteer mind, and 3) to propose a model for promoting intellectual well-being according to Buddhist psychology for volunteer mind in the practice group. Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) was used for research design. There were 19 of key informants and experts consisted of Vipassana meditation, nuns, lecturer, Vipassana meditation instructor and volunteer spirit in the Dharma Practice Center. The research instruments were interview forms and questionnaires. Qualitative data was analyzed by using content analysis and analytic induction whereas quantitative data was analyzed by using descriptive statistics. Results of the research revealed that 1) the state of intellectual health characteristics of volunteer mind as a good practice which showed a lover of volunteer work and Dharma practice, be diligent and attentive to volunteer work. 2) The process of promoting the intellectual well-being according to the Buddhist psychology principles of the volunteer mind consisted of 4 steps: Step 1: love in volunteer spirit and Dharma practice, Step 2: persistently in the practice of volunteer spirit, Step 3: pay attention to the volunteer spirit and step 4: use wisdom to solve problems in the Dharma practice. 3) A model for promoting intellectual well-being according to Buddhist psychology for volunteer mind in the group of practitioners consisted of 5 components which were 3.1) the intellectual health of the volunteers, 3.2) the principles that help to improve the intellectual wellness, 3.3) the behavior Of volunteers with intellectual wellness, 3.4) factors that result in intellectual well-being, and 3.5) intellectual wellbeing and their own development. The scenario model is called the 3V Model.

Keywords: Buddhist Psychology, Enhancing Intellectual Health, Meditation Practitioners

บทนำ

ในอดีตคนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องของชาติหน้า พวกเขามีจิตเมตตากรุณา จึงไม่เบียดเบียนเมื่อเห็นคนที่เดือดร้อน ซึ่งถือเป็นค่านิยมที่ส่งเสริมและถ่ายทอดกันมา (เครือข่าย พุทธิกา, 2560) พระพุทธเจ้าตรัสว่า ‘ทาน’ ที่มีอานิสงส์ไม่มาก ก็คือ ทานที่ให้ด้วยใจที่มีเยื่อใย หวังสิ่งสมบุญ หรือหวังเสวยสุขในภพหน้า ถ้าผู้ที่ทำบุญยังมีจิตใจแบบนั้นอยู่ ก็จะได้แต่อานิสงส์ มากเท่าที่ ควรจะเป็น (พระอภิรักษ์ กตติปญโญ (บุญเจียม), 2555) การทำบุญใน พระพุทธศาสนา ถือว่ามีส่วนต่อการทำประโยชน์ให้แก่บุคคลทั้งหลาย เช่น สงเคราะห์เกื้อกูล เสียสละแบ่งปัน ลดความเห็นแก่ตัว เสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อบูชาผู้มีพระคุณเพื่อเป็นปัจจัยให้บรรลุนิพพาน ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ทำบุญจะมีความประสงค์อย่างไร

ผู้ที่ทำงานจิตอาสาทั่วไปในปัจจุบันอาจไม่ได้คำนึงถึงการกำจัดกิเลส เพียงแต่วณะของ พระสารีบุตรกล่าวว่าคุณลักษณะข้อหนึ่งของโสดาบันคือการเสียสละ การมีน้ำใจพร้อม ช่วยเหลือผู้อื่นดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่ผู้ทำงานจิตอาสาจะสะสมบารมีถึงระดับโสดาบัน ทั้งนี้ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติข้ออื่นๆ ของการบรรลุโสดาบันครบถ้วนเช่นกัน การดำรงอยู่ใน ครอบครัวยุคใหม่และสังคมที่พัฒนาอย่างสมดุลสุขภาวะทางทางจิตวิญญาณในปัจจุบันใช้คำว่า สุขภาวะด้านปัญญาเป็นความฉลาดรู้ นำไปสู่ชีวิตที่สมดุล สุขภาวะทางปัญญาหมายถึงรับรู้ ตนเองโดยรวมว่ามีความสุข มีการเห็นคุณค่าของชีวิต มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดีโดยสุข ภาวะนี้เป็นการเชื่อมโยงกันอย่างสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณด้วย (ณาตกร ภาณีย์ ชยุตสาหกิจ, 2557)

“จิตอาสา” หมายถึง อาสาสมัคร และคุณค่าที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการทำงานอาสาสมัคร อันมุ่งเน้นที่การ ยกระดับจิตสำนึก และพัฒนาจิตวิญญาณของทุกคน ทั้งอาสาสมัคร และองค์กรที่สร้างงาน หรือประสานงานอาสาสมัครด้วย “ทำกิจ” กับ “ทำจิต” เป็นสิ่งที่ต้อง ทำคู่กันขณะที่เราทำประโยชน์ให้ผู้อื่น เราก็ควรพบความสงบเย็นในจิตด้วย (เครือข่ายพุทธิกา, 2560) ในทางพระพุทธศาสนา โดย กล่าวถึงการกระทำที่เสียสละ เพื่อส่วนรวมว่า “จิตอาสา” สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยตรัสหลักธรรมนี้ไว้เรียกว่า วัฑฒิ เรียกเต็มว่า อริยวัฑฒิ แปลว่า หลักธรรมเจริญอย่าง อริยะ หมายความว่าถ้ามีความเจริญอย่างที่เราประสงค์ไว้ แสดงว่า พุทธศาสนิกชนมีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติและหวังว่าจะเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธ องค์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) นอกจากการเข้าใจถึงเป้าหมายแล้วสุขภาวะ ทางปัญญามีส่วนสำคัญ เพราะคำว่าสุขภาวะหรือ “สุขภาพ” คือภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล“ปัญญา”

หมายถึง ความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) เมื่อมีการบัญญัติคำว่าสุขภาวะขึ้นมาสุขภาพจึงแยกไม่ได้จากวิถีชีวิตที่จะต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความต้องพอดี โดยดำรงอยู่ในครอบครัวชุมชนและสังคมที่พัฒนาอย่างสมดุลสุขภาวะทางทางจิตวิญญาณ (เสาวนีย์ ฤติ, 2554)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างและนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม โดยนำเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Delphi Future Research: EDFR) เป็นเทคนิคการวิจัยที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับแพร่หลายเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแนวรูปแบบพุทธจิตวิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่จิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมและจิตอาสาทั่วไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม
3. เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลมาสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาและเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตามกระบวนการเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Delphi Future Research: EDFR)

2. การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย
3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. การสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 1
5. การสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิรอบที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ
6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics)
7. การเขียนอนาคตภาพในประเด็นต่าง ๆ ที่วิจัย โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาถึงแนวโน้มของอนาคตภาพนั้นจากค่ามัธยฐาน (median) ที่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 3.5 ขึ้นไป และมีค่าพิสัย ควอไทล์เท่ากับหรือต่ำกว่า 1.40 ลงมา
8. สรุปผล รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

วิธีการออกแบบการวิจัยเชิงอนาคต

เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Delphi Future Research: EDFR) พัฒนาขึ้นโดย จุมพล พูลภัทรชีวิน (2540) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านจิตอาสา การคัดเลือกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 19 รูป/คน เป็นพระอาจารย์สอนวิปัสสนากรรมฐาน แม่ชีและอาจารย์วิทยากรสอนวิปัสสนากรรมฐาน และจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรม ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้การเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาจากระยะที่ 1 - 2 มีคุณสมบัติที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเป็นจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรม ได้แก่ พระอาจารย์สอนวิปัสสนากรรมฐาน แม่ชีและอาจารย์วิทยากรสอนวิปัสสนากรรมฐาน และจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมและมีประสบการณ์ในการทำงานวิทยากรผู้ดำเนินการสอนและด้านจิตอาสาอย่างน้อย 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Delphi Future Research: EDFR) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิค EDFR แล้วทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอนดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รอบที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 คน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบ และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์/

สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnographic Delphi Future Research: EDFR)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิดมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likerts Scale) ที่วิเคราะห์และสังเคราะห์คำตอบที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการเก็บข้อมูลรอบที่ 1 แล้วนำมาแยกประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามปลายปิดให้มีข้อความที่ครอบคลุมประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาดำเนินการวิเคราะห์หาค่าความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ประกอบด้วย 1) มัธยฐาน 2) ฐานนิยม 3) ความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยมและ 4) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ จากผลการวิเคราะห์นี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบอนาคตภาพเพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในอนาคต

ผลการวิจัย

1. สภาพคุณลักษณะสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี คือ เป็นผู้รักในงานจิตอาสาและการปฏิบัติธรรม มีความขยันและเอาใจใส่ในงานจิตอาสา เป็นผู้รู้จักใช้เหตุผลในการช่วยงานปฏิบัติธรรม จิตอาสาที่มีความตั้งใจเสียสละอยากช่วยเหลือผู้คน และในทางพระพุทธศาสนาจะต้องมีปัญญาอันจะทำให้มีสติเพื่อช่วยให้สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

2. กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามหลักพุทธจิตวิทยาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 รักในงานจิตอาสาและการปฏิบัติธรรม ขั้นที่ 2 หมั่นเพียรในการปฏิบัติงานจิตอาสา ขั้นที่ 3 เอาใจใส่ในงานจิตอาสา และขั้นที่ 4 ใช้ปัญญาแก้ปัญหา งานปฏิบัติธรรม โดยจิตอาสาที่ผ่านกระบวนการพุทธจิตวิทยาทั้ง 4 ขั้นนี้ จะเป็นผู้ที่มีสุขภาวะทางปัญญาที่เอื้อต่อการเป็นจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรม

3. รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสา 2) ด้านหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา 3) ด้านพฤติกรรมของจิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา 4) ด้านปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา และ 5) ด้านสุขภาวะทางปัญญากับการพัฒนาตนของจิตอาสา ผลการวิเคราะห์รูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟายและชาติพันธุ์วรรณนา (EDFR) พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมีความสอดคล้องกัน พิจารณาได้จาก ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3 - Q1) มีค่าไม่เกิน 1.50 ค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยม มีค่าไม่เกิน 1.00 แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อ

สร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในอนาคต สอดคล้องกัน (Consensus) เมื่อพิจารณาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าเฉลี่ย (Mean) พบว่า โดยส่วนใหญ่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยในระดับมากที่สุด อนาคตภาพของรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในอนาคตแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ในปี พ.ศ. 2563 จิตอาสาส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ (Volunteer Attending) ในปี พ.ศ. 2565 เริ่มมีกระบวนการคัดกรองจิตอาสาอย่างเป็นระบบ (Volunteer Screening) และในปี พ.ศ. 2567 จะเกิดเครือข่ายจิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา (Volunteer Networking) ที่ไปทำหน้าที่จิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมตามโมเดลอนาคตภาพ เรียกว่า 3V Model

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลเพื่อศึกษากระบวนการพุทธจิตวิทยาและสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาจากจิตอาสาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี จากผลการศึกษาพบว่า กระบวนการพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาจากจิตอาสาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ดังที่ วิชิตา ฐิติโชติรัตน ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการปฐกษาแนวพุทธจิตวิทยานุกรณาการของพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การปฐกษา ผลจากการศึกษา พบว่า พระสงฆ์มีความเป็นกัลยาณมิตรมุ่งเน้นช่วยเหลือและแก้ปัญหาความทุกข์ใจของผู้คน ซึ่งเกิดจากพื้นฐานของจิตใจที่เป็นผู้ให้และมีจิตที่เป็นกุศล มีเมตตา กรุณา หรือขันติความอดทน จะเป็นกำลังสามารที่จะเข้าไปช่วยผู้อื่นได้ (วิชิตา ฐิติโชติรัตน, 2559) ดังที่ ประทีป พิษทองกลาง ได้ศึกษา รูปแบบการปฐกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้ให้คำปฐกษาจะมีความพร้อมภายในมีจิตใจที่เป็นกุศล มีจิตที่ประกอบไปด้วยความเมตตาเป็นกัลยาณมิตรพร้อมที่จะให้และทำประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น (ประทีป พิษทองกลาง, 2556) ซึ่งดังที่ กุล โพธิ์ทอง ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลจากการศึกษาพบว่าการมีกัลยาณมิตรคอยให้คำแนะนำที่ถูกต้องในการพัฒนาการรู้ภายในเพื่อให้มีโยนิโสมนสิการจนเกิดปัญญามีความสำคัญมาก (กุล โพธิ์ทอง, 2560)

2. การสร้างรูปแบบพุทธจิตวิทยาและสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม คือ 1) ด้านสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสา การที่จะทำให้คนมีความถึงพร้อมทางด้านสุขภาวะทางปัญญา ผู้คนจะต้องมีความขวนขวายมีความใส่ใจที่จะแสวงหาความรู้ มีกัลยาณมิตรที่คอยกระตุ้นให้กำลังใจจะส่งเสริมถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งให้ประสบความสำเร็จด้านสุขภาวะทางปัญญา 2) ด้านหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา คนที่เป็นจิตอาสาจะต้องมีการพัฒนาจิต จะต้องมี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ฝึกใจของเราให้ยึดหลักความมีเมตตา และฝึกใจของตนเองให้มีความมั่นคง สงบ มีการเจริญวิปัสสนาบ้างเพื่อให้ใจมั่นมีกำลัง มีสติที่เท่าทันกับสภาวะอารมณ์ที่เข้ามา 3) ด้านพฤติกรรมของจิตอาสาที่มี

สุขภาวะทางปัญญา จะมองโลกในแง่ดีการวางตัวและคำพูดจะออกมาในทางที่ดีจะเป็นผู้ให้ โดยไม่มีข้อแม้ใดๆต้องการช่วยเหลือคนในสังคม ไม่ว่าจะเจอผัสสะมากระทบทางตา จมูก ลิ้น กาย หรือแม้แต่ใจที่จะปรุงแต่งไป ก็จะควบคุมใจไม่ให้ติดอกุศลกับผู้อื่นได้ 4) ด้านปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาศรัทธาเป็นตัวสำคัญ ถ้าหากว่าจิตอาสาสมัครศรัทธามีวิริยะ ขวนขวายในการภาวนาด้วย มีประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย ก็จะทำให้เขามีสติปัญญาญาณแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และ 5) ด้านสุขภาวะทางปัญญากับการพัฒนาตนของจิตอาสา คือเราได้พัฒนาใจ ได้ฝึกใจให้สงบ ฝึกใจที่จะรู้เท่าทัน ฝึกใจที่จะให้มีกำลัง เช่น ฝึกรัก มีเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละที่จะเข้าไปช่วยดูแลผู้ที่ปฏิบัติธรรม ในขณะเดียวกันเราก็ถือโอกาสไปปฏิบัติด้วย

3. การอภิปรายผลเพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม สุขภาวะทางปัญญาเป็นเรื่องคุณภาพของจิตใจ เมื่อเรามีจิตใจประณีตขึ้นความสุขอันประเสริฐก็จะเกิดจากจิตใจที่สูงเข้าถึงความจริงทั้งหมดลดละความเห็นแก่ตัว ซึ่งดังที่ ประพันธ์ ศุภสรและคณะ ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา ผลจากการศึกษาพบว่าบุคคลที่ทำงานจิตอาสา ส่วนใหญ่เกิดจากการมีหลักธรรมประจำใจ อาทิ พรหมวิหาร 4 ความมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะของการให้ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา สู้คนใกล้ชิด ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ด้วยการใช้บุญกิริยา 10 (เวทย์วักจัมย) คือการขวนขวายรับใช้ผู้อื่น (ประพันธ์ ศุภสร และคณะ, 2555) แล้วนำมาผสมผสานในการดำเนินการด้วยรูปแบบของการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ได้รับประโยชน์ร่วมกัน และหากมีการพัฒนาต่อไปจนถึงที่สุด นั่นคือ ประโยชน์อันยิ่งใหญ่อย่างแท้จริง ประสิทธิ์ ชาญศิริ ได้ศึกษาเรื่องจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ผลจากการศึกษาพบว่าสามารถทำให้กลุ่มคนในชุมชนบ้านหนองสนมมีการเปลี่ยนแปลงความคิด และจิตสำนึกรับผิดชอบ ต่อท้องถิ่นและคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย (ประสิทธิ์ ชาญศิริ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษารูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อนำมาพัฒนาจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรม มีองค์ประกอบของรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ดังนี้

1. ด้านสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสา 1) จิตอาสาที่มีความพร้อมและสมบูรณ์ทางด้านจิตใจและมีสุขภาพจิตที่ดี 2) จิตอาสาที่จะทำหน้าที่ได้ดีควรมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง 3) จิตอาสาที่มีความเข้าใจเรื่องสติปัญญา 4) จะส่งเสริมให้มีปัญญาภายในที่ดี 4) จิตอาสาที่หมั่นเจริญสติ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะเกิดปัญญาคิดได้อย่างแยบยล (โยนิโสมนสิการ) สามารถจัดการกับใจตนเอง และดับทุกข์ได้ด้วยตนเอง 5) จิตอาสาที่มีความเข้าใจในหลักกฎไตรลักษณ์ว่าทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง ตามเหตุตามปัจจัย 6) จิตอาสาที่มีสุขภาพจิตดีพฤติกรรมจะ

ออกมาดี มองโลกในแง่ดี การเข้าสังคมและการพูดก็จะออกมาดี 7) จิตอาสามีการปฏิบัติอย่างถูกต้องตรงตามแนวปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 8) จิตอาสามีความสุขกับการเป็นผู้ให้แบบไม่มีเงื่อนไข 9) จิตอาสาต้องมีใจที่มีเมตตา มีพรหมวิหาร 4

2. ด้านหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา 1) การปฏิบัติแนวเจริญสติปัฏฐาน 4 เป็นแนวทางที่สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา 2) หลักธรรมข้อพรหมวิหาร 4 ความเมตตาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา 3) หลักธรรมไตรสิกขา เป็นการปฏิบัติตนให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา เป็นสิ่งควบคุมความประพฤติทั้งกาย วาจา และใจให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ 4) หลักธรรมไตรสิกขา เป็นการปฏิบัติตนให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา เป็นสิ่งควบคุมความประพฤติทั้งกาย วาจา และใจให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์

3. ด้านพฤติกรรมของจิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา 1) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีและสามารถทำงานได้ในระยะเวลาที่ต้องการ 2) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะมีทักษะภายในที่แก้ไขปัญหาได้ดี 3) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะมีการรักษาอารมณ์ และทนต่อผัสสะที่มากระทบได้ 4) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะทำงานด้วยความปิติ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นผู้ให้แบบไม่มีข้อแม้ 5) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะเป็นผู้ที่มีความผู้เสียสละ 6) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา 7) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะมีความเมตตาและแสดงออกว่าพรหมวิหาร 4 ชัดเจน 8) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะมีความสำรวมระวัง ใบหน้ายิ้มแย้ม อ้มเอิบและมีจิตเป็นกุศล 9) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาลักษณะท่าทางจะบ่งบอกว่าเป็นผู้มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา สมาธิตั้งมั่น สามารถถ่ายทอดความรู้สึกรสภาวะของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา 1) ครู-อาจารย์ที่มีศีล มีสมาธิ และมีวิปัสสนา จะส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา 2) สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและจิตใจภายในที่ดีเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา 3) การฟังและการแสวงหาความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญส่งผลทำให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา 4) กัลยาณมิตรผู้ที่อยู่รอบข้างและสิ่งแวดล้อมล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลทำให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา และ 5) บุคคลในครอบครัวก็มีส่วนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งผลทำให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา

5. ด้านสุขภาวะทางปัญญากับการพัฒนาตนของจิตอาสา 1) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา สามารถควบคุมใจของตนเองได้ดี เมื่อมีผัสสะมากระทบก็จะมองเป็นวิชาเป็นครู เห็นอะไรก็จะเกิดปัญญา ได้ยินอะไรก็พิจารณาเป็นธรรม 2) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญาจะมีบุคลิกดีขึ้นสุขภาพกายใจดีขึ้น 3) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา มีตัวปัญญาคือตัวนำทาง ศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้สามารถเป็นทั้งผู้นำได้ เป็นผู้ตามได้ เป็นทั้งผู้นำองค์กรใหญ่แค่ไหนก็ได้ เป็นทั้งผู้ไม่มีอะไรเลยก็สามารถอยู่ได้ จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา เมื่อลดความโลภ

ความโกรธ ความหลง ความต้องการส่วนตัวจะน้อยและทำประโยชน์ส่วนรวมได้มาก
4) จิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา จะเปลี่ยนพฤติกรรมและความคิดมาทางที่ดี มีความอึดใจ
เมื่อได้แบ่งปันให้กับผู้อื่นและมีความสุขเมื่อเป็นผู้ให้แบบไม่หวังสิ่งตอบแทน

อนาคตภาพของรูปแบบพุทธจิตวิทยาเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของจิตอาสา
ในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในอนาคตแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ในปี พ.ศ. 2563 จิตอาสาส่วน
ใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ (Volunteer Attending) ระยะที่ 2 ในปี พ.ศ. 2565
เริ่มมีกระบวนการคัดกรองจิตอาสาอย่างเป็นระบบ (Volunteer Screening) และระยะที่ 3
ในปี พ.ศ. 2567 จะเกิดเครือข่ายจิตอาสาที่มีสุขภาวะทางปัญญา (Volunteer Networking) ที่
ไปทำหน้าที่จิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมตามโมเดลอนาคตภาพ เรียกว่า 3V Model สรุปได้
ภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ในงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมถือว่ามีความจำเป็นในยุคปัจจุบันที่จะต้องมีการเรียนรู้สุข
ภาวะทางปัญญา เพราะศูนย์ปฏิบัติธรรมเป็นแหล่งความงอกงามในทางปัญญา ฉะนั้น
การเรียนรู้สุขภาวะทางปัญญาสำหรับจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรม จึงจำเป็นอย่างมากเพราะ
เป็นสิ่งที่จิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมจำเป็นต้องมี เพราะจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมจะเป็น

กำลังรักษาพระพุทธศาสนาอยู่กับพระสงฆ์ให้มั่นคงต่อไป การวิจัยครั้งนี้จึงได้ออกแบบซึ่งได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาแนวทางคัดกรองจิตอาสา ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อพัฒนาเครื่องมือคัดกรองจิตอาสาในศูนย์ปฏิบัติธรรมโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสอง และควรออกแบบการวิจัยเชิงทดลองด้วยการพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมของจิตอาสาแล้ววัดผลของการพัฒนาจากกิจกรรมด้วยทดสอบค่า T-test และออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษาเชิงลึกด้วยการศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับของกระบวนการทำงานของจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา

เอกสารอ้างอิง

- กุล โพธิ์ทอง. (2560). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต สาขาพุทธจิตวิทยา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เครือข่ายพุทธิกา. (2560). *โครงการ “สุขแท้ด้วยปัญญา ปี 3”*. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/20147>
- ณาตกรณณ์ ชยุตสาหกิจ. (2557). การสนับสนุนจากครอบครัว ความหมายในชีวิตและสุขภาวะในเยาวชนผู้กระทำผิดที่ใช้สารเสพติด: การวิจัยแบบผสมวิธี. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประทีป พิษทองกลาง. (2556). รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประพันธ์ ศุภสร และคณะ. (2555). กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา. ใน *รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ ชาญศิริ. (2559). จิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(4), 76-83.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัฑฒ)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ .
- พระอภิรักษ์ กตติปัญโญ (บุญเยี่ยม). (2555). การศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญบุญของอุบาสกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชุดา ฐิติโชติรัตน. (2559). การพัฒนารูปแบบการปฐษาแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการของพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การปฐษา. ใน *คุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์คุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ ฤดี. (2554). สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ: กรณีศึกษาผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลราชวิถี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการประยุกต์พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและ
พัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์*

A RESEARCH SYNTHESIS ON APPLICATION OF THE
BUDDHADHAMMA FOR SOLVING THE PROBLEM AND DEVELOPING
SOCIETY BY BUDDDHIST RESEARCH INSTITUTE

พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน

Phramaha Serichon Phanprakhon

สมิทธิพล เนตรนิมิตร

Samiddhipol Netnimit

พระมหาอดิเดช สติวโร

Phramaha Adidej Sativaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: serichon.pha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 - 2559 จำนวน 64 เรื่อง เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยแบบบันทึก ข้อมูลการสังเคราะห์งานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการสังเคราะห์งานวิจัยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ทั้งนี้ ด้านพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.37 โดยบูรณาการหลักสัมมปชาน 4 ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) การป้องกัน 2) การรักษา 3) การปรับปรุงหรือพัฒนา และ 4) ความต่อเนื่องและยั่งยืน รองลงมาเป็นงานวิจัยด้านพุทธธรรมกับการบริหารและการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 21.88 โดยบูรณาการอริยปทัสส 3 พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 และอริยสัจ 4 ได้แก่ การพิจารณาสภาพของปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุ การกำหนดเป้าหมาย และการตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุด และน้อยที่สุดเป็นงานวิจัยด้านพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 3.12 ด้วยบูรณาการไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และกตัญญู เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการระบบนิเวศวิทยา 5 อย่าง คือ 1) สร้างจิตสำนึก 2) สร้างพลังร่วมด้วยจิตอาสา 3) สร้างการมีส่วนร่วม 4) สร้างบทบาทและหน้าที่ และ 5) สร้างแผนการดำเนินงาน งานวิจัยส่วนมากเป็นรูปแบบพรรณนา ใช้เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและ

* Received 27 January 2020; Revised 24 March 2020; Accepted 27 March 2020

แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยควรเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ การวิจัยเชิงปฏิบัติ หรืองานวิจัยและพัฒนาให้มากกว่าการวิจัยแบบสำรวจหรือการวิจัยพื้นฐาน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมได้ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย, การประยุกต์หลักพุทธธรรม, การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Abstract

The purpose of this research is to synthesize the application of Buddhaddhamma for problem solving and society development from the research projects funded by Buddhist Research Institute, 64 sampling projects taken from the fiscal year of 2555 - 2559 B.E. The research instruments based on criteria assessed by distinguished academic, particular form designed to record synthesized research projects, percentage analysis and content analysis. The research finding was as follow: the synthesis on the application of Buddhaddhamma for solving problem and developing society by the Buddhist Research Institute categorized into 6 dimensions. Hence; the highest number belonged to well beings and quality of life (34.37%), integrated with four right exertions (Sammappadāna) through 4 processes; prevention, maintenance, development, and continuity and sustainability. Second, administration and management (21.88%) integrated with the three dominant influences (Adhipateyya), the four holy abiding (Brahmavihāra), the four virtues for lay people (Gharāvāsā-dhamma), and the Four Noble Truths (Ariyasacca) during the process of problem consideration, cause analysis, focused targeting and opted for best solution. The least was environmental and ecology system (3.12%), integrated with the Threefold Training (Sikkā), the four holy abiding (Brahmavihāra), and the gratitude (Kataññukatavedī) in order to promote the cooperation of people in five aspects, namely 1) cultivate awareness 2) increase volunteer awareness 3) implement participation 4) specify role and duty and 5) determine operating procedures. The results found that most of the research projects were in descriptive methodology, using questionnaire and interview form as research instruments. Suggestions were considerably proposed that research projects should be more application of Buddhaddhamma for problem solving and developing society in the forms of application, operation and development

research than survey and common research in order to maintain the ongoing and continuity of sustainability society.

Keywords: Research Synthesis, Application Of The Buddhadhama, Solving The Problem And Developing Society, Buddhist Research Institute

บทนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อาทิ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลอย่างชัดเจนต่อวิถีชีวิต กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีลักษณะไร้รากฐานทางวัฒนธรรม การขาดโลกทัศน์ทางคุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของแก่นแกนปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่ในทุกระดับของสังคมไทยขณะนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้รวบรวมและจัดทำตัวชี้วัดด้านสังคมเพื่อสะท้อนภาพสังคมของประเทศระบุถึงสถิติคดีอาญาในปี พ.ศ. 2557 พบว่า คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ 4,148 คดี คดีชีวิต ร่างกายและเพศ 23,613 คดี คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ 69,454 คดี คดียาเสพติด (คน) 362,505 คดี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) สถิติคดีอาญาในปี พ.ศ. 2560 พบว่า คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ 2,256 คดี คดีชีวิต ร่างกายและเพศ 17,429 คดี คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ 36,090 คดี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) แม้คดีต่าง ๆ จะลดลงแต่ยังคงมีจำนวนที่มากอยู่ อีกทั้งข้อมูลสถานการณ์ด้านสุขภาพของประเทศไทยส่วนใหญ่ พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยังคงมีสัดส่วนที่สูง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) และจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลกระทบในวงกว้างกับประชาชนทุกเพศทุกวัย ก่อให้เกิดภาวะเครียดและอาการทางจิต คุณภาพชีวิตของคนไทยหลายด้านยังต่ำกว่าเป้าหมายและไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ การศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยเป็นปัญหาที่สำคัญ การขาดการฝึกทักษะ และการขาดการพัฒนาทุนมนุษย์ของไทย คือการที่คนไทยส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมและปัจจัยแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ จนทำให้ประชากรที่เจ็บป่วยเพิ่มมากขึ้นและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย

พระพุทธศาสนาเรียกสภาพปัญหาดังกล่าวว่า “ทุกข์” ซึ่งเป็นสภาพติดตัวมาพร้อมกับการเกิดด้วยอำนาจแห่งความถิมนั่น (อุปาทานขันธ) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนามีหลักธรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมได้ในทุกมิติ โดยเน้นที่การพัฒนามนุษย์ให้มีความงอกงามทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นเบื้องต้นให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่สมบูรณ์ จากนั้นมนุษย์จึงไปทำการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของการพัฒนาตั้งแต่การพัฒนาทางกายภาพ จริยธรรม จนถึงการพัฒนาจิตใจและปัญญา เป็นบ่อเกิดของความรู้และแนวการปฏิบัติที่หลากหลาย ปัญญาชนและสังคมส่วนใหญ่จึงใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนา เพื่อให้ผู้คนใน

สังคมได้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หลักการของพระพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งหลักปฏิบัติและเป้าหมายของการพัฒนาสังคมแห่งความดีงามเพื่อการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาในระยะยาวหากพิจารณาจากมิติของความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น พระพุทธศาสนาถือเป็นระบบความเชื่อที่ยึดโยงผู้คนให้มีความสัมพันธ์ในลักษณะชุมชนร่วมกัน (พระศรีคัมภีร์ญาณ, 2559) พระพุทธศาสนาเป็นทั้งศาสนา ปรัชญา มีคำสอนที่เป็นวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งบูรณาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไว้อย่างสมบูรณ์ สมควรที่พุทธศาสนิกชนจะได้ซึมซับแก่นสาระโดยถ้วนหน้า แม้ศาสนิกชนต่างศาสนาก็สามารถศึกษาพุทธธรรมเพื่อเก็บเกี่ยวสิ่งที่เป็นคุณไปใช้กับชีวิตของทุกคนได้เช่นกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2552) สอดคล้องกับที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยว่าพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานอารยธรรมที่สำคัญของโลก พระพุทธศาสนายังช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2556) สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักของสังคมไทย ชีวิตของคนไทยผูกพันอิงอาศัยกันกับพระพุทธศาสนาเต็มตลอดตั้งแต่เกิดจนถึงตาย สภาพที่กล่าวมานี้ได้กลายเป็นมาช้านานจนฝังลึกในจิตใจและวิถีชีวิตของชาวไทย กลายเป็นเครื่องหล่อหลอมกลั่นกรองนิสัยใจคอพื้นฐานชีวิตจิตใจของคนไทยให้มีลักษณะเฉพาะตนที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย และสามารถกล่าวอย่างถูกต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2558) สอดรับกับแนวทางที่พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งตรัสรู้แล้วพระองค์เป็นผู้พ้นจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พระอรหันตสาวกก็เช่นเดียวกัน จากนั้นจึงส่งไปประกาศพระศาสนาด้วยถ้อยความว่า “...แม้พวกเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเราจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย...” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติตาม พระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนดั่งเข็มทิศนำทางชีวิตเพื่อกระทำความดี และก่อให้เกิดอานิสงส์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเพราะมีกระบวนการที่สามารนำหลักการสำคัญที่มีอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ไขปัญหาในแบบองค์รวมซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ของสังคมไทยได้ และวิกฤติทั้งหลายที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยเข้ากันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านหนึ่งของสังคม ผลพวงของวิกฤตินั้นย่อมกระทบต่อระบบในสังคมนั้นด้วย อย่างไรก็ตามการที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา来解决ปัญหาและพัฒนาสังคมนั้นต้องมีการประยุกต์และบูรณาการเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษานำมาปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปที่ประสงค์จะเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเน้น

การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาเป็นหลัก มีปรัชญาคือจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม จัดการเรียนการสอนครอบคลุมทั้งระดับปริญญาตรี จนถึงปริญญาเอก ดำเนินการตามพันธกิจ 4 ด้าน คือ 1) ผลิตบัณฑิต 2) วิจัยและพัฒนา 3) ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และ 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ว่าด้วยพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนา เน้นการวิจัยและค้นคว้าสร้างความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นพัฒนาความรู้ในพระไตรปิฎก โดยวิธีสหวิทยาการแล้วนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม รวมทั้งพัฒนาคุณภาพงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการวิจัย เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งดำเนินการเผยแพร่องค์ความรู้จากผลงานวิจัยงานสร้างสรรค์สู่สังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยภายใต้แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 จำนวน 5 ประเด็น คือ 1) การวิจัยหลักคำสอนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) การวิจัยเพื่อประยุกต์พุทธธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม 3) การวิจัยเพื่อส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาและกิจการคณะสงฆ์ 4) การวิจัยเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยและ 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของมหาวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556)

ด้วยเหตุที่งานวิจัยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ผลงานวิจัยที่มีคุณค่าเป็นข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์แก่การวางแผนการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและพัฒนาบุคลากรในทุกสาขาวิชาการให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นพลังในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศ จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่าสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ได้จัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 - 2559 จำนวนทั้งสิ้น 521 โครงการ ผ่านการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ 307 โครงการ เป็นงานวิจัยประเภทการประยุกต์พุทธธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมมากที่สุด จำนวน 147 โครงการ คิดเป็นอัตราเฉลี่ย 47.88% (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นขั้นของการใช้ประโยชน์ข้อมูลความรู้ซึ่งต้องพิจารณาทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มีการถกเถียงให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียในทุกประเด็นทุกด้านที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประมวลเป็นข้อปฏิบัติ และนำไปสู่การวางแผน วางนโยบาย หรือมาตรการในการปฏิบัติต่อไป (ชุตินา สัจจามันท์ และคณะ, 2554) การสังเคราะห์งานวิจัยประเด็นดังกล่าวทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับลักษณะของปัญหาหรือลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่า และสามารถนำไปประยุกต์แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมได้ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในรูปแบบของการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงเอกสาร (Research synthesis) และทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ทำการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการประยุกต์พุทธธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 - 2559 เป็นขอบเขตของการวิจัย และดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ 1) ทำการสำรวจงานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้รับการจัดสรรทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 - 2559 และผ่านการพิจารณาอนุมัติจบแล้ว จำนวน 307 เรื่อง 2) ทำการสำรวจคัดเลือกงานวิจัยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์พุทธธรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ได้งานวิจัยที่นำมาศึกษา จำนวน 147 เรื่องโดยมีงานวิจัย จำนวน 64 เรื่อง ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกคุณภาพของงานวิจัย 3) ทำการจัดหมวดหมู่/จำแนกงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกแบ่งออกเป็น 6 ประเด็นปัญหาสังคม 4) ดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) โดยวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 4.1) ด้านแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย 4.2) ด้านวิธีวิทยาการวิจัย และ 4.3) ด้านผลการศึกษา ตามกรอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และ 5) สรุปผลเขียนรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์พุทธธรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้จัดสรรทุนแก่คณาจารย์ ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย วิเคราะห์วิธี ดำเนินการวิจัยและสังเคราะห์ผลที่ได้จากงานวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม
2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม จำนวน 64 เรื่อง พบว่ามีคุณลักษณะแตกต่างกันในด้านต่างๆ ได้แก่ ปีงบประมาณ ประเด็นสังคม รูปแบบการ

วิจัย เครื่องมือการวิจัยและประเภทการวิจัย สรุปผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้

(n = 64)			
ฐานข้อมูลวิจัย		จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. ปีงบประมาณ	พ.ศ. 2559	23	35.94
	พ.ศ. 2558	15	23.44
	พ.ศ. 2557	15	23.44
	พ.ศ. 2556	2	3.12
	พ.ศ. 2555	9	14.06
	พ.ศ. 2559	23	35.94
	รวม	64	100.00
2. ประเด็นสังคม	สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ	2	3.12
	การสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต	22	34.37
	การพัฒนาเศรษฐกิจ	6	9.37
	การบริหารและการจัดการ	14	21.88
	ผู้สูงอายุ	12	18.76
	พฤติกรรมเยาวชน	8	12.50
	รวม	64	100.00
3. รูปแบบการวิจัย	การวิจัยแบบพรรณนา	33	51.56
	การวิจัยแบบสังเกต/แบบสำรวจ	24	37.50
	การวิจัยแบบทดลอง	4	6.25
	การวิจัยแบบมีส่วนร่วม	3	4.69
	รวม	64	100.00
4. เครื่องมือการวิจัย	แบบสอบถาม(questionnaire)	10	15.63
	แบบสัมภาษณ์ (interview form)	31	48.44
	แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	21	32.81
	แบบทดสอบ (test)	1	1.56
	อื่นๆ เช่น ชุดกิจกรรม โปรแกรมการฝึก	1	1.56
	แบบประเมินคุณภาพ		
	รวม	64	100.00
5. ประเภทการวิจัย	การวิจัยเชิงปริมาณ	20	31.25
	การวิจัยเชิงคุณภาพ	44	68.75
	รวม	64	100.00

ปีงบประมาณ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 64 เรื่อง เป็นงานวิจัยปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 มากที่สุดคือ มีจำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.94 ของงานวิจัยทั้งหมด และรองลงมาเป็น

งานวิจัยปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 จำนวน 15 เรื่องเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 23.44 และงานวิจัยปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 น้อยที่สุด มีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.12

ประเด็นสังคม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 64 เรื่อง ประเด็นการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตมากที่สุด มีจำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 34.37 รองลงมาเป็นประเด็นการบริหารและการจัดการ มีจำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.88 และน้อยที่สุดเป็นประเด็นสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ มีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.12

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 64 เรื่อง เป็นการวิจัยแบบพรรณนามากที่สุด จำนวน 33 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.56 รองลงมาเป็น การวิจัยแบบสังเกตและสำรวจ จำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 37.50 และการวิจัยแบบมีส่วนร่วมน้อยที่สุด จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.69

เครื่องมือการวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 64 เรื่อง ใช้แบบสัมภาษณ์มากที่สุด จำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.44 รองลงมาเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จำนวน 21 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 32.81 และเป็นแบบทดสอบ (test) และเป็นแบบอื่น ๆ เช่น ชุดกิจกรรม โปรแกรมการฝึก แบบประเมินคุณภาพน้อยที่สุด จำนวน 1 เรื่องเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1.56

ประเภทการวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 64 เรื่อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 44 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 68.75 และการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.25

อภิปรายผล

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พบว่า งานวิจัยประเด็น “พุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต” มีจำนวนมากที่สุด 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 34.37 เป็นการบูรณาการพุทธธรรมคือสัมมปปธาน 4 ในการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันภาวะเสี่ยงอันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตของบุคคล หากป้องกันไม่ทันต่อเหตุการณ์จึงต้องบำบัดรักษา บำบัด เยียวยา อันเป็นการส่งเสริมพัฒนาให้บุคคลมีสุขภาวะทางกายและจิตใจที่ดีเป็นไปในแนวทางเดียวกับที่พระมหาธาตุทนา นรเชฏโฐ ได้นำเสนอรูปแบบการรักษาสุขภาพจิตเชิงพุทธบูรณาการ “PCDC MODEL” คือการป้องกัน (Protection) การรักษา (Care) การพัฒนา (Development) และความต่อเนื่องและความยั่งยืน (Continuation & Sustainable) หมายความว่าต้องทำเป็นแบบครบวงจร (พระมหาธาตุทนา นรเชฏโฐ, 2558)

ในส่วนการพัฒนาด้านกาย ได้แก่การทำให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ การมีปัจจัย 4 อย่างพอเพียงต่อการดำเนินชีวิต และมีความสุขอยู่ในสังคม มีสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมที่ดีสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ ที่ระบุถึงการพัฒนาสังคมโดยมุ่งปรับปรุงส่งเสริมให้คนที่อยู่ร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ อันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันให้มีความเจริญรุ่งเรืองและความสงบสุข (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2559) แต่การมีที่อยู่อาศัย มีอาหารเพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สมควรแก่สภาพและฐานะ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอแก่การครองชีพ ย่อมเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ดีในบรรดาปัจจัยหลาย ๆ อย่าง การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายและหลายวิธี อาทิ ทางสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้นเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

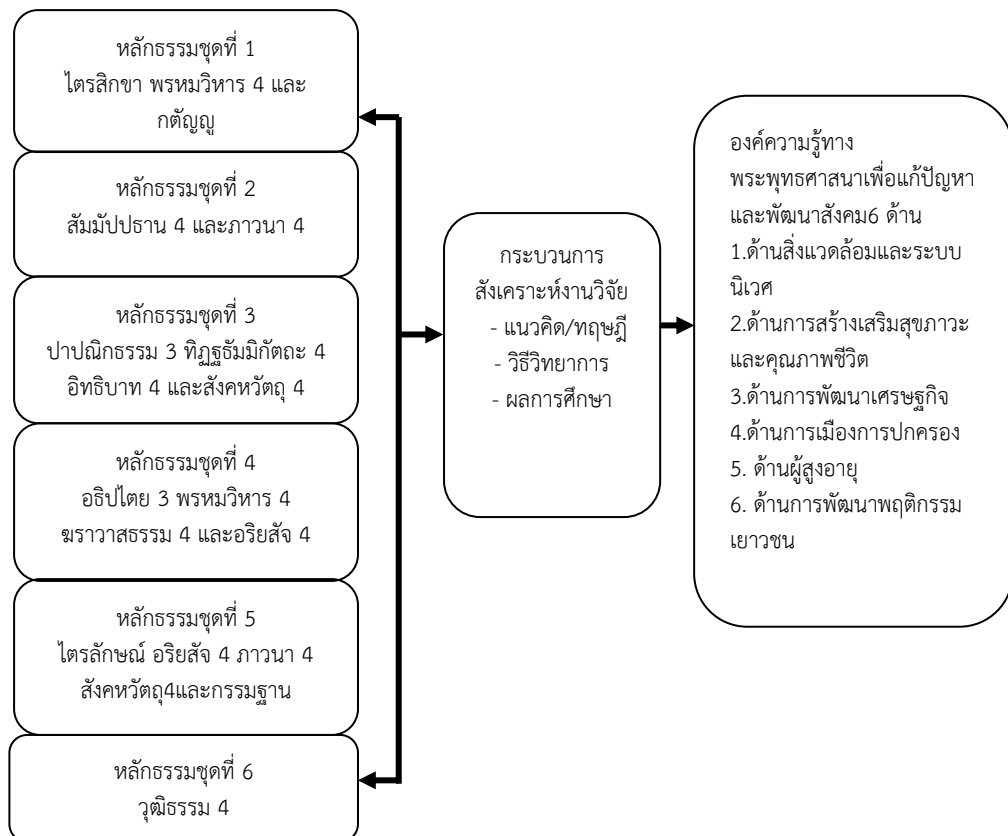
ด้านการพัฒนามนุษย์จะต้องประกอบไปด้วยการพัฒนาในหลายด้าน คือการพัฒนาตนให้มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ดี มีปัจจัย 4 พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างผาสุก มีสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมที่ดีต้องทำการพัฒนาตนให้อยู่ในศีลเป็นการพัฒนากายมนุษย์ที่ดีเนื่องจากพระพุทธองค์ตรัสสอนให้ละชั่วทั้งปวง ทำความดี และทำใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ทองทิพภาวิริยะพันธุ์ในเรื่องการบริหารทีมงานและการแก้ไข ปัญหาที่กล่าวว่า “ศีลหรือวินัย” เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับมิให้ทำ (ทองทิพภา วิริยะพันธุ์, 2551) โดยที่มนุษย์มาจากที่ต่างกัน ถ้าหากไม่มีศีลหรือวินัยเพื่อปกครอง หรือไม่ประพฤติตามวินัย จะเป็นหมู่คณะที่ไม่ดี ทำให้ขาดความเชื่อมั่นต่อกัน ถ้าต่างคนประพฤติตามศีลหรือวินัยจะเป็นหมู่คณะที่ดี ทำให้เกิดความเชื่อใจกันวินัยสำหรับฆราวาสคือศีล 5 จึงเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ในปกติภาวะ

การจะดำรงตนตามกฎระเบียบและกฎหมายที่ใช้ร่วมกันในสังคมให้เกิดความสงบสุข และสร้างความเป็นธรรมในสังคม ทั้งสามารถจัดความขัดแย้งจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างยุติธรรม อันเป็นการพัฒนาทางสังคมอย่างหนึ่งต้องทำการพัฒนาที่จิตใจการพัฒนาจิตใจคือการฝึกฝนอบรมจิตใจให้สมบูรณ์เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดีโดยอาศัยการพัฒนาปัญญาควบคู่กันไปในด้านการพัฒนาด้านปัญญา ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจในโลกและมีชีวิตตามความเป็นจริง รู้เท่าทันในโลกและชีวิต อันเป็นการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีสืบไปสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ซึ่งกล่าวถึงหลักฆราวาสธรรมว่า ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หรือหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ จำเป็นต้องมีการฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตนนิสัย แก้ไข ขอบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2558) กล่าวคือ การเป็นผู้ฝึกตน อบรมกายและจิต ถือว่าเป็นการพัฒนากายอันนำไปสู่การพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม สรุปได้ดังนี้

องค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมแบ่งออกเป็น 6 มิติ ได้แก่ด้านที่ 1 พุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศประยุกต์หลักไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และกตัญญู รวมทั้งอุบายที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการระบบนิเวศวิทยา 5 สร้าง คือ 1) สร้างจิตสำนึก เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนเห็นคุณค่า 2) สร้างพลังร่วมด้วยการค้นหาผู้มีจิตอาสาด้วยการสร้างจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี 3) สร้างการมีส่วนร่วม ด้วยการช่วยกันคิดร่วมแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในอดีต 4) สร้างบทบาทและหน้าที่ เพื่อให้ทุกคนรู้ว่าหน้าที่ทำอะไรในโครงการต่าง ๆ และ 5) สร้างแผนการดำเนินงาน เพื่อรองรับโครงการในอนาคตที่ทุกคนจะต้องร่วมกันทำ ด้านที่ 2 พุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตประยุกต์หลักสัมมปธาน 4 เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 4 ชั้น คือ 1) การป้องกันหมายถึงการป้องกันจากภาวะเสี่ยงที่จะเป็นปัจจัยก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต 2) การรักษาเป็นรูปแบบที่

ต้องดำเนินการรักษา บำบัด เยียวยา 3) การปรับปรุง/พัฒนาหมายถึงการส่งเสริมให้บุคคลมีสุขภาพทางกายและจิตใจที่ดีด้วยการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก คือการพัฒนาด้านกาย ได้แก่ มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ดี มีปัจจัย 4 พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างผาสุก มีสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมที่ดีการพัฒนาด้านศีล ได้แก่การพัฒนาด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมายอันเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ให้ความสงบสุขเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย สามารถจัดข้อขัดแย้งและการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างยุติธรรมที่เรียกว่าเป็นการพัฒนาทางสังคมการพัฒนาด้านจิต ได้แก่ การพัฒนาที่มีการฝึกฝนอบรมจิตใจให้สมบูรณ์ด้วยความมีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต และการพัฒนาด้านปัญญา ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร คือโลกและชีวิต ถึงขั้นทำจิตให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์⁴⁾ ความต่อเนื่องและความยั่งยืน คือการตามรักษาสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตให้คงอยู่ต่อเนื่องตลอดไป ด้านที่ 3 พุทธธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจประยุกต์หลักปาปนิคธรรม 3 กับการดำเนินธุรกิจ คือ มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความรู้เกี่ยวกับลูกค้า รู้ความต้องการของตลาด สามารถจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้าเป็นอย่างดี ชำซ่องในธุรกิจ มีรู้ความเคลื่อนไหวของตลาด มีความรู้ในผลิตภัณฑ์และบริการ ความต้องการสามารถจัดซื้อจัดจำหน่ายของตลาด ประยุกต์ทฤษฎีธรรมมีกัตถะ 4 คือ “ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร เลี้ยงชีวิตชอบ” รู้จักวิธีการแสวงหาปัจจัยเลี้ยงชีพที่ถูกต้องมีความเพียรพยายามในการหาเลี้ยงชีวิตไม่กลัวต่อความยากลำบาก รู้จักการเก็บรักษาทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้นั้นอย่างเป็นสัดส่วน รู้ส่วนแห่งการใช้จ่ายที่เหมาะสมจำเป็น และเลือกคบคนที่มีความกระตือรือร้น อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาตนเองด้วย เป็นองค์กรธุรกิจที่ดำเนินงานถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ก้าวล้ำนำไปสู่การเบียดเบียนทั้งตนเองและบุคคลอื่นหลีกเลี่ยงการกระทำความชั่วหรือการมัวเมากับอบายมุข รู้จักใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการมีสร้างชุมชนเข้มแข็งอยู่ดีมีสุขด้วยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 และสังคหัตถ์ 4 สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการ และการร่วมติดตามประเมินผล ด้านที่ 4 พุทธธรรมกับการบริหารและการจัดการประยุกต์อริยปทัสส 3 ในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงาน การบริหารจะช่วยแก้ปัญหาสังคมและการเมืองได้อย่างแท้จริงและจะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างทั่วถึงทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก ประยุกต์พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมด้วยความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าต่อสรรพสัตว์ทั่วไป บุรณาการฆราวาสธรรม 4 หากคนในครอบครัวมีความสัตย์จริงใจต่อกัน รู้จักควบคุมจิตจากความโลภ โกรธ หลง ในอบายมุข สิ่งเสพติดทั้งปวง ทั้งมีความอดทน เสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บุคคล ชุมชน สังคมย่อมสงบสุขร่มเย็น การปฏิบัติฆราวาสธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัว และประยุกต์

อริยสัจ 4 เป็นกระบวนการที่มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การพิจารณาลักษณะการหรือสภาพของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุ การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ด้านที่ 5 พุทธธรรมกับผู้สูงอายุประยุกต์หลักภาวนา 4 มาบูรณาการเป็นรูปแบบกิจกรรม 5 สุข คือ 1) สุขสบาย กิจกรรมรวมกลุ่มกันออกกำลังกายในชุมชน 2) สุขสนุก กิจกรรมสนทนาการในชุมชน 3) สุขสง่า กิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่น งานบุญ พิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน 4) สุขสว่าง กิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ รู้จักควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม และ 5) สุขสงบ กิจกรรมให้รู้จักคิด พิจารณารู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิต การรับรู้และจัดการกับอารมณ์ เช่น ส่งเสริมกิจกรรมเข้าวัด ฟังธรรม นั่งสมาธิเพื่อฝึกการควบคุมอารมณ์ เป็นต้น ด้านที่ 6 พุทธธรรมกับการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนการเสริมสร้างให้เยาวชนเป็น “คนดี คนเก่ง เป็นคนมีความสุข” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ “เด็กต้องมีความรู้ คู่คุณธรรมจริยธรรม” ด้วยการประยุกต์หลักคุณธรรม 4 คือ 1) การอยู่ใกล้คนดี มีความรอบรู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี 2) การเอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี 3) มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธีและ 4) ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ และดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรมทำให้เยาวชนได้รู้หน้าที่ของตนเอง รู้เท่าทันถึงภัยของชีวิต มีการลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติด เกิดความรักสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้นก้าวสู่ความเป็นเยาวชนดีของสังคมต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมของ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์สรุปได้ว่าด้านพุทธธรรมกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ สามารถประยุกต์หลักไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และกตัญญู ก่อเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการระบบนิเวศวิทยา 5 สร้าง คือ สร้างจิตสำนึก สร้างพลังร่วม สร้างการมีส่วนร่วม สร้างบทบาทหน้าที่ และสร้างแผนการดำเนินงานด้านพุทธธรรมกับการสร้างเสริม สุขภาวะและคุณภาพชีวิต ใช้หลักปธาน 4 เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตด้วยการการ ป้องกันการรักษา 3) การปรับปรุงพัฒนา และความต่อเนื่องแบบยั่งยืน ด้านพุทธธรรมกับการ พัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการประยุกต์ทฤษฎีภูมิคุ้มกัน 4 คือ “ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร เลี้ยงชีวิตชอบ” สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการร่วมคิดร่วมทำและติดตาม ประเมินผล ด้านพุทธธรรมกับผู้สูงอายุ ด้วยการประยุกต์ภาวนา 4 เป็นรูปแบบกิจกรรม 5 สุข ได้แก่ สุขสบาย สุขสนุก สุขสง่า สุขสว่าง และสุขสงบด้านพุทธธรรมกับการพัฒนาพฤติกรรม เยาวชนการเสริมสร้างให้เยาวชนเป็น “คนดี คนเก่ง เป็นคนมีความสุข” ด้วยการประยุกต์ คุณธรรม 4 ให้รู้หน้าที่ของตนเอง รู้เท่าทันต่อภัยของอบายมุขและสิ่งเสพติด เคารพรัก ชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นเยาวชนที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี ขึ้นก้าวไปเป็นอนาคตที่ดีต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้ 1) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในประเด็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ รวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่ยังมีจำนวนงานวิจัยไม่มากพอ เช่น ประเด็นเศรษฐกิจ ประเด็นผู้สูงอายุ และประเด็นการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชน 2) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเชิงประยุกต์ การวิจัยเชิงปฏิบัติ หรืองานวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เป็นงานวิจัยที่นำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติมาสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ แสดงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม 3) ผลสังเคราะห์งานวิจัยนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมใน 6 ประเด็น ได้แก่ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ การสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจ การบริหารและการจัดการสูงอายุและการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชน ดังนั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจนำไปขับเคลื่อนหรือกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาสังคม รวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อาจนำรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไปบูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย เช่น การเรียนการสอน และการบริการวิชาการแก่สังคมได้ สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารoundต่อไปควรมีการศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยประเด็นการพัฒนาสังคมในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น คุณภาพชีวิตสังคมผู้สูงอายุศิลปวัฒนธรรมการปฏิรูปการศึกษาและสร้างสรรค์การเรียนรู้เป็นต้น โดยการศึกษาเชิงลึกให้ครอบคลุมทุกรายละเอียดและใช้ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง

เอกสารอ้างอิง

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2558). *ศาสนากับการพัฒนา*. นนทบุรี: ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด.
- ชุติมา สัจจานันท์ และคณะ. (2554). การสังเคราะห์องค์ความรู้ห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพล แยมฉิม. (2560). *5 อันดับปัญหาสังคมไทยที่ประชาชนคิดว่าต้องเร่งแก้ไขโดยด่วน*. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2562 จาก <https://www.matichon.co.th/news/545551>
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2551). *การบริหารทีมงานและการแก้ไขปัญหา*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). *เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

- _____. (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติธรรม.
- พระมหาอุทตนา นรเชฏโฐ. (2558). *รูปแบบการรักษาสุขภาพจิตเชิงพุทธบูรณาการ*. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2559). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ. (2559). *บูรณาการพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2556). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). *การศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2562 จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *ตัวชี้วัดสำคัญด้านสังคม พ.ศ. 2559*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *เครื่องชี้ภาวะสังคม พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก.

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม
ขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE ATTITUDE OF PEOPLE TOWARDS WORK PERFORMANCE ON
SOCIAL DEVELOPMENT ASPECT OF SINJAROEN SUB DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION PHRASANG DISTRICT
SURAT THANI PROVIN CETHAMMARAT MUNICIPALITY

สุภาวดี ช่อสม

Supawadee Chosom

กัณตภณ หนูทองแก้ว

Kantaphon Nuthongkaew

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: supawadee84430@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ ศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน จำนวน 368 คนวิธีเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) ส่วนด้านการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.74$) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนอาชีพ ต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะ

* Received 1 March 2020; Revised 28 March 2020; Accepted 2 April 2020

เกี่ยวกับปัญหาข้อเสนอแนะ ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59$) คือ ด้านเศรษฐกิจ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีการ รวมกลุ่มในรูปกลุ่มอาชีพไม่เต็มที่เท่าที่ควรและส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมีไม่มากนัก

คำสำคัญ: ทศนคติของประชาชน, การบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purpose of this research is to compare and study the problems and recommendations. And solutions People's Attitudes towards Social Development Administration of Sincharoen Subdistrict Administrative Organization, Phrasaeng District, Surat Thani Province This research Using quantitative research methods The sample consisted of 368 households. Systematic random sampling method The research instruments were questionnaires for instrument quality checking. The Cronbach's alpha coefficient was 0.92. The quantitative data was analyzed by descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation. The results of the research revealed that 1) The people have attitudes towards the social development administration of Sincharoen Subdistrict Administrative Organization, Phrasaeng District, Surat Thani Province, in total, 5 aspects are at the high level as for politics and government is the highest level ($\bar{X} = 3.74$). 2) The results of the comparison of the attitudes towards the social development administration of Sincharoen Subdistrict Administrative Organization, Phrasaeng District, Surat Thani Province of the people with different gender, age, education level, were different. Differences were statistically significant at the .001 level, while the different occupations were not significantly different at the .05 level. 3) Suggestions about problems For feedback The attitude of the people towards the social development administration of Sincharoen Subdistrict Administrative Organization, Phrasaeng District, Surat Thani Province in the high level ($\bar{X} = 3.59$) is the economy. Group in the form of a career group that is not good enough and should support the development of the structure There are not many basic public utilities that are essential to life.

Keywords: Attitude Of People, Work Performance On Social Development, Subdistrict Administration Organization

บทนำ

ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญกับการปกครองตนเองหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก หลักการสำคัญในการจัดระเบียบการปกครองประเทศตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยประการสำคัญ คือ “การกระจายอำนาจการปกครอง” ทั้งนี้เพื่อให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันการเมืองระดับพื้นฐานที่จะฝึกฝนให้พลเมืองเกิดความรู้ ความเข้าใจในกลไกและกระบวนการการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย จากแนวคิดข้างต้นรัฐบาลได้ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐให้มีความเหมาะสมตามภารกิจหน้าที่เพื่อลดความซ้ำซ้อน และให้เกิดเอกภาพ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการโดยได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ส่งผลให้มีการจัดตั้งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นขึ้น โดยมีภารกิจหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการตอบสนอง ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและมีการบูรณาการ การแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) , 2545)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบของการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ ที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ. 2537 ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลโดยการยกฐานะขึ้นจากสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลรวมทั้งสิ้น 6,747 แห่งโดยแยกเป็นการจัดตั้งในปีพ.ศ. 2538 จำนวน 617 แห่งในปีพ.ศ. 2539 จำนวน 2,143 แห่งในปีพ.ศ. 2540 จำนวน 3,637 แห่งและในปีพ.ศ. 2542 จำนวน 350 แห่ง (พยอม วงศ์สารศรี, 2534) จึงนับได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีพื้นที่ครอบคลุมทุกจังหวัดของประเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมประเพณีตามพระราชบัญญัติสภาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ. 2537 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2542 ตามกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (อังคณา วงษ์นอก, 2547) การออกพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ. 2537 นับว่าเป็นก้าวแรก ของรัฐบาลในการที่จะส่งเสริมการกระจายอำนาจและการปกครองไปสู่ประชาชนซึ่งเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรประชาชนเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และเป็นไปตามกระแส การพัฒนาในระดับ

สากลที่เน้นการวางรากฐานของประชาธิปไตยให้มั่นคงการกระจายอำนาจสู่องค์กรระดับชุมชน เป็นแนวคิดที่ถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), 2543) ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจการปกครองชั้นพื้นฐานของประเทศโดยแท้จริงอันเป็นการตอบสนองต่อนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งที่จะให้อำนาจในการบริหารงานแก่หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นเองมีความสามารถในการบริหารงานที่แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองในขอบเขตและหน้าที่โดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบจากทางราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเหมือนเช่นในอดีตทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีความคล่องตัวในการดำเนินบริหารงานให้มีความเจริญก้าวหน้าและตรงกับความต้องการ ของราษฎรในตำบลได้อย่างถึถ้วน (ภาคภูมิ โภชนกุล, 2541) องค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อยู่ในเขตภาคใต้ของประเทศไทยเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล 1 ใน 7 องค์การบริหารส่วนตำบล ของอำเภอพระแสง

จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างทิศใต้ของอำเภอพระแสงอยู่ห่างจากอำเภอประมาณ 23 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ 110 กิโลเมตร องค์การบริหารส่วนสินเจริญ ดังกล่าวประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการพัฒนาสังคม ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง และ ด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรม ปัญหาดังกล่าวล้วนแล้วมีแตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ จะต้องแก้ปัญหาให้สำเร็จไปด้วยดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและอยากทราบว่าประชาชนในพื้นที่ มีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญอำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถ จะได้ประโยชน์ หรือเพื่อเป็นต้นแบบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้กับหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัวแล้วยังมีหน้าที่บำรุง และส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของแต่ละฝ่ายได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน และสามารถตอบสนองตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพและการศึกษา ต่างกัน

3. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนในตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 9410 คน (สำนักงานบริหารทะเบียน, 2559) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน

เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ใช้การสุ่มตามระดับชั้น (Stratified Random Sampling) (สงศรี ชมพวงค์, 2558) คำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากร คือ ประชาชน ตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกเป็น 10 หมู่บ้านโดยใช้การสุ่มแบบเป็นสัดส่วนแล้วเทียบบัญชีไตรยางศ์ เพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน ซึ่งมีวิธีคือ นำจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้หาขนาดไว้แล้ว 368 คน คูณกับจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน และทำการหารด้วยประชากรทั้งหมดจะได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 368 คนแล้ว เพื่อต้องการให้ประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆกัน จึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก มีวิธีการคือ โดยใช้การเขียนหมายเลขตามบัญชีของประชาชนลงในฉลาก ม้วนใส่ภาชนะคลุกกันให้ทั่วถึงแล้วทำการหยิบขึ้นมาให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการ จนกระทั่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามต้องการและเมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละระดับหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม สามารถแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอสระบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มี 3 ด้าน จำนวน 20 ข้อ โดยมีการให้คะแนนระดับบัพบาทของชุมชนในการแก้ปัญหาคลั่งกั๊ดเซาะชายฝั่ง ตามหลักเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอสระบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายหรือกรอบการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมชัดเจนตรงกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. เขียนนิยามปฏิบัติการให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละลักษณะที่ต้องการวัดและสร้างข้อคำถามตามที่นิยามไว้
4. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ทำการหาความเที่ยงตรงโดยนำแบบสอบถามที่สร้างไปเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อที่ 4 ไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับชุมชนบ้านควนนิคม อำเภอสระบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.92
6. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อที่ 5 มาจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวนครัวเรือนในเขตตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยนำ แบบสอบถามไปส่ง มอบให้ถึงมือผู้ตอบด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire) และรอรับคืน เมื่อรับแล้วจะทำการตรวจคำตอบแบบสอบถามผู้ตอบคำถามครบถ้วนแล้วเพื่อให้ได้ข้อมูลวิจัยในลักษณะสมบูรณ์ครบถ้วน

ข้อมูลทุติยภูมิ

การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือจากห้องสมุด เว็บไซต์ และฐานข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยคณะผู้วิจัยทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีการปฏิบัติการกิจในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด สร้างคู่มือลงรหัสนำข้อมูลลงรหัส จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ลงรหัสเรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test และเมื่อปรากฏว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงได้ทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธี Scheffe

ผลการวิจัย

1. ทศคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 5 ด้าน ด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 เมื่อพิจารณารายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ด้านการศึกษาและด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านครอบครัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และด้านเศรษฐกิจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60

1.1 ด้านการเมืองการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 5 ที่ว่ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกฏระเบียบที่มีความชอบ ธรรม ยุติธรรม และมีประโยชน์ตามความต้องการของประชาชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาจิตสำนึกของให้สมาชิกใน สังคม ให้มีความรับผิดชอบ และรู้จักใช้สิทธิ หน้าที่ในทาง สร้างสรรค์ ส่วนข้อที่ 1 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้มี สิทธิ ในการดูแล และพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของสมาชิก ในสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ตามลำดับ

1.2 ด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 1 ที่ว่ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 5 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักใช้ความรู้ใน การรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง ส่วนข้อที่ 2 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดตามลำดับ

1.3 ด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 ที่ว่ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหลักธรรม ของศาสนา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 3 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สวัสดิการสังคม ส่วนข้อที่ 2 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในสังคม มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีความรักความเมตตา ซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ย น้อยสุด ตามลำดับ

1.4 ด้านครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 4 ที่ว่ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความกตัญญูรู้คุณ ต่อบุพการี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 5 ที่ว่ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสมาชิกที่ เกิดมาใหม่ให้รู้จักและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ดีของสังคม ส่วนข้อที่ 3 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความอบอุ่น อารมณ์ดีในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด

1.5 ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 1 ที่ว่ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอ ภายในครอบครัว และชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 4 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้าง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ส่วนข้อที่ 2 ที่ว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีการ รวมกลุ่มในรูปกลุ่มอาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนอาชีพ ต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีความถี่มากที่สุด คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีการ รวมกลุ่มในรูปกลุ่มอาชีพควรส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้าง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รองลงมา ด้านการศึกษา คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับการศึกษาให้ทั่วถึงควรจัด

กิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักใช้ความรู้ใน การรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง และด้านการเมืองการปกครอง มีความถ้อยทีถ้อยอาศัย คือ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางราชการต่อชุมชนยังมีน้อย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 คือ ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าแปรผล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวมเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก อภิปรายผลได้ว่า การบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและมีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ที่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานต่าง ๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาศักยภาพให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา อุ๋นรอต ในประเด็นระดับระบบการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านระดับระบบการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบาง พลี จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณารายด้าน ของระบบการพัฒนาสังคม พบว่า มีระบบการพัฒนาสังคมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก (วาสนา อุ๋นรอต, 2557)

ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ สมาชิกมีคุณสมบัติเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักอดออม และ รู้จักการใช้สอยเงินอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความโอภาส อารีต่อกัน ในครอบครัว มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความกตัญญูรู้คุณ ต่อบุพการี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสมาชิกที่ เกิดมาใหม่ให้รู้จักและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ดีของสังคม จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศตพล พนิชศักดิ์พัฒนา ในประเด็นที่ว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม ด้านการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับมาก (ศตพล พนิชศักดิ์พัฒนา, 2556)

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอสว่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ถึงแม้ว่าด้านนี้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแต่ก็มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอ ภายในครอบครัวและชุมชน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีการ รวมกลุ่มในรูปกลุ่มอาชีพ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมระบบเฉพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้าง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนารณ มั่นศรีจันทร์ ในประเด็นที่ว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก (รัตนารณ มั่นศรีจันทร์, 2559)

ด้านครอบครัว พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอสว่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ สมาชิกมีคุณสมบัติเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักอดออม และ รู้จักการใช้สอยเงินอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความโอบอ้อมอารีต่อกัน ในครอบครัว มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความกตัญญูรู้คุณ ต่อบุพการี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสมาชิกที่ เกิดมาใหม่ให้รู้จักและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางรัชณี คงถาวร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการของเทศบาลเมืองเบตง”) ในประเด็นที่ว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก

ด้านการศึกษา พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอสว่าง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมพัฒนาโลกทัศน์ เกี่ยวกับชีวิตที่กว้างไกล และสามารถรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในโลก มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักสังคมที่ตนอยู่ อาศัยว่ามีประวัติความเป็นมาวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และปัญหา เป็นอย่างไร มีการจัด

กิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักใช้ความรู้ใน การรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้อย ศรียะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง” ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน ชุมชน SML: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่” ในประเด็นที่ว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก (น้อย ศรียะ, 2559)

ด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรม พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีความ สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีความรักความเมตตา ซึ่งกันและกัน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สวัสดิการสังคม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มีการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนการบูรณะ ซ่อมแซม บำรุงรักษา โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา เขียนขึ้น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง” ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลตากฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ในประเด็นที่ว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคม ด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรม อยู่ในระดับมาก (อนุชา เขียนขึ้น, 2557)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนอาชีพ ต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

เพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเพศหญิงมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ มากกว่าเพศชาย ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุ ประชาชนอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ระดับการศึกษา ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 6 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีทัศนคติต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลสินเจริญ อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีความถี่มากที่สุด คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีการ รวมกลุ่มในรูปแบบกลุ่มอาชีพควรส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้าง สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รองลงมา ด้านการศึกษา คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับการศึกษาให้ถึงควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักใช้ความรู้ใน การรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง และด้านการเมืองการปกครอง มีความถี่น้อยที่สุด คือ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางราชการต่อชุมชนยังน้อย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการวิจัย คือ การบริหารงานด้านการพัฒนาสังคมคือนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 5 ด้าน ที่ศึกษามาข้างต้น คือ ด้านการเมืองการปกครอง การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ สมาชิกมีคุณสมบัติเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอ ควบคู่ กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการ ประกอบอาชีพ ด้านครอบครัวจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ สมาชิกมีคุณสมบัติเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมรู้จักอดออม และ รู้จักการใช้สอยเงินอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีความอบอุ่น อารดีต่อกันในครอบครัว ด้านการศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคม

ได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมพัฒนาโลกทัศน์ เกี่ยวกับชีวิตที่กว้างไกล และสามารถรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในโลก และด้านความเชื่อมั่นทางศีลธรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกในสังคมมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีความรักความเมตตา ซึ่งกันและกัน สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรขององค์การบริหารส่วนได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานต่าง ๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยมีปรัชญา แนวความคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม คือ เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของ ตนเองได้ การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องการผู้ปฏิบัติงานที่มี สมรรถภาพ

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือเจริญขึ้น ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันวางแผนและลงมือกระทำเอง กำหนดว่ากลุ่มของตนและของแต่ละคนต้องการ และมีปัญหาอะไร เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหานั้น โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด ถ้าจำเป็นอาจขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ สนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- น้อย ศรียะ. (2559). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านชุมชน SML: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2534). *การบริหารบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) . (2545). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก (2 ตุลาคม 2545)*.

- ภาคภูมิ โภชนกุล. (2541). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- รัตนารณ มั่นศรีจันทร์. (2559). ทศนคติของประชาชนจังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี: ศึกษาในห้วงเวลา ปี 2559. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง*. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- วาสนา อุ่รอต. (2557). ระบบการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง*. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศตพล พนิชศักดิ์พัฒนา. (2556). ทศนคติของประชาชนชาวจังหวัดสกลนครที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง*. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- สงศรี ชมพวงค์. (2558). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นครศรีธรรมราช: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2543). สังคมโปร่งใสไร้ทุจริต. ใน *การสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี 2545 วันที่ 18 – 19 พฤศจิกายน ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ จังหวัดชลบุรี*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานบริหารทะเบียน. (2559). ข้อมูลตามทะเบียนราษฎรอำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2559 จาก http://stat.bora.dopa.go.th/stat/xstat/new/POPHSE/stat_t59.txt
- อนุชา เขียนขึ้น. (2557). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลตากฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.

อังคณา วงษ์นอก. (2547). การบริหารในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชาสู่ความเป็นเลิศ*

DRIVEN PROCESS FOR PUBLIC SCHOOL TO EXCELLENCE

สาวิตรี แสงสุก

Sawitree Sangsook

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Office of The Basic Education Commission, Thailand

พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข

Pitsamai Robchanachai Poolsuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

ชัชภูมิ สิชฌม

Chatphum Sichomphoo

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: karoknumkuan@Hotmail.Com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชาสู่ความเป็นเลิศ โดยการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานและภารกิจของโรงเรียนประชา รัฐ เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย 2) การสร้างและตรวจสอบกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชาสู่ความเป็นเลิศ โดยการศึกษาโรงเรียนประชา รัฐที่ประสบผลสำเร็จ 3) โรงเรียนยกย่องกระบวนการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 โรงเรียน ๆ ละ 5 คน ดำเนินการตรวจสอบกระบวนการโดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 3) การประเมินกระบวนการโดยผู้บริหารโรงเรียนประชา รัฐ จำนวน 92 คน ด้วยแบบประเมินและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4) จัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบประเมินและวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานและภารกิจของโรงเรียนประชา รัฐ พบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ภารกิจของโรงเรียนประชา รัฐ โดยการศึกษา สภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของโรงเรียนประชา รัฐ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี โครงสร้างการบริหารงาน ประเมินผลการดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA จัดทำข้อมูลสารสนเทศและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด เผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) การสร้างและตรวจสอบองค์ประกอบของ

* Received 22 March 2020; Revised 2 April 2020; Accepted 2 April 2020

กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ 3) ผลการประเมินกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน และ 4) คู่มือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ พบว่ามีความเหมาะสมของคู่มือ อยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการขับเคลื่อน, โรงเรียนประชารัฐ, ความเป็นเลิศ

Abstract

The purpose of this research was to create driven process for public schools to excellence. The research procedure followed 4 phrases. Phase 1 was to study operating conditions and missions of public schools. The data were 18 experts. They were asked to review with the Delphi technique. The statistical devices used for the analysis of data were median and interquartile range. The statistical devices used for analyzing the data were mean and standard deviation. Phase 2 was to create and validate the driven process of public schools to excellence by studying 3 successful schools and drafting the process by school directors, teachers, and stakeholders of 3 schools in the workshops. The process appropriateness was organized through connoisseurship with the experts. Phase 3 was to evaluate the process by 92 public school directors, and the data were analyzed into arithmetic mean and standard deviation. Phase 4 was to conduct a manual, proposal, and practical policy of using the process by doing the connoisseurship and expert validation and analyzing data through arithmetic mean and standard deviation. The research results revealed that: 1) The operating conditions and missions of public schools were found that the missions of public schools were analyzed with internal factors, current conditions, as well as strengths, weaknesses, opportunities, and threats of public school operation. Then the schools planned to manage their set work, educational quality development plan, plan annual action, and prepare the management structure. They also prepared the information of agencies as well as disseminated the results of operations to all involved parties. 2) To create and validate that could be summarized into. 3) The evaluation level of driven process for public schools to excellence was found at the highest levels in terms of suitability, possibility, and usefulness. 4) The results of the manual,

proposed policy, and practical policy of using process for public driven schools to excellence. The evaluation of manual was validated at the highest level.

Keywords: Driven Process, Public School, Excellence

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่ยุคแห่งสังคมข้อมูลสารสนเทศ (The Information Age) หรือยุคโลกาภิวัตน์ (The Globalization) นั้น ได้ส่งผลต่อรูปแบบกระบวนการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือค่าใช้จ่ายรายหัว 7 ด้าน คือ 1) ค่าจัดการเรียนการสอน (รวมค่าไฟฟ้าและสาธารณูปโภค) 2) ค่าหนังสือเรียนเฉลี่ยแต่ละระดับ 3) ค่าเครื่องแบบนักเรียน 4) ค่าอุปกรณ์การเรียน 5) ค่ากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 6) Top-up ปัจจัยยากจน 7) Top-up โรงเรียนขนาดเล็ก การบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษานั้น เป็นการบริหารโรงเรียนตามนโยบายโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - based management: SBM) และความเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้สถานศึกษาส่วนใหญ่จะประสบปัญหาที่สำคัญคือ งบประมาณไม่พอเพียงสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพราะโรงเรียนจะได้รับ - เพิ่มงบประมาณตามจำนวนรายหัวของนักเรียน ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นโดยการที่ผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นแนวทางที่จะช่วยพัฒนาการบริหารการศึกษาของไทยให้ มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนขึ้นตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล หรือโรงเรียนดีประจำตำบล ภายใต้หลักการแนวคิดว่าการศึกษามีการพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลแห่งคุณภาพ โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล จึงเป็นกระบวนการการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนของสังคมและชุมชน สร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านที่ดี ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ปี 2556 – 2559 โรงเรียนดีประจำตำบลเข้าสู่การพัฒนาและประเมินต้นแบบโรงเรียนดี ทั้งนี้รัฐบาลปัจจุบันและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้สานต่อโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนแห่งชุมชน คือ ความร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐ และเอกชน (หรือทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคม) โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชารัฐ” โดยพัฒนาโรงเรียนในระดับตำบล เพื่อให้ทุกโรงเรียนประสบความสำเร็จ มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน สามารถจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ, 2543) โครงการโรงเรียนพระราชวัง เป็น 1 ใน 12 โครงการภายใต้โครงการพระราชวังมุงพัฒนาด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะความเป็นผู้นำในการบริหารสถานศึกษา ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา 2) เพื่อจัดทำและเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ 3) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาระบบ ICT เพื่อการศึกษาและการบริหารจัดการสื่อการเรียน 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Active Learning, Critical Thinking) จัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนและเสริมกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาการมีจิตสาธารณะ (Community Services) เพื่อการบริการชุมชนและสังคม 5) เพื่อยกระดับความสามารถด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาสู่ระดับนานาชาติ โดยเป้าหมายจากโรงเรียนต้นแบบทุกตำบล รวมทั้งสิ้น 7,424 โรงเรียนและขยายผลต่อไปทั่วประเทศ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560) เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาของเรามีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) โรงเรียนพระราชวังถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนทั่วประเทศที่มีหลักการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ 1) สนับสนุนการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ ที่วางไว้ 2) ร่วมเสนอแนวทางพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน และ 3) สร้างและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2559) นอกจากนี้โครงการโรงเรียนพระราชวังได้กำหนดแนวทางการยกระดับการศึกษา 10 ด้าน เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) พัฒนาระบบข้อมูลสถานศึกษาและผลการศึกษาที่เปิดเผยสู่สาธารณะ 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เพื่อให้โรงเรียนทั่วประเทศได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลสาระ ความรู้และมาตรฐานการศึกษาจากทั่วโลก 3) พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง และมีการคิดวิเคราะห์ 4) ส่งเสริมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตสาธารณะ 5) พัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนๆ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 6) สร้างแรงจูงใจผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน 7) พัฒนาความร่วมมือและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ 8) ยกระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ของนักเรียน 9) พัฒนาและส่งเสริมผู้นำรุ่นใหม่เข้าร่วมพัฒนาโรงเรียน 10) พัฒนาศูนย์การศึกษาการค้นคว้าวิจัย เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษา เทคโนโลยีแห่งอนาคตในระดับภูมิภาค (BIO, DIGITAL, ROBOTICS, NANO) (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560) จากความสำคัญของโรงเรียนพระราชวัง และการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนพระราชวังทุกโรงเรียน

จะต้องมีกระบวนการในการขับเคลื่อนที่ดีเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศ แต่ในทางปฏิบัติในปัจจุบัน โรงเรียนพระราชรัฐ ยังคงดำเนินการจัดการศึกษาโดยไม่มีกระบวนการที่เป็นรูปแบบหรือแนวทางที่ชัดเจนเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนพระราชรัฐก้าวไปสู่ความสำเร็จและสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนพระราชรัฐให้มีความเป็นเลิศ มีกระบวนการขับเคลื่อนที่ชัดเจนมีความเป็นไปได้และเกิดประโยชน์ยิ่งต่อโรงเรียนพระราชรัฐทุกโรงเรียน เกิดประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษามีมาตรฐานตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ
3. เพื่อประเมินกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ
4. เพื่อจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ มีขั้นตอนในการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานและภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานและภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ และการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศตามแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยศึกษาวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานและภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐและวิธีปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศ จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือคู่มือโรงเรียนพระราชรัฐ คู่มือกองทุนโรงเรียนพระราชรัฐ หนังสือการพัฒนารูปแบบการสู่ความเป็นเลิศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) มากำหนดภารกิจหลักของโรงเรียนพระราชรัฐที่นำไปสู่ผลลัพธ์ความเป็นเลิศในการดำเนินงานโดยประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งในการบริหารนโยบายหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนพระราชรัฐ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโครงการสานพลังประชารัฐตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งในการบริหารนโยบาย หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนพระราชรัฐรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโครงการสานพลังประชารัฐ ตามนโยบายของ

รัฐบาลทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จำนวน 18 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Constructed Interview) เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และเครื่องมือชุดที่ 3 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการนำข้อมูลจากเครื่องมือชุดที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอไทล์ (Interquartile Range)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ โดยผู้วิจัยได้ศึกษา โรงเรียนประชารัฐที่มีผลการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จในระดับดีเยี่ยม จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดไผ่เกาะโพธิ์งาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โรงเรียนวัดสระด่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 และโรงเรียนวัดยางนอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) เพื่อสร้างกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ และจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศโดยดำเนินการ คือ

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศที่ประสบผลสำเร็จ (Best Practice) โดยการวิเคราะห์เอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการของโรงเรียนประชารัฐ ที่ประกอบด้วย ภารกิจกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่ต้องการของโรงเรียนประชารัฐ

ขั้นตอนที่ 2.2 การศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ โดยการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 2.3 การยกร่างกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 1) การวิเคราะห์ภาพความสำเร็จและกระบวนการในการดำเนินงานของโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ

ขั้นตอนที่ 2.4 การตรวจสอบร่างกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศโดยใช้แบบประเมิน โดยผู้ให้ข้อมูลการประเมินกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 92 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือ

รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 2 และ 3 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จำนวน 6 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือกและ ตอนที่ 2 การประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ และ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ ในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ มี 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 4.1 การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ ที่ได้จากการส่งแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ผู้วิจัยสรุปผลจากการวิเคราะห์เอกสาร จากการตอบแบบสอบถาม เรื่องการจัดทำคู่มือ กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ ได้คู่มือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ เพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพต่อไป

ขั้นตอนที่ 4.2 การตรวจสอบคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศ โดยใช้แบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก และตอนที่ 2 การประเมินด้านความเหมาะสมของคู่มือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด และผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนประชารัฐสู่ความเป็นเลิศวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานและการกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 18 คน โดยแยกเป็น 1) ภาครัฐ 9 คน 2) ภาคเอกชน 7 คน และ 3) ภาคประชาสังคม 2 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi) 3 รอบ พบว่าโรงเรียนมีการศึกษาประเด็นปัจจัยทั้งด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยได้จัดทำข้อมูลสภาพและปัญหาการบริหารของโรงเรียนมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก มีการสรุปผลการวิเคราะห์ และนำผลมาใช้ในการวางแผนการบริหารโรงเรียนพระราชรัฐมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการออกแบบโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนโดยกำหนดเป้าหมาย การกิจในการบริหารโรงเรียนในแต่ละด้านให้ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนพระราชรัฐกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย เพื่อให้ทราบทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนของโรงเรียนพระราชรัฐ และปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางในการติดตามและประเมินผล การสื่อสาร สร้างความเข้าใจในกระบวนการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามกรอบตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียนพระราชรัฐ จัดทำแผนและปฏิทินการกำกับติดตามและประเมินผล ตามกรอบของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ มีการประเมินผลตามกระบวนการ PDCA และรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด ตลอดจนมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศกรอบกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศเพื่อรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2. การสร้างและตรวจสอบ กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ ผู้วิจัยได้ผลการวิจัย ดังนี้

2.1 จากการศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารงานของโรงเรียนพระราชรัฐที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดไผ่เกาะโพธิ์งาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 2) โรงเรียนวัดสระด่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 และ 3) โรงเรียนวัดยางนอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่าสถานศึกษาทั้ง 3 แห่งมีแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จัดทำโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีแผนการปฏิบัติการประจำปีการศึกษา มีการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report : SAR) นอกจากนี้ ยังพบว่า โรงเรียนดำเนินการวิเคราะห์กิจกรรมของสถานศึกษา ตลอดจนการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามกรอบภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ มีการตรวจสอบภายใน มีการประเมินอย่างอิสระที่จัดทำให้มีขึ้นในสถานศึกษา เพื่อให้อิสระ

การบริหารแก่สถานศึกษาในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง

2.2 ยกร่างกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ โดยการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการและการยกร่างกระบวนการโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านดอนโพ พบว่าได้ (ร่าง) กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งองค์ประกอบ มี 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ภารกิจ ขั้นที่ 2 การวางแผน ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน ขั้นที่ 4 การควบคุมกำกับติดตาม ขั้นที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นที่ 6 การปรับปรุงพัฒนางาน และขั้นที่ 7 การจัดทำรายงานมาตรฐานการปฏิบัติงาน

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง)กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยมีผู้เชี่ยวชาญร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับร่างกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ ณ ห้องประชุมสีหมอกเมฆนิลกาฬ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่ามีความถูกต้องและสอดคล้องกันในระดับ มากที่สุด

3. การประเมินกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับ มาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด

4. การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดทำคู่มือและการตรวจสอบคุณภาพคู่มือมีผล ดังนี้

4.1 ผลการจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ จากการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล พบว่า ได้คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศเพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพของคู่มือเพื่อนำไปใช้ต่อไป

4.2 การตรวจสอบคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศ โดยผู้เชี่ยวชาญที่พบว่า คู่มือมีความเหมาะสมสูงสุด ด้านเนื้อหามีประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชวังสู่ความเป็นเลิศได้จริง มีการกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ ขอบเขต นิยาม ศัพท์ที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและรูปเล่มของคู่มือ มีความเหมาะสมและน่าสนใจ อยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้ กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานและการกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ โดยใช้สัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามแบบสภาพการดำเนินงานและการกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 เขต 2 เขต 3 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนพระราชรัฐทุกโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อม เพื่อเข้าสู่การเป็นโรงเรียนพระราชรัฐ คือ โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัจจุบันตามความเป็นจริง ในด้านความพร้อมของการบริหารงาน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากรและงานบริหารทั่วไป เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกรอบภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ สอดคล้องกับธรรมศักดิ์ นิติธรรม ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนในฝัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นโดยภาพรวม คือ สภาพการดำเนินงานของโรงเรียน มีการวิเคราะห์สภาพหรือบริบทของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ใน ระดับน้อย (ธรรมศักดิ์ นิติธรรม, 2556) สอดคล้องกับ ญัฐวดี จันทร์ศรจักร ได้ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพ การบริหารงานโรงเรียนดีประจำตำบล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า สภาพการบริหารงานของโรงเรียนดีประจำตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ญัฐวดี จันทร์ศรจักร, 2555) และสอดคล้องกับกฤตภัทร อรุณดี และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัดโรงเรียนพระราชรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนพระราชรัฐ มีปัญหาการดำเนินงานตามตัวชี้วัดโรงเรียนพระราชรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ด้านการเป็นศูนย์กลางการเข้าถึง ICT และ Digital และ ด้านความโปร่งใสตรวจสอบได้แนวทางแก้ปัญหา อาศัยกระบวนการทำงาน โดยใช้วงจรคุณภาพ P – D – C – A และใช้เทคโนโลยี ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน กำกับ ติดตาม วัดผลประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นปัจจุบัน (กฤตภัทร อรุณดี และคณะ, 2561)

2. การสร้างและตรวจสอบกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ จากการพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ ได้กระบวนการประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ภารกิจ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การควบคุม กำกับ ติดตาม 5) ประเมินผลการดำเนินงาน 6) การปรับปรุงพัฒนางานและ

7) การรายงานมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการ โดยได้ศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จของโรงเรียนพระราชรัฏฐ์ ด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การศึกษาดูงาน โรงเรียนพระราชรัฏฐ์ที่ประสบผลสำเร็จและมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ แล้วดำเนินการยกร่างกระบวนการ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการตรวจสอบกระบวนการการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ที่เป็นไปตามระเบียบและวิธีวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของกระบวนการ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของกระบวนการ ผู้ออกแบบกระบวนการจะต้องรู้ว่า จะออกแบบกระบวนการดำเนินงานนั้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด จะพัฒนากระบวนการเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อการดำเนินการให้เกิดผลดีอย่างไรอย่างหนึ่ง (สมาน อัสวภูมิ, 2553) สอดคล้องกับแนวคิดของ ชีระ ฐณเจริญ กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของกระบวนการ ประกอบด้วย 1) หลักการของกระบวนการ 2) วัตถุประสงค์ของกระบวนการ 3) ระบบและกลไกของกระบวนการ และ 4) วิธีการดำเนินการของกระบวนการ (ชีระ ฐณเจริญ, 2550) นอกจากนี้ ศุภลักษณ์ เศษระพานิช ได้ศึกษาการพัฒนาระบบบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน พบว่า ระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย โดยองค์ประกอบหลักของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน (ศุภลักษณ์ เศษระพานิช, 2550) มี 9 องค์ประกอบ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การมุ่งเน้นนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) โครงสร้างองค์กร 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล 6) การบริหารงานวิชาการ 7) การบริหารการเงิน 8) การบริหารทั่วไป และ 9) การจัดการสารสนเทศและความรู้ และสอดคล้องกับ วสันต์ นาวเหนียว ได้ศึกษา แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนรุ่งสัณห์ พบว่า การปฏิบัติที่ดีเลิศของโรงเรียนรุ่งสัณห์ มีองค์ประกอบด้านการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งผลของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพทั้ง 4 ด้าน ส่งผลให้โรงเรียนเป็นตัวอย่างด้านต่าง ๆ สำหรับโรงเรียนทั่วไป เพราะมีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการมีเครือข่ายด้านการวิจัยและพัฒนาและมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (วสันต์ นาวเหนียว, 2550)

3. การประเมินกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฏฐ์สู่ความเป็นเลิศ ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของกระบวนการ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสม ซึ่งชั้นที่มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ในการปฏิบัติของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฏฐ์สู่ความเป็นเลิศ ที่อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์ภารกิจ รองลงมา คือ ชั้นที่ 2 การวางแผนและรองลงมา คือ ชั้นที่ 3

การดำเนินงานตามแผน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับ มาก คือ ชั้นที่ 7 การรายงานมาตรฐานการปฏิบัติงาน ในด้านความเป็นไปได้ มีความเป็นไปได้มากที่สุดในการปฏิบัติของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชัฐสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ชั้นที่ 7 การรายงานมาตรฐานการปฏิบัติงาน รองลงมา คือชั้นที่ 2 การวางแผนและที่รองลงมาตามลำดับ คือ ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์ภารกิจ และชั้นที่มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด คือ ชั้นที่ 6 การปรับปรุงพัฒนางาน ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า ชั้นที่มีความเป็นประโยชน์ สูงสุดในการปฏิบัติของกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชัฐสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์ภารกิจ ซึ่งเท่ากันกับ ชั้นที่ 2 การวางแผน รองลงมา คือ ชั้นที่ 4 การควบคุม กำกับ ติดตามและชั้นที่มีความเป็นประโยชน์น้อยที่สุด คือ ชั้นที่ 6 การปรับปรุงพัฒนางาน ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชัฐสู่ความเป็นเลิศที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นนั้น จะเป็นแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้โดยกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชัฐสู่ความเป็นเลิศที่สร้างขึ้น มีความเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ หลักการของการพัฒนากระบวนการ สอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ กล่าวว่า กระบวนการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สังเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ปัญหา หรือความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบสร้างและประเมินนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 3 การนำเครื่องมือ หรือนวัตกรรมไปทดลองใช้ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงนวัตกรรม และขั้นตอนที่ 5 การเผยแพร่ นวัตกรรม (รัตนะ บัวสนธ์, 2552)

4. การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการใช้กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชัฐสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งคู่มือประกอบด้วย ปก ส่วนนำ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชัฐสู่ความเป็นเลิศ บทที่ 3 หลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงาน บทที่ 4 การรายงานผลการดำเนินงาน บทที่ 5 แนวทางการนำไปใช้และพัฒนางาน บรรณานุกรมและภาคผนวก สอดคล้องกับ ธนาวิชญ์ จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ยอดระฆัง กล่าวว่า คู่มือการปฏิบัติงาน (Work manual) เปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการ สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานไว้วางใจในความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน (ธนาวิชญ์ จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ยอดระฆัง, 2552) สอดคล้องกับ นิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย ได้กล่าวว่า คู่มือควรประกอบด้วย เนื้อหาที่ เกี่ยวกับ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน และ 4) การประเมินผลอีกทั้งมีตัวอย่าง แบบฟอร์มต่าง ๆ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน มีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คู่มือ จะต้องเป็นรูปเล่มเล็กกะทัดรัด ขนาดพกพา สะดวก สวยงาม อ่านแล้วเข้าใจง่ายต่อการรับรู้มีแนวทางรายละเอียด สามารถปฏิบัติได้

เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องและควรประกอบด้วยรูปแบบ เนื้อหาและการนำไปใช้ปฏิบัติ เกิดทักษะและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติเป็นอย่างดี (ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีข้อค้นพบที่โดดเด่น คือ กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ เป็นกระบวนการที่โรงเรียนพระราชรัฐและทุกโรงเรียนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานตามกรอบภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เนื่องจากการงานวิจัยเรื่องกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศ มีขั้นตอนการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นมีกรอบกระบวนการ/แนวทางในการปฏิบัติงานเป็นขั้นตอน เข้าใจง่าย อีกทั้งยังมีการกำหนดวิธีการประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียนพระราชรัฐ ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาด้านการจัดการศึกษามีระบบตามกรอบภารกิจของโรงเรียนพระราชรัฐ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่สถานศึกษาและส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสนองนโยบายของรัฐบาลได้อย่างดีเยี่ยม และผู้วิจัยได้นำเสนอ ข้อเสนอแนะ ดังนี้¹⁾ ควรมีการติดตามผลการวิจัยในการนำกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนพระราชรัฐสู่ความเป็นเลิศไปใช้ในสถานศึกษา โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืนจนเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา 2) ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างกระบวนการที่ใช้กับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพื่อให้ทราบและดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *โครงการสานพลังประชารัฐ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ “โรงเรียนพระราชรัฐ”*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนเวิรด์คอมมิวนิเคชั่นส์.
- กฤตภัทร อรุณดี และคณะ. (2561). แนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัดโรงเรียนพระราชรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่. *วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(2). 1284-1301.
- ณัฐวดี จันทร์ศรีจักร. (2555). สภาพการบริหารงานโรงเรียนดีประจำตำบล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย. (2547). การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ธนาวิษณุ จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ยอดระฆัง. (2552). *การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ .
- ธรรมศักดิ์ นิตติธรรม. (2556). การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนในฝัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2559). *โครงการผู้นำเพื่อพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน CONNEXT ED (Leadership Program for Sustainable Education) ภายใต้โครงการสานพลังประชารัฐ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐมนตรี.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). *วิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เทียมผ้าการพิมพ์.
- วสันต์ นาวเหนียว. (2550). แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนเร่งสู่ฝัน. ใน *ดุชนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภลักษณ์ เศษะพานิช. (2550). *การพัฒนาระบบการบริหาร ที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน อัสวภูมิ. (2553). *การบริหารการศึกษายุคใหม่: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. อุบลราชธานี: พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2560). *เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการดำเนินการโรงเรียนประชารัฐ CONNEXT ED*. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

การบริหารองค์การที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน
สายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด*

THE ORGANIZATION MANAGEMENT AFFECTING WORK MOTIVATION
OF WORK MOTIVATION OF METROPLITAN OPERATION OFFICERS IN
THAILAND POST COMPANY LIMITED

จิรศักดิ์ จิยะจันทน์
Chirasak Chiyachantana
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University, Thailand
E-mail: president@western.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด 2) ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คนโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F – test ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในเรื่องระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 2) ความสัมพันธ์การบริหารองค์การด้านลักษณะของหน่วยงานมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = .943$) และความสัมพันธ์แรงจูงใจด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีความสัมพันธ์ในระดับสูง($r = .733^{**}$) 3) ผลการศึกษาการบริหารองค์การมีอิทธิพลทางตรงร่วมกันต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=3.34$, $F=23.52$, $p<0.001$) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนาย ได้แก่ 3.1) ด้านลักษณะของหน่วยงาน ($R^2=0.78$, $R^2_{Adjusted}=0.78$; $B = 0.70$, $95\%CI=37.6-39.2$, $\beta=0.70$, $p<0.001$) 3.2) ด้านลักษณะของผู้บริหาร ($R^2=0.83$, $R^2_{Adjusted}= 0.83$, $R^2_{changed}=0.04$; $B=-0.25$,

* Received 2 April 2020; Revised 2 April 2020; Accepted 2 April 2020

95%CI=42.3-43.8, $\beta=-0.24$, $p<0.001$) 3.3) ด้านลักษณะของบุคลากรในหน่วยงาน ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $R^2_{changed}=0.01$; $B=0.12$, 95%CI= 29.3-30.7, $\beta=0.10$, $p<0.001$)

คำสำคัญ: การบริหารองค์การ, แรงจูงใจการปฏิบัติงาน, บริษัทไปรษณีย์ไทย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the organization management affecting work motivation of metropolitan operation officers in Thailand Post Co., Ltd.; 2) to compare personal information affecting work motivation of metropolitan operation officers in Thailand Post Co., Ltd; and 3) to study relationship of the organization management affecting work motivation of metropolitan operation officers in Thailand Post Co., Ltd. This research was a quantitative research and the sample consisted of 370 officers by using a formula of Krejcie and Morgan and using questionnaires as a tool to collect data. The statistical analysis used percentage, mean, Standard Deviation, t-test, F-test, One-way ANOVA, using Pearson's Product Moment Correlation Analysis and multiple analysis. The results indicated as follow: 1) Comparing personal information showed that overall no difference, except, in terms of education level and income per month were difference at statistically significant .05. 2) Relationship of the organization management in aspect of organization related in high ($r = .943$) and relationship of motivation in aspect of planning related in high ($r = .733^{**}$) 3) The study result of the organization management had direct influence on officers' work motivation ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=3.34$, $F=23.52$, $p<0.001$). Predictive variables included as follow: 3.1) The characteristic organization showed ($R^2=0.78$, $R^2_{Adjusted}=0.78$; $B = 0.70$, 95%CI=37.6-39.2, $\beta=0.70$, $p<0.001$) 3.2) The characteristic of administrators showed ($R^2=0.83$, $R^2_{Adjusted}= 0.83$, $R^2_{changed}=0.04$; $B=-0.25$, 95%CI=42.3-43.8, $\beta=-0.24$, $p<0.001$) 3.3) The characteristic of organization officers showed ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $R^2_{changed}=0.01$; $B=0.12$, 95%CI= 29.3-30.7, $\beta=0.10$, $p<0.001$).

Keywords: The Organization Management, Work Motivation, Thailand Post Company Limited

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริหารต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่หลากหลาย ทำลาย และเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จะต้องทำงานโดยมุ่งเน้นแก้ปัญหาที่ซับซ้อนตลอดเวลาต้องเผชิญกับการแข่งขันต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยสอดคล้องกับการศึกษาของจิรัชญา ศุขโกคา พบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานส่งผลทางบวกต่อการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และส่งผลในทางบวกต่อการกำหนดนโยบาย สวัสดิการแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และมีความมุ่งมั่นในการทำงานเนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด (จิรัชญา ศุขโกคา, 2561) ภาวะวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น (เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย, 2552) โดยลักษณะงานบริหารจึงไม่แน่นอนซึ่งพิชญา แก้วสระแสน และไพบุลย์ อาชารุ่งโรจน์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยในการทำงานความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทก่อสร้างหิรัญทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความเครียดในการทำงาน ด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (พิชญา แก้วสระแสน และไพบุลย์ อาชารุ่งโรจน์, 2560) ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อภาวะที่ทำลายสำหรับผู้บริหารองค์กรที่ต้องการมุ่งเน้นพัฒนาองค์กรให้เปลี่ยนแปลงไปตามระบบที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับวรรณภา ลือกิตตินันท์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรด้วยความสุขในการทำงานเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานให้กับองค์กร รวมถึงสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ซึ่งเป็นการช่วยธำรงรักษาพนักงาน เพื่อนำจุดแข็งขององค์กรมาผลักดันการพัฒนาให้มีกลไกการควบคุมทิศทางตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (วรรณภา ลือกิตตินันท์, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของพลัสสรณ์ วรรณฤทธิ์ระกุล พบว่าแรงจูงใจในด้านลักษณะของผู้บริหารมีผลต่อการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) (พลัสสรณ์ วรรณฤทธิ์ระกุล, 2560) ดังนั้นการพัฒนางานองค์กรมิได้หมายถึงการพัฒนาแต่เฉพาะองค์กรที่มีปัญหาเท่านั้น หากแต่องค์กรที่มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่แล้วก็ควรได้รับพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้น (ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, 2550)

กรมไปรษณีย์สยามได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2426 โดยเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 ได้เปลี่ยนสถานะจากหน่วยงานราชการมาเป็นรัฐวิสาหกิจใช้ชื่อว่าการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2546 มีการปรับโครงสร้างอีกครั้งตามนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยแยกออกจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย เป็น บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด (ปณท) ซึ่งปัจจุบันบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด เป็นผู้ดูแลบริการด้านไปรษณีย์ทั้งหมดมีสำนักงานใหญ่ที่ถนนแจ้งวัฒนะ แต่ก็ยังคงฐานะรัฐวิสาหกิจ ในกำกับของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) มีความพยายามที่จะปรับปรุงกิจการให้มีความคล่องตัวในระบบการบริหาร เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองทุกความ

ต้องการของประชาชน เพื่อการเติบโตอย่างมั่นคง และมีรายได้ที่เลี้ยงตัวเองได้อย่างยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ “เป็นผู้นำในธุรกิจไปรษณีย์ด้วยเครือข่ายที่มีคุณภาพ กว้างไกล ใกล้เคียงคนไทย และเชื่อถือได้มากที่สุด” เพื่อให้บรรลุค่านับสัญญาที่จะเป็น “ผู้เชื่อมโยงที่ดีที่สุด” ของคนไทย ในทุกระดับทุกพื้นที่ทั่วประเทศระหว่างไทยด้วยกัน และไทยสู่โลก และโลกสู่ไทย พร้อมให้บริการด้วยน้ำใจไทย จริ่งใจอย่างแท้จริง นับเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อคนไทยตลอดไป

ในด้านการบริหารองค์การ ผู้นำไปรษณีย์ไทยในแต่ละยุคมีวิสัยทัศน์พัฒนากิจการในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด การปรับเปลี่ยนมาสู่การบริหารงานในรูปแบบบริษัทจำกัดแต่ยังคงสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งช่วยให้การบริหารงานและการจัดการทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เบื้องหลังความสำเร็จคือการสร้างแบรนด์องค์การที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำองค์การในแต่ละรุ่นเพื่อพัฒนาไปรษณีย์ไทยให้เป็นองค์การที่สามารถดึงเอาจุดแข็งของตัวเองมาใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพมากที่สุด การที่ไปรษณีย์ไทยสามารถเติบโตสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้อุปสรรคสำคัญสู่ความสำเร็จคือ “คน” ที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เมื่อรวมกับแนวคิดของผู้นำองค์การแต่ละคนที่ปลูกฝังพนักงานในองค์การรู้ รัก สามัคคี ทำให้ไปรษณีย์ไทยเป็นองค์การของรัฐที่สามารถปรับเปลี่ยนของคนในองค์การได้อย่างน่าสนใจ (พิชาย รัตนดิถีภณภูเก็ต, 2553) จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ผู้นำองค์การมีส่วนสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจให้พนักงานจากการที่ไปรษณีย์ไทยต้องแยกจากการสื่อสารแห่งประเทศไทยออกมาเป็นบริษัทจำกัด เป็นช่วงเวลาที่สำคัญของบริษัทเพราะคนในองค์การก็ต้องมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนตามไปด้วย การที่แยกตัวออกมาขณะที่ตัวเลขทางบัญชีของบริษัทยังอยู่ในฐานะขาดทุน แม้จะเป็นรัฐวิสาหกิจย่อมส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เมื่อรวมกับวัฒนธรรมภายในองค์การไปรษณีย์ที่ผู้ปฏิบัติงานมักจะสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ความผูกพันเช่นนี้ก่อให้เกิดความรักองค์การและส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ดีด้วยวัฒนธรรมองค์การที่หล่อหลอมให้คนในองค์การพร้อมเต็มใจให้บริการและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะในยามที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่คอยร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพนักงานจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อเป้าหมายร่วมกันคือพัฒนาองค์การให้เติบโตต่อไป ซึ่งการบริการต่างๆ ทำให้ไปรษณีย์ไทยปรับเปลี่ยนจนสามารถเลี้ยงตัวเองได้ สามารถมีผลประกอบการเป็นบวกส่งรายได้เข้ารัฐ และนำเงินที่เหลือไปปรับปรุงพัฒนาการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในลักษณะของการบริหารองค์การที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัดเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจ และเป้าหมายเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความรู้ ความสามารถ หรือศักยภาพในการปฏิบัติงาน และส่งผลให้ผลลัพธ์ของงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดขององค์การต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน ใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ยอมรับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากพนักงานลูกจ้างประจำ ลูกจ้าง ที่ปฏิบัติงานในสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ พนักงาน สายงานอำนวยการและบริหารทรัพยากร บริษัทไพรซ์นิยไทยจำนวน 50 ชุด ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยง (Reliability Coefficient) เกณฑ์ที่น่าจะยอมรับได้คือ .50 ขึ้นไป ดังนี้ (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2546) ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.85 - 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วทำการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ผู้วิจัยใช้สถิติ T - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 กรณีที่ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่ม F - test พร้อมทั้งการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย พร้อมทั้งค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งทำการหาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standard Regression Coefficient : β) ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด จำนวน 370 คน โดยสรุปว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 มีส่วนใหญ่อายุ 35-44 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 25,001 บาท ขึ้นไปจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 ส่วนใหญ่มีระดับตำแหน่งงานลูกจ้างประจำ จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 11-16 ปี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด ซึ่งประกอบไปด้วยการบริหารองค์การ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านลักษณะของหน่วยงาน 2) ด้านลักษณะของผู้บริหารและ 3) ด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงาน และปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน โดยสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 การบริหารองค์การในสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด พบว่า ด้านลักษณะของหน่วยงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ด้านลักษณะของผู้บริหารโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย และด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

2.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.57$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.60$) และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.64$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

N = 370

การบริหารองค์การ	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	รายได้ต่อเดือน	ระดับตำแหน่งงาน	ประสพการณ์ทำงาน
ด้านลักษณะของหน่วยงาน	.005*	.823	.007*	.015*	.377	.086
ด้านลักษณะของผู้บริหาร	.016*	.992	.251	.592	.848	.076
ด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงาน	.762	.447	.554	.026*	.068	.120
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	รายได้ต่อเดือน	ระดับตำแหน่งงาน	ประสพการณ์ทำงาน
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	.300	.266	.293	.213	.293	.981
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	.056	.541	.391	.491	.841	.072
ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน	.039*	.166	.068	.513	.121	.091

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารองค์การ ด้านลักษณะของหน่วยงานมีความคิดเห็นแตกต่างกันของพนักงานในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ด้านลักษณะของผู้บริหาร มีความคิดเห็นแตกต่างกันของพนักงานในเรื่องเพศ ด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันของพนักงานในเรื่องรายได้ต่อเดือน ส่วนเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พนักงานมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันของพนักงานในเรื่องเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงงูใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด

N = 370

การบริหารองค์การ	ด้านลักษณะของ หน่วยงาน (Y ₁)	ด้านลักษณะของ ผู้บริหาร (Y ₂)	ด้านลักษณะของ พนักงานใน หน่วยงาน (Y ₃)	รวม (Y _{tot})
แรงงูใจในการปฏิบัติงาน				
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน (X ₁)	1	.406**	.500**	.943 **
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X ₂)	.409**	1	.380**	.543 **
ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน (X ₃)	.489**	.384**	1	.785 **
รวม (X _{tot})	.733**	.492 **	.368 **	1
ร้อยละรวมความสัมพันธ์	30%	20%	30%	34%

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$$\text{ร้อยละรวมความสัมพันธ์} = (r^2) \times 100\%$$

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารองค์การสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ประกอบด้วย ด้านลักษณะของหน่วยงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ($r = .943$) รองลงมาด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงานความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .785$) และด้านลักษณะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อย ($r = .545^{**}$) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงงูใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ส่วนในเรื่องแรงงูใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($r = .733^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($r = .492^{**}$) และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน ($r = .368^{**}$) มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงงูใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยวิเคราะห์อำนาจการทำนาย การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการ นครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด

N = 370

โมเดล วิเคราะห์	การบริหารองค์การ	สัมประสิทธิ์		R ²	R ² _{adj}	Sr ²	R ² Change
		ถดถอย					
		(Coefficient)					
		B	β				
โมเดล 1	1. ลักษณะของหน่วยงาน	0.74	0.70	0.78	0.78	0.27	0.68
	2. ลักษณะของผู้บริหาร	0.25	0.24	0.83	0.83	0.26	0.05
	3. ลักษณะของพนักงานใน หน่วยงาน	0.12	0.10	0.84	0.83	0.25	0.02

(R²= 0.84, R²_{Adjusted}=0.83, Sr²=3.34, F=23.52, p<0.001)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบเชิงชั้นพบว่าตัวแปรซึ่งเป็นปัจจัยศึกษาสามารถร่วมกันทำนายการบริหารองค์การสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไพรซ์นิยไทย จำกัด (R²=0.84, R²_{Adjusted}=0.83, Sr²=3.34, F=23.52, p<0.001) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนาย ได้แก่

3.1) ด้านลักษณะของหน่วยงาน เป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดโมเดลที่ดีที่สุด (Best model) สามารถทำนายความแปรปรวนของในการบริหารองค์การต่อการมีส่วนร่วมของพนักงานอำนาจทำนายในโมเดลที่ดีที่สุด (R²=0.78, R²_{Adjusted}=0.78; B =0.70, 95%CI=37.6 - 39.2, β=0.70, p<0.001)

3.2) ด้านลักษณะของผู้บริหารต่อการบริหารองค์การ เป็นอำนาจทำนายโมเดลที่ดีที่สุด (R²=0.83, R²_{Adjusted}= 0.83, R²changed=0.04; B=-0.25, 95%CI=42.3 - 43.8, β=-0.24, p<0.001)

3.3) ด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงานสามารถทำนายโมเดลที่ดีที่สุด (R²=0.84, R²_{Adjusted}=0.83, R²changed=0.01; B=0.12, 95%CI= 29.3 - 30.7, β=0.10, p<0.001)

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยวิเคราะห์อำนาจการทำนายแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด

N = 370

โมเดล วิเคราะห์	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของพนักงาน	สัมประสิทธิ์		R ²	R ² _{adj}	Sr ²	R ² Change
		ถดถอย					
		B	β				
โมเดลที่ 1	1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	0.404	0.462	0.735	0.540	4.332	0.540
	2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	2.623	0.193	0.760	0.578	4.154	0.038
	3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน	0.520	0.293	0.771	0.594	4.081	0.016

(R² = 0.80.7, R²_{adjusted} = 0.651, F=465.3, p< 0.001)

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พหุเชิงซ้อนพบว่าตัวแปรซึ่งเป็นปัจจัยศึกษาสามารถร่วมกันแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด (R² = 0.80.7, R²_{adjusted} = 0.651, F=465.3, p< 0.001) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนายได้แก่

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดโมเดลที่ดีที่สุด (Best model) สามารถทำนายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 54.0 คิดเป็นอำนาจทำนายร้อยละ 82.9 ของอำนาจทำนายในโมเดลที่ดีที่สุด (R² = 0.735, R²_{Adjusted} = 0.540, B = 0.404, 95%CI = 0.325-0.487, β = 0.462, p< 0.001)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สามารถทำนายการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 3.8 หรือคิดเป็นอำนาจทำนายร้อยละ 5.58 ของโมเดลที่ดีที่สุด (R² = 0.760, R²_{Adjusted} = 0.578, R²_{changed} = 0.038; B = 2.623, 95%CI = 1.653-3.594, β = 0.193, p< 0.001)

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน โมเดลที่ดีที่สุด (R² = 0.771, R²_{Adjusted} = 0.594, R²_{changed} = 0.016; B = 0.520, 95%CI = 0.352-0.687, β = 0.293, p< 0.000)

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด โดยในปัจจุบันในประเทศไทยมีองค์การในภาคเอกชนจำนวนมากและพบว่าองค์การส่วนใหญ่มีปัญหาในการบริหารจัดการในด้านของบุคลากร กล่าวคือ ควรมึนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในเรื่องของทรัพยากรมนุษย์

มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบให้กับผู้บริหาร โดยเฉพาะให้ผู้บริหารควบคุมและดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับระบบการสรรหาและการจ้างงาน การประเมินผล การจัดสวัสดิการ การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของของศิริ จันทร่า เชียงฝุง พบว่า สภาพแวดล้อมในองค์กร และแรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในองค์กร (ศิริจันทร่า เชียงฝุง, 2561) พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนกวรรณ เต็มไศรินทร์กุล ผลวิจัยพบว่าระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามบทบาทความรับผิดชอบให้กับผู้บริหาร (กนกวรรณ เต็มไศรินทร์กุล, 2560)

ประเด็นที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารองค์กรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานการปฏิบัติงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด มีผลมาจากแรงจูงใจจะเป็นแรงผลักดันให้พนักงานทำงานด้วยความกระตือรือร้นและด้วยความสมัครใจซึ่งจะมีผลทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธนวัฒน์ วิเศษสมบัติ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานความพึงพอใจในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรมีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ (ธนวัฒน์ วิเศษสมบัติ และ จิตติมา ไชยะกุล, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของของวรชัย สิงห์ฤกษ์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ พบว่า การบริหารองค์กรมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งการสนับสนุนจากองค์กรและความก้าวหน้าในงานอาชีพตามลำดับ (วรชัย สิงห์ฤกษ์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2560)

ประเด็นที่ 3 ความสัมพันธ์การบริหารองค์กรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด จากการวิจัยพบว่าด้านลักษณะของหน่วยงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ส่วนในเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิรัชญา ศุขโกคา ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและส่งผลต่อความผูกพันความไว้วางใจบนพื้นฐานอารมณ์ความรู้สึกบนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจส่งผลทางบวกต่อประสิทธิภาพความสัมพันธ์ในการทำงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ (จิรัชญา ศุขโกคา, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความผูกพันต่อองค์กร การรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานมีอิทธิพลทางบวกในความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะงานที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงาน และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลทางบวกในความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะงานที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงาน (สุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย, 2561) พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา สว่างคง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานและจากองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันด้าน

ความรู้สึกต่อองค์กรแต่มีความสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ (กัลยา สว่างคง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทประกันภัยไทย จำกัด โดยผู้บริหารขององค์การต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสุขและมีแรงจูงใจเพื่อความพึงพอใจในการทำงาน ก็มักจะได้ผลลัพธ์ และผลการดำเนินการที่น่าพอใจแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ทำให้สำเร็จลุล่วงซึ่งจะส่งผลต่อการนำพาองค์การไปสู่ผลสำเร็จและยั่งยืนต่อไป การวางแผนกลยุทธ์เรื่องเส้นทางการทำงานให้ผู้นำในอนาคต อาทิ การให้โอกาสทำงานสำคัญ ๆ ในหลายจุดขององค์การ การถ่ายทอดและสอนงานจากหัวหน้า มีกระบวนการเรียนรู้ อบรม และฝึกทักษะเน้นกระบวนการพัฒนาโดยต้องดูลักษณะวัฒนธรรม รูปแบบในองค์การต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้ 1) ผู้บริหารควรมีแนวทางการพิจารณาที่มีคุณธรรม จริยธรรมและมีเกณฑ์การประเมินที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันจึงจะทำให้ขวัญและกำลังใจของพนักงานมีมากยิ่งขึ้นเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้บังคับบัญชาและต่อเนื่องถึงระดับองค์กรได้ต่อไป 2) การเพิ่มพนักงานสายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัทประกันภัยไทย จำกัด ให้เพียงพอกับภาระงานเพื่อให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีการสนับสนุนให้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยเหลือประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน สะดวกต่อการจัดเก็บข้อมูล และประหยัดเวลาในการค้นหาได้อย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เต็มไศยกุล. (2560). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและความผูกพันต่อองค์กรของ ข้าราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. *วารสารวิทยบริการ*, 28(1), 64-73.
- กัลยา สว่างคง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2559). อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานและจากองค์กรที่มีผลต่อความตั้งใจในการลาออกจากการผ่านความผูกพันด้านความรู้สึกต่อองค์กร ของพนักงานบริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 14(1). 91-103.
- เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย. (2552). อิทธิพลของพฤติกรรมผู้นำวัฒนธรรมการทำงานในองค์การ และกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

- รัฐวิสาหกิจ. ใน *ดัชนีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิรัชญา สุขโสภา. (2561). อิทธิพลการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างานและจากองค์กรที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพในการทำงานผ่านความผูกพันต่อองค์กรและความไว้วางใจของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(2), 1835-1852 .
- ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2550). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- ธนวัฒน์ วิเศษสมบัติ และ วิฑิตมา ไชยะกุล. (2561). ผลกระทบของแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความผูกพันต่อองค์กร ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในอุตสาหกรรมยานยนต์ ของเขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด 1 จังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 4 (3). 14-26.
- พัสสรณ์ วรรณศิริระกุล. (2560). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร). *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 8(1), 486-498.
- พิชญา แก้วสระแสน และไพบุลย์ อาชารุ่งโรจน์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยในการทำงาน ความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานบริษัท อสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(2). 1042-1057.
- พิชาย รัตนดิถกณฤ์. (2553). *องค์การและการบริหารจัดการ*. นนทบุรี: ธิงค์ปิยอนด์บุ๊คส์.
- วรชัย สิงห์กุล และวิโรจน์ เจริญลักษณ์. (2560). อิทธิพลของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน ผ่านความผูกพันต่อองค์กรของลูกจ้างสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิทยาลัยเกษตรกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(2), 203-210.
- วรรณภา ลือกิตินันท์. (2560). ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 9(3), 55-66.
- ศิริจันทร์ เชียงฝู. (2561). วัฒนธรรมและความผูกพันที่ส่งผลต่อความสุขในองค์กร ของพนักงานโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเขื่อนแม่กลอง. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 5(2), 45-58.
- สุจิตรา บุญยรัตน์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7.) กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพิชฌาย์ ลิ้มตระกูลไทย. (2561). คุณลักษณะงานที่มีผลต่อความผูกพันด้านความรู้สึกต่อองค์กรผ่านผลการปฏิบัติงาน ในบทบาทการรับรู้การสนับสนุนจากหัวหน้างาน และ

การรับรู้การสนับสนุน จากองค์กรของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 2920-2935.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงาน
ต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร*

THE EFFECTIVENESS OF HEALTH INSURANCE SYSTEM
MANAGEMENT OF ALIEN MANUAL LABORER GROUPS
IN SAMUT SAKHON PROVINCE

พราวพิชชา เถลิงพล

Praopitcha Thalerngpol

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: nok1243@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร เสนอแนะปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในแต่ละกลุ่มของจังหวัดสมุทรสาครที่เหมาะสมต่อไป การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง คือ แรงงานต่างด้าวซึ่งประกอบด้วย 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และ กัมพูชา จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พร้อมทั้งการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ด้านการจัดการด้านสาธารณสุข ด้านภูมิศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านความพร้อมของการให้บริการ ด้านการรับรู้ข่าวสาร และด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถร่วมกันทำนายปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพอิทธิพลทางตรงร่วมกันต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ($R^2 = 0.807$, $R^2_{\text{adjusted}} = 0.651$, $F = 465.3$, $p < 0.001$) 2) ข้อค้นพบที่น่าสนใจ โดยสรุปว่าการใช้บริการด้านสุขภาพในโรงพยาบาลยังมีอุปสรรคด้านภาษา

* Received 2 April 2020; Revised 2 April 2020; Accepted 2 April 2020

ความเข้าใจ พร้อมทั้งยังมีเจตคติด้านลบ โดยคิดว่าเป็นภาระงาน ภาระการเงินในกรณีที่ไม่มีประกัน และไม่สามารถจ่ายได้ การแก้ไขปรับปรุงต้องจัดทำนโยบายสิทธิการรักษาแรงงานต่างด้าว ให้เข้าถึงการให้บริการสาธารณสุขได้สะดวกเพียงพอและครอบคลุมอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, ระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว

Abstract

The purposes of this research were: to compare the effectiveness of health insurance system management of alien manual laborer groups in Samut Sakhon province, to study factors influencing the effectiveness of health insurance system management of alien manual laborer groups in Samut Sakhon province, and to suggest and improve the effectiveness of health insurance system management of alien manual laborer groups in each group of Samut Sakhon province that was appropriate. This research was a quantitative research by using questionnaires as a tool to collect data from 400 alien manual laborers including 3 nationalities that were Burmese, Lao and Cambodian people by using the formula of Krejcie and Morgan. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and Standard Deviation. In addition, using One-Way ANOVA and correlation coefficient which including multiple regression statistics to analyze the relationship between independent variables and dependent variables. The results indicated as follow: 1) Comparing the effectiveness of health insurance system management of alien manual laborer groups in Samut Sakhon province including the aspect of public health management, geographic, cultural, the readiness of service, news perception and language ability for communication were not difference at statistical significance level of 0.05. Accepting the assumptions that health insurance system management correlated with effectiveness of health care of alien manual laborer groups in Samut Sakhon province at statistical significance level of 0.05. By being able to jointly predict the factor of health insurance system management that common direct effects effectiveness of health care of alien manual laborer groups in Samut Sakhon province ($R^2 = 0.80.7$, $R^2_{\text{adjusted}} = 0.651$, $F = 465.3$, $p < 0.001$). 2) Interesting findings found using of health services in hospitals are still hindrance also languages and understanding, and also the negative attitude by thinking that it is a work load, financial burden in case there is no insurance and cannot be

paid. Guidelines for solving must plan a policy on the rights of treatment of alien manual laborers, register for health insurance in order to access public health services conveniently and adequately and systematically.

Keywords: The Effectiveness, Health Insurance System, Management of Alien Manual Laborer

บทนำ

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ที่กล่าวถึงการพัฒนาและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐบาลเพื่อเร่งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้กำลังการผลิตของประเทศลดลงและอัตราพึ่งพิงสูงขึ้นประเทศเกิดภาวะขาดแคลนแรงงาน ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่าง ๆ จึงต้องแสวงหาแรงงานเข้ามาทดแทน (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2560) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายการลงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงาน เศรษฐกิจที่มีการเติบโตทำให้มีความต้องการแรงงานอย่างมาก นำไปสู่รูปแบบของสังคมของ อุตสาหกรรม ที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ เศรษฐกิจเจริญเติบโตในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 14 ต่อปี (กระทรวงแรงงาน, 2557) ผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องแสวงหาแรงงานเข้ามาทดแทน โดยเฉพาะงานประเภท 3D ได้แก่ งานที่เสี่ยง (Dangerous) งานที่หนัก (Difficult) และงานที่สกปรก (Dirty) ซึ่งงานประเภทดังกล่าวเป็นงานที่แรงงานคนไทยไม่สนใจ และไม่มีความประสงค์ที่จะทำเนื่องจากมีทางเลือกอื่นที่มากกว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านการให้บริการ หรือการดูแลแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานคนไทย โดยเฉพาะแรงงานในระดับล่าง ซึ่งคนไทยไม่นิยมทำงานในกิจการประมงทะเล กิจการต่อเนื่องประมงทะเลและภาคเกษตร อันเนื่องมาจากเป็นงานหนัก งานสกปรก และมีกลิ่นเหม็นจากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้นายจ้าง/สถานประกอบการต่าง ๆ ที่ขาดแคลนแรงงานในระดับล่างมีความจำเป็นต้องการแรงงานต่างด้าวมารับทดแทนเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง จากสถิติแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้

1. จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือ มีทั้งสิ้นจำนวน 288,658 คน ซึ่งเมื่อจำแนกตามลักษณะการเข้าเมืองของคนต่างด้าว พบว่า กลุ่มคนต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมาย มีมากกว่ากลุ่มเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน

135,792 คน (ร้อยละ 47.04) และคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายจำนวน 152,866 คน (ร้อยละ 52.96) (ประชาไท, 2562)

2. จำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ตามมติ คณะรัฐมนตรีนั้น เป็นแรงงานที่ประเทศไทยอนุญาตให้มาทำงานเป็นการชั่วคราว เพื่อทดแทน การขาดแคลนแรงงานระดับล่างในประเทศไทย จำนวน 152,866 คน เมื่อพิจารณารายสัญชาติ พบว่า สัญชาติพม่า 133,999 คน (ร้อยละ 87.66) สัญชาติกัมพูชา 14,586 คน (ร้อยละ 9.54) และสัญชาติลาว 4,281 คน (ร้อยละ 2.80) (ประชาไท, 2562)

ตารางที่ 1 แสดงสถานการณ์การจ้างแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

ประเภท	สัญชาติ (ราย)			จำนวนรวม (ราย)
	พม่า	ลาว	กัมพูชา	
แรงงานต่างด้าวที่มีหนังสือเดินทางและใบอนุญาตทำงาน				
ประเภทนำเข้า MOU	35,071	2,015	2,012	39,098
ประเภทพิสูจน์สัญชาติ	89,697	3,770	3,227	96,694
รวม	124,768	5,785	5,239	135,792
แรงงานต่างด้าวที่จดทะเบียน ณ ศูนย์ One Stop Service (ไม่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติ)				
ประเภทกิจการทั่วไป	83,222	2,964	7,383	93,569
ประเภทกิจการประมงทะเล	1,916	39	357	2,312
ประเภทกิจการแปรรูปสัตว์น้ำ	48,861	1,278	6,846	56,985
รวม	133,999	4,281	14,586	152,866
รวมทั้งสิ้น	258,767	10,066	19,825	288,658

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร (ประชาไท, 2562)

แรงงานต่างด้าวที่ได้เข้าสู่ระบบประกันสุขภาพจะต้องจ่ายเงินสมทบจนครบ 3 เดือน และเลือกสถานพยาบาลที่จะเข้ารับการรักษาจะได้รับบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลที่เข้ารับการรักษาพยาบาลที่กำหนดชื่อสถานพยาบาลและชื่อของผู้ประกันตน เมื่อแรงงานต่างด้าวที่ทำประกันสุขภาพประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเข้ารับการรักษาจากสถานพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลที่กำหนดชื่อไว้ หรือเครือข่ายของสถานพยาบาลนั้น (ชนิดา เล็บครุฑ, 2554) ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยนอก หรือผู้ป่วยในไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นแต่ประสงค์สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่น เช่น ห้องพักรักษาพิเศษ แพทย์พิเศษหรือค่าโทรศัพท์ในห้องพัก กรณีนี้ต้องจ่ายเพิ่มเอง รวมถึงการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงานด้วยเหตุหรือกลุ่มโรคและบริการที่ไม่มีสิทธิได้รับบริการทางการแพทย์ กรณีเกิดอุบัติเหตุฉุกเฉินต้องเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลที่แรงงานต่างด้าวได้ทำการขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น หากเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ

ประกันสุขภาพต้องชำระเงินเอง หากเข้ารับบริการรักษาพยาบาลอื่นแต่อยู่ในโครงการประกันสุขภาพทางสถานพยาบาลนั้นต้องประสานงานย้ายกลับสถานพยาบาลที่มีสิทธิของแรงงานต่างด้าวที่ได้ทำการขึ้นทะเบียนไว้ (สำนักงานสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) การเบิกจ่ายค่าบริการทางการแพทย์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการเบิกชดเชยค่าบริการทางการแพทย์ของกระทรวงสาธารณสุขนั้น โดยสถานพยาบาลสังกัดของกระทรวงสาธารณสุขใช้อัตราการจ่ายค่าเสียโอกาสเบิกจ่ายตามค่าใช้จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 700 บาท หรือตามอัตราที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด สถานพยาบาลนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข (ดิเรก บวรสกุลเจริญ, 2547) จะได้รับสิทธิประกันสังคมจากรัฐบาล ซึ่งการหักเงินสมทบก็เหมือนกับแรงงานคนไทยทั่วไป คือ รัฐสมทบให้ นายจ้างสมทบให้ และผู้ประกันตนสมทบเองจะแตกต่างจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมายจากปัญหาสุขภาพอนามัยข้างต้นมีเชื่อมโยงกับจำนวนของแรงงานต่างด้าวที่เพิ่มมากขึ้น (กระทรวงแรงงาน, 2557) ทั้งแรงงานต่างด้าวที่มีใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) และไม่มีใบอนุญาตทำงาน (Non Work Permit) กับการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าว ทั้งนี้มาจากปัญหาเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร แรงงานต่างด้าวขาดความรู้เรื่องสุขภาพ การเข้าถึงสิทธิประกันสุขภาพ ขาดข้อมูลการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐ และปัญหาที่สำคัญมากที่สุด คือการให้บริการสุขภาพของหน่วยงานสาธารณสุข ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการกำหนดแนวทางการดูแลสุขภาพได้มากขึ้นเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคในการเข้ารับการรักษาพยาบาล เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (สถานอนามัย) หรือโรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน คลินิกรักษาทั่วไป รวมถึงความแตกต่างค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของแรงงานต่างด้าว ในกรณีผู้ที่มีบัตรประกันสังคมสุขภาพ รวมทั้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างยั่งยืนในจังหวัดสมุทรสาครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในแต่ละกลุ่มของจังหวัดสมุทรสาครที่เหมาะสมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มแรงงานต่างด้าวซึ่งประกอบด้วย 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และ กัมพูชา โดยมีจำนวน 288,658 คน จากการคำนวณผู้วิจัยจึงได้กลุ่มตัวอย่าง 383 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยขอเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวน 400 คน ยอมรับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

วิธีการสุ่มตัวอย่าง การวิจัยในครั้งนี้ สุ่มตามสัดส่วนประชากรแต่ละกลุ่มแรงงานต่างด้าวซึ่งประกอบ 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และ กัมพูชา ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตาราง โดยในการสุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากร (Quota Sampling)

ตารางที่ 2 แสดงการหาค่าคำนวณขนาดตัวอย่างจำแนกตาม 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และ กัมพูชา

สัญชาติ	จำนวน (คน)	สูตรการคำนวณ $n_1 = \frac{nN_1}{N}$	จำนวนของกลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษา (คน)
1. พม่า	258,767	$(400 \times 258,767) / 288,658 = 358.57$	359
2. ลาว	10,066	$(400 \times 10,066) / 288,658 = 13.90$	14
3. กัมพูชา	19,825	$(400 \times 19,825) / 288,658 = 27.47$	27
ผลรวม	288,658 (คน)		400 (คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยง (Reliability Coefficient) เกณฑ์ที่น่าจะยอมรับได้คือ .20 ขึ้นไป

ตารางที่ 3 แสดงผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
1. ด้านการจัดการด้านสาธารณสุข	0.24	3.61
2 ด้านภูมิศาสตร์	0.32	3.09
3. ด้านวัฒนธรรม	0.34	2.55
4. ด้านความพร้อมของการให้บริการ	0.26	3.70
5. ด้านการรับรู้ข่าวสาร	0.22	3.42
6. ด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสาร	0.26	3.71

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณได้มีการตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (O'Brien et.al, 2000) โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบ ดังนี้ โดย จากผลการตรวจสอบในครั้งนี้ พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระทุกตัวไม่เกิน 4 และ ค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุดคือ 0.22 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0.20 แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (ไม่เกิด Multicollinearity)

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และวิธีตอบแบบสอบถาม ก่อน เสร็จแล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม และเมื่อได้รับแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจำนวน 400 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูลค่าเฉลี่ย

3. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ T - test และ F - test (One - way ANOVA) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พร้อมทั้งการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.2 มีอายุระหว่าง 35 - 44 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 โดยรวมมีสถานภาพทางครอบครัว สมรสจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ซึ่งมีที่พักอาศัยในสถานประกอบการ จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 มีจำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน 12 - 16 ชั่วโมง จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 และส่วนใหญ่เป็นสัญชาติพม่า จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสารโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.60) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมา ด้านการรับรู้ข่าวสารโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.56) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านวัฒนธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.55) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านความพร้อมของการให้บริการโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.54) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านภูมิศาสตร์โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.53) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และด้านการจัดการด้านสาธารณสุขโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.49) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(N = 400)						
ประสิทธิผลการบริหารจัดการ ระบบประกันสุขภาพ ของกลุ่มแรงงานต่างด้าว	เพศ	อายุ	สัญชาติ	สถานภาพ ทาง ครอบครัว	ประเภท ที่พัก อาศัย	จำนวน ชั่วโมงใน การ ทำงาน ต่อวัน
ด้านการจัดการด้านสาธารณสุข	0.004*	0.643	0.243	0.005*	0.015*	0.377
ด้านภูมิศาสตร์	0.014*	0.152	0.452	0.556	0.592	0.848
ด้านวัฒนธรรม	0.761	0.217	0.317	0.964	0.026*	0.008*
ด้านความพร้อมของการให้บริการ	0.450	0.340	0.270	0.086	.293	0.383
ด้านการรับรู้ข่าวสาร	0.096	0.425	0.255	0.117	0.391	0.841

ด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อ 0.029* 0.195 0.426 0.262 0.068 0.391
การสื่อสาร

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร 1) ด้านการจัดการด้านสาธารณสุข มีความคิดเห็นแตกต่างกันของกลุ่มแรงงานต่างด้าวโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ในเรื่อง เพศ สถานภาพทางครอบครัว และประเภทที่พักอาศัย 2) ด้านภูมิศาสตร์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันของกลุ่มแรงงานต่างด้าวโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ 3) ด้านวัฒนธรรม มีความคิดเห็นแตกต่างกันของกลุ่มแรงงานต่างด้าวโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ประเภทที่พักอาศัย และจำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน 4) ด้านความพร้อมของการให้บริการ 5) ด้านการรับรู้ข่าวสารมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันของกลุ่มแรงงานต่างด้าวโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 6) ด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสารมีความคิดเห็นแตกต่างกันของกลุ่มแรงงานต่างด้าวโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

ประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบ ประกันสุขภาพของ กลุ่มแรงงานต่างด้าว	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความสัมพันธ์ (r)	Sig.
1. ด้านการจัดการด้านสาธารณสุข	400	3.0491	0.48570	$r = .843$	0.010*
2. ด้านภูมิศาสตร์	400	2.9005	0.37902	$r = .445$	0.038*
3. ด้านวัฒนธรรม	400	2.5414	0.39280	$r = .685^{**}$	0.000*
4. ด้านความพร้อมของการให้บริการ	400	2.8296	0.32145	$r = .633^{**}$	0.000*
5. ด้านการรับรู้ข่าวสาร	400	2.5500	0.47270	$r = .392^{**}$	0.000*
6. ด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสาร	400	3.0947	0.36033	$r = .268^{**}$	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิจัยพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์ปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพ มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านการจัดการด้านสาธารณสุขมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ($r = 0.843$) รองลงมาด้านวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลาง ($r = 0.685$) และด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสารมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อย ($r = 0.455$) ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพ

มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยวิเคราะห์อำนาจการทำนายของปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพ อิทธิพลทางตรงร่วมกันต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร

(n=400)

โมเดล วิเคราะห์	ประสิทธิผลการบริหาร จัดการระบบประกันสุขภาพ	สัมประสิทธิ์		R ²	R ² _{adj}	Sr ²	R ² Change
		ถดถอย					
		(Coefficient) B	β				
โมเดลที่ 1	1. ด้านการจัดการด้าน สาธารณสุข	0.404	0.462	0.735	0.540	4.332	0.540
	2. ด้านภูมิศาสตร์	2.623	0.193	0.760	0.578	4.154	0.038
	3. ด้านวัฒนธรรม	0.520	0.293	0.771	0.594	4.081	0.016
	4. ด้านความพร้อมของการ ให้บริการ	3.608	0.174	0.779	0.606	4.024	0.012
	5. ด้านการรับรู้ข่าวสาร	0.740	0.700	0.780	0.780	0.270	0.680
	6. ด้านความสามารถเชิง ภาษาเพื่อการสื่อสาร	0.250	0.240	0.830	0.890	0.260	0.050

($R^2 = 0.807$, $R^2_{adjusted} = 0.651$, $F=465.3$, $p < 0.001$)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพบว่าคุณพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพอิทธิพลทางตรงร่วมกันต่อประสิทธิผลการดูแลสุขภาพกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ($R^2 = 0.80.7$, $R^2_{adjusted} = 0.651$, $F=465.3$, $p < 0.001$) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนายได้แก่

1. ด้านการจัดการด้านสาธารณสุข โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 54.0 คิดเป็นอำนาจทำนายร้อยละ 82.9 ของอำนาจทำนายในโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.735$, $R^2_{Adjusted}=0.540$, $B = 0.404$, $95\%CI = 0.325 - 0.487$, $\beta=0.462$, $p < 0.001$)

2. ด้านภูมิศาสตร์ โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.8 หรือคิดเป็นอำนาจทำนายร้อยละ 5.58 ของโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.760$, $R^2_{Adjusted} = 0.578$, $R^2_{changed}=0.038$; $B = 2.623$, $95\%CI = 1.653 - 3.594$, $\beta=0.193$, $p < 0.001$)

3. ด้านวัฒนธรรมการปรับตัว โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้โมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.771$, $R^2_{Adjusted} = 0.594$, $R^2_{changed}=0.016$; $B = 0.520$, $95\%CI = 0.352 - 0.687$, $\beta=0.293$, $p < 0.000$)

4. ด้านความพร้อมของการให้บริการ โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้โมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.779$, $R^2_{Adjusted} = 0.606$, $R^2_{changed}=0.012$; $B = 3.608$, $95\%CI = 2.243 - 4.937$, $\beta=0.174$, $p < 0.001$)

5. ด้านการรับรู้ข่าวสาร โดยสามารถทำนายโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2=0.83$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $R^2_{changed}=0.04$; $B=-0.25$, $95\%CI=42.3 - 43.8$, $\beta=-0.24$, $p<0.001$)
6. ด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยสามารถทำนายโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $R^2_{changed}=0.01$; $B=0.12$, $95\%CI=29.3 - 30.7$, $\beta=0.10$, $p<0.001$)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายสรุปผลการศึกษาโดยแยกออกในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, $S.D.=0.625$) สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจุบันสถานการณ์ของการจัดการด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร มีการเข้าถึงบริการได้ดีกว่าเดิม และดีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพรรณรัตน์ อารณพิศาล พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการสาธารณสุข (X_1) มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ (Y) เท่ากับ 0.69 (พรรณรัตน์ อารณพิศาล, 2559) และผลงานวิจัยของภาภรณ์ โคตรมณี สงครามชัย ลีทองดี และสุทธินันท์ สระทองหน พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีผลมาจากความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพ พร้อมทั้งกระบวนการพัฒนาเกิดจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกภาคส่วน รวมถึงผู้บริหารระดับสูงมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติและร่วมแก้ไขพัฒนาส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุทธินันท์ สระทองหน และคณะ, 2559)

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า มีผลมาจากสภาพปัจจุบันของการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าว โดย 1) ปัจจัยการจัดการด้านสาธารณสุข มีการดูแลรักษาสุขภาพกับแรงงานต่างด้าวอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกับคนไทยในทุกด้าน 2) ปัจจัยการจัดการด้านภูมิศาสตร์ มีความสำคัญต่อแรงงานในการเข้ารับบริการสุขภาพเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาของพรรณรัตน์ อารณพิศาล พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการด้านสาธารณสุข ด้านภูมิศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านความพร้อมของการให้บริการ ด้านการรับรู้ข่าวสาร และด้านความสามารถเชิงภาษาเพื่อการสื่อสาร มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย (พรรณรัตน์ อารณพิศาล, 2559) และการศึกษาของทัศนวรรณ ภูมิไชยโชติ พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารการประกันสุขภาพ การได้รับข้อมูลสิทธิประโยชน์ประกันสุขภาพ การได้รับนโยบายรัฐ จะส่งผลต่อความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ประกันสุขภาพ (ทัศนวรรณ ภูมิไชยโชติ, 2559)

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในแต่ละกลุ่มของจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการสุขภาพค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเสียรายได้จากการขาดงานเป็นปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าว สอดคล้องกับการศึกษาของของศุภกิจ ศิริลักษณ์ ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการประกันสุขภาพการจัดการด้านสุขภาพในแรงงานต่างด้าวและผู้ติดตาม พบว่า การใช้บริการยังมีอุปสรรคด้านภาษา ความเข้าใจ ผู้ให้บริการบางส่วนยังมีเจตคติด้านลบโดยคิดว่าเป็นภาระทั้งด้านภาระงานและการเงิน ในกรณีที่ไม่มีประกันและไม่สามารถจ่ายได้ (ศุภกิจ ศิริลักษณ์, 2558) และงานวิจัยของ Fleischman พบว่า การปรับปรุงในด้านการให้บริการสุขภาพแรงงานข้ามชาติขึ้นอยู่กับความพร้อมความเต็มใจของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการสุขภาพรวมถึงผู้ที่กำหนดวงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลต่อการเข้าถึงการดูแลสุขภาพต่อไป (Fleischman Y. et. al, 2015)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบประเด็นที่ 1 จากสภาพปัจจุบันของการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าวในประเด็นดังกล่าว ซึ่งกลุ่มแรงงานต่างด้าวประกอบ 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และ กัมพูชา ต่างเห็นตรงกันในด้านของการให้บริการสาธารณสุขที่หน่วยงานรัฐได้มีการดำเนินการทั้งในด้านการออกกระเป๋ยาใบอนุญาตรวมทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความรู้เพื่อให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ ความแออัดของผู้รับบริการถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมในลำดับต่อไป ข้อค้นพบประเด็นที่ 2 ความเพียงพอของการจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการวางแผน การดำเนินการ กำหนดทิศทาง ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการดูแลสุขภาพแรงงานต่างด้าวอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมอย่างทั่วถึงและครอบคลุมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ 1) ควรปรับปรุงกระเป๋ยาใบอนุญาตเพื่อสนับสนุนส่งเสริม และพัฒนาการให้บริการระดับปฐมภูมิที่เพียงพอ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความแออัดมีการให้บริการที่ทั่วถึง รวดเร็ว โดยการจัดให้มีหน่วยปฐมภูมิอยู่กระจายให้ครอบคลุมบริเวณที่พักอาศัยและสถานประกอบการของแรงงานต่างด้าว 2) ควรมีการวางแผนและบริหารจัดการตามศักยภาพและทรัพยากรของแต่ละโรงพยาบาล โดยมอบหมายงานตามความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการให้บริการสาธารณสุขแก่แรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบ 3) การจัดให้มีหน่วยบริการที่รับผิดชอบในการให้ความรู้กับแรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับสุขอนามัยพื้นฐานการดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้เชื้อโรคแพร่กระจายไปยังผู้อื่น หน่วยบริการที่ รับผิดชอบในการตรวจคัดกรองสุขภาพ และอาสาสมัครติดตามเยี่ยม

บ้านเพื่อดูชีวิตความเป็นอยู่ โดยเป็นหน่วย บริการที่ให้บริการในเชิงรุกตามชุมชนหรือแหล่งงาน ที่มีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทั้งในเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพซ้ำ ๆ เพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคต จึงควรที่จะศึกษาใน เชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการ ทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานต่างด้าวในจังหวัด สมุทรสาคร พร้อมทั้งการกำหนดตัวแปรใหม่ ๆ มาใช้ในการทำวิจัยอยู่เสมอเพื่อค้นหา ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการต่อไป 2) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยในประเด็นอื่นอาจ มีผลต่อการเลือกใช้บริการสาธารณสุขของแรงงานต่างด้าว เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณสุข รูปแบบการให้บริการสาธารณสุข ความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับ เป็นต้น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ จากการศึกษามาใช้ประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการสาธารณสุขให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2557). ประเทศไทยกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2563 จาก <http://www.mol.go.th/international01.html>.
- ชนิตา เล็บครุฑ. (2554). ผลกระทบของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีต่อความผูกพันต่อ องค์การของบุคลากรสายสนับสนุน. ใน รายงานการวิจัย . สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์.
- ดิเรก บวรสกุลเจริญ. (2547). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว : ศึกษากรณีการ ทำงานของคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทัศนวรรณ ภูมิไชยโชติ. (2559). การตัดสินใจทำประกันสุขภาพของแรงงานต่างด้าวชาวเมียน มาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ แรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2557 ในจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารกฎหมายสุขภาพและ สาธารณสุข, 3(1). 16-30.
- ประชาไท. (2562). สถานการณ์แรงงานประจำสัปดาห์ 22-31 ธ.ค. 2562. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2563 จาก <https://prachatai.com/journal/2019/12/85734>
- พรณรัตน์ อารณพิศาล. (2559). ตัวแบบการบริหารจัดการการเข้าถึงบริการสุขภาพของ แรงงานต่างด้าวเมียนมาร์ ในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2560). การจัดการภาครัฐแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

- ศุภกิจ ศิริลักษณ์. (2558). ศึกษาเรื่องรูปแบบการประกันสุขภาพและการจัดการด้านสุขภาพใน
แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตาม. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
สำนักงานสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). การสำรวจภาวะการทำงานของ
ประชาชน พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ
18 มกราคม 2563 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12>
- สุทธินันท์ สระทองหน และคณะ. (2559). การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุน
หลักประกันสุขภาพ ของแรงงานต่างด้าวจังหวัดอุดรธานี. วารสารสำนักงานป้องกัน
ควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น, 23(2). 88-100.
- Fleischman Y. et. al. (2015). Migration as a social determinant of health for
irregular migrants: Israel as case study. *Social Science & Medicine*, 147(1).
89-97.
- O'Brien et.al. (2000). *Dementia* . (2nd ed.). London: Arnold.

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัท
ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

FACTORS THAT AFFECT THE CREDIBILITY OF FINANCIAL
REPORT FROM THE COMPANIES LISTED IN THE STOCK EXCHANGE
OF THAILAND

กานต์พลู ทิคำ
Kanploo Tikam
ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์
Titaporn Sincharoonsak
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Sripatum University, Thailand
E-mail: kamploo5@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุน กลุ่มตัวอย่างคือนักวิเคราะห์การลงทุน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ทางสถิติใช้ สถิติเชิงพรรณนา การแจกความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินงาน ด้านขนาดขององค์กร ด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีผลแตกต่างกันกับความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน ด้านความครบถ้วน ปัจจัยด้านขนาดขององค์กร ด้านโครงสร้างเงินทุน ด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินงาน ด้านขนาดขององค์กร มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินด้านความทันเวลา ปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระ มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูล ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ และด้านความครบถ้วน

* Received 2 April 2020; Revised 2 April 2020; Accepted 2 April 2020

ดังนั้นกิจการควรให้ความสำคัญกับการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี และให้ข้อมูลอย่างถูกต้องตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือต่อรายงานทางการเงินขององค์กรและเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ต่อไป

คำสำคัญ: ความน่าเชื่อถือ, การกำกับดูแลกิจการ, รายงานทางการเงิน

Abstract

The objective of this study was to explore factors which have an effect on the credibility of financial reports from the companies listed in the Stock Exchange of Thailand from the perspective of investment analysts. The instrument used in this research was a questionnaire. The statistical analysis consisted of descriptive statistics, frequency distribution, mean, percentage, one-way analysis of variance and multiple regression analysis for hypothesis testing. The results of the research showed that action timeline, organization size, and types of audit reports had different effects on the credibility of financial reports in terms of verifiability. Types of audit reports had different effects on the credibility of financial reports in terms of completeness. Organization size, capital structure, and types of audit reports had different effects on the credibility of financial reports in terms of comparability. Action timeline and organization size had different effects on the credibility of financial reports in terms of timeliness. Proportion of independent directors had different effects on the credibility of financial reports in terms of comparability. Disclosure, responsibilities of the board of directors, and roles of stakeholders has a positive impact on the credibility of financial reports in terms of faithful representation, verifiability, comparability, and completeness. Therefore, companies listed on the Stock Exchange of Thailand should pay more attention to accounting standards compliance, information accuracy in accordance with the principles of good corporate governance in order to build the credibility of an organization's financial reporting which can benefit other users.

Keywords: Credibility, Good Corporate Governance, Financial Reports

บทนำ

IFRS เป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศฉบับที่ใช้แทน GAAP ตั้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 จนถึงปัจจุบัน ออกโดยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีสากล (IASB) ซึ่งมี

หน้าที่ปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศโดยยึดหลักปฏิบัติว่าหากมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับใดอย่างมีนัยสำคัญ ให้ยกเลิกฉบับเดิมและออกมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศเป็น IFRS ฉบับใหม่แทน แต่หากการปรับปรุงฉบับใดไม่มีนัยสำคัญ ให้คงเรียกเป็น IAS ดังเดิม คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีสากล (IASB) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการกำหนดมาตรฐานการบัญชี การตรวจสอบการใช้รายงานทางการเงิน และการศึกษาด้านบัญชีเป็นอย่างดี IASB ได้รับการแต่งตั้งโดย Trustees โดยพิจารณาจากการกระจายตัวทางภูมิศาสตร์ของสมาชิก (Geographical distribution of Trustees) การปรับใช้มาตรฐานการบัญชีไทย (TAS) (พรพิศ จันทรงสุภภัทร, 2548) ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (IFRS) หรือปรับใช้เพื่อให้มีความเป็นสากลมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น ได้เกิดมาตรฐานการบัญชีใหม่ซึ่งยังไม่เคยมีการประกาศใช้ในประเทศไทยมาก่อน เริ่มด้วยการประกาศปรับปรุงเลขฉบับของมาตรฐานการบัญชีไทยที่มีอยู่แล้วให้สามารถอ้างอิงได้ตรงกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศที่มีอยู่ในเดือนพฤษภาคม 2552 สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage of His Majesty the King) ได้พิจารณาและวิเคราะห์เนื้อหาหลักการของมาตรฐานการบัญชีที่ได้ปรับปรุงหรือออกฉบับใหม่ถึงผลกระทบต่อลดจนความพร้อมใช้การนำมาปฏิบัติในประเทศไทย อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การรายงานการเงินของไทยมีความน่าเชื่อถือ เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้และยังคงปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่องอันส่งผลต่อการเงิน (วนิดา ชูติมากุล, 2555) การรับรู้และการเปิดเผยข้อมูลของกิจการ การรายงานทางการเงิน (Financial Reporting) ของนักบัญชีซึ่งเป็นการรายงานสรุปผลกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกิจการในช่วงเวลาหนึ่งๆ เป็นข้อมูลสื่อสารที่สำคัญต่อบุคคลภายในและภายนอกกิจการอันได้แก่ ผู้บริหารของกิจการ ผู้ลงทุน ผู้ให้กู้ พนักงานของกิจการ ลูกค้า รัฐบาล หน่วยงานราชการ เจ้าหนี้ และสาธารณชนในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจและการประมาณมูลค่าความสามารถดำรงอยู่ของกิจการจากกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความแตกต่างของเกณฑ์การรับรู้เกณฑ์การวัดมูลค่าของทรัพย์สิน หนี้สินส่วนของเจ้าของรายได้ ค่าใช้จ่ายการวัดมูลค่า และองค์ประกอบของงบการเงินโดยหาวิธีที่จะทำให้กฎระเบียบมาตรฐานการบัญชีและกระบวนการเกี่ยวกับการจัดทำและนำเสนองบการเงินมีความสอดคล้องกัน ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้รายงานทางการเงินในระดับสากลได้นั้นคือ การมุ่งเน้นการนำเสนอรายงานทางการเงินที่มีความน่าเชื่อถือ การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) และความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของสิ่งที่ต้องการนำเสนอ (Faithful Representation) เพื่อเป็นข้อมูลกับผู้ใช้รายงานทางการเงินประกอบการตัดสินใจทางเศรษฐกิจหรือเพื่อการพยากรณ์ (Predictive

value) ผลการดำเนินงานของกิจการในอนาคต (จิรัตน์ สังข์แก้ว, 2556) สรุปตามลักษณะข้อมูลคือ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ มีลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน คือ คุณค่าทางการพยากรณ์ คุณค่าทางการยืนยัน และมีสาระสำคัญ มีลักษณะเชิงคุณภาพเสริม คือ สามารถเปรียบเทียบได้ และสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของสิ่งที่ต้องการนำเสนอ มีลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน คือ มีความครบถ้วน มีความเป็นกลาง และปราศจากการผิดพลาด มีลักษณะเชิงคุณภาพเสริม คือ ทันเวลา และสามารถเข้าใจได้ ถึงอย่างไรก็ตามความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินมีต้นทุน (Cost) เป็นข้อจำกัด ซึ่งประเมินได้ยาก ประกอบด้วยต้นทุนการจัดทำรายงาน และ ต้นทุนการสูญเสียข้อมูลให้กับคู่แข่งหรือประโยชน์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และปรับใช้รายงานทางการเงินของแต่ละกลุ่มผู้ใช้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นว่านอกจากต้นทุนที่เป็นข้อจำกัดในการจัดทำรายงาน หรือต้นทุนจากการสูญเสียข้อมูลให้กับคู่แข่ง จะมีผลกระทบอื่นใดบ้างที่จะทำให้ความเชื่อถือรายงานทางการเงินที่นำเสนอคลาดเคลื่อนไป ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงปัจจัยที่นักวิเคราะห์การลงทุนให้ความสำคัญและส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในการรายงานทางการเงินมากที่สุด ด้วยเป็นองค์กรที่เท่าทันต่อเหตุการณ์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามของการศึกษารุ่นนี้คือนักวิเคราะห์การลงทุน ที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ซึ่งเป็นผู้ใช้รายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นประจำปกติสำหรับการทำงาน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุน

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยสร้างแบบสอบถามและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามฉบับร่าง (IOC) โดยวิธีการส่งแบบสอบถามไปยังผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ชำนาญการในการตรวจสอบ 3 คน เมื่อได้ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถาม (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาใช้ และข้อคำถามบางส่วนได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับที่สร้างเพื่อเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 0.88 ถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงใช้ได้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวแปรหลักในกรอบแนวคิด การเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากเว็บไซต์ต่าง ๆ หนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือนักวิเคราะห์การลงทุน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มีการกำหนดขนาดกลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 323 คน โดยคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (Yamane, T, 1973) การวิเคราะห์เชิงสถิติ วิเคราะห์จากแบบสอบถามแบบเลือกคำตอบ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ผลกระทบระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ความผันแปรทางเดียวและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุน มีตัวแปรอิสระ คือปัจจัยที่มีผลกระทบ ตัวแปรตาม คือความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปได้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินงานต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินงานต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.043* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินงานของบริษัทต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านขนาดองค์กรที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านขนาดองค์กรที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยทั่วไปด้านขนาดองค์กรของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านขนาดองค์กรที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.001* มีค่ามากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านขนาดองค์กรของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านขนาดองค์กรต่างที่กัน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.009* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านขนาดองค์กรของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความทันเวลา ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านขนาดองค์กรที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.038* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านขนาดองค์กรของบริษัทต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความทันเวลาที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยด้านโครงสร้างเงินทุนที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ต่างกันผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านโครงสร้างเงินทุนต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.015* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านโครงสร้างเงินทุนของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 4 ปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่างกัน ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความทันเวลา จากมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.001* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 5 ปัจจัยด้านประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยทั่วไปด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.006* มีค่ามากกว่าค่า นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของ บริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความครบถ้วน ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.001* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความครบถ้วนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความทันเวลา ในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุนกับปัจจัยด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการทดสอบค่า F – Test วิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว พิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบได้ค่า Sig. เท่ากับ 0.000* มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันกับความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ทดสอบสมมติฐานด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยพิจารณาจากระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หากผลการทดสอบได้ค่าระดับนัยสำคัญที่คำนวณได้ (Sig.) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด จะแสดงว่าเป็นการปฏิเสธสมมติฐานหลักโดยกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 6 ปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสียที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 7 ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานข้อที่ 8 ปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมการในการศึกษาครั้งนี้

$$FAIT = \beta_0 + \beta_7 [ROLE] + \beta_8 [IT1] + \beta_9 [DISC]$$

โดยที่ FAIT=ดัชนีความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงิน, ROLE=บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย, BOARD=ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ, DISC=การเปิดเผยข้อมูล

ผลกระทบปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ปัจจัยความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ปัจจัยการเปิดเผยข้อมูลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.474 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และด้านการเปิดเผยข้อมูล สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมได้ร้อยละ 47.40 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6-8 สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด (Beta = 0.405) รองลงมาคือด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Beta = 0.256) และด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Beta = 0.245) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมสรุปได้ว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการและด้านการเปิดเผยข้อมูลได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลกระทบปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.329 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และด้านการเปิดเผยข้อมูล สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ที่ร้อยละ 32.90 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6-8 สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด (Beta = 0.392) และรองลงมาคือด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Beta = 0.346) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้สรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6-8 ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และด้านการเปิดเผยข้อมูลได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลกระทบปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ปัจจัยการเปิดเผยข้อมูลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความครบถ้วน ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.441 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และด้านการเปิดเผยข้อมูล สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความครบถ้วนร้อยละ 44.10 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 - 8 สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด (Beta = 0.488) และรองลงมาคือด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Beta = 0.284) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความครบถ้วนส่วน ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Beta = 0.089) แต่ไม่มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความครบถ้วนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสียและด้านการเปิดเผยข้อมูลได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลกระทบปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.463 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และด้านการเปิดเผยข้อมูล สามารถ

อธิบายการเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ร้อยละ 46.30 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 - 8 สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด (Beta = 0.482) และ ส่วนด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Beta 0.331) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการ (Beta = 0.073) แต่ไม่มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย และ ด้านการเปิดเผยข้อมูลได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลกระทบปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ปัจจัยความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ ปัจจัยการเปิดเผยข้อมูลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความทันเวลา ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.480 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ด้านความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ และด้านการเปิดเผยข้อมูล สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ร้อยละ 48 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6-8 สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (Beta = 0.657) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ด้านความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการ (Beta = 0.046) และ ด้านการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด (Beta = 0.010) แต่ไม่มีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

ปัจจัยไปด้านระยะเวลาการดำเนินงานของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของฉัตรลดา โชตนาการ ระยะเวลาในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติทางบัญชีต่างกัน ปัจจัยทั่วไปด้านขนาดขององค์กรของบริษัทที่ต่างกันมีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

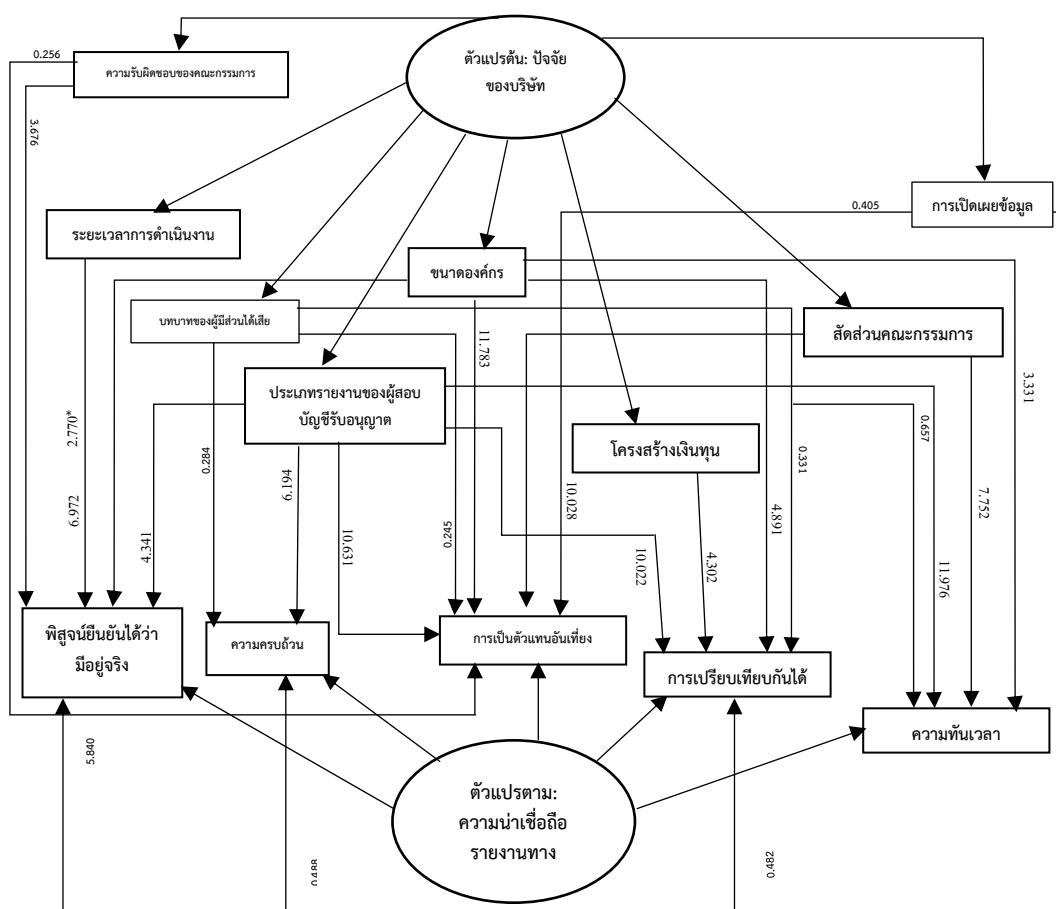
ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ (ฉัตรลดา โชตนากร, 2558) ด้านความทันเวลาประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามงบการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีระดับความน่าเชื่อถือโดยรวม ปัจจัยด้านโครงสร้างเงินทุนของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันกับต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ ประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของ วารุณี ชัยประเสริฐ นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ได้ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ คือขนาดของบริษัท (วัดจากเงินลงทุน) เป็นลำดับที่สอง ปัจจัยด้านสัดส่วนคณะกรรมการอิสระของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมด้านการเปรียบเทียบกันได้ประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของ Cadbury Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance, London Stock Exchange (2002) อย่างน้อยการมีคณะกรรมการตรวจสอบได้สร้างความเชื่อมั่นให้แก่نگลงทุน และผู้เกี่ยวข้องได้ ฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของบริษัท ได้รับการเอาใจใส่ดูแลกลั่นกรองในความถูกต้อง และความเชื่อถือได้ (วารุณี ชัยประเสริฐ, 2547) และเป็นไปตามแนวคิดของพรพิศ จันทจรตฤภัทร ด้านความโปร่งใส ด้านความเป็นอิสระ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความเข้าใจได้ เชื่อถือได้และเปรียบเทียบกันได้ ปัจจัยทั่วไปด้านประเภทรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่ต่างกัน มีผลแตกต่างกันต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความครบถ้วน ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ (พรพิศ จันทจรตฤภัทร, 2548) และด้านความทันเวลาประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของ Stickney, P. Clyde. And Stice, James D. การสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงิน ปัจจัยด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้เสียมีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านความครบถ้วน ด้านความสามารถเปรียบเทียบ และด้านความทันเวลา ประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของ Chiang (2005) หากมีปัญหาในการรับรู้ข่าวสาร หรือปกปิดบิดเบือนข้อมูล (Information Asymmetry) เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายจัดการและنگลงทุน ซึ่งทำให้นักลงทุนไม่สามารถเข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริงเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท บริษัทสามารถจัดเตรียมข้อมูลให้แก่نگลงทุนเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวอีกทั้งความโปร่งใสของกิจการมีผลต่อการดำเนินงานของกิจการด้วย (Stickney, P. Clyde. And Stice, James D, 2004) และเป็นไปตามแนวคิดของกฤษฎา เสตระกุลประสิทธิภาพการปฏิบัติทางการบัญชีมีผลกระทบต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของคณะกรรมการมีผลกระทบเชิงบวก

ต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ (กฤษฎา เศรษฐกุล, 2557) ประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของ Nandakumar, A and others หากมีปัญหาในการรับรู้ข่าวสาร หรือปกปิดบิดเบือนข้อมูล (Information Asymmetry) เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายจัดการและนักลงทุน ซึ่งทำให้นักลงทุนไม่สามารถเข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริงเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท ปัจจัยด้านการเปิดเผยข้อมูลมีผลกระทบเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความครบถ้วน ด้านความสามารถเปรียบเทียบได้ (Nandakumar, A and others, 2010) ประเด็นในด้านนี้เป็นไปตามแนวคิดของพรพิศ จันทจรจตุรภัทร ด้านความโปร่งใส มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความเข้าใจได้ เชื่อถือได้และเปรียบเทียบกันได้และ Chiang หากมีปัญหาในการรับรู้ข่าวสาร หรือปกปิดบิดเบือนข้อมูล (Information Asymmetry) เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายจัดการและนักลงทุน ซึ่งทำให้นักลงทุนไม่สามารถเข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริงเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท (พรพิศ จันทจรจตุรภัทร, 2548)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) เป็นเครื่องมือ ประชากร คือนักวิเคราะห์การลงทุน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มีการกำหนดขนาดกลุ่มประชากรตัวอย่างโดยคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane การวิเคราะห์เชิงสถิติ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และใช้การวิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการทดสอบสมมติฐาน การศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลต่อผู้ใช้งบการเงินในการวิเคราะห์หรือพยากรณ์ผลการดำเนินงานของกิจการ ส่งผลถึงประสิทธิภาพในการรับรู้ข้อมูล การตัดสินใจที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเป็นต่อผู้ศึกษาครั้งต่อไปให้เกิดแนวคิด สร้างมุมมองที่แตกต่างและผลักดันให้เกิดการศึกษาที่เป็นประโยชน์มากขึ้น ได้จากการศึกษาได้สามารถนำมาสร้างโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลโครงสร้างปังจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปังจัยทั่วไปของบริษัทมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมุมมองของนักวิเคราะห์การลงทุน ดังนั้นสามารถนำแนวคิดของนักวิเคราะห์การลงทุนมาปรับใช้กับการนำเสนอรายงานทางการเงินเพื่อการนำเสนอที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนได้เสียได้ต่อไปสำหรับการศึกษารั้งต่อไปแนะนำให้ศึกษาปังจัยอื่นที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการนำเสนอรายงานทางการเงินได้อย่างมีความน่าเชื่อถือ ในมุมมองอื่นนอกเหนือจากนักวิเคราะห์เงินลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อเป็นประโยชน์ และ มีความหลากหลายต่อการศึกษามากยิ่งขึ้น เช่น นักวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย เจ้าของกิจการ ผู้บริหาร เป็นต้น

อีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลในลักษณะอื่นเช่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ตรงวัตถุประสงค์ และก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องขอขอบคุณคณาจารย์ที่สั่งสอนให้ความรู้และผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่ทำให้บทความนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา เสตตระกูล. (2557). *คัมภีร์วิเคราะห์งบการเงิน*. กรุงเทพมหานคร: ไฮ-ควอน มัลติมีเดีย จำกัด.
- จิรัตน์ สังข์แก้ว. (2556). *รู้วิเคราะห์ เจาะเรื่องหุ้น*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฉัตรลดา โชตนาการ. (2558). *การจัดอันดับความน่าเชื่อถือ*. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2558 จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/Bankers>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2561). *นโยบายการกำกับดูแลกิจการและจรรยาบรรณกลุ่มตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2560*. เรียกใช้เมื่อ 22 เมษายน 2561 จาก <https://www.set.or.th/th/>
- พรพิศ จันทจรุฎีภัทร. (2548). *การกำกับดูแลกิจการและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วนิดา ชูติมากุล. (2555). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีในระบบการบริหารการเงินการคลัง ภาครัฐแบบระบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพของบุคคลากรการเงินและการบัญชี*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วารุณี ชัยประเสริฐ. (2547). *ประโยชน์และการเลือกใช้หมายเหตุประกอบงบการเงินของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Nandakumar, et al. (2010). *Understanding IFRS Fundamentals*. New York: John Wiley & Sons.

- Stickney, et al. (2004). *Financial Reporting and Statement Analysis 5thed.* Oriando: The Dryden Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis(3rd ed.)*. New York: Harper and Row.

รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร*

THE MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT OF BASIC SCHOOLS IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

วิสากุล กองทองนอก

Wisakul Kongtongnok

พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข

Pitsamai Robchanachai Poolsuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

สุบัน พรเวียง

Suban Phornwiang

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: wisakun123@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) เพื่อจัดทำคู่มือและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสำรวจ วิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 35 คน ครูผู้สอน จำนวน 319 คน สัมภาษณ์ข้อมูลจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ 8 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงาน พบว่า งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป มีการดำเนินการตามกรอบงานของกระทรวงศึกษาธิการ และ สภาพการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีการเตรียมการ การดำเนินการ การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การปรับปรุง พัฒนา เผยแพร่

* Received 22 March 2020; Revised 2 April 2020; Accepted 2 April 2020

ผลงาน มีดำเนินการแต่ไม่ต่อเนื่อง สำหรับปัญหาการบริหาร งานวิชาการ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป มีปัญหามาก ยกเว้น งานงบประมาณ มีปัญหามากที่สุด และปัญหาการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีปัญหามากที่สุด คือการดำเนินการ การนิเทศ ติดตามประเมินผล การปรับปรุง พัฒนา เผยแพร่ผลงาน การสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ได้รูปแบบ 7 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ 6) ประเมินผล 7) ผลสำเร็จของสถานศึกษา การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบและประเมินพบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the schools' conditions and the problems as professional learning communities to enhance learning achievement, 2) establish a model to improve the schools' professional learning community, 3) investigate and evaluate the model, and 4) develop a manual and evaluate the implementation of the model. The subjects of this qualitative study included 35 school administrators and 319 teachers. The data were collected by using documentary research, a questionnaire, and a structured interview with successful schools. The data were analyzed by using percentage, frequency, means and standard deviation. The results revealed that, in terms of the conditions of academic work, budgeting, personnel, and general administration were operated based on the scope of Ministry of Education. As for the conditions of the development of professional learning community to enhance learning achievement, it was found that the preparation, operation, supervision, monitoring, evaluation, improvement, and knowledge dissemination were operated but they were done continuously. The results also showed that the problems of the academic work, personnel, and general administration were at a high level; whereas, budgeting was at the highest level. In terms of the development, the problems of preparation, operation, supervision, monitoring, evaluation, improvement, and knowledge dissemination were at the highest

levels. As for the model development of the schools in Kamphaengphet, it was found that the model consisted of 7 components: principles, objectives, structure, process, conditions of success, evaluation, and school's accomplishment. The investigation and the evaluation of the model indicated that the appropriateness, the possibility, and the utility were at the highest levels. In addition, the appropriateness of the manual and the evaluation form were at the highest level.

Keywords: Model, Development Of Professional Learning Communities, Academic Achievement, Basic School

บทนำ

ประเทศไทยมีการจัดการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) มาตรา10 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่จะให้ประเทศไทยเป็น สังคมแห่งการเรียนรู้และปัญญา (Wisdom and Learning Society) โดยพัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณธรรม นำความรู้ให้เกิดภูมิคุ้มกันนำสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ยั่งยืน การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของระบบการศึกษาไทยถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการ พัฒนาคุณภาพของประชาชนทั้งประเทศเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทยให้ เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับประเทศอื่น มีการปฏิรูปการศึกษาไทยในรอบแรก โดยกำหนดให้มี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกัน การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมี คุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้แล้วในมาตรา 22 ยังระบุถึงหลักการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ต้องจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ครูทุกคนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียน ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่การจัดการศึกษาที่ผ่าน มาจนถึงปัจจุบันไม่ประสบความสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้ เพราะประสบปัญหาในภาคการ ปฏิบัติ เนื่องจาก “ครู” ขาดความรู้ความเข้าใจแนวทางการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ จึงทำให้ การพัฒนาการเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยังเป็นที่น่าท้อใจว่า ในแต่ละชั้นเรียน จะมีนักเรียนที่มีความสามารถที่หลากหลายและแตกต่างกัน จึงจำเป็นที่บุคลากรทางการศึกษา ต้องพัฒนาตนเอง และศึกษาค้นคว้านวัตกรรมใหม่ที่จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำมาใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งนวัตกรรมที่จะสนองเจตนารมณ์ และความสำเร็จในการจัดการศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีคือ ชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (ปอทวิทย์ เทพอารีย์ และมารุต พัฒนา, 2557) ยังมีผลจากการวิจัยของ โฮล์ม ที่ ยืนยันว่าการดำเนินชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้าน

วิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน นอกจากนั้นมีการสังเคราะห์รายงานการวิจัยดังกล่าวเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีการจัดตั้ง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยใช้คำถามว่า โรงเรียนดังกล่าวมีผลลัพธ์ อะไรบ้างที่แตกต่างไปจากโรงเรียนทั่วไปที่ไม่มีชุมชนแห่งวิชาชีพ และถ้าแตกต่างแล้วจะมีผลดีต่อครูผู้สอน ต่อนักเรียนอย่างไรบ้าง (Hord et al, 2010) ซึ่งมีผลสรุป 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ผลดีต่อครูผู้สอนพบว่า ชุมชนการเรียนรู้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลต่อครูผู้สอน ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวงาน เพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแท้จริงจนเกิดความรู้สึกว่าต้องการร่วมกันเรียนรู้ และรับผิดชอบต่อการพัฒนาการโดยรวมของนักเรียน ประเด็นที่ 2 ผลดีต่อผู้เรียน พบว่า ส่งผลต่อผู้เรียน กล่าวคือ สามารถลดอัตราการตกชั้น และจำนวนชั้นเรียนที่ต้องเลื่อนหรือชะลอการจัดการเรียนรู้ให้น้อยลง อัตราการขาดเรียนลดลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์ และวิชาการอ่านที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด เมื่อเทียบกับโรงเรียนแบบเก่า สุดท้าย คือ มีความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภูมิหลังไม่ เหมือนกันและลดลงชัดเจน

จากข้อมูลที่ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความตระหนักและเชื่อมั่นในผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าว สมควรนำผลแลกรับรองการวิจัยดังกล่าวมาพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดกำแพงเพชร เพราะสืบเนื่องมาจากการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตกต่ำมาโดยตลอด ซึ่งข้อมูลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการวัดผลประเมินผลระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 ของจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 เปรียบเทียบ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศ ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ในกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยทั้ง 4 กลุ่มสาระมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2, 2561) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานและผลการทดสอบระดับชาติ (O - NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 ผลการทดสอบระดับชาติ (O - NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็มีทิศทางไปในแนวเดียวกัน คือ ค่าเฉลี่ยในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2560 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทั้ง 4 กลุ่มสาระมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และค่าเฉลี่ยทุกกลุ่มสาระต่ำกว่าระดับประเทศเช่นเดียวกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2, 2561) จากข้อมูลดังกล่าวสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้บริหาร ครูผู้สอน สมควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้ผู้วิจัยได้ ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนการ

เรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร” เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในเขตจังหวัดกำแพงเพชรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อจัดทำคู่มือและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คัดเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 386 คน ครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4,075 คน รวมทั้งสิ้น 4,461 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จาก จำนวน 386 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน และครูผู้สอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร จากจำนวน 4,075 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 319 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 354 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางการสุ่มของ Krejcie & Morgan ดำเนินการสุ่มตัวและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Simple) และสัมภาษณ์แบบเจาะจงโดยเลือกผู้บริหาร และครูผู้สอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นการบริหาร 4 งาน คือ 1) งานวิชาการ

2) งานงบประมาณ 3) งานบุคคล 4) งานบริหารทั่วไป และการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 4 ด้าน คือ 4.1) การเตรียมการ 4.2) การดำเนินการ 4.3) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล 4.4) การพัฒนา ปรับปรุงและเผยแพร่ผลงาน ตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุมเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน นำไปหาความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้ค่าเท่ากับ 0.50 ถึง 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.89 (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2550) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาสภาพ เป็นแบบเลือกตอบ ส่วนปัญหา เป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เพื่อนำไปเก็บข้อมูล วิเคราะห์สถิติด้วย SPSS เพื่อหาค่าทางสถิติของข้อมูลที่ศึกษาทำการเก็บข้อมูลโดย ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานประสานดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและสอของเปล่าติดแสตมป์ จ่าหน้าของถึงผู้วิจัย ไปยังสถานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมส่งกลับคืนกับผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตัวเอง และขอรับแบบสอบถามด้วยตัวเองบางส่วน นอกจากนั้นยังใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ต คือ ทางอีเมลและทางไลน์

2. แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน สัมภาษณ์แบบเจาะจงโดยเลือกผู้บริหาร และครูผู้สอนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยข้อคำถามเกี่ยวกับ วิธีการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยบันทึกเทปวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อสัมภาษณ์ และการถอดจากเครื่องบันทึกที่ได้มา

ผลการวิจัย

จากจุดประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานและการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ 1) สภาพการดำเนินงาน 4 งาน คือ งานวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล ของสถานศึกษา และงานบริหารทั่วไป โดยภาพรวมมีการดำเนินดำเนินการร้อยละ 73.16

2) สภาพการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการด้านการนิเทศก์ ติดตาม ประเมินผล และด้านการพัฒนา ปรับปรุง และเผยแพร่ผลงานโดยภาพรวมมีการดำเนินดำเนินการร้อยละ 68.64

ขั้นตอนที่ 2 ปัญหาการบริหารงาน และการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ 1) ปัญหาการบริหารงาน 4 งาน งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานบริหารทั่วไป ภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= 0.49) 2) ปัญหาการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.60)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษา Best Practices ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยการสัมภาษณ์จาก 1) โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ 2) โรงเรียนบ้านประทาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 4 3) โรงเรียนบ้านตะเคียนราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต 3 และ 4) โรงเรียนสาธิตพระบรมธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กำหนดนโยบาย การวางแผน กำหนดงบประมาณ การนำไปปฏิบัติ กำหนดเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ นำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์แห่งการเรียนรู้และวัฒนธรรมเชิงบวก พัฒนาผู้บริหาร พัฒนาครู ให้มีความรู้ และนำทักษะกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพัฒนาการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนโดยใช้จิตศึกษา จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย (BBL) พัฒนา ปรับปรุง และเผยแพร่ผลงาน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร มี 2 ขั้นตอน คือ

1. ยกร่างรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ประกอบด้วย 1) ศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร 2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 3 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนดีเด่นหรือโรงเรียนแกนนำหรือโรงเรียนต้นแบบด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 8 คน 4) ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็น

โรงเรียนแกนนำหรือโรงเรียนต้นแบบด้านชุมชนการเรียนรู้ทาง จำนวน 4 คน ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ 6) ประเมินผล 7) ผลสำเร็จของสถานศึกษา

2. ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) ศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร 2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1,2 จำนวน 2 คน 3) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำนวน 3 คน 3) ศึกษาธิการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1, 2 จำนวน 2 คน 4) ศึกษาธิการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร เขต 41 จำนวน 2 คน และ 5) ครูผู้สอนวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน ตรวจสอบด้านความสอดคล้อง และความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกผู้ประเมินแบบเจาะจง จำนวน 18 คน ประกอบด้วย 1) ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน 4) นักวิชาการที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาหรือการวิจัย จำนวน 8 คน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก ตอนที่ 2 การประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับและแบบปลายเปิด พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ขององค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษา โดยภาพรวม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.54, S.D. = 0.55$) รองลงมาคือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x} = 4.52, S.D. = 0.57$) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 4.51, S.D. = 0.62$)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 จัดทำคู่มือและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินจำนวน 25 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้อำนวยการกลุ่ม 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญา

โทขึ้นไปและมีประสบการณ์สอนในระดับอุดมศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนแกนนำหรือโรงเรียน ต้นแบบการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 15 คน 4) ครูในสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนแกนนำหรือโรงเรียนต้นแบบการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร นำสภาพและปัญหา มาอภิปรายผล ดังนี้

จากจุดประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานและการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ 1) สภาพการดำเนินงาน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และ 4) งานบริหารทั่วไป โดยรวมทั้ง 4 งาน มีค่าแปรผลอยู่ระดับมาก ยกเว้นงานงบประมาณมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานดังกล่าวเป็นการดำเนินงานตามกรอบและนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสอง และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ความสำเร็จให้โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดต้องจัดทำแผนผังการบริหารงาน 4 ฝ่าย และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินงานตามภารกิจตามที่ระบบกำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยละเอียดและรอบคอบตามหลักการที่เป็นสาระสำคัญของกฎกระทรวง 2) สภาพการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้ง 4 ด้าน ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ ด้านการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุง พัฒนา และเผยแพร่ผลงาน โดยภาพรวม มีค่าแปรผลอยู่ในระดับมากที่สุด (กรมวิชาการ, 2545) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษาเป็นนโยบายใหม่ของ กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาไม่มีความรู้เข้าใจในทักษะกระบวนการอย่างถ่องแท้ ยังมีบุคลากรหลายคนที่ไม่ได้รับการพัฒนาในเรื่องดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ความว่า การจัดหลักสูตรพัฒนาครู “นักเรียนได้อะไร” เนื้อหาในการพัฒนาครูยังเน้นที่วิทยฐานะ ที่จริงต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงใหญ่ในระดับ หลักการพัฒนาครู เปลี่ยนจาก Training มาเป็น Learning ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งหากมีการบริหารอย่างได้ผล ก็จะมีคุณภาพการต่อวงการศึกษไทยมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ สถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (GotoKnow, 2560) และยิ่งสอดคล้องกับบทความ การปาฐกถาของ รองศาสตราจารย์ นราพร จันทร์โอชา มีใจความว่า ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาครูและส่งผลต่อนักเรียนเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ซึ่งสภาพปัจจุบันมีการอบรมครูไม่ทั่วถึง ระยะเวลาในการอบรมก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยน ทัศนคติ และทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ (รองศาสตราจารย์ นราพร จันทร์โอชา, 2560)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาการการบริหารงาน และการพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ 1) ปัญหาการบริหารงาน 4 งาน โดยภาพรวมปัญหาหมีค่าแปรผลอยู่ในระดับกลาง คือ งานวิชาการ งานบุคคลและงานบริหาร ทั่วไป ยกเว้นงานงบประมาณ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้รับ จัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ กล่าวไว้ว่า หลักความ คุ่มค่าส่วนราชการต้องจัดทำบัญชีต้นทุนในงานบริการสาธารณะแต่ละประเภท และรายจ่ายต่อ หน่วยของบริการสาธารณะ เพื่อการเปรียบเทียบความคุ้มค่าระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์ที่ เกิดขึ้น (วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, 2547) ซึ่งหากรายจ่ายต่อหน่วยของงานบริการสาธารณะของ ส่วนราชการใด สูงกว่ารายจ่ายต่อหน่วยของงานบริการสาธารณะประเภทเดียวกันของส่วน ราชการอื่น ส่วนราชการนั้นต้องจัดทำแผนการลดรายจ่ายต่อหน่วย เพื่อดำเนินการปรับปรุง การทำงานต่อไป 2) ปัญหาการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าโดยภาพรวมปัญหาหมี ค่าแปรผลอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการนำชุมชนการเรียนรู้มาพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเรื่องใหม่ ผู้บริหารและครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ และทักษะ กระบวนการชุมชนการเรียนรู้เท่าที่ควร และไม่เชื่อว่าจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาการ เรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Annenberg Institute for School Reform Brown University กล่าวว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งนั้น มีประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาในการช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้อง จัดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงวิธีการ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพึงพอใจใน การทำงานปฏิบัติการสอนมากขึ้น จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น (Annenberg Institute for School Reform at Brown University, 2002) และชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพยังช่วยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียน โดยครู รวมทั้งผู้บริหารมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการสอนใน บรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ได้ดียิ่งขึ้น ครูไม่ได้รับการพัฒนาวิชาชีพ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และด้านการปฏิบัติงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษา Best Practices ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา สรุปข้อมูล คือนำชุมชนการเรียนรู้มาพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และวัฒนธรรมเชิงบวก พัฒนาผู้บริหาร พัฒนาครู ให้มีความรู้ และทักษะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอน นำทักษะกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้จิตศึกษา จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย (BBL) ที่เป็นเช่นนี้ เพราะการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องอาศัยปัจจัยเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ วิเชียร ไชยบัง กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต้องอาศัยวิธีการคือ พัฒนาผู้บริหาร พัฒนาครู ให้มีความรู้ และทักษะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอน นำทักษะกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้จิตศึกษา จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย (BBL) (วิเชียร ไชยบัง, 2561)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ยกร่างรูปแบบได้ 7 องค์ประกอบคือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ 6) ประเมินผล 7) ผลสำเร็จของสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้ เพราะรูปแบบที่ดีต้องมีองค์ประกอบดังที่กล่าวมา ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี และคณะ ได้สังเคราะห์รูปแบบงานวิจัยการปฏิรูปทั้งโรงเรียนพบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบคือ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ 2) ความหมายและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ 4) ยุทธศาสตร์ (Strategies) ของรูปแบบ 5) บริบทและตัวป้อน (Input) ของรูปแบบ 6) กระบวนการ (Process) ของรูปแบบ 7) ผลที่ควรจะได้รับ (Output) จากการใช้รูปแบบ 8) ประสิทธิภาพประสิทธิภาพและคุณภาพของรูปแบบและ 9) การนำรูปแบบไปใช้ และ 2) ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านความสอดคล้อง และความเหมาะสม ที่เป็นเช่นนี้เพราะรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชรที่สร้างขึ้นต้องมีประสิทธิภาพ (ทิศนา แคมมณี, 2557)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าโดยภาพรวมความเหมาะสม ด้านความเป็นไป และด้าน

ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าได้มีการประเมินโดยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในการบริหารในภาพรวมในเขตจังหวัดกำแพงเพชร สอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ กล่าวไว้ว่ากระบวนการวิจัย และพัฒนา กล่าวว่าการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สังเคราะห์สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา หรือความต้องการ (รัตนะ บัวสนธ์, 2552)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 จัดทำคู่มือและประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร คือ 1) การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ตรวจสอบ คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบ โดยการประเมินด้วยผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประเมินความเหมาะสมโดยใช้แบบประเมินคู่มือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินจากผู้ทรงเชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการจัดการศึกษาโดยการร่วมมือร่วมใจกันของครู ผู้บริหารโรงเรียน 2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ไปที่ผู้เรียน 3) โครงสร้างองค์กร องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทักษะกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) กระบวนการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (PDCA) โดยใช้กระบวนการ 5 ข คือ 5.1) ข้อมูล 5.2) เข้าใจ 5.3) เข้าถึง 5.4) เข้าหา 5.5) ขับเคลื่อน และผู้บริหารต้องดำรงตำแหน่งโรงเรียนนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี 6) การประเมินผลการดำเนินงาน 7) ผลที่เกิดกับสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เกิดเป็นความยั่งยืน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำร่วมและผู้ตาม มีการบริหารเชิงราบ สร้างองค์กรแบบกัลยาณมิตร สร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนให้เห็นคุณค่าและร่วมมือในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการชุมชนทางการเรียนรู้ครู มีลักษณะของครูที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา 4 ประการ มีคุณธรรม จรรยาบรรณ

มุ่งมั่นพัฒนา มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดความรู้ความชำนาญด้านวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมาก ยิ่งขึ้น ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองประกอบสัมมาชีพ พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรม ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดี รักครู รักโรงเรียน ไม่ขาดเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำข้อมูลสภาพและปัญหา การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันการศึกษาระดับเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบยั่งยืนต่อเนื่องไปทดลองและปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา และพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ นำองค์ความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ จากนั้นจัดทำคู่มือและประเมินการใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้ การวิจัยนี้ไม่ได้ทำการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรทดลองใช้รูปแบบ และนำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทรานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุคพอยท์.

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ไทยเนรมิต
กิจอินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธากา
รพิมพ์จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2543). *นโยบายและการวางแผนหลักการและทฤษฎี*. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- ประพันธ์ สุริหาร. (2542). *ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ปองทิพย์ เทพอารีย์ และมารุต พัฒนาผล. (2557). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิง
วิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 6(2). 284-296 .
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2551). *การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนหน่วยที่ 8 -15*.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมตต์ เมตต์การณจิต. (2533). *การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- รองศาสตราจารย์ นราพร จันทรโอชา. (2560). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. เรียกใช้เมื่อ 3
มีนาคม 2560 จาก <https://www.bbc.com/thai/48694053>
- รัตน์ บัวสนธ์. (2552). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: คำสมัย.
- วิเชียร ไชยบัง. (28 มีนาคม 2561). *การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. (วิสากุล กองทองนอก, ผู้สัมภาษณ์)
- วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์. (2547). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ ใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานงบประมาณ. (2546). *แนวทางการบริหารงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2546*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานงบประมาณ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2. (2561). *สรุปผลทดสอบ
ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) 2561*. เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2561 จาก
www.SummaryONETM3_2561.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *กฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. เรียกใช้เมื่อ 26
มีนาคม 2560 จาก <https://www.obec.go.th/archives/category/law-list>
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือประกอบการอบรมการ
ขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการ
เรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2561 จาก
<http://www.ben.ac.th/main/content/download/1/PLC.pdf>

เสนาะ ตีเยาว์. (2546). *หลักการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Annenberg Institute for School Reform at Brown University. (2002). *School Communities That Work: A National Task Force Report on the Future of Urban Districts*. RI: Brown University.

GotoKnow. (2560). แล้วนักเรียนได้อะไร ????? เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2560 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/626042>

Hammond, L. (1994). *The current status of teaching and teacher development in the United States*. New York: Columbia University.

Hord et al. (2010). *Guiding professional learning communities*. Thousand Oaks: Corwin.

McLaughlin et al. (2006). *Building school-based teacher learning communities Professional strategies to improve student achievement*. New York: Teacher College Press.

Sarah Reckhow. (2013). *Follow the money*. New York: Oxford University Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มาทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนคำไม่เกิน 300-350 คำตอบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบุลย์ในโกะกะ ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อม ผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อาภากรโ และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุครารภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ , 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ ปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตาม ด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. *ทฤษฎี และวิวิธวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยัตย 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาวิมล หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิสัง 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

.....

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

...(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

...(16 pt)

.....

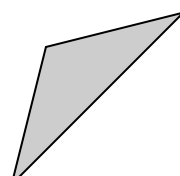
.....

.....

.....

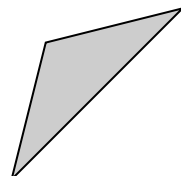
.....

Keywords: 3-5 words

(16 pt).

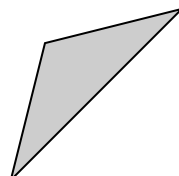
110. pt.

.....(16 pt).....

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

